

DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2021.009

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészeti-és Társadalomtudományi Kar
Történelemtudományi Doktori Iskola
Gazdaság-, Régió- és Politikatörténeti Műhely

Fekete Rajmund
AZ AMERIKAI ÁLOM (VÉGE)
JOHN F. KENNEDY POLITIKAI KÉPE

Doktori (PhD) értekezés

A doktori iskola vezetője:
Dr. Óze Sándor, DSc

Témavezető:
Dr. Schmidt Mária

A műhely vezetője:
Dr. Medgyesy S. Norbert

Budapest, 2021

Amirának, Katának és Majának

TARTALOMJEGYZÉK

1.	MIÉRT ÉPPEN KENNEDY?	5
1.1.	Témaválasztás	5
1.2.	Átok vagy áldás? A Kennedy-historiográfia problematikája.....	9
1.3.	A kutatás célja és módszertana	13
1.4.	A disszertáció felépítése.....	14
2.	SZÉP ÚJ VILÁG.....	17
2.1.	Európai testvérháború	17
2.2.	A második világháború	20
2.3.	„Se nem háború, se nem béke” – A hidegháború.....	23
2.4.	Ideológiai- és propagandaháború	27
3.	AZ IFJÚ KENNEDY	34
3.1.	Egy új (politikus)dinasztia születése.....	34
3.2.	A másodszülető.....	40
3.3.	A bestseller író	46
3.4.	„Lázár, jöjj ki! És kijött a halott...”	50
4.	ÚT A FEHÉR HÁZIG	58
4.1.	Rövid kitérő.....	58
4.2.	„Kennedyt a Kongresszusba!”	60
4.3.	Az antikommunista képviselő	69
4.4.	Jackie.....	78
4.5.	A Pulitzer-díjas szenátor	84
4.6.	A semmiből jött elnökjelölt.....	93
5.	A FEHÉR HÁZBAN.....	108
5.1.	Egy beszéd, amely megváltoztatta Amerikát	108
5.2.	Kíméletlen küzdelem a világ minden sarkában	118
5.3.	Politikai szükségszerűség.....	131

5.4.	Tojásfejűek.....	138
5.5.	Kulturális forradalom a Fehér Házban.....	145
5.6.	A tökéletes showman	149
5.7.	Dallas.....	160
6.	HALHATATLANSÁG	164
7.	ÖSSZEFOGLALÓ.....	170
8.	SUMMARY	171
9.	BIBLIOGRÁFIA.....	172

Első fejezet

MIÉRT ÉPPEN KENNEDY?

„Mert a kiváló emberek sírhelye az egész föld,
és nemcsak a hazájukban felállított oszlop felirata emlékeztet rájuk,
hanem messze földön mindenki él nem is annyira tetteik,
mint inkább szellemük íratlan emlékezete.”

Periklész

4.1. A témaválasztás

1963. november 22. Egy pénteki nap. Egy nap, amely vérrel írta be magát a történelemkönyvekbe. Egy nap, amikor egy dicsőségvágyba beleszédült hithű kommunista fegyvert ragadva megölte a világ legerősebb hatalmának vezetőjét. Egy politikust. Egy hazafit. Egy édesapát. Egy férjet. Egy szexszimbólumot. Egy reményt. Az amerikai álmot.

Közel hat évtizede már, hogy azon a bizonyos pénteki napon, 12 óra 30 perckor John Fitzgerald Kennedyt, az Amerikai Egyesült Államok 35. elnökét a kommunista szimpatizáns Lee Harvey Oswald egy olasz gyártmányú Mannlicher-Carcano távcsöves puskával célba vette és a dallasi tankönyvraktár hatodik emeleti ablakából három lövést adott le az elnököt szállító nyitott limuzinra. Az országban a legtöbben Walter Cronkite-től értesültek az elnök haláláról. A már életében legendássá vált riporter mindössze nyolc perccel a merénylet után szakította meg az *As The World Turns* című szappanoperát, hogy bejelentse: az elnöki konvojt Dallas belvárosában lövések érték. Nem egészen fél óra múlva a CBS ismét megszakította adását, Cronkite pedig megdöbbenve, elcsukló hangon, könnyeivel küszködve közölte a hírt: *az elnök halott*. Öt órával később szinte minden amerikai¹ háztartásba eljutott a tragédia híre.

Claire Underwood, a *House of Cards* című nagysikerű sorozatban a CNN újságírójának azon kérdésére, hogy mi volt gyermekkorának legmeghatározóbb élménye, kijelenti: „... amikor apám elvitt a Dealey Plazához, ahol Kennedyt meggyilkolták.”² A 6 Oscar-díjat és 3 Golden Globe-díjat bezsebelő *Forrest Gump*ban a címszereplő egy padon ülve meséli el, hogyan

¹ Az egész kontinensen élők amerikaiak, észak-, közép- és dél-amerikaiak, de a politikai és a kulturális diskurzusban az „amerikai” szót tipikusan az Amerikai Egyesült Államok lakóira értjük, így az egyszerűség kedvéért dolgozatomban is ezt a szóhasználatot követem.

² *House of Cards*, 2. évad 4. rész. FOLEY, James, Netflix, 2014.

találkozott ezzel a „*kedves, fiatal*” elnökkel, akit „*valaki minden ok nélkül*” lelőtt.³ Stephen King, a horror koronázatlan királya egy közel 1200 oldalas kötetben⁴ játszik el a gondolattal, hogy ha a kisvárosi angoltanár visszamehetne a múltba és némi leleményességgel megváltoztathatná a jövőt, akkor a főszereplő öreg barátjának kérésére megakadályozhatná, hogy Lee Harvey Oswald meggyilkolja Kennedyt, melytől Amerika és a világ romlását datálja. Az 1978-ban alakult kultikus punk zenekar, a *Dead Kennedys* polgárpukkasztó neve egyet jelentett azzal, hogy Jack és Bobby Kennedy halálával az amerikai álom is meghalt.⁵ Az elnök halála a legnagyobb világsztárokat ihlette meg: Stinget, Simon & Garfunkelt, John Lennont vagy a Beach Boyst. A világot járva pedig úton-útfélen Kennedybe botlunk: Berlinben (John-F.-Kennedy-Platz), New Yorkban (JFK Nemzetközi Repülőtér) vagy éppen Párizsban (Louvre). A korábbi brit miniszterelnököt, Tony Blairt néhány újságíró Kennedyhez hasonlította, Blair munkatársai pedig „Bobbynak” kezdték nevezni Peter Mandelsont, a Kennedy fivérek közötti szoros kapcsolatra utalva.⁶

JFK beszédei mind a mai napig kiemelt helyet foglalnak el nemcsak az amerikai, de a világtörténelem híres szövegei között is. Az ezredforduló előtt a Wisconsin-Madison Egyetem, valamint a Texasi Egyetem kutatói által összeállított lista szerint Kennedy beiktatási beszédét a második legjelentősebb amerikai szónoklatok között tartják számon Martin Luther King Jr. „*Van egy álmom*” néven elhíresült beszédét követően.⁷ Az amerikai *Time* magazin pedig a hetedik legnagyobb hatású beszédként aposztrofálta a fiatal elnök beiktatási beszédét.⁸

Az *Economist* és a *YouGov* 2013-as felmérése szerint az amerikaiak hatvan százaléka „*nagyszerű vagy közel nagyszerű*” elnökként tekint Kennedyre, miközben a megkérdezettek

³ *Forrest Gump*. Zemeckis, Robert, Paramount Pictures, 1994.

⁴ King, Stephen: *11/22/63 I-II*. Európa, Budapest, 2014.

⁵ Mitchell, Lincoln A.: *Dead Kennedys in the West: The Politicized Punks of 1970s San Francisco*. In: *Literary Hub*, 2019. október 22. (Link: <https://lithub.com/dead-kennedys-in-the-west-the-politicized-punks-of-1970s-san-francisco/>) Mentés ideje: 2021. február 4.

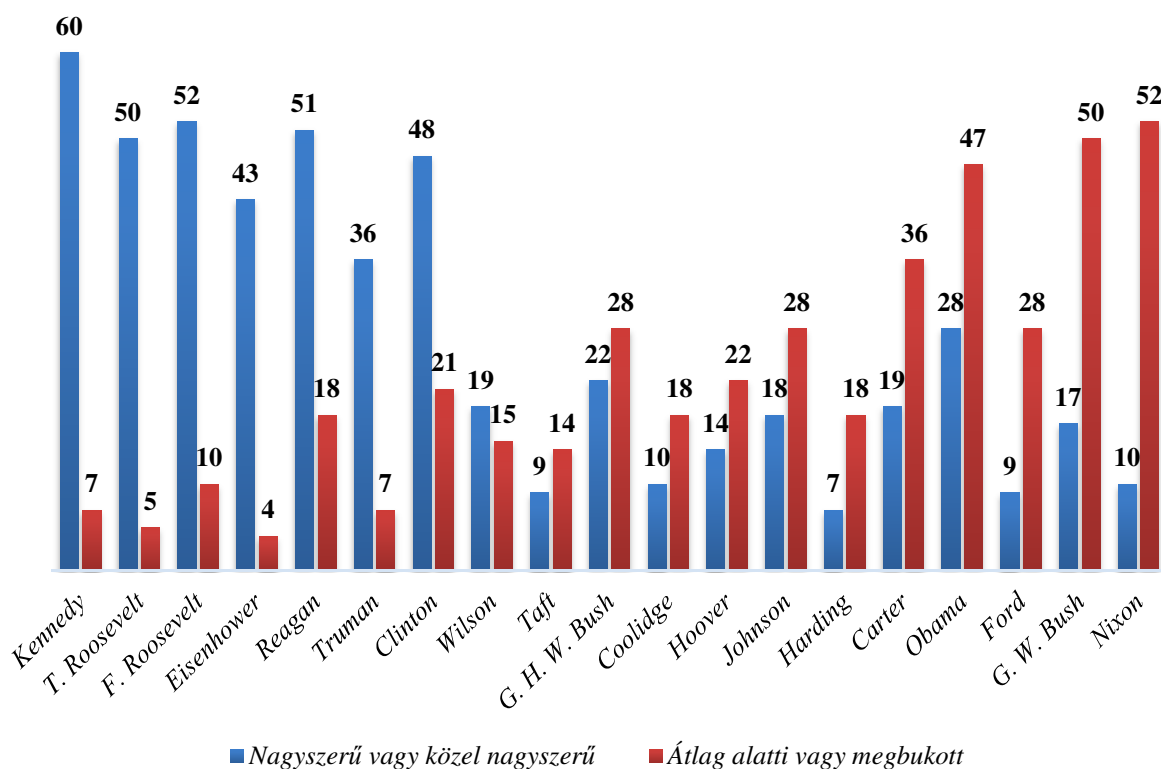
⁶ Muravchik, Joshua: *Földre szállt mennyország. A szocializmus története*. Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány, Budapest, 2014. 347. o.

⁷ Wolff, Barbara: ‘I Have a Dream’ leads top 100 speeches of the century. In: *University of Wisconsin-Madison News*, 1999. december 15. (Link: <https://news.wisc.edu/i-have-a-dream-leads-top-100-speeches-of-the-century/>) Mentés ideje: 2021. február 4.

⁸ A *Time* magazin listája: <http://content.time.com/time/specials/packages/completelist/0,29569,1841228,00.html> (mentés ideje: 2020. december 16.)

hat százaléka vélte úgy, hogy elnökként „*átlag alatti*” teljesítményt nyújtott.⁹ Egyedül Franklin Delano Rooseveltnak és Ronald Reagannek sikerült megközelítenie John F. Kennedy elnököt. Előbbi kapcsán a megkérdezettek 52 százaléka gondolta úgy, hogy elnöksége nagyszerű volt. Ami érthető, hiszen mégiscsak kirángatta az országot a gazdasági válságból és az ország belépésével a második világháborúba, megnyerte azt. Az emberek 51 százaléka gondolta úgy, hogy a filmsztárból elnökké avanszált Ronald Reagan nagyszerű teljesítményt nyújtott elnökként; ez sem meglepő, hiszen mégiscsak befejezte azt, amit Kennedy elkezdett: megdöntötte a szovjet birodalmat és véget vetett a hidegháborúnak. A mérleg negatív nyelvét két republikánus (Richard Nixon: 52 százalék; George W. Bush: 50 százalék) és egy demokrata elnök (Barack Obama: 47 százalék) adta.

HOGYAN ÉRTÉKELNÉ AZ AMERIKAI ELNÖKÖKET?

⁹ Americans remember JFK for more than just his death. In: *YouGov*, 2013. november 23. (Link: <https://yougov.co.uk/topics/politics/articles-reports/2013/11/23/americans-remember-jfk-more-just-his-death>)

A C-SPAN 2017-ben 91 történész véleményét összegezte, az elnöki rangsorban John F. Kennedy a nyolcadik helyen végzett ott, ahol többek között az elnökök erkölcsi tekintélyét, valamint válságkezelési képességét értékelték.¹⁰

Nem túlzás kijelenteni: John F. Kennedy elnök mitikussá vált politikai arcélének szilárd és máig megkérdőjelezhetetlenné válását sem nőügyei, sem egészségügyi állapota, sem kül- és belpolitikájának reális kiértékelése nem tudta megingatni. Némely esetek még erősítették is a róla kialakult képet (lásd a Marilyn Monroe-val való viszonyát). Mindmáig láthatjuk, hogy a Kennedy-családdal kapcsolatos legjelentéktelenebb esemény sem kerülheti el a nyilvánosság figyelmét. Leginkább Jack és Jackie, valamint Rose és Bobby kerülnek a közvélemény érdeklődésének a középpontjába, de a család többi tagja is számos újságíró, életrajzíró és történészt foglalkoztat az Amerikai Egyesült Államokban és külföldön egyaránt. Felmerül a kérdés: vajon az életrajzírók és a történészek akkor is olyan nagy figyelmet fordítottak volna Bobby igazságügyi miniszterként eltöltött három évére és arra, hogy elnökjelöltként meggyilkolták (1968. június 6.), ha nem egy Kennedy lett volna? Ifjabb John Kennedy 1999-ben bekövetkezett halála kiváltotta volna-e a sajtó világméretű érdeklődését, ha nem JFK fia lett volna? Halála után 21 évvel írtak volna könyvet Amerika „vonakodó hercegéről”?¹¹ A Kennedy-család a jelek szerint minden erényével és gyengeségével együtt mind a mai napig betölti az amerikaiaknak egy királyi család iránti vágyát – és hasonlóképpen viszonyulnak hozzá, mint a brit királyi családhoz, mely egyszerre tisztelet és bírálat tárgya.

De miért éppen Kennedy? Miért érdekes egy majd' hatvan évvel ezelőtt megölt amerikai elnök politikai képe? Milyen példával szolgálhat egyáltalán a róla írott politikai kép korunk modern politikusai számára? A kérdések jogosak, ésszerűek és rendkívül izgalmasak. Bátran kijelenthető, hogy John F. Kennedy volt az Amerikai Egyesült Államok első, modern elnöke, akinek szakmai karrierjével párhuzamosan és tudatosan építették a médiában kialakítandó képet is. Életének egyes karrierállomásai (háborús hős, bestseller író, Pulitzer-díjas szerző, képviselő, szenátor, amerikai elnök) képkockák, melyek önállóan is értelmezhetők, de egymás mellé rakva

¹⁰ Az amerikai C-SPAN 2000-ben készített először kutatókból és történészekből álló felmérést, akik egytől tízig terjedő skálán osztályozzák az amerikai elnököket a következő tulajdonságok szerint: meggyőzés, válságkezelési képesség, gazdaságmenedzsment, erkölcsi tekintély, nemzetközi kapcsolatok, adminisztratív készségek, a kongresszussal való kapcsolat, agenda, egyenlő igazságosság és korának kontextusban történő előadás. John F. Kennedy 2000-ben nyolcadik, 2009-ben hatodik, 2017-ben pedig ismét nyolcadik helyen végzett. (Link: <https://www.c-span.org/presidentsurvey2017/>) Mentés ideje: 2020. december 16.

¹¹ Gillon, Steven M.: *America's Reluctant Prince: The Life of John F. Kennedy Jr.* Penguin Books, New York, 2019.

őket, komplex képet alkotnak. Magát az embert, a politikust, aki megjelenésével, kiállásával, öltözködésével (gondoljunk csak a vékony nyakkendőkre, a kétsoros, méretre szabott öltönyökre vagy az ikonikussá vált Ray-Ben napszemüvegre) olyan stílust teremtett, melyhez mind a mai napig bátran nyúlnak a férfiak. Ezen tényezők persze csak egy részét képezik a varázsnak. Azon állítások, melyek azt sugallják, hogy JFK sikerében kulcsszerepet játszott édesapja befolyása, kapcsolati hálója és vagyona, csak a felszínt kapargatják és kihagynak egy fontos tényezőt a képletből. Azt a mérhetetlen alázatot és tudásszomjat, ami őt jellemezte. Hiszen Joe vagyonából élhette volna a *playboyok* gondtalan életét, egészségügyi problémáira hivatkozva kerülhette volna a munkát, helyette azonban folyamatosan képezte magát, bővítette ismereteit és határait feszegette. Politikusi pályájának intenzív kampánystratégiája – kezdve a konkrét célközönségnek szóló üzenetektől az adománygyűjtésen át az önkéntesek közösségbe való tömörítése – mind a mai napig visszaköszön a világ politikai kampányaiban. Az élő televíziós nyilatkozatok, beszédek vagy sajtótájékoztatók ma már a politikai kommunikáció eszköztárának alapkellékeként értelmezhetőek, Kennedy elnökségekor azonban unorthodoxnak minősültek. Ahogy az is egészen új volt, hogy a világ legerősebb hatalmának vezetője beengedi a sajtót a magánszférájába, melynek köszönhetően nem a politikus, hanem maga az ember köszönt vissza a lapok hasábjain. Később napvilágra került szexuális kalandjai, valamint egészségügyi állapota sem okozott kárt benne, hiszen ezek is csak azt bizonyították: ő is csak olyan ember, mint bárki más, akinek vannak hibái. Ezek a hibák azonban eltörpültek amellet, hogy kitartásával, hozzáállásával, szorgalmával és „talentumával” (Máté 25:14-30) megtestesítse azt az *amerikai álmot*, melyre mindazok vágyakoztak, akik egy jobb élet reményében hazájuknak választották az Amerikai Egyesült Államokat.

4.2. Átok vagy áldás? A Kennedy-historiográfia problematikája

Talán nem sok amerikai elnöknek adatott meg az a megtiszteltetés, hogy már elnöksége alatt Pulitzer-díjjal jutalmazták az elnökválasztási kampányáról készült könyvet,¹² valamint, hogy második világháborús hőstettéről hollywoodi filmet forgassanak az Oscar-díjas Cliff Robertsonnal a főszerepben.¹³ Kennedynak mindkettő sikerült. Annak ellenére, hogy közel hat évtizede halt meg, máig olyan mítosz lengi körül, ami miatt az amerikai történeti munkák

¹² White, Theodore H.: *The Making of the President 1960*. Buccaneer Books, New York, 1961.

¹³ *PT 109*, MARTINSON, Leslie H., 1963.

közkedvelt tárgya maradt. Egyes becslések szerint JFK halála óta több tízezer kötet jelent meg, amely vele foglalkozik. Kérdés azonban, hogy ez megkönnyíti vagy inkább megnehezíti a mindenkori kutatók munkáját. Mert kevés jó és kiváló munka olvasható Kennedyről.¹⁴

Kennedy története a tipikus amerikai álmod (magyar szemmel nézve pedig egy népmesei hőstét) testesíti meg. Éppen emiatt van az, hogy a befogadók túlnyomó része nem elnökként, hanem elsősorban *celebként* tekint Kennedy-re; a történészek pedig éppen ezen státusz miatt idegenkednek a mélyebb elemzésektől. A felszínes, semmitmondó könyvek zömének oka pedig az, hogy a szerzőkre kimondatlanul is egy olyan – egyébként nem létező – nyomás nehezedik, amely azt sulykolja: mindenképpen valami szenzációval, eddig be nem mutatott, el nem mesélt történettel kell előállniuk. Egyesek egészen utópikus gondolatokat szülve arról értekeztek, mi lett volna, ha 1963-ban nem gyilkolják meg Kennedyt.¹⁵

Azzal, hogy az elnök halála után Jackie Kennedy a *Life* magazinnak adott interjújában Camelotnak nevezte néhai férje elnökségét,¹⁶ megteremtette annak a kollektív emlékezetnek a narratíváját, amely aztán mind a mai napig számtalan írásnak, cikknek, tudományos munkának jelentette és jelenti az értelmezési keretét. A *From Camelot to Kent State* című kötet például egy visszatekintés a hatvanas évek Amerikájába, melyben a címen kívül mindössze egyetlen alkalommal hivatkoznak Camelotra,¹⁷ mégis mindenki tisztában van vele, hogy a könyv egy része a Kennedy-évekről szól. A narratíva-teremtés olyan jól sikerült, hogy napjainkban is találkozunk olyan könyvekkel, amelyekben valamilyen formában visszaköszön Camelot.¹⁸ A

¹⁴ Abramson, Jim: Kennedy, the Elusive President. In: *The New York Times*, 2013. október 22. (Link: <https://www.nytimes.com/2013/10/27/books/review/the-elusive-president.html>) Mentés ideje: 2021. február 6.

¹⁵ Greenfield, Jeff: *If Kennedy Lived: The First and Second Terms of President John F. Kennedy: An Alternate History*. G.P. Putnam's Sons, New York, 2013.

¹⁶ White, Theodore H.: *An Epilogue*. In: *Life*, 1963. december 6. 158-159. o.

¹⁷ Morrison, Joan és Morrison, Robert K.: *From Camelot to Kent State: The Sixties Experience in the Words of Those Who Lived It*. Oxford University Press, Oxford, 1987.

¹⁸ Manchester, William: *One Brief Shining Moment: Remembering Kennedy*, Little Brown, Boston, 1983.; Esposito, Joseph A.: *Dinner in Camelot: The Night America's Greatest Scientists, Writers, and Scholars Partied at the Kennedy White House*. University Press of New England, Lebanon, 2018.; Adrian, Charles R. és Press, Charles: *American Politics Reappraised: The Enchantment of Camelot Dispelled*. McGraw-Hill Book Company, New York, 1973.; Chomsky, Noam: *Rethinking Camelot: JFK, the Vietnam War, and U.S. Political Culture*. South End Press, Boston, 1993.; Abbott, James A. és Rice, Elaine M.: *Designing Camelot: The Kennedy White House Restoration*. Wiley, New York, 1997.; Taraborrelli, J. Randy: *Jackie, Ethel, Joan: Women of Camelot*. Grand Central Publishing, New York, 2012.; Dallek, Robert: *Camelot's Court: Inside the Kennedy White House*.

tudományos publikációkba ültetett Camelot-metafora (továbbiakban: Camelot-iskola) három kiemelkedő személyisége Arthur Schlesinger Jr., Theodore Sorensen, illetve William Manchester. Annak ellenére, hogy Schlesinger Jr. kiváló történész volt, aki Kennedy harvardi diáktársaként, szem- és fültanúja lehetett számos eseménynek – melyekről rendkívül részletesen számolt be –, Kennedy iránti elvakult rajongása miatt inkább a Camelot-iskola egyik főépítészévé vált, mintsem egy korrekt történeti munka megalkotójának.

A bálványimádókon túl azonban említést kell tennem azokról a szerzőkről is, akik David Greenbert történész és újságíró szerint mindenféle történelmi vagy irodalmi értéktől mentes, homályos utalásokkal élnek és semmi más céljuk nincs, minthogy a szerzőnek pénzt hozzanak a konyhára.¹⁹ Ilyen például Bill O'Reilly és Martin Dugard munkája is, ami inkább tekinthető egy nyáresti könnyed olvasnivalónak, mintsem egy komoly történelmi munkának.²⁰ Természetesen mindig is voltak és lesznek olyan szerzők, akik az éppen aktuális áramlatot meglovagolva próbálnak profitra szert tenni azzal, hogy magukat és kötetüket szenzációként adják el a piacon.²¹ Néhány történész azonban nem áll meg a homályos utalgatásoknál: Thomas Reeves semmirekellő nőfalónak,²² Timothy Leary LSD-felhasználónak mutatta be az elnököt.²³ Seymour M. Hersh pedig összemosta a Kennedy-családot és a maffiát.²⁴ Habár Nigel Hamilton „csak” pletykákra alapozva írt a családon belüli kötelékekről,²⁵ ez azonban épp elég volt ahhoz, hogy kiváltsa a család haragját, akik hosszabb véleménycikkekben válaszoltak rá a *The New York Times* hasábjain.²⁶ Évekkel később Hamilton ezzel kapcsolatos megpróbáltatásairól hosszasan

HarperCollins, New York, 2013.; Oliphant, Thomas és Wilkie, Curtis: *The Road to Camelot: Inside JFK'S Five-Year Campaign*. Simon & Schuster, New York, 2017.

¹⁹ Greenberg, David: *It's A Man's World*. In: *The New Republic*, 2012. január 19.

²⁰ O'Reilly, Bill és Dugard, Martin: *Killing Kennedy: The End of Camelot*. Henry Holt & Company, New York, 2011.

²¹ Donald J. Trump, az Amerikai Egyesült Államok 45. elnökéről számtalan olyan kötet jelent meg elnöksége idején, melyet a média és a piac is úgy próbált eladni, mint ami meghökkentő, soha nem hallott részletekről fog beszámolni az elnököt illetően. Ezeket a könyveket inkább tegyük a *politikai science fiction* kategóriájába, lásd: Wolff, Michael: *Tűz és düh: Trump a Fehér Házban*. Athenaeum, Budapest, 2018.

²² Reeves, Thomas C.: *A Question of Character: A Life of John F. Kennedy*. The Free Press, New York, 1991.

²³ Leary, Timothy: *Flashbacks*. Tarcher, New York, 1997.

²⁴ Hersh, Seymour M.: *The Dark Side of Camelot*. HarperCollins, New York, 1998.

²⁵ Hamilton, Nigel: *JFK: Reckless Youth*. Random House, New York, 1993.

²⁶ Kennedy Smith, Jean, Kennedy Shriver, Eunice, Kennedy Lawford, Patricia és Kennedy, Edward M.: A Grotesque Portrait of Our Parents. In: *The New York Times*, 1992. december 3. 25. o.

értekezett a *The Huffington Post*-ban.²⁷ De nem ez volt az első eset, hogy a Család cenzorként jelent meg egy-egy írás felett: Jackie Camelot legendájának megalkotásakor is áthúzta azokat a részeket Theodore H. White írásában, amiket feleslegesnek tartott és kifejezetten kérte, hogy Camelotra helyezze a hangsúlyt az újságíró. A William Manchester könyve²⁸ körüli jogi huzavona pedig ékes példája volt annak, hogyan próbálta Jackie és környezete (köztük az elnök öccse, Bobby Kennedy) befolyásolni az elnökkel kapcsolatos történelemírást.²⁹ Edward és Jean Kennedy Smith például korlátlan hozzáférést kaptak annak a könyvnek a kéziratához, amelyet David Nasaw írt Joseph P. Kennedyről.³⁰

A helyzet komplexitását talán a Kennedy halála körül kialakult heves vita illusztrálja a legjobban. Habár úgy tűnik, arra vonatkozóan konszenzus alakult ki, hogy a ravaszt Lee Harvey Oswald húzta meg, egyesek azonban nem képesek elfogadni azt az egyszerű tényt – Norman Mailer szavaival élve: „... hogy egy magányos kisember elejtsen egy óriást, akit limuzinok, tömérdek ember, rajongók serege és biztonsági őrök vesznek körül.”³¹ Manapság is találkozhatunk olyan írásokkal, amelyek megszállottan keresik az igazságot és azt a „háttérhatalmat” (maffia, CIA, FBI, KGB, Fidel Castro és a kubaiak), amelyik megrendelte a gyilkosságot, illetve azon új nyomokat, amelyek alapján a magányos merénylő hivatalos verzióját cáfolni lehet.³² Ezek persze kétségkívül izgalmas, filmbe illő motívumok, ugyanakkor a konkrét bizonyítékokkal mindezidáig senki sem állt elő.

A felvázoltak ellenére is nyugodtan kijelenthetjük azonban, hogy e felsorolt munkák mindegyike – a kellő kritikai érzéket megtartva – hasznosnak bizonyulhat disszertációm készítése során. Robert Dallek kötete³³ minden kétséget kizáróan az elmúlt hatvan év legalaposabb és legkimerítőbb munkája John F. Kennedyről, ezért dolgozatom készítése során az egyik legfontosabb támaszom volt. Ahogy az elmúlt majd hatvan év munkái is, melyek

²⁷ Hamilton Nigel: The Kennedys. In: *The Huffington Post*, 2011. január 18. (Link: https://www.huffpost.com/entry/the-kennedys_b_810465) Mentés ideje: 2021. február 7.

²⁸ Manchester, William: *The Death of a President*. Harper & Row, New York, 1967.

²⁹ A „*The Death of a President*” körüli turbulenciáról lásd: Leaming, Barbara: *Kennedy özvegye*. Cartaphilus, Budapest, 2017.

³⁰ Nasaw, David: *The Patriarch: The Remarkable Life and Turbulent Times of Joseph P. Kennedy*. Penguin Books, New York, 2013. Apple Books ed.

³¹ King, Stephen: i.m. 7. o.

³² Shenon, Philip: *A Cruel and Shocking Act: The Secret History of the Kennedy Assassination*. Henry Holt and Co., New York, 2013.

³³ Dallek, Robert: *Befejezetlen élet. John F. Kennedy 1917-1963*. GABO, Budapest, 2004.

felbecsülhetetlen értékű kutatásokkal bírnak. Egy egészen más szemszögből, de Mark White és Steven Watts remek munkái is hatalmas segítségemre voltak.³⁴ Munkám során természetesen nem hanyagoltam el azokat a primer forrásokat sem, amelyek a róla kialakult képet árnyalják és/vagy megszilárdítják. Ahogy óriási hasznomra vált a korabeli interjúkban, sajtótájékoztatók leirataiban, beszédekben, jelentésekben, újságcikkekben, valamint a John F. Kennedy Elnöki Könyvtár és Múzeum online is elérhető, felbecsülhetetlen értékű forrásaiban való elmélyülés is.

4.3. A kutatás célja és módszertana

Mint minden politikus, Kennedy is keményen küzdött azért, hogy kedvező tulajdonságait kidomborítsa, korlátait, hiányosságait, emberi gyarlóságait pedig a lehető legmélyebbre ássa. Családja, barátai és követői bámulatos érzéssel fogalmazták meg róla azokat az üzeneteket, amelyek azóta is folyamatosan meghatározzák az emberek millióiban kialakult képet az USA 35. elnökéről. A rendelkezésünkre álló visszaemlékezésekből, újságcikkekből, interjúkból, felvételekből, beszélgetésekből, sajtótájékoztatókból, oral history interjúkból és a már sokszor ismételt tényekből kívánom felvázolni Kennedy elnök politikai képét. Disszertációm célja nem a leleplezés. Nem szándékozom eddig még soha nem ismert részletre bukkanni, sem titkokat feltárni. Arra törekszem, hogy a sokak által szinte áthatolhatatlanná szőtt leplén, az arcát takaró ragyogó és elbűvölő álarcon áthatolva megpróbáljam rekonstruálni, hogyan és milyen módon épült fel, rétegről rétegre, hosszú évtizedek szorgos munkájának köszönhetően az a John F. Kennedy, amilyennek mi látjuk őt – és amelyet halála nemhogy elhalványított, hanem még fel is erősített. De vajon tényleg olyan nagyszerű elnök volt, mint amilyenek a közvélemény-kutatások mutatják? Elnökségének kudarcai mennyire árnyékolják be a róla alkotott politikai képet? Csak egy felelőtlen és pehelysúlyú politikus volt, aki apja pénzének köszönhetően jutott el oda, ahova és addig, ameddig? Ő volt az Amerikai Egyesült Államok első *celeb* elnöke?

Ahhoz, hogy reális képet kapjunk, ezekre a kérdésekre is érdemes választ keresni, mégpedig úgy, hogy szembe állítjuk az elnök valódi politikai teljesítményét azzal a képpel, amelyet a sajtó kialakított róla. Az eredmény egy olyan emberről készült leírás lesz, akinek erényei és hibái egyszerre teszik őt kivételessé és hétköznapivá. Egy rendkívüli intelligens,

³⁴ White, Mark: *Kennedy: A Cultural History of an American Icon*. Bloomsbury, New York, 2013. Apple Books ed.; Watts, Steven: *JFK and the Masculine Mystique*. Thomas Dunne Books, New York, 2016. Apple Books ed.

nagyon motivált, erős küzdeni akarással rendelkező politikus volt, aki szomjazott a tudásra, kíváncsi volt a világra és alakítani, formálni akarta azt. Mindeközben ugyanakkor egész életét testi fájdalmak és érzelmi problémák kísérték végig. Nagy valószínűséggel ma senkinek sem kell külön magyarázni, hogy a média mekkora hatalommal bír, még ha nem is feltétlenül azoknak van igazuk, akik egyenesen a három másik hatalmi ág mellé emelik. Munkám során külön figyelmet szentelek a sajtó és Jack Kennedy kapcsolatának isnem csak az amerikai, felvillantva egyszer-egyszer a magyar sajtóban róla megjelenteket is.³⁵

A gazdasági, védelmi, politikai jellegű történeti munkák mellett gyakran háttérbe szorulnak az egyéb, amúgy rendkívül fontos területeket, mint például a sajtó és a média szerepe az adott korszakban. A kutatás hozzá fog járulni nemcsak a Kennedy-korszak magyar nyelven megjelent történeti elemzéséhez, hanem ahhoz is, hogy ezt az időszakot jobban megértsük. Az 1960-as évek minden szempontból rendkívül érdekes és vízváltató évtized volt. A hidegháború csúcsaként pedig igen fontos pontja volt a vérgőzös huszadik század történetének, amely markáns nyomot hagyott az utókorra.

4.4. A disszertáció felépítése

Munkám kiindulópontjaként nem mehetek el szó nélkül a kor mellett, amelybe Kennedy beleszületett, illetve amelyben élt. Az első világháború idején született, a második világháborúban harcolt, és a harmadik világháború (hidegháború) legforróbb éveiben volt az Amerikai Egyesült Államok elnöke. Habár kevés szó esik róla, mindenképpen érdemes kitérni pár gondolat erejéig az 1950-es évek maszkulin válságára, amely a korabeli értelmiséget is foglalkoztatta, ezt bizonyítják azok az írások, elemzések is, amelyek a későbbiekben hivatkozásul fognak szolgálni.

A rövid történelmi áttekintést követően időrendi és tematikus sorrendben haladva vázolom fel egy olyan elnöki portréját, ahol mindenekelőtt azokra a momentumokra, eseményekre, illetve tényekre fektetem a hangsúlyt, amelyek Kennedy világképére hatással voltak és befolyásolták azt. Érdemes foglalkozni az elnök ír származásával és katolicizmusával, valamint szüleivel, de leginkább édesapjával. Joseph P. Kennedy hosszú évek alatt jelentős politikai befolyásra és tekintélyes vagyonra tett szert, a család pedig jómódban és

³⁵ Márkus László: A legújabbkori magyar sajtótörténetírás módszertanáról, különös tekintettel az 1914-1944 közötti magyar sajtó történetére. In: *Századok*, 1979/5. 884-888. o.

megbecsülésben élt. Joe legidősebb fia, az ifj. Joe számára szánta a politikai pályát. Azonban JFK sem szenvedett hátrányt: a legnevesebb iskolákba, köztük a Harvardra járt, ahol tagja volt az egyetemi futballcsapatnak is, de az egész életét végig kísérő hátsérülése miatt abba kellett hagynia a játékot. Édesapja londoni nagyköveti kinevezésével egy egészen új világ tárult fel a számára. Európa annyira magával ragadta, hogy diplomamunkáját is az európai politikai viszonyokról írta. A *Why England Slept* című értekezés könyv formájában is megjelent, és azonnal hatalmas sikert hozott szerzőjének – apja hathatós felvásárlásainak és munkájának eredményeként. Amerika hadba lépésével – bátyja példáját követve – Jack is csatlakozott a haditengerészethez, majd 1943-ban a Salamon-szigeteknél igazi hőstettet hajtott végre azzal, hogy a hajójukból, melyet eltaláltak a japánok, társait kimentette. Bátyja egy bevetés során életét vesztette, ami alapján változtatta meg Jack életét, és ezen keresztül a Kennedy-klánnak a világban betöltött szerepét.

A Fehér Házba vezető hosszú út fontos mérföldköveket jelentett a későbbi elnök életében. Külpolitikai érdeklődése és antikommunizmusa ezek alatt az évek alatt teljesedett ki. Kennedy életének meghatározó eseményére került sor 1953 szeptemberében, amikor feleségül vette Jacqueline Lee Bouvier újságírót, akinek oroszlánrésze volt férje politikai sikereiben. Az esküvő utáni évek azonban első sorban Jack gerincműtétjeiről szóltak. Lábadozása alatt könyvet írt azokról a szenátorokról, akik politikai pályafutásukat kockáztatva kiálltak egy-egy arra érdemesnek tartott ügy mellett. Ez a kötet Pulitzer-díjat nyert.

1960-ban ő volt a demokrata párt elnökjelölje, és az 1960-as választásokon rendkívül szoros versenyben legyőzte Richard Nixont. Kettejük tévévitája nemcsak kampányában, de a televíziózás, sőt a politikai kommunikációban is mérföldkönek bizonyult. Ettől kezdve az elnökjelöltek televízió által közvetített vitái az amerikai elnökválasztási kampányok szerves, sőt elengedhetetlen részeivé váltak. JFK 43 évével a legfiatalabban megválasztott, és egyben az első katolikus amerikai elnök lett, akinek beiktatási beszéde politikai arcélének megformálásában szintén fontos tényezőnek számított. Elnöksége alatt még számos hasonló kitüntetett pillanat alakította politikusi képét: párizsi látogatása, a Disznó-öbölbeli fiaskó, a berlini fal építése, a kubai rakétaválság, a polgárjogi mozgalmak, illetve az űrprogram felpörgetése.

Külön kívánok foglalkozni azokkal a szereplőkkel, akik a Kennedy-kép formálását tekintették életük egyik fő küldetésének. Közülük a legfontosabb Jackie Kennedy volt, aki óriási hatást gyakorolt nemcsak az elnök stílusára, beszédmódjára, megjelenésére, de megreformálta az elnöki pár szerepkörét is: Kennedyék óta talán Barack és Michelle Obama alkotott ennyire erős politikai tandemet, mint Jack és Jackie. A házaspár élete azonban

korántsem volt felhőtlen: egy gyermekük nem sokkal a születését követően meghalt, Jackie-nek emellett volt egy vetélése is, Kennedy pedig falta a nőket – ezek is mind-mind olyan tényezők, amelyeket nem szabad figyelmen kívül hagynunk az elnök politikai képének megrajzolásakor. De nem mehetünk el szó nélkül azon szereplők mellett sem, akik közvetlen vagy közvetett módon gyakoroltak hatást az elnökre: Frank Sinatra, Ian Fleming és James Bond vagy éppen Hugh Hefner, a *Playboy* atyja.

Dolgozatom zárásaként bemutatom Camelot történetének legendává érését, ami első sorban Jackie érdeme. És ami rendkívül gyorsan az amerikai kollektív emlékezet máig kitörölhetetlen részévé vált, halhatatlanná téve ezzel John Fitzgerald Kennedyt, az Amerikai Egyesült Államok 35. elnökét.

Második fejezet
SZÉP ÚJ VILÁG

„Aki nyugodt életre vágyakozott,
rossz századot választott magának.”

Trockij

Minden, valamit magára adó hollywoodi filmstúdió előbb vagy utóbb előrukkol azzal a kreatív ötlettel, hogy az amúgy is dollármilliókat hozó szuperprodukcióknak elkészítse az *eredettörténetét*. Azon túl persze, hogy ennek elsődleges célja a profitszerzés, nekünk, átlagos nézőknek ott van az a fajta bizsergető, izgalmas érzés, hogy végre megtudhatjuk, ki volt valójában Batman és mi vezetett el egészen odáig, hogy denevérjelmezbe bújva üldözze Gotham válogatott gonosztevőit. Ahhoz tehát, hogy megértsük John Fitzgerald Kennedyt, érdemes elmerülnünk abban a korban, melyben élt. Ehhez egészen az első világháborúig kell visszamennünk.

2.1. Európai testvérháború

A 20. század világháborúinak narratíváját mind a mai napig ugyanaz az idejétmúlt, háborús logika tükrözi: győztes és vesztes, agresszor és áldozat, jó és rossz, demokrácia és diktatúra adáz küzdelme.³⁶ Máiig általánosan elfogadott nézet, hogy a győztes nagyhatalmak az „európai testvérháborúban” és a második világháborúban is a zsarnokság megszüntetéséért, a nemzetek önrendelkezési jogainak biztosításáért, vagyis a szabadságért és a demokráciáért harcoltak. Ezen azok az egyszerű tények sem tudtak változtatni, hogy az első világháborúban mind a Német Császárság, mind az Osztrák-Magyar Monarchia parlamentáris berendezkedésű, liberális jogállamok voltak vagy éppen, hogy a briteknél uralkodó rendszerszintű rasszizmus uralkodott. Az első világháború valójában semmi másról nem szólt, mint arról: *ki lesz Európa egyetlen, új ura*. Az európai háborúnak indult eseménysor azért eszkalálódott világháborúvá, mert a kiterjedt gyarmatbirodalmakkal rendelkező európai nagyhatalmak gyarmataikat is

³⁶ Fekete Rajmund: Új világ született: A Nyugat önbizalomvesztésének százada. In: *Látószög blog*, 2019. március 22. (Link: https://latoszogblog.hu/aktualis/uj_vilag_szulett_a_nyugat_onbizalomvesztesenek_szazada/) Mentés ideje: 2021. február 10.

mozgósították a győzelem érdekében.³⁷ Ahhoz azonban egyetlen hatalomnak sem volt elég ereje, hogy végérvényesen eldöntse ezt a kérdést. A frontvonalak megmerevedtek és éveken át tartó állóháború vette kezdetét. A háború urainak ahhoz sem volt elég bátorságuk, hogy kijelentsék: ár-érték arányban sehogy sem jön ki a *cassus belli* és az az iszonyú vérveszteség, amelyet négy év szüntelen öldöklés eredményezett. Amíg az Osztrák-Magyar Monarchia Szerbia ellen indított hadjárata érthető volt azáltal, hogy Gavrilo Princip merényletet követett el Ferenc Ferdinánd, az osztrák császári és a magyar királyi trón örököse és felesége ellen 1914. június 28-án, addig a franciáknál Elzász-Lotharingia visszavétele vagy Nagy-Britannia vezető szerepének a megőrzése, illetve a németek és az oroszok igénye a nagyobb területekre és elismertségre, erősen megkérdőjelezhetővé váltak. Az európai testvérháborút a 19. század embere vívta – szótárában olyan hívószavakkal, mint a bátorság, a hősiesség és az önfeláldozás – a 20. század eszközeivel, amely személytelen és gépies öldöklést hagyott maga után. A 65 millió mozgósítottból közel 10 millió hősi halottat és 21 millió sebesültet követelt a háború: 1 800 000 német, 1 700 000 orosz, 1 384 000 francia, 1 200 000 az Osztrák-Magyar Monarchiából, 743 000 brit, valamint 1 920 000 a brit gyarmatokról.³⁸ A háború végére a politikai élet polarizálódott és egyre radikálisabb erők ütötték fel a fejüket. A régi rend megszűnt, amelynek helyét nem tudta átvenni tartósan semmi.³⁹ Az elkeseredettség, a düh, a kilátástalanság értékválsághoz vezetett, amely lelki kiüresedést szült. „Az első világháború a régi világot drámai erővel lökte át az újba. Egy olyan újba, amely a Nyugat önbizalomvesztésének évszázadává vált.”⁴⁰

Habár a Párizs környéki békediktátumok (1919) az önrendelkezés elvére hivatkozva rajzolták újra Európa és a világ térképét. Egy brit résztvevő azt írta: „Nem egyszerűen azért mentünk el Párizsba, hogy felszámoljuk a háborút, hanem azért, hogy új rendet alkossunk Európának. Nem a békét, hanem az Örök Békét akartuk előkészíteni. Valamilyen isteni küldetés dicsfényét éreztük magunk körül.”⁴¹ Valódi céljaik és választott eszközeik azonban korántsem voltak ilyen „isteniek”. Erejüket arra fordították, hogy meggyengítsék és meggyalázzák a veszteseket és tudatosan szakítsanak az európai békemegállapodások hagyományával. Nem

³⁷ Markó György és Schmidt Mária (szerk.): *Európai testvérháború*. Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány, Budapest, 2014.

³⁸ Schmidt Mária: *Új világ született 1918-1923*. Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány, Budapest, 2019. 30. o.

³⁹ Füredi, Frank: *First World War: Still No End in Sight*. Bloomsbury, London, 2014.

⁴⁰ Schmidt Mária: i.m. 30. o.

⁴¹ Bihari Péter: *1914. A nagy háború száz éve. Személyes történetek*. Kalligram, Budapest, 2014. 511. o.

elégedtek meg a németek legyőzésével és megbüntetésével, ők minden vesztest meg akartak alázni. 13 millió németet taszítottak kisebbségi sorba, az Anschlusst pedig megtiltották. 3,5 millió német az újonnan létrehozott Csehszlovákia állampolgára lett és a békeszerződések következtében egyszeriben a világ tizedik legiparosodottabb országává vált. Ott, ahol a népszavazás a veszteseknek kedvezett volna, ott nem engedték (Dél-Tirol). Ahogy a magyarlakta területekről is minden esetben az ott lakók megkérdezése nélkül döntöttek. Romániában minden harmadik lakos idegen nemzetiségű volt; a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság 17 etnikai csoportot foglalt magát. Az új határok pedig legtöbbször olyan vitatott határvidékeket hoztak létre, ahol mindennemű államhatalom és rendfenntartás szünetelt, amely a visszatérő és helyüket nem találó katonákkal polgárháborús terepet alakított ki. A béke az Oszmán Birodalom felosztásáról is rendelkezett, a britek és a franciák pedig felosztották maguk között a Közel-Keletet.⁴²

A trianoni békediktátum következtében Magyarország 191 735 négyzetkilométert veszített el. Elcsatoltak 10 781 773 lakost és 3 727 205 magyar idegen uralom alá került. 4 241 gyárból 2 166-ot elvettek. 19 723 kilométer vasútvonalból csak 8 364 kilométer maradt. Magyarország elvesztette 92 városát, út- és csatornahálózatának 80 százalékát. Odalett minden só-, ezüst- és aranybányánk. Réz-, mangán- és higanykészlet nélkül maradtunk. Másé lett az olajkutak többsége. Idegen kézbe került fenyőerdeink 97, lombhullató erdeink 85 és tölgyeseink 68 százaléka. Magyarország nemzeti vagyona az 1914 előttiének 38 százalékára zsugorodott.⁴³

1921-ben a győztes nagyhatalmak ismét találkoztak, ezúttal Washingtonban, ahol végérvényesen eldőlt, hogy Európa romjain az amerikai évszázad veszi kezdetét. A washingtoni konferencia legfontosabb egyezménye az úgynevezett öthatalmi szerződés volt az Egyesült Államok, Nagy-Britannia, Japán, Franciaország és Olaszország között. Ez határozta meg, hogy az adott ország hadiflottája mekkora lehet és újra osztották a világtengerek feletti uralmat is. Így az Amerikai Egyesült Államok és Nagy-Britannia 500 ezer, Japán 300 ezer, Franciaország és Olaszország pedig 175 ezer tonna vízkiszorítású flottát tarthatott. Az új egyezmény értelmében a Csendes-óceánon Japán is jelen lehetett, az Atlanti-óceánon a franciák és az olaszok is tarthattak hadiflottát. A Szovjetunió és Németország flottával mégsem rendelkezhetett. A washingtoni megállapodás egyértelművé tette az Amerikai Egyesült

⁴² Schmidt Mária: i.m. 34-37. o.

⁴³ Lásd: Fekete Rajmund: Trianon számokban. In: *Látószög blog*, 2020. június 3. (Link: https://latoszogblog.hu/aktualis/trianon_szamokban_videoval/) Mentés ideje: 2021. február 12.

Államok tengeri elsőbbségét kereskedelmi és katonai értelemben is.⁴⁴ A háború egyértelmű győzteseként (nemcsak katonai, de gazdasági, kereskedelmi stb. tekintetben is) pedig új világpolitikai tényezővé emelkedett ki az Egyesült Államok, ezzel pedig kezdetét vette az amerikai évszázad.

Habár a Párizs környéki békediktátumok célja az „örök béke” lefektetése volt, valójában bele volt kódolva egy újabb háborúnak a lehetősége. Európának és az Amerikai Egyesült Államoknak végül sikerült egy huszonöt éves fegyverszünetet összehoznia.⁴⁵

2.2. A második világháború

A második világháború során a szövetségesek úgy harcoltak a szabadságért és a demokráciáért egy embertelen diktatúra ellen, hogy az ugyancsak totális diktatúrát működtető Szovjetunióval szövetkeztek 1941 júniusában. Ezzel tulajdonképpen semmissé vált az a fajta ellenérzés, amit a Nyugat képviselt a kommunizmussal szemben, Sztálin pedig legitimálták annak minden embertelen tetteivel együtt. Mindez érthetővé teszi, hogy miért volt fontos a nyugati szövetségesek számára, hogy ne derüljön ki a kатыńi mészárlás (1945. március 5). Kатыń letagadása szovjet részről azért volt mindvégig fontos, mert ez volt az egyetlen olyan tömeggyilkosság (az áldozatok számát 15 és 22 ezer főre becsülik), amely bizonyítékokkal, tehát holttestekkel és tömegsírokkal is szolgált. A nyugati szövetségeseknek pedig azért állt érdekében ennek letagadása, nehogy napvilágra kerüljön, hogy az egyik emberellenes rendszerrel szövetkeztek a másik legyőzésére. Ez ugyanis megkérdőjelezte volna a második világháború magasztos küldetését a győztesek részéről.⁴⁶

Azzal, hogy a nyugati szövetségesek 1938. szeptember 30-án aláírták a müncheni egyezményt, Európa sorsa megpecsételődött, hiszen a britek és a franciák egyetlen tollvonással átengedték a régiót Adolf Hitlernek. Ezzel felbontották azt a védelmi szövetséges is, amelyet épp ők kötöttek meg az európai testvérháború lezárásaként. A demokráciák vezetői azt hirdették, hogy a jövőben a világrend egy magasabb erkölcsiségen fog alapulni, ez az attitűd vezetett ahhoz a megalkuvó politikához, amit a britek képviseltek Münchenben. Hogy mennyire

⁴⁴ Schmidt Mária: i.m. 139. o.

⁴⁵ Boia, Lucian: *Vesztesek és győztesek. Az első világháború újraértelmezése*. Cser, Budapest, 2015. 85. o.

⁴⁶ Schmidt Mária: *Országból hazát. Harminc éve szabadon*. Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány, Budapest, 2020. 15-19. o.

rosszul mérték fel a náci Németországot, mi sem bizonyítja jobban, mint Neville Chamberlain brit miniszterelnök kijelentése, aki a hestoni repülőtéren kezdő politikusokat megszégyenítő lelkesedéssel és naivitással ígért hosszú távú békét az őt ünneplő tömegnek, míg az egyezményre úgy tekintett, mint ami biztosíték, hogy a két nép „nem megy háborúba egymás ellen.”⁴⁷ Ennél nagyobbat aligha tévedhetett volna. Talán nem meglepő, hogy egyes szerzők a történelem egyik legmegalázóbb önfeladásaként értelmezik a müncheni egyezményt.⁴⁸ Winston Churchill azért ennél jóval visszafogottabb volt, amikor parlamenti felszólalásában találóan azt mondta: „Ön háború és becstelenség között választhatott. A becstelenséget választotta, és megkapja a háborút.”⁴⁹ De mit remélhetett ettől az egyezménytől a brit miniszterelnök? Azt, hogy ha Hitler biztonságban érzi magát nyugatról, kelet felé fordul és kivárja a Hitler és Sztálin közötti összecsapást, majd a kellő időben megsegíti a gyengébb felet.⁵⁰ Ez a behódoló magatartás azonban semmi mást nem eredményezett, minthogy a britek lemondtak az erőegyensúly politikájáról és hozzájárultak ahhoz, hogy Németország váljék Európa új urává. Továbbá Hitler és Sztálin szövetséget kötött, ami a második világháború kitöréséhez vezetett.

A régió szempontjából a müncheni egyezményhez hasonló horderejű és jelentőséggel bíró szerződés volt az 1939. augusztus 23-án kelt Molotov-Ribbentrop-paktum és annak titkos záradéka, mely megállapodásokat tartalmazott a térség szovjet uralom alá való rendeléséről. A titkos záradék nyilvánvalóvá tette, hogy mind a náciak, mind a szövetségesek hozzájárultak Közép-Európa szovjet megszállásához és háború utáni sorsához. Az 1943. november 28-a és december 1-je között megtartott teheráni konferencián állapodott meg arról Churchill, Rooseveltt és Sztálin, hogy 1944 májusában megnyitják a második frontot Franciaországban, ezzel Churchill balkáni partraszállási ötlete dugába dőlt. A konferencián Rooseveltt egyáltalán nem csinált titkot abból, hogy sem Lengyelországot, sem Kelet-Európát nem tekinti amerikai érdekszférának. Cserébe Sztálin beleegyezett az ENSZ létrehozásába, amit Rooseveltt a háború utáni rendelkezés döntő kérdésének tekintett. Több mint egy évvel később, 1944. október 9-én a Kreml egyik termében Churchill és Sztálin befolyási övezetekre osztotta fel Dél-és Kelet-

⁴⁷ Neville Chamberlain 1938. szeptember 30-i beszéde (Link: https://eudocs.lib.byu.edu/index.php/Neville_Chamberlain%27s_%22Peace_For_Our_Time%22_speech)

Mentés ideje: 2021. február 10.

⁴⁸ Laar, Mart: *Vissza a jövőbe. Húsz év szabadság Közép-Európában.* XX. Század Intézet, Budapest, 2010. 28. o.

⁴⁹ Dallek, Robert: *The Lost Peace: Leadership in a Time of Horror and Hope, 1945-1953.* HarperCollins, New York, 2010. 19. o.

⁵⁰ Schmidt Mária: *Veszélyzónában.* Közép-és Kelet-Európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány, Budapest, 2016. 83. o.

Európát. A moszkvai konferencia október 9-től november 17-ig tartott. Habár a legfontosabb kérdés Lengyelország háború utáni sorsa volt, a találkozó mégis a sajtópapírra vetett „százalékos megegyezésről” vált ismertté, ahol szentesítették a Közép-Európában beállt erőviszonyokat.⁵¹ Négy hónappal később, 1945. február 4. és február 12. között újabb találkozóra került sor, ezúttal Jaltában, ahol a három vezető megegyezett Németország és a náci által megszállt országok felszabadítása után követendő politikáról, a Lengyelországgal és Jugoszláviával kapcsolatos kérdésekről, az ENSZ megalakításáról és arról, hogy a Szovjetunió 2-3 hónappal az európai hadműveletek befejezését követően részt vesz a japánok elleni harcban. Jaltában tehát végérvényesítették azt, amit Münchenben elkezdtek. Nem véletlenül mondta azt a Strobe Talbott amerikai külügyminiszter-helyettes 1997. május 20-án az Atlanti Tanácsban, hogy „A második világháború végén Kelet-Európa sok országa majdnem fél évszázadon keresztül Jalta árnyékában szenvedett. Ez a helynév kódoltan azt fejezte ki, hogy a nagyhatalmak cinikus áldozatvállalásra kényszerítették a kis népeket, amikor azok szabadságát a befolyási övezetek realitásának rendelték alá.”⁵²

A szövetségesek háborús helyzete azonban ismét patthelyzetet eredményezett és a két szuperhatalom, az Amerikai Egyesült Államok és a Szovjetunió megosztotta Európán és a világon. Napra pontosan egy évvel Jalta után, 1946. február 6-án Churchill híres fultoni beszédében színlelt megbotránkozással⁵³ bejelentette: „Szczecintől a Balti-tengerig, Triesztől az Adriai-tengerig vasfüggöny ereszkedett a kontinensre.”⁵⁴

2.3. „Se nem háború, se nem béke” – A hidegháború

⁵¹ Jenkins, Roy: *Churchill II.* Európa Könyvkiadó, Budapest 2005. 281. o.

⁵² Strobe Talbott 1997. május 20-i beszéde (Link: <https://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/strbnato.htm>) Mentés ideje: 2021. február 13.

⁵³ Habár Winston Churchill fultoni beszéde retorikai szempontból kiváló, amellet azonban azt feltétlenül meg kell említenem, hogy a brit miniszterelnök 1944. októberében odadobta a régiót Sztálinnak a „huncut dokumentummal”, hogy aztán két évvel később rácsodálkozzon arra, hogy pont oda ereszkedett le a vasfüggöny, ahol már a felvilágosodás óta meghúzódnak a határvonalak kelet és nyugat között. Lásd bővebben: Wolff, Larry: *Inventing Eastern Europe: The Map of Civilization on the Mind of the Enlightenment.* Stanford University Press, California, 1994.

⁵⁴ Churchill először egy május 12-én keltezett, Trumanhoz küldött üzenetében használta a „vasfüggöny” kifejezést. Winston Churchill fultoni beszéde magyarul olvasható: MacArthur, Brian (szerk.): *A XX. század nagy beszédei.* Agave, Budapest, 2006. 153-154. o.

Európának a világpolitikában elfoglalt elsőse a második világháborúban végérvényesen befejeződött, amelyet három kontinensen vívtak egyszerre, miközben az Atlanti- és a Csendes-óceán birtoklásáért is kemény harcok folytak. Németország sorsát pedig két, Európán kívüli ország, az Amerikai Egyesült Államok és a Szovjetunió fellépése pecsételte meg. Ez a két szuperhatalom vette át Európától azt a globális vezetői szerepkört, amelyet évszázadokon keresztül birtokolt. A világ két nagyhatalmi övezetre való felosztásával pedig az Amerikai Egyesült Államok elérte történelmi célját: megroppantotta a Brit Birodalom örökségéért küzdő Japánt és Németországot, valamint felbomlott a Brit világbirodalom is. Az egymással szembenálló szuperhatalmak közötti erőpróba ötven évig tartott és az egész világra kiterjedt, jelezve, hogy nem kizárólag az Európa feletti uralom megszerzéséről akarnak a felek dönteni, hanem az egész világeről.⁵⁵ A szövetségesek európai győzelme után az Amerikai Egyesült Államok azzal nyomatékosította a bipoláris versengést, hogy 1945. augusztus 6-án és 9-én atombombát dobott le Hirosimára és Nagaszakira. A Szovjetunió ekkor még nem rendelkezett atomfegyverrel, ezért ennek bevetése amerikai részről egy rövid- és egy hosszútávú célt szolgált: Japán gyors térdre kényszerítését és az amerikai stratégiai erőfölény demonstrálását a Szovjetunió irányába.

Év	USA	CCCP	UK
1945	2		
1946	9		
1947	13		
1948	50		
1949	170	1	
1950	299	5	
1951	438	25	
1952	841	50	
1953	1 169	120	1
1954	1 703	150	7
1955	2 422	200	14
1956	3 692	426	21
1957	5 543	660	28
1958	7 345	869	31
1959	12 298	1 060	35
1960	18 638	1 605	42
1961	22 229	2 471	70
1962	25 540	3 322	288
1963	28 133	4 238	394

⁵⁵ Brzezinski, Zbigniew: *A nagy saktábla: Amerika világelsőse és geopolitikai feladatai*. Antall József Tudásközpont, Budapest, 2017. 20. o.

1. táblázat: Nukleáris fegyverek száma 1945 és 1963 között⁵⁶

Általános vélekedés, hogy az atomfegyver megjelenése azt is jelentette, hogy az Amerikai Egyesült Államok és a Szovjetunió közötti hagyományos frontális háború nemcsak a két hatalom pusztulását eredményezte volna, hanem végzetes körülményekkel járt volna az emberiség jelentős részére is. Egy másik elmélet szerint azért nem tört ki semmilyen közvetlen konfliktus a két szembenálló fél között, mint mondjuk a németek és britek között kétszer is (1914, 1939), mert a szövetségesek hálózatai 1945 után erősebbek voltak, mint valaha. Ugyanis mindkét szuperhatalom kiépítette a maga sűrű és stabil szövetségét, amely egyszerre ötvözte a kölcsönös védelmi kötelezettségeket és a kereskedelmi integrációt is. Míg 1816 és 1950 között az egy országra jutó szövetségesek száma 2,5 volt, ezzel szemben ez a szám 1951 és 2003 között 10,5-re nőtt.⁵⁷ Geopolitikai szempontból nézve a konfliktusok nagyrészt Eurázsia peremvidékén zajlottak. Habár a kínai-szovjet tömb Eurázsia nagy részén uralkodott, de nem ellenőrizte a keleti-nyugati peremvidéket, így az USA-nak sikerült szilárd pozíciókat foglalnia az eurázsiai földrész legnyugatibb, illetve legkeletibb partjainál. Ezeknek a hídfőállásoknak a védelme, nyugaton a berlini blokád (1948-1949), keleten pedig a koreai háború (1950-1953) helyi konfliktusgócokká váltak, míg a hidegháború utolsó szakaszában egy harmadik is kialakult Afganisztánban (1979-1989).

1. ábra: A kínai-szovjet tömb és a három központi stratégiai front⁵⁸

⁵⁶ Norris, Robert S. és Kristensen, Hans M.: Global nuclear weapons inventories, 1945-2010. *Bulletin of the Atomic Scientists*, 2010. július, augusztus, 77-83. o.

⁵⁷ Ferguson, Niall: *A tér és a torony. Hálózatok, hierarchiák és harc a globális hataloméért*. Scholar, Budapest, 2019. 318. o.

⁵⁸ Brzezinski, Zbigniew: i.m. 22. o.

A világ és ezen belül Európa, a második világháború végétől egészen az Amerikai Egyesült Államok győzelméig kettéosztott maradt. A két szuperhatalom közti versengés időszakát hívjuk hidegháborúnak, amely pontosan kifejezi, hogy a háború tovább folytatódott ugyan, de újabb, általános fegyveres összecsapásra nem került sor, bár forró háborúk többször is kitörték. Magát a kifejezést kifejezést Walter Lippmann hozta a köztudatba 1947-ben megjelent kötetével,⁵⁹ bár maga a kifejezés az 1930-as évekhez vezethető vissza, „*amikor Adolf Hitler ún. la guerre froide-ot viselt Franciaország ellen.*”⁶⁰ Akadnak olyanok is, akik Alexis de Tocqueville-ig nyúlnak vissza, aki a két nagyhatalom konfliktusát méreténél fogva elkerülhetetlennek tartotta. Azt mindenképpen meg kell jegyezni, hogy Tocqueville a hagyományos erőegyensúly politikai keretében gondolkodott és nem számolt olyan tényezőkkel, mint például az ideológiai szembenállás, mely meghatározó volt a hidegháború évtizedeiben.⁶¹

Hogy pontosan mikortól datálható a hidegháború, arra többféle megfejtés és elmélet létezik. Egyes megállapítások szerint a hidegháború közvetlenül a jaltai konferencia végétől datálható, míg mások szerint a szövetségesek európai győzelmét követő naptól. Mások ennél jóval régebbre, 1917-ig mennek vissza, meglátásuk szerint ugyanis a Szovjetunió 1917 óta folytatott hidegháborút a nyugati világgal szemben és az 1941-ben megkötött szövetség csak egy technikai szünet volt.⁶² Gazdasági oldalról nézve azonban már 1943-ban megfogalmazódott amerikai részről egy „hideg” háborúra való igény. Szembesültek ugyanis azzal a kihívással, hogy a háború megnyerése után hazatérő amerikai katonák munkahelyet már elfoglalták a hadigazdaságra való átállás során a nők. A normalitásba való visszatérés pedig hatalmas munkanélküliséggel fenyegette volna az Amerikai Egyesült Államokat, ezért az USA tudatosan növelte a szovjetek „étvágyát,” számítva egy esetleges, totális szembenállásra. A hidegháború tehát kiváló eszköz volt arra, hogy magas szinten tartsák a foglalkoztatást, miközben az állam úgy tette lehetővé a hadigazdaság egy részének további működését, hogy nem volt újabb világháborús katonai összeütközés.⁶³ A jóvátétel-fizetés és a háborús újjáépítés pedig most is a szembenálló nagyhatalmak érdekeinek rendelődött alá. A második világháború végére az Amerikai Egyesült Államoknak mesterségesen nagy volt a hatalma és az ereje, hiszen a háború

⁵⁹ Lippmann, Walter: *The Cold War: A Study in U.S. Foreign Policy*. HarperCollins, New York, 1947.

⁶⁰ Magyarics Tamás: *Az Egyesült Államok külpolitikájának története*. Antall József Tudásközpont, Budapest, 2014. 322. o.

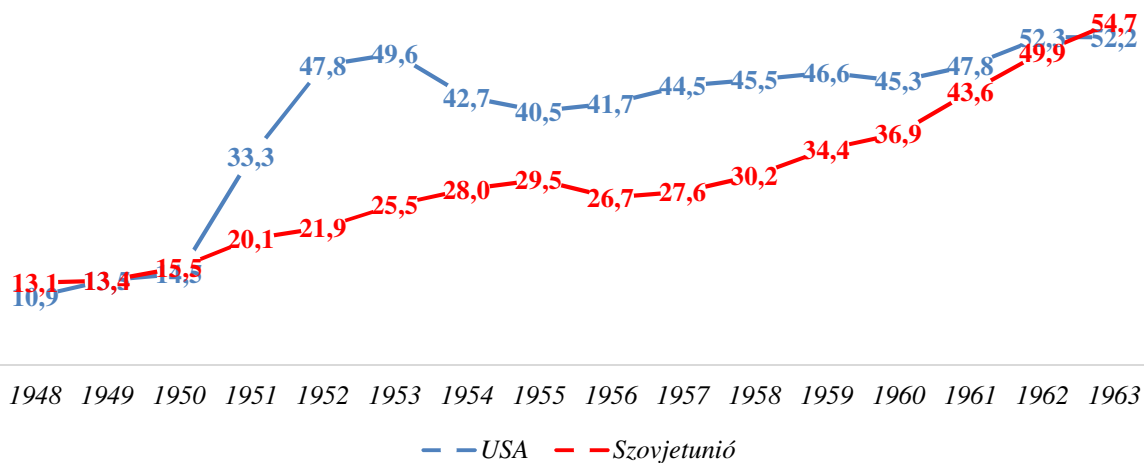
⁶¹ Tocqueville, Alexis de: *Az amerikai demokrácia*. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1993.

⁶² Johnson, Paul: *A modern kor. A 20. század igazi arca*. XX. Század Intézet, Budapest, 2000. 496. o.

⁶³ Matolcsy György: *Amerikai birodalom: A jövő forgatókönyvei*. PAGEO, Budapest, 2015. 199-200. o.

végén 20 milliárd dollárnyi aranytartáléka volt, ez pedig csaknem kétharmadát tette ki a világ akkori, 33 milliárd dolláros aranykészletének. A világ ipari termelésének több mint felét az Amerikai Egyesült Államok produkálta, így a harmadik helyen áll az összesített áruterelésben. A háború végére az USA lett a világ legnagyobb áruexportőre, a hajógyártás növekedése nyomán pedig az övék volt a világ hajóállományának a fele. Ezt a gazdasági erőt tükrözte a katonai potenciál is: 12,5 milliós hadsereg, melyből 7,5 millió katona állomásozott külföldön. Amíg a Marshall-segély keretében „az Amerikai Egyesült Államok 17 milliárd dollárt juttatott az érdekszférájába tartozó gazdaságaik felvirágoztatására, ezzel szemben a Szovjetunió 13 milliárd dollárt szivattyúzott ki az általa megszállt Kelet-Európából, és milliószámra hurcolta el rabszolgamunkára polgárait.”⁶⁴ A hidegháború során azonban a *status quo* fenntartása mind az amerikai, mind a szovjet részről érdekelt volt. És az is, hogy saját befolyási övezetükben fenntartsák a másik félről kialakított agresszív szándékot, ezzel indokolva a folyamatos fegyverkezést.⁶⁵

A NAGYHATALMAK VÉDELMI KIADÁSAI 1948 ÉS 1963 KÖZÖTT (MILLIÁRD DOLLÁRBAN)

A hidegháború alatt egyik fél sem akarta megdönteni a másik fél társadalmi rendszerét. Egészen a hatvanas évekig az amerikaiak és a szovjetek is a saját, frissen szerzett befolyási övezetük stabilizálásával voltak elfoglalva, ezért a feltartóztatás politikája⁶⁶ – vagyis a további

⁶⁴ Schmidt Mária: i.m. 93. o.

⁶⁵ A védelmi kiadásokról lásd: Kennedy, Paul: *A nagyhatalmak tiündöklése és bukása*. Akadémia Kiadó, Budapest, 1992. 361. o.

⁶⁶ A „feltartóztatási politika” fogalmát George F. Kennan használta először a *Foreign Affairs* 1947. júliusi számában „X” szignóval aláírt, híres cikkében. Az írás elolvasható a *Foreign Affairs* magazin oldalán: X: The

terjeszkedés megakadályozása – volt jellemző mindkét fél részéről (a stabilitást egyébként épp az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc alatt tétlen amerikai politika bizonyítja a legjobban). Az ezt követő időszakot a békés egymás mellett élés határozta meg, mely John F. Kennedy elnökségével vette kezdetét – bár rövid hivatali ideje alatt egymást érték a két világrendszer közötti erőpróbák, melyekről a későbbiekben külön fogok értekezni. A nyolcvanas években az USA Kínával szövetkezve napirendre vette a Szovjetunió legyőzését, vagyis a feltartóztatás helyett a felszámolást tűzte ki célul, amit az évtized végére meg is valósított.

Az 1989/90-es rendszerváltoztatások pedig végleg lezárták a „százéves háború” harmadik és egyben utolsó szakaszát. Ez egy időre hegemon hatalmi helyzetbe hozta az Amerikai Egyesült Államokat, melyet az ikertornyokba becsapódó repülőgépek (2001. szeptember 11.) és a gazdasági világválság (2008) kényszerített térdre, teret engedve új szereplőknek a geopolitika nagy sakkjáráján. Azóta minden mozgásban van.

2.4. Ideológiai- és propagandaháború

Az ideológiai szembenállás nem a hidegháborúval, hanem az 1917-es bolsevik puccs-csal kezdődött. Az Amerikai Egyesült Államoknak már az első világháborúban szembesülnie kellett a bolsevikok képviselte szép új világ ígéretével, amely kollektív jogokra, osztályharcra, szociális igazságosságra, valamint a társadalmi egyenlőség fontosságára helyezte a hangsúlyt. A világot egy olyan küzdőtérnek tekintették, ahol a szocialista és proletár erők élet-halál harcot folytatnak az imperialistákkal, olyan harcot, amelyben nincs kilátás a tartós megegyezésre, s amely végül a kommunizmus világméretű győzelméhez kell, hogy vezessen. Ezzel szemben az amerikai jövőkép az egyénre helyezte a hangsúlyt és mindenhol a parlamentáris demokráciát szorgalmazta. Habár egyesek szerint a hidegháború két, egyformán *zárt ideológia* közötti szembenállás volt, a valóság ezzel szemben az, hogy a nyugati megközelítés nem volt ideológiai. Nem volt rá jellemző az egyetemességre törekvés és a kizárólagosan megfogalmazott gondolkodásmód.

Elsősorban mindkét fél arra használta ideológiáját, hogy a saját táborát erősítse és győzze meg. A hidegháború sajátos hajtóereje a globális geopolitikai erőter és az egymással vetélkedő

Sources of Soviet Conduct. In: *Foreign Affairs* (Link: <https://www.foreignaffairs.com/articles/russian-federation/1947-07-01/sources-soviet-conduct>) Mentés ideje: 2021. február 12.

dogmák voltak, amelyek univerzálisnak kiáltották ki magukat. Mindkét fél erkölcsi előnyre akart szert tenni, amibe belefért a destabilizálás, az ideológiai és a kommunikációs háború is. A végeredményt azonban döntően befolyásolták a kulturális tényezők. Ugyanis az Amerikai Egyesült Államok vezette szövetség alapvetően pozitív tényként fogadta el az amerikai politikai és társadalmi kultúra számos vonását, úgy, mint az életmódot és az értékeket. Az USA-ra széles körben úgy tekintettek, mint a jövő képviselőjére. Ezzel szemben Oroszország kulturális szempontból megvetés tárgya volt a szovjet tömb országában. A közép-európai országok számára az orosz megszállás egyet jelentett azzal, hogy elszakították őket Nyugat-Európától, ahova mindig is tartoztak, illetve kiszakították őket az ezeréves zsidó-keresztény kultúrkörből. Joszif Visszarionovics Sztálin pedig úgy tartotta, hogy a frissen megszállt országok csak és kizárólag akkor lesznek megbízhatóak, ha mindenhol kommunista diktatúrát vezetnek be. Ez pedig csak úgy volt megvalósítható, ha az érintett országokban fokozatosan elnyomtak és felszámoltak minden nyugatbarát törekvést és eszmét, ami persze kiváltotta a nyugati szövetségi rendszer nemtetszését, már csak azért is, mert ezzel egy sor egyezményt szegett meg a Generalisszimusz. Megállja a helyét az a megállapítás, hogy Sztálin a hidegháborút „*nemcsak a Nyugat- és Kelet-Európa népei, hanem a Szovjetunió népei ellen is folytatta.*”⁶⁷ Az ideológiai szembenállás az élet minden területén tetten érhető volt, köztük természetesen a sajtóban is, melyet mind a két tábor – más és más eszközökkel – arra használt, hogy saját táborát erősítse és meggyőzze. A hidegháborúval kezdetét vette a totális propagandaháború is.

A huszadik századot szokás a tömegkommunikáció első korszakaként is emlegetni, amelyet egyfajta hit, áhítat és félelem övezett. Ez elsősorban azon a megfigyelésen alapult, hogy nagy tömegeket tudott elérni és nyilvánvaló hatásokat váltott ki, folyamatokat befolyásolt. Az első világháborúban mind Európában, mind az Amerikai Egyesült Államokban megtapasztalhattuk, hogy milyen mozgósító ereje van a sajtónak és a filmnek, amelyet az egymással vetélkedő államok a nemzeti háborús hadviselés céljai érdekében be is vetettek. Az eredmények pedig bizonyították: a média óriási hatással bír a tömegekre.⁶⁸ A médiát szokás negyedik hatalmi ágként (előtte harmadik volt) is értelmezni. Ez az elmélet Edmund Burke-ig vezethető vissza, aki arra, a sajtó által birtokolt hatalomra utalt elsősorban, amely felzárkózott a brit birodalom három „hatalmi rendje”, a főnemesség, az egyház és a polgárság mellé. A sajtó hatalma abból ered, hogy bárminek nyilvánosságot adhat vagy éppen megtagadhatja. A szabadsága pedig abban áll, hogy egyrészt tudósít a mindenkori kormányzat szándékairól,

⁶⁷ Conquest, Robert: *Kegyetlen évszázad. XX. Század Intézet, Budapest, 2003. 184. o.*

⁶⁸ McQuail, Denis: *A tömegkommunikáció elmélete.* Wolters Kluwer, Budapest, 2015. 62-63. o.

fórumairól és döntéseiről, másrészt kommentárt fűz hozzájuk. A média azonban valamilyen módon mindig kötődik a fennálló politikai és gazdasági hatalom szerkezetéhez, hiszen a médiának gazdasági költsége és értéke van, ellenőrzéséért és a médiához való hozzáférésért nagy a versengés. Ráadásul a média politikai, gazdasági és jogi szabályozás tárgya is, amelyhez az egyes rétegek és érdekcsoportok nem egyformán juthatnak hozzá. A legtöbben a tömegmédiát a hatalom hatékony eszközrendszerének tartják, amely, élve lehetőségeivel, sokféle módon képes hatást gyakorolni a tömegekre.⁶⁹

Ezt csak felerősítették a totalitárius diktatúrák, ahol a sajtót az uralkodó pártelíttek eszméit képviselő propaganda szolgálatába állították, amely *„szándékos és módszeres kísérlet a percepció alakítására, a gondolkodás manipulálására és a viselkedés irányítására egy olyan válasz elérése érdekében, amely előmozdítja a propagandista kívánt szándékait.”*⁷⁰ A kifejezés általában negatív értelmezéssel társul: mindig „az ellenség” az, aki propagandát folytat, míg „a mi oldalunk” tájékoztat, bizonyítékokat szolgál és érvel. Korunkban a propagandához általában és elsősorban az államok közötti konfliktus képzele társul, de maga a kifejezés szinte az összes olyan területre alkalmazható, ahol a kommunikáció úgy van megtervezve, hogy valamilyen befolyásolásra irányuló cél megvalósítását szolgálja. A huszadik század egyik legdöntőbb, leghatékonyabban használt fegyverévé a propaganda, a tömegek manipulálásának, meggyőzésének és fanatizálásának művészete vált.

Vlagyimir Iljics Lenin meglepő őszinteséggel írt arról, hogy *„betiltjuk a burzsoá lapokat, ha kezünkbe vesszük a hatalmat,”*⁷¹ később azonban még ennél is tovább ment: *„a burzsoázia (az egész világon) erősebb még nálunk [...] Ha ráadásul még egy olyan fegyvert is adnánk a kezébe, mint a politikai szervezkedés szabadsága (sajtószabadság, mert a sajtó a politikai szervezkedés központja és alapja), akkor megkönnyítenénk az ellenség dolgát [...] Nem óhajtunk öngyilkosságot elkövetni.”*⁷² Lenin azonban nem csupán a cenzúráról értekezett, hanem arról a hosszú harcról is, melynek egyértelmű célja volt a proletárok átnevelése is. A Rákosi-korszak meghatározó kultúrpolitikusa, Révai József egyenesen úgy fogalmazott, hogy *„népünk szocialista átnevelésének szolgálatába kell állítanunk minden eszközt: az iskolát, az agitációt és propagandát, a művészetet, a filmet, az irodalmat, a tömegek kulturális mozgalmának*

⁶⁹ Uo. 103. o.

⁷⁰ Jowett, Garth és O'Donnell, Victoria: *Propaganda and Persuasion*. SAGE, Thousand Oaks, 2018.

⁷¹ *Lenin összes művei*. Szikra, Budapest, 1952. 26. k., 290. o.

⁷² *Lenin összes művei*. Kossuth, Budapest, 1975. 44. k., 74-75. o.

*minden formáját.*⁷³ Az átnevelés eszközeként, valamint a propaganda egyik módjaként értelmezhetjük a kirakatpereket is. Tony Judt, a New York Egyetem Európa történetével foglalkozó intézetének vezetője egy interjúban a következőre hívta fel a figyelmet a kirakatperekkel kapcsolatosan: „*Ami az elnevezést illeti, nos, a feladat benne rejlett a szóban: kirakat. A pereket azért találták ki, hogy valamit úgymond a kirakatba tehessenek. [...] előre meg vannak írva, céljuk tehát nem az, hogy feltárják az igazságot, hanem, hogy bemutassák a rendszer egy bizonyos jellegzetességét. Ebből következik, hogy ezek a perek elsődlegesen nem az országon belüli nyilvánosságot veszik célba [...] Ezeket a kirakatpereket elsősorban mégis a külföldnek szánták.*”⁷⁴ Marketinges szakzsargon használva, a kirakatpereknek a konkrét célcsoportja a bel- és külföldi baloldali értelmiség körei voltak. Akik kívül álltak a kommunista hitvilágon, azokat nem tudták meggyőzni, viszont a „társutasoknál”, vagy, ahogy Lenin hívta őket, a „hasznos hülyéknél” célt érthettek. Ennek a kommunista értelmiségnek a Szovjetunió előrébb való volt, mint saját hazájuk.⁷⁵ E különös attitűdről George Orwellt idézném, aki maga is baloldaliként indult, de konfliktusait éppen az okozta, hogy hazája érdekeit előrévalóbbnak tartotta a szovjet érdekekénél: „*Apa, király, vezér, hős, megváltó – egyetlen szóban: Sztálin. Isten: Sztálin. Sátán: Hitler. Mennyszáj: Moszkva. Pokol: Berlin. Betöltetett minden hézag, s lám, az angol értelmiség »kommunizmusa« egész jól megmagyarázható. Nem más az, mint a gyökértelemné váltak hazafisága.*”⁷⁶

A szovjet érdekszférába tartozó országok mindegyikében egyenáramosították a sajtót, ahogy tették azt Magyarországon is. A törvényi szabályozást megszüntették és 1956-ig látványosan csak közvetlen utasítások alapján irányították azt: Rákosi Mátyás például minden este megkapta a *Szabad Nép* (1956. november 2-től *Népszabadság*) másnap megjelenésre szánt példányát, hogy személyesen ellenőrizhesse annak tartalmát.⁷⁷ Ezt az állapotot a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának 1958. január 21-i határozata változtatta meg papíron és ekkor kezdtek el áttérni a sokkal finomabb, burkoltabb és taktikusabb módszerekre,

⁷³ Fodor Gábor és Szecskő Tamás (szerk.): *Tájékoztatópolitika Magyarországon*. Kossuth, Budapest, 1973. 29. o.

⁷⁴ Schmidt Mária: *Egyazon mércével. A visszaperelt történelem*. Magyar Egyetemi Kiadó, Budapest, 2003. 47-48. o.

⁷⁵ Schmidt Mária: *A titkosszolgálatok kulisszái mögött. Hitek, ideológiák és hírszerzők a XX. században*. XX. Század Intézet, Budapest, 2006. 17-27. o. (továbbiakban: Schmidt Mária: *A titkosszolgálatok kulisszái mögött*).

⁷⁶ Orwell, George: *Az oroszán és az egyszarvú. II.* Cartaphilus, Budapest, 2000. 51. o.

⁷⁷ Horváth Attila: *A magyar sajtó története a szovjet típusú diktatúra idején*. Médiatudományi Intézet, Budapest, 2013. 9. o.

amelynek lenyomatait mind a mai napig magán viseli a magyar baloldali, magát függetlennek és objektívnek valló sajtó. Kádár János hatalomra kerülésével azonban tovább folytatódott a kézi vezérlés: csak azok lehettek főszerkesztők, akik maguk is tagjai voltak a felsőbb pártszervezeteknek, így a *Népszabadság* főszerkesztője a Politikai Bizottságnak, a megyei lapok főszerkesztői pedig a megyei pártbizottságoknak voltak tagjai. Az ideológiai harchoz ugyanis elengedhetetlen volt a „kellő szocialista felkészültség”. A jelentősebb sajtótermékek vezetőinek, szerkesztőinek hetente kellett megjeleníteniük az MSZMP Agitációs és Propaganda Osztályán, illetve a Minisztertanács Tájékoztatási Hivatalának értekezletén, amelyeken a párt- és állami vezetés értékelt a munkájukat és új utasításokkal látták el őket. Konkrét ukázokat és irányvonalakat kaptak arra vonatkozóan, hogy egy-egy témában miről és hogyan tudósítsanak. Ezekkel az eszközökkel tudták szavatolni, hogy a vasfüggöny innenső oldalán a központi üzenetek tūpontosan legyenek megfogalmazva, a befelé jövő mindennemű információt, hírt pedig szűrték és kényük-kedvük szerint formálták azt olyanra, hogy az kompatibilis legyen a kommunista narratívával.

Az 1960-as évekre egyfajta változás ment végbe az amerikai társadalomban, amelyben egészen odáig tisztelet övezte azokat a személyeket, akik tudásukkal, tapasztalatukkal, helyzetükkel, vagyonukkal kiérdemelték a főnök (*boss*) titulust,⁷⁸ amely az egyenlőség és a tiszteletadás közti egyensúly egyfajta erősségét is adta az amerikai társadalomnak. Ma szokás úgy jellemezni az ötvenes éveket, mint a szexuális elnyomás és az atyai zsarnokság, a sivár konformizmus időszakát. Ugyanakkor ez volt az az időszak, amelyben a hatvanas évek forradalmárai nevelkedtek.⁷⁹ Ez a szellemiség megmutatkozott a média világában is. A televízió erőteljes hatást gyakorolt a közvéleményre, amely az ötvenes évektől kezdve vált egyre népszerűbbé. Míg 1950-ban az amerikai háztartások 23,5 százalékában volt televíziós készülék (10 millió 320 ezer), addig ez a szám 1960-ra több mint négyszeresére, 47 millió 200 ezerre nőtt (88 százalék).

⁷⁸ Johnson, Paul: *Az amerikai nép története*. Akadémia Kiadó, Budapest, 2016. 838. o.

⁷⁹ Himmelfarb, Gertrude: *Egy nemzet, két kultúra*. Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány, Budapest, 2020. 30. o.

Év	Háztartások száma	TV-vel rendelkező háztartások száma	Százalék
1949-1950	43 000 000	3 880 000	9
1950-1951	43 890 000	10 320 000	23,5
1951-1952	44 760 000	15 300 000	34,2
1952-1953	45 640 000	20 400 000	44,7
1953-1954	46 660 000	26 000 000	55,7
1954-1955	47 620 000	30 700 000	64,5
1955-1956	48 600 000	34 900 000	71,8
1956-1957	49 500 000	38 900 000	78,6
1957-1958	50 370 000	41 920 000	83,2
1958-1959	51 150 000	43 950 000	85,9
1959-1960	52 500 000	45 750 000	87,1
1960-1961	53 170 000	47 200 000	88,8
1961-1962	54 300 000	48 855 000	90
1962-1963	55 100 000	50 300 000	91,3

2. táblázat: Televízióval rendelkező amerikai háztartások száma, valamint százalékos elosztása az összes háztartáshoz képest (1949-1963)⁸⁰

Habár a televíziós személyiségek, riporterek, tudósítók, bemondók az állami hierarchia alacsony szintjén álltak, mégis a fenti adatok tükrében milliók előtt váltak ismertté, s hamarosan roppant népszerűsége és tekintélyre tettek szert, ezzel pedig véleményformálókka léptek elő. Ezek az emberek idővel nemcsak meghatározták, de befolyásolták egy-egy műsor hangvételét – erőteljesebben, mint maguk a tulajdonosok. A közvélemény-formáló hatalom pedig fokozatosan kicsúszott a televíziós fejesek kezéből, amelyet lassan, de biztosan átadtak a műsorkészítők kezébe. Ez egy teljesen új jelenség volt a hatvanas évek Amerikájában, amelyet az ötvenes évek előtt elképzelhetetlennek tartottak volna. Az eddig csak tudósító és az eseményeket leíró médiumokból véleményformálók, narratíva-építők lettek. Hasonló hangsúlyeltolódás volt megfigyelhető a napilapok esetében is, ahol a szerkesztők és a szerzők kezébe került a politikai hatalom és az irányítás. Minthogy ezen meghatározó médiumok döntő

⁸⁰ Gregory, Ross: *Cold War America, 1946 to 1990*. Infobase Publishing, New York, 2014. 469. o.

többsége liberális nézeteket vallott, a váltás nemcsak politikai, hanem alapvető kulturális változásokat is eredményezett.

A sajtó attitűdjének változása először éppen az 1960-as amerikai választáson volt tetten érhető, amikor a keleti parti médiumok, a *New York Times*, a *Washington Post*, a *Newsweek*, illetve a *Time* magazin a John F. Kennedy és a Richard Nixon között folyó küzdelemről már nem csak tudósított, de alakította és érzelmi, politikai meggyőződése szerint formálta azt. Minden korábbi elvárás, megszokás és gyakorlat szerint Richard Nixonnak igazi amerikai hősnek kellett volna lennie: a *self-made man*, aki a maga erejéből és szorgalmából lépdelt egyre feljebb és feljebb a ranglétrán, és akinek csak annyi pénze volt, amennyit a munkájával megkeresett. Autodidakta módon tanult, szenvedélyes olvasó hírében állt, aki mindig igyekezett fejleszteni magát. Mindemellett szerény és erkölcsileg feddhetetlen életet élt. Mindezen ismérvek ellenére a sajtó szüntelenül támadta és a tönkretételére törekedett, amely tizenkét évvel később a Watergate-botránynak (1972) köszönhetően meg is valósult.

Harmadik fejezet
AZ IFJÚ KENNEDY

„Én olyannak álmodom a dolgokat,
amilyenek sohasem voltak, és azt kérdezem: miért ne?!”

George Bernard Shaw

3.1. Egy új (politikus)dinasztia születése

Amikor 1961. január 21-én John Fitzgerald Kennedy és felesége, Jacqueline Kennedy kiléptek georgetowni otthonukból, hogy beköltözzenek a világ legismertebb házába, az ott várakozó tömegeből valaki bekiabálta, hogy milyen „*nagyszerű nap ez az íreknek.*”⁸¹ Kennedy csak mosolygott, megemelte kalapját, majd feleségével együtt beszálltak a limuzinba. Miközben a JFK életével foglalkozó munkák kihagyhatatlan részét képezik ír származásának és vele együtt katolikus hitének vizsgálata, Thomas Kiernan ír nagykövetség szerint azonban Kennedy sokkal inkább volt „*angol, mint ír.*”⁸² Habár egyértelmű volt ír származása, kevés konkrét információval rendelkezett felmenőiről, ettől függetlenül büszkén nyilatkozott róluk és ír származásáról, amikor 1963-ban Írországra látogatott: „*Amikor a dédnagyapám itt hagyta az országot, hogy kádár legyen Kelet-Bostonban, semmi mást nem vitt magával, kivéve két dolgot: erős vallási hitet és szabadságvágyat.*”⁸³ Dédnagyapja, Patrick Kennedy 1848/49 tájékán az Írországot sújtó burgonyavész⁸⁴ idején érkezett Kelet-Bostonba, ahol kádárként szekerekhez vázat és whiskeyshordókat készített. Elvette Bridget Murphyt és három lánya és egy fia született, mielőtt 1858-ban, 35 évesen meghalt volna kolerában. Jack azzal tisztában volt, hogy anyai dédnagyapja, Thomas Fitzgerald egészen 1854-ig tartózkodott Írországra, de az éhség miatt végül ő is kivándorolt. Először Actonben telepedett le, de miután tönkrement a gazdasága,

⁸¹ Clarke, Thurston: *Ask Not. The Inauguration of John F. Kennedy and the Speech that Changed America.* Penguin Books, New York, 2010. 284. o.

⁸² Kiernan, Thomas J. Joseph E. O'Connor által készített interjú, 1966. augusztus 5., *John F. Kennedy Library Oral History Program.* 8. o.

⁸³ John F. Kennedy 1963. június 27-i beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/asset-viewer/archives/JFKPOF/045/JFKPOF-045-033>) Mentés ideje: 2021. május 2.

⁸⁴ Az ír népesség az 1846-os, 8,2 milliós szintről egy évtized alatt 6 millió alá csökkent. Becslések szerint több mint 2,2 millióra tehető a betegségben vagy éhínségben elhunytak, illetve a kivándoroltak száma. Foster, Robert F.: *Modern Ireland 1600-1972.* Penguin Books, London, 1988. 323. o.

beköltözött a bostoni ír gettóba. Thomas 1857-ben elvette Rosanna Coxot, és 12 gyerekük született, akik közül kilencen éltek meg a felnőttkort. Ez bámulatos túlélési aránynak bizonyult abban az időben, amikor ezer születendő gyermekből még a 19. század közepén is majd' 400 nem élte meg az öt éves kort.⁸⁵ Thomas utcai árusként kezdte, majd élelmiszerboltja lett, ami esténként North End-i vendéglőként működött. Bérházakat vásárolt és az ír munkásoknak kiadott lakásokból befolyó pénznek köszönhetően a családjá kényelemben élt.

Az, hogy Jacknek nem voltak széles körű ismeretei családjának történetéről, illetve ír felmenőiről, az részben abban volt keresendő, hogy ahogyan szülei emelkedtek a társadalmi ranglétrán, úgy rázták le magukról ír mivoltukat, hogy helyettesítsék azt az amerikaival. Apja, Joseph P. Kennedy életének szinte minden mozzanatát a társadalmi elfogadásért vívott küzdelem mozgatta. Hiába végzett a híres és elitnek számító Boston Latin iskolában és került be a Harvardra, az egyetemen a társadalmi rétegek bevett szokásai ugyanolyan mélyen gyökereztek, mint a 19. században mindenhol, melyet Joe saját bőrén is tapasztalt. Hiába vált évfolyamának vezető egyéniségévé és így bejáratossá egyes egyetemi elitklubokba, ám a legzártabb, legelőkelőbb klubok ajtajai származása okán mindvégig zárva maradtak előtte. Talán ennek tudható be, hogy rendkívüli dühbe gurult, ha írnek titulálták: „Az istenit! Ebben az országban születtem! A gyerekeim ebben az országban születtek! Mi a fenét kell ahhoz tenni, hogy valaki amerikaivá váljon?”⁸⁶ Anyja, Rose Fitzgerald Kennedy minden tőle telhetőt megtett, hogy gyermekeibe amerikai értékeket neveljen. Az Amerikai Egyesült Államokban élő etnikai csoportok „hagyományához” hűen a Kennedy család is úgy próbált amerikaivá válni, hogy elfelejtették óhazai múltjukat. Mindez azonban sajátos jelentőséggel bírt a társadalmi rétegekre szabdaltságon Bostonban, ahol a jómódú protestáns amerikaiak – akiknek gyökerei a köztársaság első éveire nyúltak vissza – kellő megvetéssel éltek az ír katolikusok iránt. Jóllehet, Rose és Joe kiváltságos életet éltek, saját bőrükön tapasztalhatták, hogy kívülállók a szülőföldjükön.

Az a Boston, amelyben Joe és Rose felnőtt, öntudatos *amerikai* város volt. John Winthrop vezetésével alapították meg Trimountane néven. 1630-as híres prédikációjában úgy fogalmazott: „*Tudnunk kell, hogy Izrael Istene köztünk van. [...] Be kell látnunk, hogy városnak*

⁸⁵ O'Neill, Aaron: Child mortality rate (under five years old) in the United States, from 1800 to 2020. In: *Statista*, 2019. szeptember 6. (Link: <https://www.statista.com/statistics/1041693/united-states-all-time-child-mortality-rate/>) Mentés ideje: 2021. február 21.

⁸⁶ Dallek, Robert: i.m. 15. o.

*kell lennünk a hegyen s éreznünk kell, hogy minden nép szeme rajtunk van.*⁸⁷ Ez a mondása az amerikai vallásos attitűdnek és az amerikai kivételességbe vetett hitnek⁸⁸ kiválóan jellemző szállóigéjévé vált. Nem túlzás kijelenteni, hogy Boston a nemzetet létrehozó értékeknek és szellemnek volt a táptalaja. A sznobizmus, a határozott véleménynyilvánítás, az intellektus, valamint a kritika ugyanúgy része volt a városképnek, mint három dombja. Nem véletlenül írta azt Mark Twain egy barátjának 1869-ben, hogy „*holnap este fogok először bostoni közönség – négyezer kritikus előtt megjelenni.*”⁸⁹ Míg a legtöbb amerikai városban nem jelentett volna leküzdhetetlen akadályt az egyéni sikerek felé, ha valaki szegénysorból jött, addig Bostonban, ahol John Collins Bossidy költő 1910-es pohárköszöntője szerint „*Lowellek csak a Cabotokkal beszéltek, a Cabotok pedig csak Istennel,*”⁹⁰ a származás elfeledtetésével csak az olyan nagyravágyó embereknek volt érdemes próbálkozniuk, mint a Kennedy vagy a Fitzgerald családnak. A bostoni brahminok és az írek között fennálló hosszú, évszázados szembenállás termékeként is lehet tekinteni a Kennedy-családra, mint a modern Amerika első politikai családjára.⁹¹ A város kulturális megosztottsága ellenére Joe-hoz hasonlóan Rose-ban sem volt egy csepp gátlás sem azzal kapcsolatban, hogy feljuthat az ország gazdasági és társadalmi ranglétrájának legmagasabb fokaira. Szüleik és családjuk anyagi jólétre és társadalmi rangra tettek szert, aminek révén az amerikai felső középosztályhoz tartoztak. A család történetének felfelé ívelő pályája azonban John F. Kennedy két nagyapjával, Patrick Joseph Kennedyyel és John F. Fitzgeraldtal kezdődött. Mindketten lenyűgözően sikeresek voltak, jó hírnévnek örvendtek és biztosították gyermekeiknek azt az anyagi háttérrel, amellyel kényelmes életet élhettek.

⁸⁷ Békés Márton: *Az amerikai neokonzervativizmus. Egy kisiklott ellenforradalom.* Századvég, Budapest, 2008. 52. o.

⁸⁸ Az amerikai kivételességről lásd még: Peterecz Zoltán: *A kivételes Amerika. Az amerikai kivételesség történelmi bemutatása.* Gondolat, Budapest, 2016.; Ahlstrom, Sidney E.: *A Religious History of the American People.* Yale University Press, New Haven, 1979.; Kammen, Michael: *The Problem of American Exceptionalism: A Reconsideration.* In: *American Quarterly*, vol. 45., no. 1., 1993. március, 1-43. o.; Madsen, Deborah: *American Exceptionalism.* Edinburgh University Press, Edinburgh 1998.; Tocqueville, Alexis de: i.m.; Tyrell, Ian: *The Myth(s) That Will Not Die: American National Exceptionalism.* In Bouchard, Gérard (szerk.): *National Myths: Constructed Pasts, Contested Presents.* Routledge, New York, 2013.

⁸⁹ Bartlett, John: *Familiar Quotations.* Little, Brown and Company, Boston, 1968. 759. o.

⁹⁰ Gronnerud, Kathleen és Spitzer, Scott J.: *Modern American Political Dynasties: A Study of Power, Family, and Political Influence.* ABC-CLIO, Santa Barbara, 2018. 37. o.

⁹¹ Keller, Morton: *The Personality of Cities: Boston,* New York, Philadelphia. In: *Proceedings of the Massachusetts Political Society*, 1985/3 Vol. 97. 12. o.

A P.J. néven emlegetett Patrick Joseph Kennedy 1885-ben látta meg a napvilágot. Már tizennégy éves korától dolgozott, hogy így támogassa özvegy édesanyját és három nővérét. Az 1880-as években üzleti vállalkozásba kezdett, majd harminc éves korára már P.J. Kennedy and Company néven indított whiskyimportáló vállalkozást, mellyel a bostoni szeszesital-kereskedelem vezető alakjává vált. Népszerűségét kihasználva 1884-től öt egymást követő egyéves mandátumot szerzett a massachusettsi alsóházban, majd három, egyenként kétéves ciklust töltött az állam Szenátusában. Hat évvel később inkább a politika színpalái mögé lépett, hogy onnan irányítsa az eseményeket. Mary Augusta Hickey-vel kötött 1887-es házasságával megszilárdította helyét az akkoriban színre lépő ír középosztályban, az első ír családok (*First Irish Families*, FIF) között. 1929-es halálakor érdekeltségébe tartozott egy szénvállalat és tekintélyes részvénytcsomagja volt a bankban. Vagyonának köszönhetően pedig egyetlen fia, Joseph Patrick és két lánya, Mary Loretta és Margaret Lousie kiváló körülmények között nevelkedhetett Kelet-Bostonban.⁹²

John F. Kennedy anyai nagyapja, John Fitzgerald ismertebb volt Bostonban, mint P.J. és nagyobb hatással is volt rá. Az 1863-ban született John F. tehetsége révén előbb a Boston Latin iskolába, majd a Boston College-ba került. Tanulmányait 1884-től a Harvard orvosi karán folytatta, amelyet apja halála után (1885) otthagyt, hogy gondoskodni tudjon testvéreiről és beállt hivatalnoknak a városi vámházba, valamint Matthew Keany, a demokraták North End-i kerületének egyik főnökének lett a titkára. 1891-ben beválasztották a bostoni városi tanácsba, majd Keany 1892-es halálát követően törvényszerű volt, hogy Fitzgerald vegye át a helyét, ahol tökélyre fejleszthette az „ír váltást”: nyájasan beszélgetett valakivel, miközben hosszan kezet rázott egy másikkal, és szeretettel bámult egy harmadikra. Nem véletlenül ragadt rá a „Honey Fitz”, azaz Mézesmázos Ficz becenév sem. Miután három ciklust eltöltött a Kongresszusban, bejelentette: nem indul újra. Ez volt az első jele annak, hogy a megfelelő pillanatban indulni akar a bostoni polgármesteri címért. Amikor 1905-ben váratlanul elhunyt Patrick Collins polgármester,⁹³ érkezettnek látta az időt, ám előtte a helyi csatározásokat is meg kellett vívnia (köztük P.J. Kennedy-vel is), melyekből végül győztesen került ki. A választás után néhány órával megjelent Kennedy bostoni irodájában, hogy tudtára adja, nem neheztel rá. A család két életrajzírója szerint ez volt „*az eljövendő dinasztia felé tett első lépés.*”⁹⁴ Honey Fitz 1889-ben

⁹² Dallek, Robert: i.m. 19-21. o.

⁹³ Patrick A. Collins Dead. In: *Fitchburg Daily Sentinel*, 1905. szeptember 14. 3. o.

⁹⁴ Collier, Peter és Horowitz, David: *The Kennedys: An American Drama*. Summit Books, New York, 1984. 20. o.

vette feleségül távoli vérrokonát, Mary Josephine Hammont, házasságukból pedig hat gyermek született.⁹⁵

A legidősebb gyerek, Rose Elisabeth volt Mézesmázos Fitz kedvence, akit úgy neveltek, hogy befogadást nyerhessen a legelőkelőbb társaságokba is. Ahelyett azonban, hogy beírást volna a Wellesley főiskolába, ami az ország legjobb női főiskolájaként lehetőséget biztosított arra, hogy a szellemi és politikai tanulmányok egész univerzuma táruljon fel előtte, helyette apja a bostoni Szent Szív Zárdába, egy elit katolikus iskolába küldte a lányt. Itt megtanulta, hogyan kell helyesen viselkedni és elsajátította azokat a női erényeket, amelyek révén később mintafeleséggé- és anyává válhatott. 1907-ben a két legidősebb lányát, Roset és Agnest európai körútra küldte és beíratta a hollandiai Szent Szív iskolába, hogy megóvja őket az elbukott polgármester-választás utáni korrupciós vádaktól.⁹⁶ Másik oka pedig az volt, hogy véget vethessen Rose és P.J. fia, Joe közötti románcnak, melyet kezdettől fogva ellenzett. Amikor Rose hazatért, apja beíratta Manhattan 133. utcájában lévő Szent Szívbe. Csak miután 1910 januárjában végzett az iskolával és apja megnyerte a polgármester-választást, térhetett vissza Bostonba, ahol apja mellett vett részt politikai eseményeken, tárgyalásokon, rendezvényeken. Rose egyszemélyben apja „hostesse, kísérője, segítője” lett. A család társadalmi helyzetét és befolyását tökéletesen illusztrálta Rose 1911 januárjában tartott bálja, melyen több mint ötszázan – köztük kongresszusi képviselők, üzletemberek, helyi és állami tisztviselők, és persze Joe és családja is – vettek részt. A *Boston Daily Globe* másnapi számában címlapon tárlta az eseményt.⁹⁷ A kor hagyományainak megfelelően a húsz éves Rose társasági bemutatkozása a házassághoz vezető udvarlás kezdetének időszakát jelentette. Kérő bőven akadt, köztük Joseph P. Kennedy is.⁹⁸

Az 1888-ban született Joseph P. Kennedy életéből sem maradhattak ki a szokásos munkák, amelyekkel kortársai a zsebpénzüket keresték. A család elhatározására beírást a kelet-bostoni katolikus Xaverian Schoolból a Boston Latinba, ahol a jól kivehető kisebbséghez tartozott. Bár nem tartozott a különösen jó tanulók közé, kitűnt iskolán kívüli tevékenységekben és sportokban: végzős évében övé lett a legjobb gimnáziumi ütőátlag, amiért elnyerte a Polgármesteri Kupát, amelyet maga a polgármester, John F. Fitzgerald adott át neki. Joe energikusságát és gondolkodását mélyen meghatározta az önerőből való boldogulásba vetett

⁹⁵ Dallek, Robert: i.m. 21-23. o.

⁹⁶ Nasaw, David: i.m. 82. o.

⁹⁷ Debutante at Reception. In: *The Boston Daily Globe*, 1911. január 3. 1. o.

⁹⁸ Dallek, Robert: i.m. 23-27. o.

hite, és ez híven tükröződött abban, amit a Boston Latinról mondott: „Az az érzést keltette mindannyiunkban, hogy ha végigcsináljuk, akkor egy kicsit jobb anyagból leszünk gyúrva, mint azok a kortársaink, akik a mi meggyőződésünk szerint könnyebb iskolákba jártak... Úgy tűnt, mindenki tisztában volt azzal, hogy mi voltunk az ország legjobb előkészítő iskolája... A mi diplománkat... pergamenre nyomtatták, míg a többi iskola diplomáját papírra.”⁹⁹ Joe magabiztossága nemcsak az őt körülvevő milióból, valamint az iskolai neveltetéséből, hanem abból a különleges szeretetből fakadt, mellyel szülei elhalmozták egyetlen fiú gyermeküket, akit egyfajta hercegeként kezeltek. A Boston Latin után a Harvardon folytatta a tanulmányait, majd miután 1912-ben lediplomázott, a bankszakma mellett döntött. Joe a korabeli amerikai üzleti gyakorlat alapos megfigyelése után jutott arra az elhatározásra, hogy a banki szektorban fog elhelyezkedni, ugyanis kulcsszakmának tekintette a szférát, amelytől minden más üzlet függött. Később jól szórakozott, amikor elmesélte, hogy le kellett adni az egyetlen egy bankügyi és üzleti kurzust, mert annyira rosszul teljesített.¹⁰⁰ Eltökélt szándéka volt, hogy ő lesz az első ír-amerikai, akinek sikerül befurakodnia magát Boston leggazdagabb és legelőkelőbb, nagy hagyományokra visszatekintő családjai közé. Diplomaszerezés után azonnal beállt hivatalnoknak apja mellé a Columbia Trusthoz, majd első írként lett felügyelő az állami bankoknál, így másfél évig utazgatott az államban, kitanulva a szakmát. Huszonöt évesen – miután megakadályozta, hogy a Columbia Trustot felvásárolják – elnöki pozícióba került, ezzel együtt nemcsak a helyi, de az országos sajtó is elkezdett aktívan foglalkozni a legfiatalosabb bostoni, majd végül a világ legfiatalabb bankelnökeként aposztrofált Kennedy-vel.¹⁰¹ A tudósításokban már nem is helyi pénzintézetként, hanem az ország bankvilágának fő pilléréként emlegették a Columbia Trustot.

A fiatal bankelnök és a bostoni polgármester lánya először még gyerekként találkoztak egymással Old Orchard Beachen, Maine államban, ahol a prominens bostoni ír családok töltötték nyarukat. Később, már középiskolásként Joe el akarta hívni Rose-t a Boston Latin báljába, amit apja megtiltott, mondván, hogy „tizenhat éves lányok ne táncoljanak furcsa helyeken és ne találkozhassanak olyan emberekkel, akik bajba keverhetik.”¹⁰² Hiába próbált meg Honey Fitz a fiatalok kapcsolata közé éket verni, nem járt sikerrel. A kettőjük közötti

⁹⁹ Collier, Peter és Horowitz, David: i.m. 24-25. o.

¹⁰⁰ Dallek, Robert: i.m. 30. o.

¹⁰¹ Lásd például a *Getty Images* oldalát, ahol egy 1916. október 26-án készült fénykép is „a világ legfiatalabb bankelnöke!” mondattal kezdődik a képleírás (Link: <https://www.gettyimages.com/detail/news-photo/youngest-bank-president-in-the-world-joseph-p-kennedy-is-news-photo/540427576>) Mentés ideje: 2021. február 21.

¹⁰² Nasaw, David: i.m. 69. o.

vonzalom 1914-re házassági ígéretig jutott. Az esküvő nem volt olyan széles körben ünnepelt, mint Rose első bálja, melynek oka kettős volt. Egyrészt Rose apjának társadalmi pozíciója csorbát szenvedett, miután a választási kampány során ellenfele, James Michael Curley három sorozatból álló cikkben (köztük az egyik a *Great Lovers in History: from Cleopatra to Toodles* címet viselte) utalt rá, hogy Fitzgeraldnak szerelmi kapcsolata van Elizabeth „Toodles” Ryan trafikosnővel, ami miatt kénytelen volt lemondani jelöltségéről a következő polgármester-választáson. Másrészt pedig a hosszas vonakodása miatt, hogy kapcsolatba kerüljön a Kennedy-családdal. A friss házasok novemberben egy két és fél emeletes házba költöztek Brooklineban, ami miatt Joe 6 500 dolláros adósságot halmozott fel. A 2 000 dolláros személyi kölcsön és a 4 500 dolláros jelzalog nagy anyagi megterhelés volt, de Joe még csak elképzelni sem tudta, hogy egy bankelnök bérelt lakásban lakjon. Még egy fekete színű Ford T-modellt is megengedett maguknak, illetve heti hét dollárért felvettek egy lányt, aki főzött, takarított, mosott és az étkezések során felszolgált. Első gyermekük a következő nyáron született, aki az ifj. Joseph Patrick nevet kapta. Honey Fitz családott volt, de nagy jövőt jósolt első unokájának: „ez a gyermek lesz a nemzet jövőbeli elnöke.”¹⁰³ Bár a megjegyzés elsőre megmosolyogtató, kiválóan érzékelteti a két család filozófiáját: a határtalan becsvágyat és az önbizalmat.

3.2. A másodszülött

1917 olyan év volt, amely meghatározta Európa és az Amerikai Egyesült Államok helyét és szerepét a következő évszázadban. Április 2-án Wilson elnök kongresszusi beszédében a semlegesség feladására buzdított: „*Most arra készülünk, hogy elfogadjuk a kihívást, hogy hadba bocsátkozzunk a szabadság természetes ellenségével, és amennyiben szükséges, a nemzet minden erejét arra fordítjuk majd, hogy az ellenség minden megtévesztését és hatalmát lebírjuk és megsemmisítsük. [...] A demokrácia érdekében gondoskodni kell a világ biztonságáról.*”¹⁰⁴ A képviselőház április 6-án 373:50 arányban pedig megszavazta az ország hadba lépést, ezzel az Amerikai Egyesült Államok hivatalosan is belépett az első világháborúba. Joe Kennedy nem értett egyet a döntéssel. Abszurdnak tartotta, hogy sokan egyfajta keresztes háborúként

¹⁰³ Macintyre, Ben: The twist of fate that killed JFK’s elder brother. In: *The Times*, 2014. augusztus 1. (Link: <https://www.thetimes.co.uk/article/the-twist-of-fate-that-killed-jfks-elder-brother-hp5zc7jksnp>) Mentés ideje: 2021. február 21.

¹⁰⁴ MacArthur, Brian (szerk.): i.m. 34. o.

tekintettek Amerika hadba lépésére, amely majd véget vet a nemzeti konfliktusoknak és megóvjá a demokráciákat. Úgy vélte, sem az egyénnek, sem az országnak nem származik előnye a háborúból – ez a vélemény annak fényében megmosolyogtató, hogy épp a háború okán tett szert tetemes vagyona azzal, hogy 1917-ben kinevezték a Fore folyónál található Bethlehem Steel hajógyár helyettes igazgatójává, amely többek között rombolóhajókat, fegyvereket és ágyúkat gyártott az amerikai és a brit hadsereg számára.¹⁰⁵ Érdekes, hogy míg a hazai ügyeket tekintve – különösképpen az ország gazdasági kilátásait illetően – Joe Kennedynak kiváló meglátásai voltak, addig a nemzetközi fejleményeket következetesen rosszul ítélte meg, ami politikai, sőt a későbbiekben elnöki ambícióinak is véget vetett. Joe Kennedy *„nem etikai vagy politikai alapon fogta fel a világ problémáit, hanem annak alapján, hogy szerinte mennyiben akadályozhatják saját vállalkozásait, vagy – ami még ennél rosszabb – saját, illetve fiai halálát okozhatják-e. Személyes félelmei miatt egy életre az elszigetelési politika hívévé vált.”*¹⁰⁶

Több mint másfél hónappal később, hogy az Egyesült Államok belépett az első világháborúba, 1917. május 29-én délután három óra után megszületett Joe és Rose Kennedy második gyermeke, John Fitzgerald Kennedy. Az egyre vagyonosabb család pedig „megengedhette magának,” hogy több gyereket vállaljon, így a tizenhét év alatt összesen kilenc gyermekük született: az 1918-ban született, szellemi fogyatékos Rosemary volt az első lányuk,¹⁰⁷ akit közvetlenül három követett: Kathleen (1920), Eunice (1921) és Patricia (1924). Utánuk született Robert Francis (1925), Jean Ann (1928) és végül Edward Moore (1932). Joe és Rose is élvezte a népes családot, amivel kiemelkedtek a legtöbb, a nagy család

¹⁰⁵ Lásd bővebben: Crowell, Benedict: *America's Munitions 1917-1918*. Washington Printing Office, Washington D.C., 1919.

¹⁰⁶ Dallek, Robert: i.m. 34. o.

¹⁰⁷ Rosemary az 1918-as influenzajárvány közepette született. Nem derült ki, hogy visszamaradottságának oka fertőzés, genetikai probléma vagy a születésekor rosszul alkalmazott fogók miatti agykárosodás okozta-e. Ötéves korára azonban világossá vált, hogy mind szellemi, mind testi fejlődése elmaradt egy átlag gyermektől. Nem tudott egyedül enni vagy felöltözni és korlátozott volt a beszédképessége is. A szülők irtóztak a gondlattól, hogy a kor szokásainak megfelelően elmeorvosintézetbe zárják a lányukat, ezért otthon tartották Rose felügyelete alatt, akinek egy képzett nevelőnő és számos magántanár segített. A szülők a család minden tagjától megkövetelték, hogy úgy bánjanak vele, mintha ugyanolyan egészséges lenne, mint ők. Ám felnőttkorára leromlott az állapota: erőszakos lett, hisztérikus kitörései voltak és tombolt. Joe pedig prefrontális lobotómiát végeztetett el Rosemaryn. A kor tudományos meglátásai szerint ez volt a legjobb eszköz. arra, hogy megszüntesse nyugtalanságát és kiegyensúlyozott. életet biztosítson a számára. A műtét azonban katasztrófális volt és Joe kénytelen volt beadni egy Wisconsin állambeli zárdába Rosemaryt, ahol élete hátralévő részét töltötte. Uo. 89-90. o.

hagyományával szakító, felfelé törekvő famíliák közül. A szülők a kezdettől fogva arra nevelték gyermekeiket, hogy különlegesek, akiknek küldetésük van a világban. Erről Jack meglepő nyíltsággal számolt be Claiborne Pellnek egy 1947-ben írott levelében: „*Apánk többé-kevésbé úgy nevelt bennünket, hogy magunk és mások előtt legyőzhetetlenek és halhatatlannak mutatkozzunk – egy kicsit olyanoknak, mint az istenek.*”¹⁰⁸ Ezt csak megerősíti Charles Spalding, Jack gyermekkori barátjának megjegyzése is: „*Az ember csak nézte, ahogy ezek az emberek leélik az életüket, és közben úgy érezte, hogy kívül állnak a természet szokásos törvényein [...] megállás nélkül versenyeztek [...] a Kennedyk úgy érezték, hogy mások felett állnak [...] egységet alkottak.*”¹⁰⁹ Akik a Kennedy-család otthonába látogattak, és látták, hogy kommunikál Joe Jackkel és Joe Jr-ral, úgy emlékeztek vissza, hogy erőltette, hogy érveljenek saját álláspontjuk mellett, saját maguk hozzák a döntéseiket, és soha ne kövessék szolgamód az általánosan elfogadott tételeket. Jack egyik legjobb barátja, Kirk Lemoyne „Lem” Billings¹¹⁰ így emlékszik vissza: „*arra serkentette a fiúkat, hogy gondolkodjanak. Vitakozott velük és arra ösztönözte őket, hogy legyen saját véleményük és elképzelésük.*”¹¹¹ A Kennedy-családban olyannyira erős volt a versenyszellem, hogy még egy ártalmatlannak tűnő táblajáték is véresen komoly küzdelemmé fajulhatott, ahogy a látogatás „íratlan szabályai” szerint még egy barátságos *touchball* mérkőzés is egy Super Bowl-döntővel ért fel.¹¹² Eunice szerint 24 éves korában fordult elő vele először az, hogy nem kellett megnyernie valamit az adott napon.¹¹³

A kiváltságos, „könnyű, jómódú” élet, a neveltetés és a pénz olyan falat emelt Jack – és az egész család – köré, amely a valóságot nemes egyszerűséggel kizárta a Kennedyk mindennapjaiból. Amikor Hugh Sidey, a *Time* magazin újságírója megkérdezte Kennedyt, hogy „*Mire emlékszik a gazdasági világválságból?*”, így válaszolt: „*Közvetlenül nem tapasztaltam meg a válságot. A családomé volt a világ egyik legnagyobb vagyona, ami akkoriban többet ért, mint bármikor máskor. Nagyobb házaink voltak, több személyzetünk, többet utaztunk. Én*

¹⁰⁸ Ranehan, Edward J., Jr.: *The Kennedys at War 1937-1945*, Doubleday, New York, 2002. 10. o.

¹⁰⁹ Dallek, Robert: i.m. 45. o.

¹¹⁰ Jack Kennedy és Lem Billings barátságáról lásd: Pitts, David: *Jack and Lem. John F. Kennedy and Lem Billings: The Untold Story of an Extraordinary Friendship*. Da Capo Press, New York, 2008.

¹¹¹ Billings, Kirk LeMoyne. Dan B. Jacobs által készített interjú, 1964. március 25. *John F. Kennedy Library Oral History Program*. 13. o.

¹¹² A *touchball* vagy *touch football* szabályai hasonlóak, mint az amerikai futballban, szerelésnél azonban nem kell az ellenfelet a földre vinni, elég csak megérinteni. A „látogatás íratlan szabályairól” lásd: Logevall, Fredrick: *JFK. Coming of Age in the American Century, 1917-1956*. Random House, New York, 2020. 79. o.

¹¹³ Thomas REEVES: i.m. 34.

magam mindössze talán csak annyit láttam, hogy az apám kiséítő kertészeket vett fel, hogy legyen állásuk, és meglegyen a betevőjük. Igazából egészen addig semmit nem tudtam a válságról, amíg nem olvastam róla a Harvardon.”¹¹⁴ Hogy pontosan mekkora is volt Joe Kennedy vagyona, arról nincsenek pontos információk. Mark White szerint az 1920-as évekre az ország legvagyonosabb emberei között tartották számon. A *Fortune* magazin 1957-es összefoglalója szerint Kennedy a képzeletbeli lista tizenkettedik helyén állt a maga „csekély” kétszáz és négyszáz millió dollárra becsült vagyonával. A listát J. Paul Getty vezette, akinek vagyonát hétszáz és egy milliárd dollár közé becsülték.¹¹⁵ A rossz nyelvek szerint maga Kennedy sem volt számszerűen tisztában vagyoni helyzetével, hiszen amikor felesége számon kérte rajta, hogy miért nem mondta el, hogy ennyi pénzüik van, Joe csak annyit reagált: „*Hogy mondhattam volna? Én magam sem tudtam róla!*”¹¹⁶

Egykori hollywoodi producerként tökéletesen látta, milyen fontos a róla és családjáról kialakított kép formálása és befolyásolása. Imádtta, hogy népes családja miatt a nyilvánosság figyelme rá és Rose-ra irányult. Az is kedvére való volt, hogy megmutathatta, milyen fényűző életet tud biztosítani hatalmas családjának.¹¹⁷ A *Life* magazin 1938-ban megállapította, hogy ha Joe Kennedyt valaha is elnökké választanák, abban megnyerő gyerekeinek jelentős szerepe lenne. „*Bámulatba ejtő gyerekeinek köszönhetően Theodore Roosevelté óta övék a politikailag legmegnyerőbb család.*”¹¹⁸ Népes családjával pedig a reményt jelképezték az ország több millió etnikai kisebbséghez tartozó lakosa számára: azt, hogy még a legnehezebb sorsú amerikai is anyagi bőséget és nyilvános elismerést vívhat ki magának, ha különleges tehetséggel, munkabírással és energiával van megáldva. Joe nagyon is jól tudta, milyen fontos a *public relations* – épp ezt a képet akarta magáról kialakítani: a sikeres, keményen dolgozó üzletemberét, akinek a családja az első. Ehhez felbérelte a *New York Times* nagy hatalmú újságíróját, Arthur Krockot, aki a következő „*negyedszázadban, amíg a washingtoni iroda vezetője és kolumnistája volt, Kennedy nem hivatalos, titkos sajtósa, beszédírója, politikai tanácsadója, informátora és univerzális tanácsadója volt.*”¹¹⁹ Krock tehát egyfajta nem

¹¹⁴ John F. Kennedyt idézi Dallek, Robert: i.m. 45. o.

¹¹⁵ Smith, Richard Austin: The Fifty-Million-Dollar Man. In: *Fortune*, 1957. november.

¹¹⁶ Lasky, Victor: *J.F.K. The Man and the Myth*. The Macmillan Company, New York, 1963. 39. o.

¹¹⁷ Life on the American Newsfront: The Kennedy Family: Nine Children and Nine Million Dollars. In: *Life*, 1937. december 20. 18-19. o.

¹¹⁸ The Nine Kennedy Kids Delight Great Britain. In: *Life*, 1938. április 11. 17-18. o.

¹¹⁹ Nasaw, David: i.m. 383. o.

hivatalos sajtófőnöki pozícióval bírt,¹²⁰ akinek feladata volt híreket megjelentetni többek között a *New York Times* hasábjain is. 1934. augusztusában S. J. Woolf egy részletes portrét közölt a „lendületes, túlradó szellemű” Joe Kennedyről, aki kilenc gyermekére úgy tekint, hogy „egyértelmű, hogy a legjobb osztalék, amit [az élettől] valaha kapott.”¹²¹ Kínosan próbált ügyelni arra, hogy a róla szóló negatív híreket megtorpedozza: 1937-ben kezébe került a *Fortune* magazin egyik cikkének vázlatja, amely szerinte bizalmatlanságot szült volna személyével kapcsolatosan. A Russel Davenport szerkesztőnek írott levél tanulsága szerint huszonnégy pontatlanságot talált az írásban, melyet egy Arthur Krockkal közösen cáfoltak meg¹²² és kérték, hogy a cikket eredetileg jegyző Earle Looker helyett egy másik újságíró készítsen róla egy teljesen új írást. Mindkét célját elérte és 1937 szeptemberében egy rendkívül pozitív írás jelent meg Joe Kennedyről.¹²³ Ezt a fajta hírkozmétikázást később John F. Kennedy is használta, sőt, elnöksége során tökélyre fejlesztette azt.¹²⁴

Jack először csak néhány családi fotón jelent meg, mint a sikeres üzletember hatalmas és érdekes családjának második fiúgyermeké. Mondhatni, a John F. Kennedyről alkotott kép (a család fontossága és a családcentrikus férfi) gyökerei itt keresendők, amelyet 1953-as házassága és gyermekeinek születése fog még inkább felerősíteni. A család második gyermekeként azonban szembesülnie kellett azzal, hogy apja kedvence Joe Jr. volt. Mégis, mindennek ellenére, Jack tudta, hogy apja bármit megtenne érte, amit egy egész életen át tartó ragaszkodással hálált meg. Jack azonosulni tudott apja tekintélyt semmibe vevő magatartásával,

¹²⁰ A múlt század húszas éveiben főleg New Yorkban virágzott az első nagy PR cégek. Nem véletlenül tartották ezt a helyet az új üzletág fővárosának. A *public relations* kifejezés New Yorkban született, ami Edward Bernay, Sigmund Freud unokaöccsének nevéhez fűződik. Úgy vélte, hogy a különböző események megrendezésével, a hírességek bemutatásával és az előkelő körökben mozgó szövetségeseik segítségével nem csak elősegítheti az ügyfelek forgalmának növekedését, de képes lesz különféle trendek megteremtésére, a divat megváltoztatására vagy akár a politika befolyásolására is. Az üzletemberek pedig rájöttek arra, hogy ha folyamatosan ellátják a riportereket sajtóközleményekkel és a rendezvényekről szóló beszámolókkal, akkor fokozatosan irányításuk alá vonhatják a helyi újságok hasábjait. Az így megszülető cikkek pedig sokkal többet értek, mintha fizettek volna a hirdetésért. Fred Trump (Donald J. Trump, az Amerikai Egyesült Államok 45. elnökének apja) is számtalanszor élt ezzel a lehetőséggel. Lásd bővebben: D’Antonio, Michael: *Trump: Soha nem elég*. Trivium, Budapest, 2016. 54-56. o.

¹²¹ Woolf, S. J.: Kennedy Sees End of “Shoestring Era.” In: *The New York Times*, 1934. augusztus 12. 3. o.

¹²² Alterman, Eric: The Journalist and the Politician. In: *Columbia Journalism Review*, 2013. február 14. (Link: https://archives.cjr.org/critical_eye/krock_and_kennedy.php) Mentés ideje: 2021. február 28.

¹²³ Mr. Kennedy, the Chairman. In: *Fortune*, 1937. szeptember.

¹²⁴ Lásd bővebben: Krock, Arthur: Mr. Kennedy’s Management of the News. In: *Fortune*, 1963. március.

valamint azzal, hogy képes volt meglátni olyan üzleti lehetőségeket is, amelyeket mások nem. Neki köszönhető, hogy önálló döntéseket tudott hozni, amelyek ellentmondtak a megszokott gyakorlatnak. Minden szeretete és figyelme ellenére, mellyel másodszülött fiát körülvette, Joe egyes források szerint rossz néven vette a sok egészségügyi problémát,¹²⁵ amelyek Jacket egész gyerekkorában gyötörték, míg mások szerint épp a sok betegeskedés és Joe törődése volt az, amely szoros köteléket vont apa és fia közé.¹²⁶

Jack hároméves korától egyetlen év sem telt el anélkül, hogy ne szenvedett volna valamilyen betegségben. Harmadik születésnapja előtt három hónappal skarlátban betegedett meg. Mivel a betegség egy ilyen kiskorú gyermeknél rendkívül veszélyes és fertőző volt, ezért két hónapig kórházban tartották, majd két hétig egy Maine állambeli szanatóriumban. Joe-nak minden befolyását, sőt apósa összeköttetéseit is be kellett vetnie, hogy Jack megkapja a megfelelő orvosi ellátást Bostonban. 600 beteg helyi gyerek volt, de a Bostoni Városi Kórházban csak 125 ágy volt, így nem kis teljesítmény volt elérni, hogy felvegyék. Miután kigyógyult a skarlátból, Jack számos gyermekbetegséget elkapott. Lábadozásai miatt így meglehetősen sok időt kellett ágyban töltenie, amit olvasással töltött. Tizenhárom évesen kezdődött az a nem diagnosztizált betegsége, amely a munkájában is korlátozta. Október és december között közel három kilót fogyott, fáradékony volt és nem nőtt. Émelygett, szédült, gyengének érezte magát. Alig egy évvel később alhasi fájdalmak gyötörték, az őt vizsgáló sebész pedig arra a következtetésre jutott, hogy vakbélgyulladás van, és meg kell operálni. Miután felvették a Choate-re,¹²⁷ még komolyabbá váltak a betegségei: influenzaszerű tünetek, megfázás, közben pedig egyetlen kilót sem szedett magára. A helyzet olyannyira súlyossá vált, hogy megfigyelésre átszállították a New Haven-i kórházba, de az orvosok továbbra sem tudták megmondani, mi a baja (egy ideig leukémiára gyanakodtak).¹²⁸ Nem véletlenül mondta azt

¹²⁵ Az 1940-es évek felé a család egyik barátja meglátogatta őket a Palm Beach-i házukban, Floridában. Amikor ő, Jack és Jack barátnője jó éjt kívántak Joe-nak, mielőtt moziba indultak volna, Joe érdeklődött fia barátnőjétől: „Miért nem egy élővel kezd?” Jack barátját idézi: Dallek, Robert: i.m. 52. o.

¹²⁶ Nasaw, David: i.m. 140-141. o.

¹²⁷ Híres New England-i elit középiskola, ide járt Joe Jr. is. Az iskola nem volt teljesen egyenrangú a patinásabb, elitebb középiskolákkal, de meglehetősen tekintélyes intézménynek számított. Azoknak a fiúiskoláknak a sorába tartozott, amelyeket az 1880-as és az 1890-es években alapítottak. Joe és Rose úgy gondolták, hogy a Choate tökéletes előszobája lehet a Harvardnak. Habár Jack megbukott 1931 tavaszán a felvételi latin részén, az iskola elhatározta, bármi is lesz az eredménye (sikerült), akkor is felveszik őt az őszi félévtől, hiszen szándékukban állt egy ilyen gazdag és a nyilvánosság előtt is jól ismert család másik fiát is soraikban tudni.

¹²⁸ John F. Kennedy betegségeiről lásd: Dallek, Robert: i.m. 48-50. o.

gyerekkori barátja, hogy ha meg kellett volna írnia egyszer Jack történetét, a *JFK: Egy orvosi történet* címet adta volna neki.¹²⁹

A közélet iránti érdeklődése – apjának hála – viszonylag korán, már 13 évesen megmutatkozott, mely a Choate-on eltöltött évei alatt csak felerősödtek. Előfizetője volt a *New York Times*-nak és akkoriban nyugózték le Winston Churchill írásai is.¹³⁰ Annak ellenére, hogy hatvanötödikként végzett a száztíz fős évfolyamban, Jack helye biztosított volt a Harvardon,¹³¹ mivel azonban tartott attól, hogy a Harvardon is bátyja árnyéka vetülne rá, inkább a Princetonra ment, de előtte azt kérte, hogy bátyjához hasonlóan ő is eltölthessen egy évet Angliában Harold Laski mellett. Az angliai tartózkodás során jobban érdekelt a társasági élet, mint a tanulás, amelyet súlyos betegsége miatt kellett megszakítania. 1936 júliusában végül úgy döntött, hogy jelentkezik a Harvardra. Három nappal a jelentkezés benyújtása után felvételt nyert az őszi félévre.

3.3. A bestseller író

A Harvardon töltött első két éve alatt Jack nagyjából ott folytatta, ahol a középiskolában abbahagyta. Továbbra is a tananyagon kívüli és a társasági elfoglaltságokra, valamint a sportolásra (úszás, amerikai futbalozás, evezés, vitorlázás, golfozás) koncentrált, ezáltal kiélhette azt a versenyszzenvedélyét, amelyet otthonról hozott. Apja 1937 nyarán európai körutazásra küldte őt és legjobb barátját, Lem Billingset. Itt mélyült el igazán a külkapcsolatok iránti érdeklődése és itt vált ketté apja és fia külpolitikai látásmódja.¹³² Habár ez alatt az idő alatt jártak Franciaországban, Olaszországban, Németországban, Jacket nem az egyes országok, hanem az egyes országok közötti kapcsolatok pillanatnyi helyzete érdekelt. Emellett rájött arra is, hogy ezzel egy olyan területet kaparinthatott meg magának, amelyet sem apja, sem bátyja nem érzett teljesen a magáénak, és amelyen keresztül kamatoztathatja fogékonyságát a közügyekkel kapcsolatos kritikai gondolkodásmódra. Megértette, hogy az Egyesült Államok és

¹²⁹ Billings, Kirk LeMoyne OH: 42. o.

¹³⁰ JFK: The Nerd. In: *JFK35 Podcast*, 3. évad 4. rész. (Link: <https://www.jfklibrary.org/about-us/social-media-apps/jfk35-podcast/jfk-the-nerd/transcript>) Mentés ideje: 2021. február 28.

¹³¹ Egy igen prominens öregdiák fia volt, bátyja jó hírnévnek örvendett az egyetemen, referenciaként pedig Harry Hopkins, Franklin D. Roosevelt elnök jóléti programokért felelős munkatársát és Herbert Bayard Swope újságíró/szerkesztőt nevezték meg.

¹³² Logevall, Fredrick: i.m. 148. o.

Európa közötti földrajzi és intézményi távolság ellenére az európai ügyek nagy hatással vannak az amerikai kontinensre. Az utazás azt az érzést is megerősítette Jackben, hogy kiváltságos társadalmi réteghez tartozik. Nagy-Britannia volt európai körútjuk utolsó állomása, ahol apja elintézte nekik, hogy fejedelmi angol és skót otthonokban lakhassanak. Jack számára azonban semmiben nem különbözött az angliai életmód attól, amihez otthon hozzá volt szokva. Miután visszatért európai útjáról (mely kötelező kiruccanás volt fiatal úriemberek számára, hogy az USA legjobb egyetemén szerzett tudásukat gyakorlati tapasztalatokkal is kiegészíthessék) az őszi félév alatt Jack személyes győzelemként élte meg, hogy beválasztották a Spee Clubba, amely egyike volt a Harvard nyolc elit klubjának. Ezekbe a klubokba az 1940-es évfolyam ezer hallgatójából mindössze százan jutottak be, így Jack számára ez olyan megtiszteltetés volt, melyet sem apja, sem bátyja nem tudott elérni harvardi évei során.¹³³

Jack a tanulmányai és az utazásai miatt – valamint azért, mert apját 1937 decemberében Rooseveltnél elnök nagykövetnek nevezte ki Nagy-Britanniába¹³⁴ – dolgozatát is Nagy-Britanniáról, illetve a brit külpolitikáról kezdte el írni. A dolgozat elkészítése ismét bepillantást enged abba a buborékba, amelyben a fiatal Kennedy élt. Találkozhatott Nagy-Britannia nagykövetével, apja folyamatos londoni tartózkodásának köszönhetően a követség sajtótitkárától pedig felbecsülhetetlen mennyiségű és minőségű kiadványt, politikai pamfletet, könyvet, a külpolitikára hatást gyakorló üzleti, kereskedelmi jelentést kapott (első körben hat nagy csomagot, majd egy újabb levélváltást követően további huszonkét kötetnyi röpiratra és könyvre tett szert), amelyekhez egyébként nem tudott volna hozzájutni. Anyagilag pedig megengedhette magának azt is, hogy gyorsírókat alkalmazzon. A több mint 140 oldalas dolgozat az *Appeasement in Munich* (Megbékélés Münchenben) címet viselte, meglehetősen hosszú alcíme pedig *The Inevitable Result of the Slowness of Conversion of the British Democracy from a Disarmament to a Rearmament Policy* (A brit demokráciának a leszerelési politikáról a fegyverkezési politikára való lassú áttérésének elkerülhetetlen következménye) volt.¹³⁵ A dolgozatot négy oktató értékelt ki. Henry A. Yeomans szerint a dolgozat „rosszul

¹³³ Taylor, George H. Sal Micciche által készített interjú, 1964. május 7. *John F. Kennedy Library Oral History Program*. 19. o.

¹³⁴ A kinevezés az egész Kennedy család számára kivételesen magas társadalmi pozíciót jelentett, és inkább választotta a nagyköveti posztot, mint a kereskedelmi miniszteri bársonyszéket. Ennek oka talán abban keresendő, hogy egy ír számára London zárt ajtó volt; a kinevezéssel viszont minden ajtó megnyílt előtte.

¹³⁵ Kennedy, John F.: *Appeasement in Munich: The Inevitable Result of the Slowness of Conversion of the British Democracy from a Disarmament to a Rearmament Policy*. 1940. március 15. (Link: <https://www.jfklibrary.org/asset-viewer/archives/JFKPP/026/JFKPP-026-002>) Mentés ideje: 2021. február 28.

volt megírva,” mégis úgy jellemezte, hogy „*egy nehéz kérdés sok munkát eláruló, érdekes és értelmes megvitatása.*” Ennek ellenére a lehetséges második legjobb értékelést, a *magna cum laudét* ítélte neki. Carl J. Friedrich azonban ennél jóval kritikusabb volt: „*az alapvető felvetést egyáltalán nem elemzi. Túl hosszú, bőbeszédű, ismétlődő. Az irodalomjegyzék mutató, de hiányos... sok a sajtóhiba. Az angol nyelvi megfogalmazás nem megfelelő.*” Ő Yeamons értékelésénél egy fokkal rosszabbat, azaz *cum laude plus* minősítést adott.¹³⁶ Ha John F. Kennedy nem lett volna az Amerikai Egyesült Államok elnöke, talán senki nem tudná, miről írta szakdolgozatát. Mivel azonban kapaszkodókkal szolgál a külügyek iránti érdeklődése és tudása fejlődésének tanulmányozásakor, sokat vitatott munkává vált. Amit viszont nem emelnek ki eléggé, hogy ezzel a dolgozattal válik Kennedyből, a gazdag úriúrból író, értelmiségi, amely későbbi élete során mindvégig meghatározó marad. Valamint ebben a dolgozatban fogalmazódik meg Kennedy elnökségének fő üzenete: a fontos és nehéz időkben *erős, hősi vezetőkre van szükség, hogy az ország átlendüljön a holtpontokon.*

A büszkeségtől dagadó apa úgy gondolta, segít fiának abban, hogy dolgozatát könyv formájában is megjelentesse, ezzel támogatva fia karrierjét. Miután Joe Kennedy elküldte Harold Laskinak a könyvet, hogy olvassa el és véleményezze, Laski nagyon lesújtó véleménnyel volt róla: egy éretlen elme írásának tartotta aki, ha nem az egyik leggazdagabb ember fia lenne, nem hinné, hogy egyetlen kiadó is foglalkozna az írással.¹³⁷ Bármennyire fájdalmas is volt Laski értékelése – amellyel Jack is egyetértett, amikor 1946-ban találkoztak, kihagyta a képletből a keresletet, vagyis a timingot: a nemzetközi fejlemények miatt Jack elemzése időszerű volt, és ez vonzóvá tette amerikaiak millióinak szemében, akik alig várták, hogy valaki elmagyarázza, mi is zajlik éppen az Óvilágban. Itt került a képbe Joe nem hivatalos sajtófőnöke, Arthur Krock, hogy gatyába rázza ezt „*a tipikus végzős próbálkozást*”¹³⁸ Megítélése szerint „*sok szempontból amatőr munka volt, de közel sem annyira, mint az ebbe a kategóriába tartozó írások zöme.*” „*Azt mondtam neki [Jacknek], hogy nagyon örvedetes és hasznos könyv lenne.*”¹³⁹ Krock segített a szöveg stilizálásában és miután a Harper & Brothers, valamint a Harcourt Brace is visszautasította, összehozott neki egy szerződést a new york-i Wilfred Funkkal. Címnek pedig azt ajánlotta, hogy Winston Churchill *While England Slept*

¹³⁶ Raymont, Henry: Kennedy Data: Years at Harvard. In: *The New York Times*, 1971. augusztus 3. 26. o.

¹³⁷ Laski, Freda. Joseph E. O'Connor által készített interjú, 1966. augusztus 5. *John F. Kennedy Library Oral History Program*. 2. o.

¹³⁸ Burns, James MacGregor: *John Kennedy*. Harcourt, Brace, New York, 1959. 40. o.

¹³⁹ Krock, Arthur. Charles Bartlett által készített interjú, 1964. május 10. *John F. Kennedy Library Oral History Program*. 5. o. (továbbiakban: Krock, Arthur OH).

(Miközben Anglia aludt) című könyvének analógiájára, legyen a címe *Why England Slept* (Miért aludt Anglia). A könyv előszavát Henry Luce médiamágnás írta, aki szerint „*Ha John Kennedy a fiatalabb generáció karaktere – és úgy gondolom, hogy igen –, akkor sokan közülünk boldogok lennének, ha ennek a Köztársaságnak a sorsát egyszer erre a generációra bízhatnánk.*”¹⁴⁰ A könyv ragyogó kritikákat kapott: *The New York Herald Tribune* egy „rendkívüli teljesítményű” fiatalember munkájáról számolt be,¹⁴¹ míg a *New York Times* méltatta a szerző „érettségét és időszerű következtetéseit,” mely „tankönyv korunk számára.”¹⁴² Hasonló véleményen volt a *Time* magazin is, ami „megdöbbentően időszerűnek” és „erősen objektívnek” értékelte a kötetet.¹⁴³ Gratulációk sora érkezett korábbi tanáraitól, sőt még Franklin D. Rooseveltnak is levélben gratulált a fiatal szerzőnek.¹⁴⁴

A könyvet nemcsak a kritikusok, de az olvasók is imádták: augusztusban már a negyedik kiadása jött ki a nyomdából, szeptemberre pedig több bestseller listán is előkelő helyen állt.¹⁴⁵ Októberre már az Egyesült Királyságban is kapható volt, 1941 tavaszára pedig 80 ezer példány fogyott el a könyvből, ebből fele az Egyesült Királyságban. Egyes pletykák szerint – habár erre semmi bizonyíték nincs – az eladást Joe Kennedy is segítette azzal, hogy a könyv 30 ezer példányát felvásárolta és azt a Hyannis Port-i otthonukban tartotta.¹⁴⁶ Apa és fia pedig vállvetve dolgoztak azon, hogy minél több könyvet eladjanak és reklámozzák azt. Barátja nem sokkal a könyv megjelenése után látogatta meg Jacket Cape-en: „*Jack a földszinten volt egy egész oszlopnyi könyvvel... Mindenféle papírok heverték elképesztő összevisszaságban, levelek miniszterelnököktől, kongresszusi képviselőktől és ismert személyiségektől. [...] nemcsak megírta a könyvet, de utána is törődött velük. Gondoskodott róla, hogy el is adják őket. [...] Minden tőle telhetőt megtett, hogy népszerűsítse a könyvet. Interjúkat adott, a rádióban szerepelt, levelekre válaszolt, példányokat dedikált, kiküldte őket, és ellenőrizte a könyvesboltokban.*”¹⁴⁷ Mindez pedig azt jelentette: Kennedy már azelőtt egyfajta hírességnek

¹⁴⁰ Kennedy, John F.: *Why England Slept*. Wilfred Funk, New York, 1961.

¹⁴¹ A *The New York Herald Tribune* recenzióját idézi: White, Mark: i.m. 20. o.

¹⁴² Williamson, S. T.: Why Britain Slept While Hitler Prepared for War. In: *The New York Times*, 1940. augusztus 11. 3. és 19. o.

¹⁴³ Guns v. Butter. In: *Time*, 1940. augusztus 12. 64-66. o.

¹⁴⁴ Logevall, Fredrik: i.m. 272. o.

¹⁴⁵ Best Sellers of the Week. In: *The New York Times*, 1940. szeptember 9. 13. o.

¹⁴⁶ Reeves, Thomas C.: i.m. 50. o.

¹⁴⁷ Spalding, Charles. John F. Stewart által készített interjú, 1968. március 14. *John F. Kennedy Library Oral History Program*. 1-3. o.

számított, hogy egyáltalán betette volna a lábát a politika világába. Olyannyira, hogy amikor a Harvard elvégzése után a Stanfordra ment, hogy üzleti tanulmányokat hallgasson, a *Stanford Daily* egy számon belül közölte könyvének recenzióját és annak hírért, hogy az ifjú szerző az egyetem hallgatója lesz.¹⁴⁸ Kellemes külleme, vagyona, családi háttere, iskolai végzettsége és szerzői hírneve kivételes kvalitásokkal rendelkező fiatal képét sugározta a többi diák számára, akik sorban álltak azért, hogy autogramot kérjenek korosztályuk egyik hírességétől.

Habár Jack a Stanfordra azért ment, hogy üzleti órákat vegyen, kurzusai és érdeklődési köre továbbra is a politológia és a nemzetközi kapcsolatok volt. Decemberben részt vett az *Institute of World Affairs* aktuális nemzetközi ügyekkel foglalkozó konferenciáján, ahol négy szekciónak is a jegyzőkönyvvezetője volt: *Háború és a világgazdaság jövője*, *Az amerikai kontinensek: az egyes féltekére kiterjedő védelem és biztonság problémái*, *Háború és az európai civilizáció megőrzése*, *Béketervjavaslatok*.¹⁴⁹ A Stanfordon töltött fél év azonban inkább tűnt unaloműzésnek, mintsem komoly elfoglaltságnak. Javulni nem akaró egészségügyi problémái miatt pedig 1941 elején kénytelen volt visszaköltözni a keleti partra, amit egy dél-amerikai utazás követett. Miután hazaért, továbbra sem volt biztos abban, mi lesz a következő lépés, azt viszont tudta, hogy nem akar olyan szépfiúvá válni, aki apja hírnevéből és befolyásából él. Az ambíció nélküli élet nem volt belekódolva a Kennedy-család egyetlen tagjába sem.

3.4. „Lázár, jöjj ki! És kijött a halott...”¹⁵⁰

1940-ben Jack az elsők között volt, akiket békeidőben sorozásra jelöltek, miután Franklin D. Rooseveltt aláírta a Burke-Wadsworth törvényt, így az Amerikai Egyesült Államok történetében először vezettek be sorozást békeidőben.¹⁵¹ Egészségügyi problémái miatt azonban valószínű volt, hogy az ifjú Kennedy még a sorozáson sem fog túljutni. Amennyire azonban lehetett, próbált nem tudomást venni az őt hátráltató egészségi tényezőkről, amely mentalitás egész

¹⁴⁸ Nowell, Jean: Author Shows. 'Why' Britain Miscalculated. In: *The Stanford Daily*, 1940. október 16 4. o.; Nowell, Jean: Author Kennedy Follows Killefer's Recommendation. In: *The Stanford Daily*, 1940. október 16. 2. o.

¹⁴⁹ Dallek, Robert: i.m. 85. o.

¹⁵⁰ János Evangéliuma 11:43.

¹⁵¹ A törvény teljes szövege elérhető: <https://govtrackus.s3.amazonaws.com/legislink/pdf/stat/54/STATUTE-54-Pg885a.pdf> (Mentés ideje: 2021. március 3.)

életében végig kísérte. Aggodalommal töltötte el azonban az a tudat, hogy nem fogják felvenni a seregbe, ezért amennyire csak lehetett, megpróbálta egészségügyi problémáit titokban tartani. Nagyon is tisztában volt azzal, hogy ha fény derül alkalmatlanságára, azzal egyfelől apja ellenfeleinek nyújt egy újabb támadási felületet, aki addigra már elveszítette Roosevelt elnök támogatását, valamint brit nagyköveti posztját is.¹⁵² Másrészt pedig nem akarta, hogy Joe Jr., akit a haditengerészetnél pilótának neveztek ki, ismét háttérbe szorítsa őt. Amikor Jack 1941-ben nem ment át sem a katonaság, sem a haditengerészet tiszt iskoláinak alkalmassági vizsgáin, apját kérte meg, hogy mozgósítsa kapcsolatait annak érdekében, hogy felvegyék. Joe ezért felkereste korábbi kollégáját, Alan Kirk kapitányt, aki a Haditengerészeti Hírszerző Iroda (*Office of Naval Intelligence*, ONI) igazgatója volt Washingtonban. Kirk – ahogy elintézte, hogy Joe Jr. tisztként léphessen be a haditengerészetbe – segített Jacknek is, hogy bekerüljön a hadsereg kötelékébe, akinek kórtörténetét teljesen tisztára mosták.¹⁵³ Zászlósként kezdett a haditengerészetnél és azonnal az ONI külföldi hírszerzési ágához került Washingtonba. Miután 1942-ben a haditengerészet jóváhagyta Jack kérelmét tengeri szolgálatra, átkerült a Northwestern University karára. Minden vágya az volt, hogy egy torpedóval felszerelt járőrhajónak (*Patrol Torpedo*, PT) lehessen a kapitánya. Az ötven posztra azonban 1 024 önkéntes jelentkezett, Jacknek pedig esélye sem lett volna, ha apja ismét nem lép közbe fia érdekében és – többek között – nem hívja el ebédelni John D. Bulkeley parancsnokot.¹⁵⁴ Rose gyerekeinek írott levelében úgy fogalmazott: „*egészen megváltoztatta Jack háborúhoz való viszonyát... Kész lenne meghalni az Egyesült Államokért [...] Úgy gondolja, hogy jót tenne Joe [Jr.] politikai karrierjének, ha ő [Jack] meghalna a haza szolgálatában, bár nem hiszem, hogy úgy érezné, hogy ez mindenképpen szükséges.*”¹⁵⁵

¹⁵² Diplomataként a náci Németországgal való megbékélést támogatta, amely látványosan szembement az amerikai politikával (lásd: Kennedy for Amity with Fascist Bloc. In: *The New York Times*, 1938. október 20. 10. o.) Joseph P. Kennedy nyilatkozatai miatt helyzete egyre nehezebbé vált, amely 1940-es lemondásához, Roosevelt-tel való kapcsolatának megromlásához, valamint politikai pályafutásának végéhez vezetett.

¹⁵³ Egy 1941. október 23-i vizsgálat tanulsága szerint John F. Kennedynak csupán három hiányzó fogát (1,17,32) jegyezték fel, mint egészségügyi „problémát”. Az „ajánlások és megállapítások” részénél pedig alkalmasnak találták arra, hogy tengeren vagy külföldön teljesítsen szolgálatot. Lásd bővebben: Papers of John F. Kennedy. Personal Papers. Boston Office, 1940-1956: Personal File. Navy Records, 20 October 1941-? [20 October 1941-3 December 1942]. (Link: <https://www.jfklibrary.org/asset-viewer/archives/JFKPP/011/JFKPP-011-006>) Mentés ideje: 2021. március 3.

¹⁵⁴ Renehan, Edward J., Jr.: i.m. 363. o.

¹⁵⁵ Rose Kennedy 1942. október 9-én írott levele: Sandler, Martin W. (szerk.): *The Letters of John F. Kennedy*. Bloomsbury, New York, 2013. Apple Books ed. 48. o.

Csendes-óceáni szolgálatát JFK végül 1943. április 23-án kezdte meg a Salamon-szigeteken, majd hajóját júniusban az Új-Georgiától délkeletre fekvő Russel-szigetekhez, júliusban pedig a háborús zóna kellős közepébe, a Lumbari-szigethez vezényelték. Hajója, a PT-109 egyike volt annak a tizenötnek, amelyeket augusztus 1-jén a Blackett-szoroshoz küldtek, hogy feltartóztassanak egy japán konvojt (Tokió Expressz), amely elkerülte a szigettől északra állomásozó hat amerikai romboló figyelmét. Az akció a haditengerészet szerint úgy vonult be a történelemkönyvekbe, mint „*a legzavarosabb és legkevésbé hatékony akció, amelyben a PT-k részt vettek.*”¹⁵⁶ A túlerőben lévő japánok ellen kudarcba fulladt a támadás: a PT-k között megszakadt a kommunikáció, ami rendezetlenséget és hatástalanságot eredményezett. Ráadásul csak a hajók fele tudta kilőni a torpedóját, amelyből egy sem ért célt.

Jack hajóját hajnali 2 óra 30 perc magasságában a 24 méter hosszú és 56 tonnás AMAGIRA japán rombolóhajó teljes sebességgel (40 csomóval, 74 km/h) haladva kettészelte, megölve azonnal Andrew Jackson Kirksey és Harold W. Marney tengerészeket. A későbbiekben sokan kritizálták Kennedy háborús tanúsított teljesítményét, mert a PT-k önmagukban elég gyorsak voltak ahhoz, hogy elkerüljék, hogy egy nagy romboló beléjük rohanjon. Ráadásul a második világháború során a PT-109-es volt az egyedüli, torpedóval felszerelt járőrhajó, amelyet kettészelt egy ellenséges hajó. Thomas G. Warfield fregattkapitány szerint Kennedy „*nem volt különösebben jó parancsnok.*”¹⁵⁷ Mások azért bírálták, mert ott lebegett a Blackett-szoros közepén, miközben csak egy motorja ment, ami mérsékelte a víz látható kavargását, ugyanakkor rontotta a hajó esélyeit, hogy gyorsan elmenekülhessen egy felé közeledő romboló elől. Robert Dallek azonban megvédte Jacket: „*Mivel a tizenötből csak négy hajón volt radar, az éjszaka pedig koromsötét volt, a tizenegy hajó képtelen volt követni a vezetőket vagy megpillantani a japán rombolókat. A radarral felszerelt hajók visszatértek a bázisra, a többi PT pedig ott maradt a koromsötétben. [...] Jack PT-jének kettészelése inkább teljességgel szokatlan baleset volt.*”¹⁵⁸

A legénység hat tagja, így Jack is megkapaszkodott a víz felszínén lebegő hajótestben, majd Kennedy és két katonatársa kiúsztak a vízre, hogy öt további túlélőt visszavigyenek a roncsához. Az egyik vízben úszó ember a hajó gépésze, Pat McMahon volt, aki komoly égési sérüléseket szenvedett, akit Jack visszavitt a roncsához. Ezután ismét vízbe ugrott, hogy még

¹⁵⁶ Doyle, William: *PT 109. An American Epic of War, Survival, and the Destiny of John F. Kennedy.* HarperCollins, New York, 2015. Apple Books ed. 100. o.

¹⁵⁷ Uo. 229. o.

¹⁵⁸ Dallek, Robert: i.m. 116. o.

további két embert vigyen a még a víz felszínén lebegő roncsához. A legénység két tagja hiányzott, akik nyilvánvalóan azonnal meghaltak az ütközéskor. Soha nem találták meg őket, és Jack szüleinek írott levelében „szörnyű esetként” emlékezett vissza az elvesztésükre. Egyikük, aki úgy érezte, hogy a napjai meg vannak számlálva, Jack eredeti legénységéhez tartozott; a másik „csak egy kölyök volt,” aki éppen akkor került hozzájuk.¹⁵⁹ Miután „közel tizenkét órája” kapaszkodtak a merülő hajótestbe, délután két órakor úgy döntöttek, hogy úszva elindulnak a felé a hatvannégy méter széles, elhagyott földdarab felé, amelyet *Kasolónak* (Istenek Paradicsomának), a brit gyarmatosítók pedig Madár- vagy Mazsolás puding-szigetnek neveztek. Az 1900-as párizsi olimpián volt négyezer méteres szabadstílusú úszóverseny, melyen a huszonnyolc résztvevőből tizennégy úszó neve mellett az szerepelt, hogy „nem tudta befejezni” (*Did Not Finish*, DNF) a versenyt.¹⁶⁰

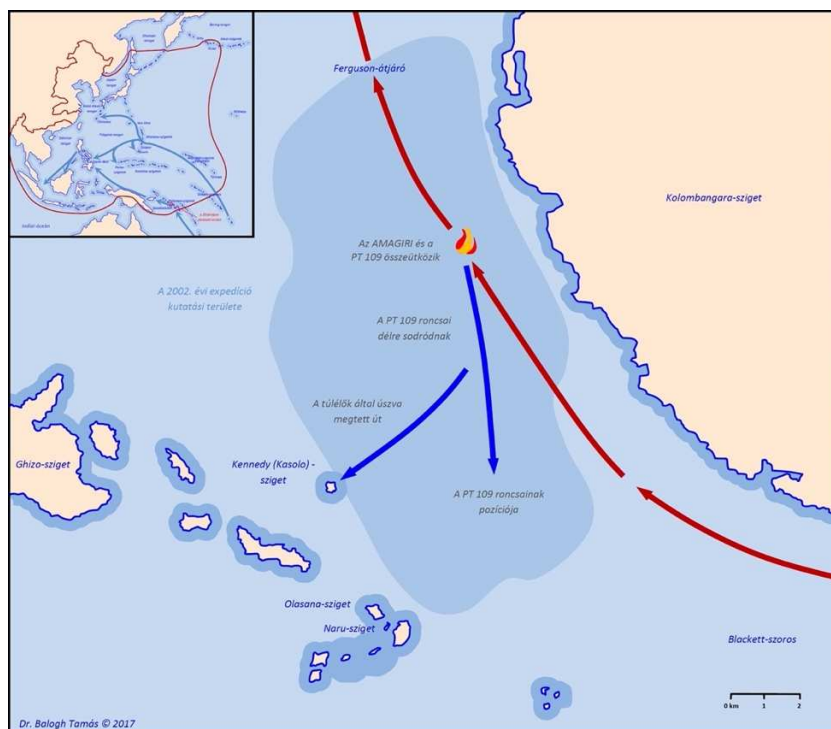
1943. augusztus 2-án Kennedy közel 5,6 kilométert tett meg úszva a nyílt vízen, ellenséges területen, ahol bármelyik pillanatban észrevehette volna őt és a legénységét egy japán hajó vagy egy repülőgép. Öt óra úszást követően megérkeztek a szárazföldre. Mivel a sziget a a Ferguson-átjárótól délre feküdt, ami viszont a PT-k által beutazott Blackett-szoros déli bejárata volt, Kennedy úgy határozott, hogy kiúszik az átjáróba, hátha lámpával tud jelezni egy arra járó amerikai hajónak. Abban a hiszemben azonban, hogy senki nem élte túl a PT-109 ütközését, a kapitányok áthelyezték az őrzőket. Red Fay a következőt írta testvérének: „George Ross életét vesztette egy olyan ügyért, amiben erősebben hitt, mint mi, mert a legtisztább értelemben vett idealista volt. Jack Kennedy, a nagykövetség fia is ugyanazon a hajón szolgált.”¹⁶¹ A legénység életben maradt tagjai azonban nem adták fel: átúsztak a valamivel nagyobb Olasana-szigetre abban a reményben, hogy ott lesz elegendő víz és kókuszdió – hiába. Másnap, augusztus 5-én Kennedy és George Ross átúszott a Naru-szigetre (Cross-szigetre). Ott találtak egy egyszemélyes kenut, friss vizet, pár kekszet és cukorkát. Ekkor megláttak két férfit, akik épp partot értek kenujukkal. Biukua Gasa és Eroni Kumana a partfigyelők ügynökhálózatának voltak a tagjai (ők figyelték az ellenséges csapatmozgásokat és jelentették azokat a szövetségesek irányába), akiket Arthur Reginald Evans alhadnagy, az ausztrál partmegfigyelő szolgálat tagja kért meg arra, hogy kutassanak túlélők után, miután látta a PT-109-es robbanását. A két bennszülött megtalálta a két amerikait, de mivel a kenuba nem fértek

¹⁵⁹ Sandler, Martin W. (szerk.): i.m. 57-60. o.

¹⁶⁰ Az olimpiái számnak volt magyar vonatkozása is: második helyen végzett Halmay Zoltán (1881-1956) kétszeres olimpiai bajnok magyar úszó.

¹⁶¹ Matthews, Chris: *Jack Kennedy. Elusive Hero*. Simon & Schuster, New York, 2011. 54. o.

volna el, ezért Kennedy bicskával üzenetet vésett egy kókuszdióba és arra kérte őket, hogy vigyék el a legközelebbi szövetséges bázisra, Rendovára. A kókuszdión az alábbi szöveg állt: „NAURO SZIGET, BENNSZÜLÖTT TUDJA A POZÍCIÓT VEZETNI TUD 11 TÚLÉLŐ KIS HAJÓ KELL KENNEDY.” A túlélők megpróbáltatásainak augusztus 8-án reggel 5 óra 15-kor lett vége.¹⁶²

2. ábra: A történetek helyszíne¹⁶³

Leif Erickson, az *Associated Press (AP)* és Frank Hewlett, a *United Press (UP)* tudósítói, akik a Salamon-szigeteki hadműveleteket követték, azonnal címlaphírt láttak a PT-109 megpróbáltatásaiban és megmenekülésében. Az újságírók már azon két PT egyikén is rajta voltak, amelyik az ellenséges vonalak mögé tartott, hogy kimentse a túlélőket. A legénységgel és a bázisparancsnokokkal készített interjúkban mindenki az egekig magasztalta Jack Kennedy bátorságát és kitartását, amivel legénysége túléléséről és megmentéséről gondoskodott. Az *AP* tudósítását másnap címlapon hozta a *New York Times* „PT-jét kettészelte egy romboló, Kennedy fia csendes-óceáni hős lett” címen,¹⁶⁴ mely beszámolt John F. Kennedy hőstettéről. Rose

¹⁶² Plotkin, Stephen: Sixty Years Later, the Story of PT-109 Still Captivates. In: *Prologue Magazine*, Summer 2003, Vol. 35, No. 2.

¹⁶³ Dr. Balogh Tamás: JFK, a haditengerész. In: *National Geographic*, 2017. május 29. (Link: <https://ng.24.hu/kultura/2017/05/29/jfk-a-haditengeresz/>) Mentés ideje: 2021. március 7.

¹⁶⁴ Kennedy's Son Is Hero in Pacific As Destroyer Splits His PT Boat. In: *The New York Times*, 1943. augusztus 20. 1. o.

Kennedy a hír hallatán, hogy fia él, csak annyit tudott mondani a tudósítónak, hogy „csodálatos.”¹⁶⁵ Nagyapja, Honey Fitz háromszáz ember társaságában ünnepelte 81. születésnapját a bostoni Parker House Hotelban. Amikor unokáját meglátta, a tömeget túlharsogva azt kiáltotta: „Visszajött úgy, mint Lázár a halálból...”¹⁶⁶ A hőstett hírére több újság, köztük a *Boston Globe* is hirdette: „Kennedy fia 10 embert mentett meg a Csendes-óceánon; Kennedy fia csendes-óceáni hős lett.”¹⁶⁷ Jack egyik pillanatról a másikra vált az újságírók kedvencévé, ám nem egyszerűen csak azért, mert hős lett, hanem azért, mert megmutatta az országnak, hogy nemcsak a hétköznapi emberek kockáztatták életüket a hazáért, hanem az olyan gazdag, kiváltságos fiatal amerikaiak is, mint amilyen ő maga is volt. Hősként való aposztrofálását pedig fanyar humorral és alkalomhoz illő szerénységgel fogadta, tettét pedig soha nem gondolta különlegesnek. Habár egy barátjának elárulta, kicsit úgy érezte magát, mintha „[Frank] Sinatra volna.” Amikor később egy kételkedő nekiszegezte a kérdést, hogy hogyan lett belőle háborús hős, azt mondta: „egyszerű volt. Kettészelték a PT-met.”¹⁶⁸

John Hersey, a *Life* magazin tudósítója és Jack Kennedy egy páros randin találkozott (Hersey felesége, Frances Ann Cannon korábban JFK barátnője volt) 1944 februárjában és itt hallotta először Kennedy salamon-szigeteki történetét. Úgy érezte, megtalálta a tökéletes sztorit. Interjút készített a legénység tagjaival és végül Jack Kennedyyel is, akinek kéréseit és változtatási javaslatait mindvégig figyelembe vette az írás során. Kennedy számára rendkívül fontos volt, hogy úgy lássák, mint cselekvő embert, nem pedig mint egy áldozatot. Mindenki legnagyobb meglepetésére azonban a *Life* magazin nem kívánta közölni az írást. Végül a cikket a *New Yorker* magazin fogadta be, ám sem Jack, sem apja nem volt elragadtatva tőle. A lap elsősorban az amerikai értelmiség lapja volt, nem pedig a tágabb értelemben vett amerikaiaké. Joe Kennedy ezért azt javasolta, hogy a cikk egy szerkesztett változata jelenjen meg a *Reader's Digest* havilapban.¹⁶⁹

¹⁶⁵ Kennedy's Parents Overjoyed. In: *The New York Times*, 1943. augusztus 20. 5. o.

¹⁶⁶ Renehan, Edward J., Jr.: i.m. 459. o.

¹⁶⁷ Kennedy's Son Hero of PT-Boat Saga. In: *Boston Evening Globe*, 1943. augusztus 19. 1. o.

¹⁶⁸ Glass, Andrew: Kennedy receives Navy and Marine Corps Medal, June 12, 1944. In: *Politico*, 2014. június 12. (Link: <https://www.politico.com/story/2014/06/john-f-kennedy-receives-navy-and-marine-corps-medal-june-11-1944-107747>) Mentés ideje: 2021. március 7.

¹⁶⁹ Doyle, William: i.m. 263-264. o.

Két héttel a normandiai partraszállást követően, 1944. június 17-én jelent meg John Hersey cikke a PT-109-es történetéről, mely egyszerűen csak azt a nevet kapta: „*Survival*.”¹⁷⁰ A hosszú, mintegy ötezer karakteres cikk tökéletes keveréke az elbeszélésnek, valamint a hős narratívájának megteremtésének, amelynek történetmesélése és jelenet-ábrázolása egyszerűen magába szippantja az olvasót. Kennedyt egy olyan hősnek ábrázolja, aki a természet alapvető erejével (a sötéttséggel, a végeláthatatlan óceánnal, az éhséggel és a szomjúsággal) vívott harcból került ki (szörnyűséges tapasztalatok árán) győztesen. A cikk emellett rávilágít Kennedy vezetői képességeire is: az ütközést követően összetereli a legénységet, és amikor megkérdezi, mit akarnak csinálni, az egyikük így felel: „*Amit Ön mond, Mr. Kennedy. Ön a főnök.*” Mikor Kennedy azt válaszolja, hogy az ilyen helyzetekre nincs tankönyvi példa és inkább vitassák meg, hogy mitévők legyenek, idővel belátja, hogy „*anarchiában soha nem élnék túl. Ezért újra átvette a parancsnokságot.*”¹⁷¹ Hersey cikke kiválóan illeszkedik Joseph Campbell mítoszmesélésébe: a hős a hétköznapokból átlép a természetfeletti csodák birodalmába (PT-109 elsüllyesztése); ott mesebeli erőkkel találja szemben magát (a már korábban említett természet ereje), és döntő győzelmet arat (csodával határos módon találják meg őt és a legénységet), majd visszatér a rejtélyes kalandról, de olyan erő birtokába jut, amellyel áldást hoz embertársaira.¹⁷² „*Rendkívül hősiességéért*” a haditengerészeti és tengerészgyalogsági érdemével tüntették ki,¹⁷³ apja viszont a háttérben azért lobbizott, hogy Jack megkapja a legmagasabb fokozatú katonai kitüntetést, a Becsület érdeméremet. Élete során először léphetett ki bátyja árnyékából és lett ünnepelelt háborús hős, bestseller író és egyben médiasztár.

Habár Joe, Jr-ra nagy hatást gyakorolt öccse „*zsigeri kitartása,*” nem bírta megállni, hogy ne kérdezze meg tőle augusztus 10-i levelében: „*... hol a fenében voltál, amikor a romboló beúszott a képbe, és pontosan mik voltak a lépéseid, és hol a fenében volt a radarod?*” A ki nem mondott üzenet lényege az volt, hogy szép kis hős az, aki hagyja, hogy elsüllyesszék a hajóját. Habár pontosan tisztában volt azzal, hogy öccse milyen kitüntetésben részesült, mégis a következőt írta: „*Gratulálok az [haditengerészeti és tengerészgyalogsági] éremhez. Bármit is*

¹⁷⁰ Hersey, John: *Survival*. In: *New Yorker*, 1944. június 17. (Link: <https://www.newyorker.com/magazine/1944/06/17/survival>) Mentés ideje: 2021. március 7.

¹⁷¹ Uo.

¹⁷² Campbell, Joseph CAMPBELL: *Az ezerarcú hős*. Édesvíz, Budapest, 2010.

¹⁷³ Lt. John F. Kennedy's NMCM citation. In: *Naval History and Heritage Command* (Link: <https://www.history.navy.mil/research/histories/biographies-list/bios-k/kennedy-john-f/john-f-kennedy-medal-citation.html#>) Mentés ideje: 2021. március 7.

kiszedni a haditengerészetből, már önmagában felér egy kitüntetéssel. Úgy tűnik, ha szerencsém van, én az európai részvételemért kapott emlékéremmel térek majd haza.”¹⁷⁴ Joe a háborús övezetben akart maradni, melynek oka annak a versenyszellemnek volt betudható, hogy túl akart tenni öccse hőstettén. Ezért augusztusban önként jelentkezett egy rendkívül veszélyes akcióra. Egy Liberator PB4Y bombázót kellett navigálnia, mégpedig úgy, hogy azt tíz tonna robbanóanyaggal rakták meg, ami a háború történetében az egy gépre addig felpakolt legnagyobb dinamitmennyiség volt. Joe-nak és másodpilótájának a belga partokon felállított V1-es német kilövőállások felett kellett repülnie. A tervek szerint a pilótáknak ejtőernyővel kellett volna kiugrania, miután távvezérlésre kapcsolták a gépet és a fegyverzeti rendszert, amely így a gépüket követő második bombázó távirányítása alá került volna. Az augusztus 12-i akció azonban balul sült el: Joe repülőgépe még azelőtt felrobbant, hogy a La Manche csatorna partját elérték volna.¹⁷⁵

Joe halála teljesen lesújtotta az apját és igazolta azon félelmét, hogy a családja megfizet azért, hogy részt vettek a háborúban. Ugyanilyen szörnyű veszteség volt Jack számára is bátyja elvesztése: *„Apja szívében övé [Joe Jr.] lett az első hely.”* *„Egy árny ellen küzdök, egy olyan küzdelemben, amelyben mindig az az árny győzedelmeskedik”* – írta Jack.¹⁷⁶ Egy hónap sem telt el és a családot újabb csapás érte: Kathleen angol férjét, William Cavendish Hartingtont (Devonshire herceget) egy német orvlövész lőtte le Belgiumban.

A PT-109-es hőstettje, illetve bátyja halála teljesen *„megváltoztatta Kennedy életet, s az Egyesült Államok és a világ történelmét is.”*¹⁷⁷

¹⁷⁴ Sandler, Martin W. (szerk.): i.m. 69-70. o.

¹⁷⁵ Dallek, Robert: i.m. 127-129.; Son of J.P. Kennedy Killed in Action. In: *The New York Times*, 1944. augusztus 15. 18. o.

¹⁷⁶ Renehan, Edward J., Jr.: i.m. 502. o.

¹⁷⁷ Doyle, William: i.m. 8. o.

Negyedik fejezet

ÚT A FEHÉR HÁZIG

„Eladjuk Jacket, mint a szappanpelyhet”

Joseph P. Kennedy

4.1. Rövid kitérő

Jack Kennedy fiatalkorának legfontosabb feladata az volt, hogy megtalálja azt a hivatást, amivel a legtöbbet hozhatja ki magából. A hadsereg már csak az egészségi állapotára tekintettel sem jöhetett szóba. Mivel a Kennedy-gyerekeket úgy nevelték, hogy küldetésük van a világban, így kizárólag olyan karrier jöhetett szóba, mellyel tovább növelhetik a család hírnevét. Doris Goodwin szerint apjukat a „*Kennedykről kialakult kép öregbítésének vágya hajtotta... és fenomenális képességgel éppen a megfelelő képet tudta megalkotni magukról.*”¹⁷⁸ Joe már a kezdetektől fogva kizárta, hogy fiai üzleti pályára menjenek, hiszen ő már megteremtette azokat az anyagi körülményeket a családnak, amely után nem volt szükségük még több pénzre. Alternatívaként kínálkozott tehát a politikai pálya, hiszen a Kennedy és a Fitzgerald család felmenői között már voltak olyanok, akik a politikai pályát választották. Ráadásul a másod- és harmadgenerációs bevándorlóknál általában is megfigyelhető volt, hogy a vagyongyűjtést – mint valami magasabb társadalmi jót és ösztönzést – felváltotta a magas közhivatal betöltésének vágya. Így lett Joe Kennedyből, Rooseveltt támogatójából először az Értékpapír- és Tőzsdebizottság, illetve a Tengerészeti Bizottság elnöke, végül brit nagykövet. A közéleti pálya tehát logikusnak tűnt a család fiú tagjainál.

Habár a haditengerészeti szolgálat miatt Jack karriertervei átmenetileg megakadtak, a háború alatt sem kerülte el a figyelmét a napi politika és a nemzetközi kapcsolatok aktuális helyzete. 1945 áprilisában, nem sokkal azelőtt, hogy a háború az európai hadszíntéren véget ért, Joe közbenjárására Jacket felvették a *Chicago Herald-American* tudósítójának (*special correspondent*). Első feladata az volt, hogy tudósítson az ENSZ alakuló üléséről San Franciscóból, illetve az angliai választásokról. *Hero Covers Parley for H-A* címen harsogta a

¹⁷⁸ Goodwin, Doris Kearns: *The Fitzgeralds and the Kennedys*. Simon & Schuster, New York, 1987. 500. o.

lap, hogy tudósítójuk Kennedy hadnagy, a „*nemrég leszerelt PT-hajó hőse*.”¹⁷⁹ Jack pedig kapva kapott a lehetőségen, hiszen az újságírói munkában politikai karrierje előkészítését látta, bár ekkor még sem ő, sem apja még nem gondolkodott abban, hogy választott tisztséget szerezzen.¹⁸⁰ Jack hiteles tudósítónak bizonyult a szerkesztők és az olvasók szemében, hiszen mégis egy bestselleres szerző volt, akinek bejárása volt többek közt Averell Harriman moszkvai nagykövethoz, a szovjet ügyekben járatos Charles E. Bohlenhez, vagy éppen Anthony Eden brit külügyminiszterhez; ezenkívül a haditengerészeti hőse volt, aki „a katona nézőpontjából” nyilatkozott meg.

Hogy mennyire dolgozott keményen, azt sokan megkérdőjelezték. Reeves szerint egyenként háromszáz szavas cikkei összesen nem adták ki egy magazinba szánt írás hosszát, és emellett véleménye szerint intellektuálisan is szerények voltak, tekintettel arra, hogy az érthetőség kedvéért egy-egy nemzetközi ügyet vagy eseményt sporthasonlatokkal mutatott be.¹⁸¹ Arthur Krock számolt be arról, hogy JFK a San Franciscó-i Palace Hotelban lévő szobájában „*a cipő és a szmokingzakója kivételével teljes díszbe öltözve ott feküdt az ágyán három párnával aládúcolva, egyik kezében egy szódás whiskyvel, a másikban meg a telefonkagyló*.” »A *Chicago Herald-American* szerkesztőjével szeretnék beszélni« – mondta a központnak. »Nincs bent? Akkor adjon valakit, akinél üzenetet hagyhatok [...] Az üzenet pedig: *Kennedy ma este nem ad le cikket*.”¹⁸² Charles Spalding szerint Kennedy soha nem vette komolyan az újságírást, ezt egyfajta belépőnek szánta a politikába.¹⁸³ Nasaw szerint viszont Kennedy cikkei „*informatívak, szépen kidolgozottak és meggyőzőek voltak*”.¹⁸⁴ A konferencia lezárultát követően Jacket Angliába és Németországba küldték tudósítani. A brit választásokat követően James Forrestal amerikai haditengerészeti miniszter azt akarta, hogy Jack lépjen be hozzá a minisztériumba. Előbb azonban meghívta Potsdamba, melynek során felmérték, hogy a bombázások mekkora károkat okoztak a városokban és a gyárakban, valamint felbecsülték, hogy milyen kihívásokat jelent majd gazdaságilag talpra állítani az országot. Utazásaik során Jack találkozhatott Harry Truman elnökkel és Dwight D. Eisenhower tábornokkal; a brit munkáspárti vezetőkkel, a brit miniszterelnökkel, illetve a külügyminiszterrel, a szovjet

¹⁷⁹ Barber, James David: *The Pulse of Politics: Electing Presidents in the Media Age*. Transaction Publishers, New Jersey, 2011. 69. o.

¹⁸⁰ Dallek, Robert: i.m. 137. o.

¹⁸¹ Reeves, Thomas C.: i.m. 74. o.

¹⁸² Krock, Arthur OH: 11. o.

¹⁸³ Spalding, Charles OH: 20-21. o.

¹⁸⁴ Nasaw, David: i.m. 1014. o.

külgügyminiszterrel és a szovjet nagykövettel. Ennek az útnak a hatására fogalmazódott meg benne, hogy ő is a politika színpadára léphetne.

4.2. „Kennedyt a Kongresszusba!”

Azzal, hogy Joe, Jr. 1944 augusztusában pilótaként elesett a háborúban, „*a hozzá fűzött remények* – Jack Kennedy szerint – *romba dőltek.*” És ezzel egyértelművé vált, hogy Jacknek kellett bátyja helyét átvennie,¹⁸⁵ melyre – elmondása szerint – még több mint egy évig nem is gondolt. Ezzel szemben az az igazság, hogy alig pár hónappal bátyja halálát követően, 1944 decemberében Jack a következőt mondta Paul „Red” Fay barátjának, akit még a háború során ismert meg: „*Amikor vége lesz a háborúnak, és a napfényes Kaliforniában leszel... én és az apám azzal próbálkozunk majd itt, hogy egy elsüllyedt PT-ből és egy rossz hátból politikai előnyt kovácsoljunk.*”¹⁸⁶ „*Azt hittem, mindenki tudott erről*” – mondta egyszer Joe Kennedy – „*Jack azért lett politikus, mert fiatal Joe meghalt. Joe, Jr. ment volna politikai pályára. Amikor meghalt, Jack vette át a helyét.*”¹⁸⁷ Ezt erősítette meg a család egyik barátja is, aki kísértetiesen ugyanazt mondta, mint az idősebb Joe: „*Joe [Jr.] halálával Jack lépett Joe cipőjébe, hogy átvegye a helyét.*”¹⁸⁸ Jack ugyanakkor egy riporternek azt nyilatkozta: „*olyan volt, mint a sorozás. Az apám azt akarta, hogy a legidősebb fia politikus legyen. Azt >>akarta<< nem a legjobb szó. >>Követelte<<. Hiszen ismeri apámat.*”¹⁸⁹ Amikor Arthur Krockot megkérdezték, hogy JFK vajon teljes mértékben elfogadta-e azt az elméletet, mely szerint Jack a bátyja nyomdokait követte, amikor politikai pályára lépett, úgy nyilatkozott, hogy „*a sors vagy hívják, aminek akarják, de leginkább apja kívánságára került*” a politikába.¹⁹⁰ Apja szerint Jack „*nem*

¹⁸⁵ Selverstone, Marc J.: John F. Kennedy: Life Before the Presidency. In: *Miller Center* (Link: <https://millercenter.org/president/kennedy/life-before-the-presidency>) Mentés ideje: 2021. március 9.

¹⁸⁶ John F. Kennedyt idézi: Dallek, Robert: i.m. 140. o.

¹⁸⁷ Lasky, Victor: i.m. 64. o.

¹⁸⁸ Morrissey, Francis X. David Farrel által készített interjú, 1964. június 9. *John F. Kennedy Library Oral History Program*. 1. o.

¹⁸⁹ John F. Kennedyt idézi: Dallek, Robert: i.m. 140. Az, hogy ki következik az öröklési rangsorban – csak úgy mint, a királyi családoknál – a Kennedyknél is megvolt. Erre enged következtetni John F. Kennedy mondata, mely szerint „*ha bármi történne velem holnap, Bobby indulna a szenátusi székemért. És ha Bobby meghalna, akkor Teddy venné át a helyét.*” Lasky, Victor: i.m. 90. o.

¹⁹⁰ Krock, Arthur, OH: 13. o.

akarta [ezt csinálni]. Úgy érezte, nem rátermett... De én megmondtam neki, hogy ezt kell [csinálnia]."¹⁹¹

Amíg bátyjában minden megvolt ahhoz, hogy jó politikus lehessen – dinamikus, társasági ember volt, aki könnyen alkalmazkodott –, addig Jack jóval félénkebb, visszahúzódóbb és csendesebb volt. Akkor sem mutatkozott túlzottan magabiztosnak, amikor beszélnie kellett: ugyanis hadart. Joe Kane – a Kennedyk unokatestvére – szerint Jackben „*van valami eredeti... szónoki erejének nem szolgálja, hanem mestere volt*”. A korabeli felvételek és annak tükrében, hogy a családtagok milyen véleménnyel voltak Jack szónoki képességeiről, Kane állítása inkább tűnt hízélgésnek, mintsem komoly véleménynek. Mindenesetre meg kell jegyeznünk, hogy ő volt az első, aki meglátta benne azokat a tulajdonságokat, amelyek végül Jacket megnyerő országos közéleti személyiséggé tették. Egyes vélemények szerint, ha bátyja nem halt volna meg, Jack soha nem választotta volna a politikai pályát. Lem Billings szerint azonban „*akkor is politikai pályára lépett volna, ha három olyan bátyja van, mint Joe.*” Barbara Ward, Jack testvérenek, Kathleennek az egyik barátnője 1945-ben ismerte meg Jacket: „*Mindenfélét kérdezgetett... a kisujjában van a politika.*”¹⁹² Azt azonban le kell szögezünk, hogy a politika iránti érdeklődés és tájékozottság nem feltétlenül jelent politikai ambíciót is. A politika azonban különösen vonzónak tűnt számára és ideális képet alakított ki róla, amikor úgy látta, hogy „*a politika eszményien kitöltötte a fogalmát annak, ahogy a görögök írták le a boldogságot: »képeségeink maradéktalan kibontakoztatása a kiválóság szintjén, egy egész életet követelő cél érdekében«... hogyan lehetne összehasonlítani [egy ügyvédi irodában folyó pereskedés] iránti érdeklődést azzal, hogy a Kongresszus tagjaként megpróbálsz külpolitikai vagy a munkások és a vezetőség közötti jogszabályokat lefektetni. [...] Hogyan lehetne összehasonlítani [egy két-három éven át tartó trösztellenes perbeli harc] iránti érdeklődést a kongresszusi étellel, ahol bizonyos mértékben részt vehetsz az ország előrehaladásának meghatározásában?*”¹⁹³ Az újságírást sem találta túlságosan érdekes munkának, mivel meglátása szerint a tudósító arról tudósít, ami történik, így pedig nincs befolyása az eseményekre. Az erős családi befolyás, a vagyon és a személyes hite, hogy „*a politikai életünkben szükség van megfelelő vezetésre, akár*

¹⁹¹ Dallek, Robert: i.m. 141. o.

¹⁹² Matthews, Chris: i.m. 73-75. o.

¹⁹³ Ferrell, Jessica és Coleman, David: John F. Kennedy on Politics and Public Service. In: *Miller Center* (Link: <https://millercenter.org/the-presidency/educational-resources/john-f-kennedy-on-politics-and-public-service>)

Mentés ideje: 2021. március 11.

az aktív politikai életben, akár a közszolgálatban”¹⁹⁴ mind arra ösztönözték, hogy választással elérhető hivatalra pályázzon.

Egyesek szerint Joe Kennedy volt az, aki előkészítette Jack politikai karrierjét, de ennek próbált nem nagy jelentőséget tulajdonítani. Egy interjú során például azt mondta, hogy csak felhívott pár embert, akiket ismert. JFK két tanácsadója, David F. Powers és Kenneth O'Donnell viszont nem foglalkozott Jack apjával. Szerintük ugyanis addigra politikai értelemben elszigetelődött és inkább hátrányosnak, mintsem előnyösnek vélték a jelenlétét. Az viszont tény, hogy 1945 tavaszán és nyarán Joe Kennedy kifejezett erőfeszítéseket tett arra, hogy megújítsa a Kennedyk helyét Massachusettsben: elfogadta Maurice Tobin kormányzó felkérését, hogy legyen annak a bizottságnak az elnöke, amely az állam gazdasági jövőjének tervezésével foglalkozott, és többek között félmillió dolláros befektetést jelentett be az államban. Az elnöki megbízatás révén pedig a nyár nagy részét azzal töltötte, hogy éjjel Chryslerevel járta az államot, miközben gazdasági, szakszervezeti, politika és kormányzati szereplőkkel tárgyalt, valamint folyamatosan beszédeket tartott.¹⁹⁵ Ezzel az úttal politikai értelemben is fel tudta mérni az államot fia számára. Azzal pedig, hogy július 27-én a család jelenlétében avatták fel a USS Joseph P. Kennedy Jr. hadihajót,¹⁹⁶ öregbíthették a család (háborús) hírnevét, amely közvetve ugyan, de erősíthette Jack politikai kampányát is. A Tobinnal való beszélgetés során az is felmerült, hogy az 1496-os választásokon Jack lehet Tobin jelöltje a kormányzóhelyettesi posztra. A Kennedyk azonban inkább szövetségi képviselői kampányra vágytak, aminek révén fiuk Washingtonba kerülhetett és a világháborús hőstette után ismét országos nyilvánosságot kaphatott volna.

Egy problémát azonban meg kellett oldani: hol és melyik választókerületben induljon? A politika szimfonikus zenekarában talán elképzelhetetlen, hogy vonósból fúvós vagy fúvósból ütős legyen. A bostoni politikusokra azonban ez egyáltalán nem volt jellemző: miután James Michael Curley Maurice Tobinnal szemben 1937-ben és 1941-ben is elveszítette a polgármesteri választást, 1942-ben kongresszusi képviselőnek választották meg. 1944 novemberében Tobint választották kormányzónak, ezzel átvette a helyét Leverett Saltonstallnak, akiből pedig szenátor lett. Így Curley-nek újra esélye nyílt a hön áhított bostoni polgármesteri szék elhódítására. Jelöltségének bejelentésével párhuzamosan azt azonban elfelejtette megemlíteni, hogy elítélték csalás miatt és más eljárások is folynak ellene, valamint

¹⁹⁴ Dallek, Robert: i.m. 144. o.

¹⁹⁵ Massachusetts: Kennedy Hits the Trail. In: *Time*, 1945. szeptember 24. 17-18. o.

¹⁹⁶ New Ship Honors J.P. Kennedy's Son. In: *The New York Times*, 1945. július 27. 6. o.

37 ezer (mai árfolyamon több mint 500 ezer) dolláros tartozást halmozott fel. Hat héttel később, 1944. december 26-án bejelentette, hogy minden tartozását kifizette, mely mögött nagy valószínűséggel Joe Kennedy állt. Ugyanis érdekében állt Curley bostoni polgármesterré váló választása, hiszen így megüresedhetett a 11. választókerületi szék, melyet egykor Jack Kennedy nagyapja, Mézesmázos Fitz is betöltött.¹⁹⁷

Ha volt egyáltalán bármilyen szempontból ideális kerület az ifjú Kennedy számára, akkor az a 11. választókerület volt: magába foglalta ugyanis Cambridge-t, ahova Jack iskolába járt; Kelet-Bostont, amely a Kennedys ősi otthona volt; a North End-et, amely a Fitzgeraldok „felségterülete” volt, illetve a többségében írek lakta Brightont, Somerville-t és Charlestown-t.

Jacket azonban továbbra is kétségek gyötörték a döntéssel kapcsolatban. A *Look* magazinnak nyilatkozva elmondta, hogy ő csak azt teszi, „*amit Joe tett volna,*”¹⁹⁸ illetve romló egészségi állapota is kétségeket ébresztett benne. Hátfájása, alhasi problémái folyamatos problémát jelentettek a számára. A kampány pedig felerősítette a majd csak 1947-ben diagnosztizált Addison-kór¹⁹⁹ tüneteit: a fáradtságot, a hányingert és a hányást. Emellett képtelen volt meghízni. A 28 éves Kennedy soványsága miatt inkább tűnt az apja ruháiban mászkáló kisfiúnak, mint egy komolyan vehető kongresszusi képviselőjelöltnek. „*A megjelenése miatt sokkal fiatalabbnak nézett ki, mint amennyi volt. Ha abban az időben ránéztél Jackre, inkább 23 vagy 24 évesnek tűnt hajviselete és nagyon laza öltözködése miatt. És az, hogy kongresszusi képviselőként ült az asztal mögött, inkább ijesztő volt, mert azokban az években nem voltak ilyen fiatal [képviselők] a Kongresszusban, mint napjainkban.*”²⁰⁰ Hátrány volt az is, hogy nem tudott képviselőjelöltként viselkedni, nem örökölte nagyapja „ír váltását”, beszédeit, illetve előadásait nemcsak a közönség, de ő maga is unta. Ráadásul saját magát is be

¹⁹⁷ Dallek, Robert: i.m. 145-146.; Nasaw, David: i.m. 1012-1013. o.

¹⁹⁸ A Kennedy Runs For Congress. In: *Look*, 1946. június 11. 32-36. o.

¹⁹⁹ Az Addison-kór lényege a mellékvesekéreg működésének idült elégtelensége, amely súlyos esetben az anyagcsere összeomlásához, kiszáradáshoz, keringési elégtelenséghez, majd kómához és halálhoz vezethet. A legjellemzőbb tünetei: idült, súlyosbodó fáradtság, izomgyengeség, étvágytalanság, testsúlyvesztés, a bőr és esetenként a nyálkahártyák sötét elszíneződése, émelygés, hányás, hasmenés. Gyakoriak a kedélybetegségek, depresszió, ingerlékenység. Megfelelő hormonpótlással a betegség jól kezelhető. Stresszhelyzetben megnő a szervezet igénye a mellékvesekéreg-hormonok iránt, így a kezelt esetekben is kevés lehet a szokásos hormonadag. Az Addison-kóros beteg a kezelés hatására nem gyógyul meg, de megfelelő gondozás mellett közel teljes értékű életet élhet. John F. Kennedy betegségeiről összefoglaló: dr. Pék László: J. F. Kennedy patográfiája. In: *Orvosi Hetilap*, 1998, 139 (18), 1098-1099. o.

²⁰⁰ Davis, Mary. E. William Johnson által készített interjú, 1976. április 21. *John F. Kennedy Library Oral History Program*. 3. o.

kellett törnie az új életmódhoz, amely feszes, pontosan kiszámított napirendet várt el tőle. Aggasztotta az is, hogy politikai ellenfelei azzal fogják támadni, hogy kívülálló, akinek semmi köze nincs a körzethez (valójában Bostonhoz sem) és akinek még állandó tartózkodási helye sem volt a körzetben, hiszen a bostoni Hotel Bellevue-be volt bejelentkezve. Az *East Boston Leader* a következő hirdetéssel parodizálta a jelöltet: „*Kongresszusi mandátum eladó, tapasztalat nem szükséges, a jelöltnek New Yorkban vagy Floridában kell laknia, csak milliomosok jelentkezését várjuk.*”²⁰¹ A folyamatos támadások ellenére azonban élvezte a megmérettetést, a versenyt és a kihívást. Ami nem csak abból állt, hogy valamiféle kapcsolatot kellett teremtenie a kerület kikötőmunkásaival, pincérnőivel, kamionsofőrjeivel, hanem abban is, hogy le kellett győznie azt az érdektelenséget, ami miatt általában a szavazók maximum 20-25 százaléka járult hozzá az urnákhoz. Jack tudatában volt annak, hogy családi háttere és katonai múltja kellő nyilvánosságot (és természetesen kritikát) jelent a számára, és azzal is tisztában volt, hogy jelöltségével egy új, fiatal generációt képvisel.

Habár a választásig több mint egy év volt hátra, Jack nem tétlenkedett és azonnal belevetette magát a kampányba, amelyre sem időt, sem pénzt nem sajnáltak. 1960-ban mondta azt, hogy „*ha arra a pénzre gondolnak, amit a Coca-Cola és a Lucky Strike nap mint nap reklámra költ annak ellenére, hogy jól ismert márkanevek, rá lehet jönni, hogy milyen nehéz beazonosítható politikai figurának lenni.*”²⁰² Apja és nagyapja támogatásával erős kampánycsapatot állított fel, melynek tagja volt unokatestvére, a helyi politikai élet mindentudója, Joe Kane; Joe Timilty korábbi rendőrbiztos, Kennedy golfpartnere; Eddie Moore, aki éveken át volt Joe Kennedy titkára; A Somerset nevű ügynökséget vezető John Dowd, aki Kennedy PR- és marketingügyeiért volt felelős. Billy Suttont és Patsy Mullert Honey Fitz javaslatára vették be a csapatba, illetve olyan fiatal „utcai politikusok” kerültek a kampánystádba, mint például Dave Powers. Jack tudta, hogy szüksége lesz olyanokra is, akik nem apja vagy nagyapja bizalmi emberei, ezért gyerekkori barátját, Lem Billingset, harvardi diáktársát, Torb MacDonaldot, illetve Paul „Red” Fayt kérte meg, hogy csatlakozzon csapatához.²⁰³ Választási kampányában jól látható szerepet adtak azoknak a Jack mellett dolgozó, a háborúból visszatért fiataloknak is, akik a háborús szolgálat után otthon is helyre akarták hozni a dolgokat.

²⁰¹ Logevall, Frederick: i.m. 82. o.

²⁰² Ferrell, Jessica és Coleman, David: i.m.

²⁰³ Nasaw, David: i.m. 1016-1017. o.

Jack – habár minden porcikája ellenezte – elkezdett bárokba, éttermekbe, kikötőkbe menni, hogy beszélgesse az emberekkel és szavazatokat gyűjtsön: „*fokozatosan tanulta meg, hogy hogyan használja ki természetes vonzerejét és juttassa kifejezésre őszinteségét.*”²⁰⁴ Szókimondó volt, aki nem rejtegette előkelő származását, mégis olyan képet festett, mint egy átlagos srác a szomszédból.²⁰⁵ Az amerikai fegyveres erők veteránjainak szervezete, az *American Legion* egyik összejövetelén, ahol az aranycsillagos anyákhoz beszélt, akik elvesztették fiaikat a háborúban, Jack tisztelettel adózott az elhunytak emléke előtt és annak adott hangot, hogy a háborús áldozatok jobb és békésebb jövő ígéretét hordozták magukban. Beszéde rendkívül pozitív reakciót váltott ki, melyben mindenkit emlékeztetett arra, hogy édesanyja is aranycsillagot viselt.

Jack minden reggel negyed hét-fél hétkor már ébren volt, hétre pedig az utcán állt, éppen időben ahhoz, hogy a gyárkapuban vagy a dokknál akár egy órát is társalogni tudjon a munkába igyekvőkkel és kezet tudjon rázni velük. Egy gyors reggeli után következett a házról-házra való kopogtatás, amely rendkívül szokatlan kampánytechnika volt abban az időben (ehhez csatlakoztak lánytestvérei is). A műszak lejárta előtt pedig ismét megjelent stábjával valamelyik gyárépület bejáratánál, hogy azokkal is válthasson néhány szót, akikkel reggel esetleg nem tudott. A villamoson is ülésről ülésre járt, hogy mindenkinek bemutatkozhasson. De kampányolt rendőrőrsökön, tűzoltó-állomásokon, postahivataloknál – ami szintén egyedülálló volt abban az időben. Esténként pedig a testvérei, a barátai vagy az ismerősei által szervezett házibulikon, összejöveteleken vett részt, ahol tanárnők, ápolónők, fiatal telefonkezelők, szomszédok voltak, akiknek Jack rövid beszédet tartott, majd kérdéseket lehetett neki feltenni.²⁰⁶ Az egyik ilyen házibulin Thomas Broderick szerint az összes nő „*hózzá akart menni feleségül.*”²⁰⁷ Háborús hősiessége ráadásul felerősítette érzéki vonzerejét. Az 1960-as elnöki kampányban Kennedy vonzó kisugárzása, szimbóluma nemzeti méretet öltött, de az a képessége, hogy ebből hogyan kovácsolhat politikai előnyt, itt, ebben a kampányban mutatta meg először. Ahogy James Reston, a *New York Times* újságírója fogalmazott: „*szinte illetlenül*

²⁰⁴ Dallek, Robert: i.m. 152. o.

²⁰⁵ A kampányról és a választókerület nehézségeiről lásd még: National Affairs: Promises Kept. In: *Time*, 1946. július 1. 23. o.

²⁰⁶ Leahy, Joseph F. Ed Martin által készített interjú, 1964. június 18. *John F. Kennedy Library Oral History Program*. 2-7. o.

²⁰⁷ Broderick, Thomas. Ed Martin által készített interjú, 1964. április 29. *John F. Kennedy Library Oral History Program*. 16. o.

vonzó hatással volt a női szavazókra. A nők vagy babusgatnák, vagy hozzámennének.”²⁰⁸ A kampánycsapat egy-egy ilyen bulit követően pár nap múlva meghívót küldött azoknak, akik részt vettek ezeken az összejöveteleken, melyben arra kérték őket, csatlakozzanak önkéntesként Kennedy kampányához. Ez a kampánytechnika kettős célt szolgált: adatbázis-építést a szimpatizánsokról, illetve politikai közösségépítést, amely jelen van korunk modern politikai kampánytechnikáiban is.²⁰⁹ Tény azonban, hogy a megfeszített munkatempót – amely meglátszott Jacken – nem lehetett volna szavazatokra váltani, ha nem lett volna fontos mondandója az ifjú Kennedynak, amivel megérti és átérzi a hétköznapi emberek személyes problémáit. Joe Kane találó szlogenje zseniális húzásnak bizonyult: „Az új nemzedék vezetőt kínál,” Ez tudatosan összhangban volt a *Why England Slept* című könyvének fő üzenetével, mely szerint hősiességre van szükség olyan időkben, amikor a nemzetközi szinten veszély fenyeget.

A demokrata jelöltek közül csak neki volt háborús múltja, így – emiatt is – kézenfekvő volt, hogy azt tegyék kampányának középpontjába. Habár az írói, értelmiségi vonalat is megtartották, azt leginkább sajtóközleményekben, illetve különböző kiadványokban említették meg. Fontos kiemelni politikai képének két olyan elemét, amely már itt is megjelenik, de nem olyan hangsúlyosan, mint a későbbiekben: a családi élet szimbóluma és a férfias vonzereje. Ettől függetlenül a háborús vonal azért is volt kézenfekvő, mert 1945-46-ban a hazafiasság erősen jelent volt az amerikai társadalomban, és egy háborús hős személye a nyilvánosság feltétlen elismerésére tarthatott számot. Ráadásul az ún. „veterán szavazók” száma országosan 19 millió főt tett ki úgy, hogy ebbe nem számolták bele a szűken, illetve tágan vett családtagokat. Egyértelmű volt, hogy mind a demokraták, mind a republikánusok számára rendkívüli fontossággal bírt a veteránok szavazatainak megnyerése a választások során.²¹⁰ Éppen ezért Kennedy segített létrehozni – testvére nevével fémjelezve – a *Joseph P. Kennedy Jr. Veterans of Foreign Wars* (VFW) elnevezésű csapatot, melynek ő maga lett a parancsnoka és elvállalta az országos gyűlés elnöklését is, valamint belépett az *American Legion* tagjai közé. Beszéde, melynek témája a PT-109 elsüllyesztése volt, nem tulajdonított különösen nagy jelentőséget saját szerepének, inkább bajtársai hősiességét magasztalta, mely szintén a tudatos

²⁰⁸ Lasky, Victor: i.m. 149 és 205. o.

²⁰⁹ JFK 1946-os kampánystratégiájáról lásd: Ridinger, Seth M.: John F. Kennedy: Public Perception and Campaign Strategy in 1946. In: *Historical Journal of Massachusetts*, Vol. 41 (2), 2013. nyár. 112-135. o.

²¹⁰ Stavisky, Sam: Where Does the Veteran Stand Today? In: *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 1948. szeptember, 259. szám. 128-135. o.

és megfontolt politikai kommunikációs stratégiát fémjelzett. Beszédében rámutatott a harcokban részt vevő katonák különleges bajtársiasságára, valamint az ország jövőjének megalapozására, és hasonló együttműködésre szólította fel a teremben lévő közönséget is. A háborús hős mítoszának narratíváját azzal is erősítették, hogy a John Hersey által korábban publikált *New Yorker*-cikket Joe Kennedy hathatós segítségével megjelentették. A cikkhez korábbi bajtársa, a dorchesteri kamionsofőr, William Johnston a következőket írta: „*Nem vagyok politikus és nem tudok túl sokat a politikáról. De ha ebben a körzetben az emberek igazi képességekkel, nagyszerű vezetői tulajdonságokkal és szokatlan bátorsággal rendelkező kongresszusi képviselőt akarnak, akkor John Kennedy az Önök embere.*”²¹¹

Akármennyire is vonzó volt Jack Kennedy hősi narratívája, a kerület szavazóit rendkívül érdekelte gazdasági jövőjük megalapozása is, melyre megnyugtató válaszokat kellett adnia. A támogatott ügyek mellett ugyanilyen fontos volt, hogy eljuttassa üzenetét a választókhoz. Apja pedig nem sajnálta a pénzt fia kampányköltségeire, melynek pontos összegét nem lehet tudni, mert készpénzben fizettek. Rosszízű pletykák szerint „*az öregember [Joe Kennedy] azt állította, hogy az a pénz, amit elköltött, azzal a sofőrjét is megválasztották volna a Kongresszusba.*”²¹² Egyes források szerint 200, illetve 300 ezer dollárra becsülték azt az összeget, amit Joe Kennedy költött fia első kampányára. Hogy érzékeltetni lehessen, mekkora összegekről is volt szó, 2020-as árfolyamon ez közel 2,9, illetve több mint 4,3 millió dollárra volt tehető, amivel a 2020-as amerikai választásokon is második (!) helyen végzett volna Kennedy a kampányköltségekkel illetően Massachusetts államban.²¹³ A pénz pedig lehetővé tette, hogy Joe leszerződtesse egy PR-céget, amely a kerületet plakátokkal, metró-, újság-, valamint rádióhirdetésekkel és levelekkel szórta tele, hogy elmagyarázza, miért kedvelik JFK-t. A képeken a „*Kennedyt a Kongresszusba*” felirat díszelgett, és Jack mellett egy, a jelöltre mutató háborús veteránt ábrázoltak, amint így szól a fiához: „*Ez a mi emberünk, Fiam*”. A Joe által rendelt közvélemény-kutatások is megerősítették őket abban, hogy ezen a vonalon kell maradniuk. Agresszív politikai kampányukkal az ellenfelek nem tudtak mit kezdeni. Nem véletlenül mondta azt James Michael Curley, hogy „*ezzel a két névvel, a Kennedyvel és a Fitzgeraldtal hogyan is vesziíthetne?... Még kampányolni sem szükséges neki.*”²¹⁴ A

²¹¹ Renehan, Edward J., Jr.: i.m. 504. o.

²¹² Lasky, Victor: i.m. 97. o.

²¹³ A 2020-as amerikai választások költségeiről Massachusetts államban lásd: *Open Secrets* (Link: <https://www.opensecrets.org/races/summary?cycle=2020&id=MAS2&spec=N>) Mentés ideje: 2021. március 13.

²¹⁴ Dallek, Robert: i.m. 151. o.

rendelkezésre álló pénznek köszönhetően pedig az első ír brahminok a cambridge-i Hotel Commanderben nagyszabású rendezvényt szerveztek, melyre főként ír hölgyeket invitáltak meg az egész Kennedy-családdal való találkozóra, melyen 1 500 vendég volt jelen. Kennedy meghaladta korát, hiszen kifejezetten „célzott” a női szavazókra az ilyen és ehhez hasonló, ún. „teaparti” rendezvényekkel, melyek későbbi kampányainak is (lásd az 1952-es szenátori kampányát) fontos eseményei voltak.

A mérhetetlen pénz és a család elkötelezettsége a kampány iránt fölényes előválasztási győzelmet hozott, melyet a *New York Times* azzal a képpel illusztrált, amikor Jack anyai nagyanyját átkarolva adja le szavazatát.²¹⁵ Jack közel kétszer annyi szavazatot (22 183) kapott, mint Mike Neville (11 341). Azonban a Kennedy-kampányközpontban „*nagyon nagy csend uralkodott... Örültünk, hogy Jack győzött, de akkor éjszaka semmiféle nagy győzelmi ünnepség nem volt.*”²¹⁶ Az előválasztáson elért győzelmét követően Los Angelesbe utazott, hogy meglátogassa Charles Spaldingot, aki Gary Cooperrel, a hollywoodi sztárral dolgozott együtt. Spalding visszaemlékezése szerint „*Jack nagyon aggódott az image-e miatt [...] Akkor még nem is hívták image-nek. Az első ember, aki értette a public relations-t a politikában, az a nagykövet [Joe Kennedy] volt. Úgy értem, ő volt az első ember, akit valaha ismertem, aki tényleg értette, mit kellett csinálni ahhoz, hogy egy koncepciót eladjon és akinek elég tapasztalata volt a rádióban és a mozgóképben...*”²¹⁷ Apja értette a nemcsak a klasszikus értelemben vett képet, hanem a politikai kép fontosságát is. Egy eseményen nem véletlenül mondta azt, hogy „*eladjuk Jacket, mint a szappanpelyhet.*”²¹⁸

Az előválasztást követően Jack még inkább gyökeret akart verni a Demokrata Pártban, ezért *Miért vagyok demokrata?*²¹⁹ címmel tartott beszédet, melyben kifejtette, hogy nemcsak azért lett demokrata, mert „*annak született*”, hanem azért is, mert a demokraták évtizedeken keresztül jól vizsgáztak és gondoskodtak az ország jólétéről otthon és külföldön egyaránt. Pragmatizmusa már ekkor megmutatkozott: hiába erősítette meg pártidentitását,

²¹⁵ Kennedy Makes Political Bow. In: *The New York Times*, 196. június 19. 21. o.

²¹⁶ Dalton, Mark. Edwin Martin által készített interjú, 1964. augusztus 4. *John F. Kennedy Library Oral History Program*. 21. o.

²¹⁷ White, Mark: i.m. 42-43. o.

²¹⁸ Beschloss, Michael: The Man Who Gave Air Force One Its Aura. In: *The New York Times*, 2015. augusztus 7. (Link: <https://www.nytimes.com/2015/08/09/upshot/the-man-who-gave-air-force-one-its-aura.html>) Mentés ideje: 2021. március 13.

²¹⁹ John F. Kennedy 1946. október 23-i beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/boston-ma-junior-league-19461023>) Mentés ideje: 2021. március 12.

szavazatszerzési szándékból és meggyőződésből csatlakozott a republikánusok antikommunista kánonjához is, mely megértő fülekre talált: *„eljött az idő, hogy világosan beszéljünk arról a komoly problémáról, amellyel a világnak szembe kell néznie. Ez a probléma pedig Szovjet-Oroszország.”* Kennedy a Szovjetuniót *„a legrosszabb fajta rabszolgatartó államként”,* illetve *„könyörtelen diktatúraként”* jellemezte, amely *„szó szerint odaláncolja [az embereket] a sarlóhoz és a kalapácshoz.”* Véleménye szerint, ha *„a világ szabadságszerető országai”* nem állítják meg a szovjeteket, akkor *„pusztulás vár rájuk.”*²²⁰

Habár a november 5-i választás elsöprő republikánus győzelmet hozott mind állami, mind országos szinten, Jack nem panaszkodhatott: háromszor annyi szavazatot szerzett (69 093:26 007), mint a republikánus Lester Bowen, és ezzel bekerült a Kongresszusba.²²¹ Ez a meggyőző eredmény a mindössze huszonkilenc éves politikus formálódó imagéhez egy újabb elemet adott: a koraérett, feltörekvő politikusét.

4.3. Az antikommunista képviselő

Jack 1947 januárjában érkezett Washingtonba, pontosan akkor, amikor a kommunista fenyegetés miatti aggodalom úgy bel-, mind külföldön megerősödött. John F. Kennedy számára a Kongresszus az első perctől kezdve csak az első lépés volt a nagy sakkjárában, hiszen még meg sem melegegett a képviselői széken, máris a következő lehetőségen gondolkodott.²²² Ráadásul egy republikánus többségű Kongresszusban (435 képviselőből 246 republikánus és 188 demokrata) nem sok lapot osztanak országos szintű jogszabályok keresztülvételében egy olyan fiatal demokrata politikusnak, mint amilyen Jack Kennedy volt. *„Azt hiszem, hogy attól kezdve, hogy beválasztották a Képviselőházba, másra sem tudott gondolni, mint hogy amilyen gyorsan csak lehet, továbbmenjen a Szenátusba. Mozgásteret akart, ami egy képviselőházi újoncnak egyáltalán nem adatott meg, és a rangidősebbek között is csak néhánynak; így aztán a Képviselőház csak feltételes megálló lehetett számára. [...] Mindig várt a lehetőségre, hogy*

²²⁰ John F. Kennedy 1946. október 21-i beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/lynn-ma-19461021>) Mentés ideje: 2021. március 12.

²²¹ Az 1946-os kongresszusi választások eredményeiről lásd: *Statistics of the Congressional Election of November 5, 1946.* United States Government Printing Office, Washington, 1947.

²²² Egyszer egy ebéd során az egyik kollégája azt mesélte, hogy amikor először Washingtonba érkezett, nem volt nála más, mint egy öltöny és mindössze két darab ing. Valaki meg is kérdezte tőle: *„Nem gondolod, hogy sokáig maradsz?”* Lincoln, Evelyn: *My Twelve Years with John F. Kennedy.* Bantam Books, New York, 1966. 14. o.

szenátor lehessen.”²²³ Háborús hősként, bestseller-íróként egyszerűen kispályásnak érezte magát képviselőként egy szabályokkal körbesáncolt terepen, amelyet mindig is gyűlölt.²²⁴ A munka pedig olyannyira lehangolta, hogy sokszor a golfütő lendítését gyakorolta a belső irodájában, csakhogy unalmát elűzze. Véleményével nem volt egyedül: Boris Marshalov szovjet megfigyelő szerint „igen furcsa hely a Kongresszus. Egyvalaki szólásra emelkedik, és semmit sem mond. Senki nem figyel – végül senki nem ért egyet senkivel.” A nagy kommunikátor, Ronald Reagan gyakran elképzelte, „mi lett volna a Tízparancsolatból, ha Mózesnek az USA Képviselőházán kellett volna keresztülvinnie.”²²⁵ Kisebbségi érzésén az sem segített, hogy a Képviselőházban töltött első hetében egy veterán képviselő hivatalsegédnek nézte, és egy törvényjavaslat másolatát kérte tőle, mire Jack tájékoztatta a képviselőt, hogy kollégák.²²⁶ Laza, hanyag öltözködésével (amin majd Jackie Kennedy fog radikálisan változtatni), csontsoványságával (melyet alapbetegségein túl a maláriának is köszönhetett) és mindössze huszonkilenc életével – legyen bármennyire is tehetséges – azonban nehezen lehetett komolyan venni egy olyan világban, ahol a kor nem állapotot, hanem rangot jelentett.²²⁷ Tervei megvalósításából azonban semmi sem tudta megingatni.

Előmenetelét azonban gondosan, pontról pontra meg kellett terveznie. Mivel nem lehetett tudni, mikor fog eljönni a legjobb pillanat egy egész államra kiterjedő kampányra, ezért biztosítania kellett a választókerületét. Ezzel egyidőben Joe Kennedy pénzével és kapcsolatai révén elkezdte Jack politikai sztár imázsát építgetni az állam határain belül és azon kívül is. Azt szerette volna, ha fiát minél több országos üggyel tudják azonosítani. 1947 januárjában pedig be is választották Jacket az Ifjúsági Kereskedelmi Kamara (*Junior Chamber of Commerce*)

²²³ Krock, Arthur OH: 14. o.

²²⁴ A Choate-on töltött utolsó évében barátaival megalapította a Muckers Club-ot, azaz a Fajankók Klubját, a tagságot pedig olyan fiúk alkották, akik szembeszálltak a szabályokkal és nem teljesítették kötelezettségeiket az iskolában.

²²⁵ Boris Marshalov és Ronald Reagan Kongresszusról alkotott véleményét lásd: Strauss, Valerie: 'Suppose you were an idiot, and suppose you were a member of Congress...' In: *The Washington Post*, 2013. október 1. (Link: <https://www.washingtonpost.com/news/answer-sheet/wp/2013/10/01/suppose-you-were-an-idiot-and-suppose-you-were-a-member-of-congress/>) Mentés ideje: 2021. március 16.

²²⁶ Lasky, Victor: i.m. 101. o.

²²⁷ Amíg a kongresszusi képviselők átlagéletkora az első (1789) kongresszusban 44 év volt, 1947-re a kongresszusi képviselők átlagéletkora 52,3 év. volt. A 116. Kongresszuson a képviselők átlagéletkora már 57,3 év volt. Lásd bővebben: *Generations of American Leaders* (Link: <https://www.lifecourse.com/goal/overview.php>) Mentés ideje: 2021. március 16.

1946 tíz legkiemelkedőbb fiatalembere közé.²²⁸ Apjának köszönhetően kerülhetett be a Képviselőház Oktatási és Munkaügyi Bizottságába, a Veteránügyek Bizottságába, illetve a Veterán-lakásügyi Különleges Albizottságba is. Egy munkások lakta kerület képviselőjeként pedig nem is lehettek volna aktuálisabbak ezek a bizottsági helyek, ahol kötelességének érezte a szakszervezetek melletti kiállást, beleértve a szavazást is. Képviselőként pedig nyugtalanította a kommunisták beszivárgásának veszélye a szakszervezetekbe, így hamarosan egy olyan gyakorlatias antikommunistaként könyvelték el, aki elszántan harcol ellenük. Amikor kiállt amellett, hogy szövetségi szinten egyenlő bánásmódban részesítsék az állami és az egyházi iskolákat, elnyerte a katolikus egyház és a laikus vezetők támogatását, azonban sokan azzal támadták, hogy nem országához, hanem az egyházához hű. *„Én nem vagyok a pápa alárendeltje”* – kezdte válaszát Kennedy. *„Van egy régi közmondás Bostonban, mely szerint a vallásunk Rómához, a politika pedig a hazánkhoz köt.”*²²⁹ Ezért a kiállásáért a *Boston Pilot* 1950-ben *„fehér lovagnak”* nevezte, aki *„bátran felvállalja választóinak a képviseletét.”*²³⁰ Fontos volt számára, hogy olyan képviselőnek lássák, aki elsősorban a nemzet szolgálatában, nem pedig a párt-vagy ideológiai érdekek mentén cselekszik. Míg a hazai ügyeket tekintve óvatosabb volt, a külpolitikai ügyekben sokkal otthonosabban mozgott érdeklődésének, utazásinak, könyvének, háborús tapasztalatának és a háború utáni békekötésről írott cikkeinek köszönhetően.

Másfél év képviselőséget követően komolyan megfordult a fejében egy magasabb pozíciónak a megpályázása – felmerült a külügyminiszteri poszt kilobbizása is. Azonban, ha be akart volna kerülni a Szenátusba, akkor a rendkívül népszerű Leverett Saltonstall-val került volna szembe, ezért meggondolta magát. Ehelyett inkább a kormányzói poszt esetleges megszerzésére kezdett el összpontosítani. Ennek felvezetőjeként három-négy napra Massachusettsbe utazott, ahol számára biztonságos témákban (hazai és külföldi kommunizmus, veteránok segélyezése, szakszervezetek, gazdasági versenyképesség javítása) tartott beszédeket, hogy a lehető legtöbb állampolgárral megismertesse magát. Habár az államban tett hosszú és kényelmetlen utazásai, melyek folyamatos fizikai fájdalmat jelentettek a számára, nyilvánvalóvá tették, hogy komoly ambíciói ellenére sem akar a kormányzói székre pályázni.

²²⁸ Junior Chamber Picks Louis, Bolte, Beirne Among Ten Leading Young Men of the Year. In: *The New York Times*, 1946. január 20. 11. o.; Thomas, Tom: The Outstanding Young Men of 1946. In: *Future*, 1947. február, Vol. 9., No. 5. 2-3. o.

²²⁹ Burke, Daniel: How Catholic was John F. Kennedy? In: *CNN*, 2013. november 23. (Link: <https://religion.blogs.cnn.com/2013/11/23/how-catholic-was-john-f-kennedy/>) Mentés ideje: 2021. március 16.

²³⁰ Dallek, Robert: i.m. 173. o.

Jack olyan sokat volt távolt, hogy John Rankin, Mississippi veterán képviselője kioktatta őt, hogy „*Maguk, fiatal emberek, túl sokat járnak haza... Az én választóim meg vannak győződve arról, hogy az Egyesült Államok Kongresszusa nélkülem nem működik. Nem megyek haza az ülésszakok között, mert nem akarom, hogy mást gondolhassanak... Maguk, fiúk, minden héten otthon vannak – és sohasem itt... A választóik pedig előbb-utóbb rájönnek, hogy a Kongresszus éppolyan jól működik magukkal, mint maguk nélkül. És akkor aztán bajban lesznek.*”²³¹ 1947 őszén a lapok már arról kezdtek spekulálni, hogy Jack szenátor-vagy kormányzójelölt lesz-e, azonban egy 1948 júniusában végzett közvélemény-kutatás arról győzte meg Jacket, hogy ne induljon. Hiába, hogy hátránya Robert F. Bradford kormányzóhoz képest elenyésző volt (John F. Kennedy támogatottsága 39,8 százalék volt, míg Robert F. Bradforé 43,3 százalék), a választásokig hátralévő viszonylag rövid öt hónap, valamint az a tény is meghátrálásra kényszerítette, hogy a megkérdezettek 85 százaléka keveset tudott Kennedyről ahhoz, hogy megjósolják jó kormányzó lenne-e belőle. 64 százalékuk pedig nem tudott felidézni tőle semmit, ami különösen tetszett volna nekik.²³² Újabb kivárás vette kezdetét, miközben kongresszusi helyét újabb két évvel és 94 764 szavazattal bebiztosította, miután nem akadt ellenfele sem az előválasztáson, sem pedig magán a választáson. Újabb lépés a sakkasztalon.

John F. Kennedy válláról a pénzgyűjtés terhe lekerült – köszönhetően apja vagyonának – , ezért minden idejét olyan ügyekre tudta fordítani, melyekről úgy gondolta, segíthetik abban, hogy 1952-ben bekerüljön a Szenátusba. Kampányának megalapozásakor nem az általa prioritásként kezelt ügyeket választotta, hanem a külpolitikára, különösképpen a kommunizmus elleni harcra terelte: „*Ma, függetlenül attól, hogy mi mit szeretnénk, a külpolitika minden mást háttérbe szorít a napi életünkre gyakorolt hatása révén.*”²³³ Politikai szempontból ez ügyes húzás volt, hiszen a kommunista veszély miatti aggodalom ekkorra már a tetőfokára hágott. J. Edgar Hoover, az FBI igazgatója kijelentette, hogy százezer kommunista munkálkodik a kormány megbuktatásán az Amerikai Egyesült Államokban.²³⁴ 1947-ben az amerikaiak 67 százaléka gondolta úgy, hogy a kommunista párt tagjai ne dolgozhassanak a közszolgálatban.

²³¹ Smathers, George A. Don Wilson által készített interjú, 1964. július 10. *John F. Kennedy Library Oral History Program*. 11. o.

²³² Dallek, Robert: i.m. 183-184. o.

²³³ JFK and Foreign Policy. In: *American Experience* (Link: <https://www.pbs.org/wgbh/americanexperience/features/john-kennedy-and-foreign-policy/>) Mentés ideje: 2021. március 16.

²³⁴ Underhill, Stephen M.: J. Edgar Hoover, Speech Before the House Committee on Un-American Activities (26 March 1947). In: *Voices of Democracy* 3 (2008). 139-161. o.

A Gallup 1950-es közvélemény-kutatásában arra kérdezett rá, hogy mit kellene kezdeni a kommunista párt tagjaival, amennyiben az USA háborúba kezdene a Szovjetunióval. Megdöbbentő eredmények születtek. A megkérdezettek 40 százaléka internálta vagy börtönbe zárta volna őket, 28 százalékuk száműzte volna őket az országból, vagy egyenesen a Szovjetunióba küldte volna őket. A megkérdezettek 13 százaléka pedig agyonlőtte, vagy felakasztotta volna azokat, akikről kiderül, hogy kommunista.²³⁵ Erre erősítették rá a nemzetközi események is: az 1948-as csehszlovák kommunista államcsíny vagy a kommunista hatalomátvétel Magyarországon. A Marshall-terv ellenére pedig – amelyet Kennedy is támogatót – nehezen talált magára a szétbombázott Nyugat-Európa. Ráadásul 1949. október 1-jén Mao Ce-tung kihirdette a Kínai Népköztársaság megalakulását, ezzel pedig a Mao által vezetett kommunisták győzelmével ért véget a kommunisták és a nemzeti erők között 1946 júliusától tartó háború. Kennedy támogatta az Olaszországnak szánt 227 millió dolláros segílyt, melynek az volt a célja, hogy megvédjék az országot a kommunistáktól.²³⁶ Persze nagyon is tisztában volt azzal, hogy ezzel meg tudta szólítani olasz választóit. Tekintettel a nagyszámú lengyel és zsidó lakosságra, támogatta a palesztin fegyverembargó feloldását, illetve, síkraszállt azért is, hogy az Amerikai Egyesült Államok fogadjon be tizennyolcezer lengyel katonát. Beszédjei továbbra is a kommunista terjeszkedéssel szembeni ellenállásra fókuszáltak, az amerikaiak távol-keleti politikáját pedig úgy összegezte, hogy „*amit a fiaink [a második világháborúban] megmentettek, azt az elnökünk és a diplomatáink elherdáltak.*”²³⁷ Azzal, hogy Jack alig pár nappal Truman megválasztása után nyíltan kritizálta az elnököt (aki egyben saját párttársa is volt), rendkívül jelentős visszhangra talált nemcsak szavazói, de az amerikai és a magyar kommunisták körében is.²³⁸

Jack nagyra értékelte a kommunistaüldöző Joseph McCarthy szenátort, aki jó barátságot ápolt családjával. Olyannyira, hogy amikor a harvardi Spee Club rendezvényén a szónok

²³⁵ A közvélemény-kutatások részletes eredményeit lásd: Cold War International History Conference: Paper by John White. In: *National Archives* (Link: <https://www.archives.gov/research/foreign-policy/cold-war/conference/white.html>) Mentés ideje: 2021. március 16.

²³⁶ John F. Kennedy 1947. november 20-i beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/asset-viewer/archives/JFKREP/0095/JFKREP-0095-003>) Mentés ideje: 2021. március 16.

²³⁷ John F. Kennedy 1949. január 30-i beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/salem-ma-19490130>) Mentés ideje: 2021. március 16.

²³⁸ Péter József: Az Amerikai Kommunista Párt XV. kongresszusa. In: *Társadalmi Szemle*, 1951. 2. szám, 174-177. o.

elismerését fejezte ki amiatt, hogy az egyetemről soha nem került ki sem egy Alger Hiss,²³⁹ sem egy Joseph McCarthy, Kennedy állítólag rá nem jellemező módon fakadt ki és kikérte, „*hogy meri maga egy nagy amerikai hazafi nevét egy árulóéval egy kalap alá venni?*” A vacsoráról idő előtt távozott.²⁴⁰ Rokonszenvezett Richard Nixonnal is, akivel képviselői munkájuk során alakítottak ki személyes kapcsolatot. Jack nyíltan hangot adott örömének, amikor az 1950-es kaliforniai szenátori küzdelemben „Trükkös Dick” legyőzte a „kommunistaszimpatizánsnak” és „Rózsaszín Hölgynek” kikiáltott Helen Gahagan Douglast.²⁴¹ 1951 végén Kennedy egy interjújában kijelentette, hogy a kormányzatban megbúvó kommunisták ügyének már nincs jelentősége, ugyanis azok „*kihaltak*,”²⁴² viszont a külügyekre továbbra is úgy gondolt, mint kampányának és politikájának fő témájára.

Jack meggyőződése szerint Európa volt az USA első és legfőbb védelmi vonala a hidegháborúban, ezért 1951 januárjában és februárjában öt hét alatt beutazta Európát Angliától Jugoszláviáig és tapasztalatairól országos rádióbeszédet mondott. Szavait a Hírközlő Vállalat (*Mutual Broadcasting Company*) 540 adója közvetítette, tizenhat nappal később pedig a Szenátus Külügyi és Fegyveres Erők Bizottsága hallgatta meg. Jack a rádióban, illetve a kongresszusi meghallgatáson elmondottakkal is elégedett volt, hiszen mindkét alkalommal markánsan elhatárolódott apja politikai nézeteitől. Ez azonban semennyire nem befolyásolta a „*családi vállalkozást*,” vagyis, hogy családja mindent megtegyen annak érdekében, hogy Jack politikai karrierjét előmozdítsa. Az ifjú Kennedy eközben Európán túlra is elkezdett aktívabban figyelni, ezért öccsével, Bobbyval és húgával, Pattel egy körutazást tettek Izraelben, Iránban,

²³⁹ Alger Hiss (1904-1996) „*a keleti establishment kiemelkedő alakja volt*,” aki 1934 és 1947 között az amerikai kormány vezető tisztviselője volt. Tagja volt. a jaltai. konferencia amerikai tárgyalóküldöttségének, s részt vett az ENSZ alapokmányának kidolgozásában. Egy időben úgy látszott, jó eséllyel pályázik az ENSZ első főtitkári pozíciójára. Hiss ezzel párhuzamosan, 1935-től kezdve kémkedett a Szovjetunióknak. 1948-ban az Amerika-ellenes Tevékenységet Vizsgáló Kongresszusi Bizottság ülésén Whittaker Chambers volt szovjet ügynök azzal vádolta meg, hogy kommunista. Ezzel vette kezdetét a Hiss-ügy, akit végül ötéves börtönbüntetésre ítétek hamis tanúzásért. A Hiss és a Rajk László ellen lefolytatott perek között megdöbbentő időbeli egybeesésekre először Schmidt Mária hívta fel a figyelmet: Schmidt Mária: Perek és ellenperek. In: *Valóság*, 2004/6. 26-31. o.; Schmidt Mária: *A titkosszolgálatok kulisszái mögött*.

²⁴⁰ Amory, Robert, Jr. Joseph E. O'Connor által készített interjú, 1966. február 9. *John F. Kennedy Library Oral History Program*. 2-3. o.

²⁴¹ Lowry, Margaret M. S.: Pretty and Therefore “Pink”: Helen Gahagan Douglas and the Rhetorical Constraints of US Political Discourse. In: *Rhetoric Review*, 2003. Vol. 22., No. 3., 282-299. o.

²⁴² *NBC Meet the Press*, 1951. december 2. (Link: <https://www.youtube.com/watch?v=JeRLIKNhenY>) Mentés ideje: 2021. március 16.

Pakisztánban, Indiában, Szingapúrban, Thaiföldön, Francia Indokínában, Koreában és Japánban. Az út nemcsak arra adott lehetőséget, hogy ezen országok amerikai és külföldi katonai vezetőivel, miniszterelnökökkel, miniszterekkel, nagykövetekkel, üzletemberekkel és egyszerű állampolgárokkal is találkozzanak, hanem arra is, hogy jobban összemelegedjen öccsével, Bobbyval. A politika aztán elválaszthatatlanná tette őket.²⁴³

Közben az idő fogyott és Jacknek lassan el kellett döntenie, hogy kormányzói vagy szenátori posztért akar indulni. Az előbbivel sehogyan sem tudott megbarátkozni, a szenátusi hely sokkal vonzóbb volt a számára. Ellenfele az a Henry Cabot Lodge volt, akinek nagyapja annak idején elorozta Jack nagyapja, Honey Fitz elől a szenátori széket – így a küzdelem személyessé is vált. Lodge ideális jelöltnek bizonyult: folyékonyan beszélt olaszul, valamint franciául, így szót értett az állam olasz és francia anyanyelvű bevándorlóival, illetve támogatta Eisenhower elnöki kampányát is. Minden szempontból egy kemény és érdekes összecsapásra lehetett számítani, amely szimbolikusan a régi és az új arisztokrácia közötti küzdelemről is szólt. Joe Kennedy számára egy óriási scalp és elégtétel lett volna győzedelmeskedni a kékvérű Lodge ellen, amely újabb lépés lehetne fia Fehér-házi megmérettetésében: „*kidolgozom az elnökké választásod tervét. Nem lesz nehezebb elnökké választanod magad, mint megnyerni a Lodge elleni küzdelmet.*”²⁴⁴ 1951. december 2-án Kennedy az *NBC Meet the Press* című műsorában jelentette ki, hogy „*mindenképpen érdeklődik a szenátusi küzdelem iránt.*”²⁴⁵ Apja ezúttal is teljes erőbedobással dolgozott fia kampányán, melyre most sem sajnálta a pénzt: egyes becslések szerint a kampányra költött összeg túlszárnyalhatta az egy millió dollárt is, amely 2020-as árfolyamon közel 10 millió dollár körüli összeget ért volna. Kennedy-pénz állt a plakátok, az újság-, a rádió- és a tévéreklámok mögött is. Abból finanszírozták az irodákat, a stábtagokat, a telefonokat, a levelezéseket, valamint a 33 alkalommal megrendezett Kennedy-teázásokat, melynek az volt a célja, hogy megszólítsa a középosztálybeli hölgyeket, illetve az, hogy önkéntesként segítsék Kennedy-kampányát. Szexepilje ismét fontos részévé vált a kampánynak: a hölgyek odáig voltak érte, mindenki azt hitte, ő lesz Mrs. Kennedy.²⁴⁶ Egy Kennedy-szimpatizáns egyenesen „*a politika Frank Sinatrájának*” nevezte. Írói tevékenysége

²⁴³ Matthews, Chris: i.m. 115. o.

²⁴⁴ Morrissey, Francis X. OH: 11. o.

²⁴⁵ *NBC Meet the Press*, 1951. december 2. (Link: <https://www.youtube.com/watch?v=JeRLIKNhenY>) Mentés ideje: 2021. március 16.

²⁴⁶ Mulhern, Robert J. Ed Martin által készített interjú, 1964. május 27. *John F. Kennedy Library Oral History Program*. 22. o.

ezúttal is háttérbe szorult, hogy négy évvel később, miután megjelenik második könyve, ismét előtérbe kerüljön majd.

A kampányköltség legsokatmondóbb eleme talán az a félmillió dolláros hitel volt, amelyet Joe Kennedy John J. Fox-nak, a *Boston Post* tulajdonosának nyújtott. Fox azután került pénzügyi válságba, hogy 1952 júniusában négy millió dollárért felvásárolta a lapot, amely évente félmillió dollár veszteséget termelt. Annak érdekében, hogy ismét hasznot hozzon, le kellett cserélni az elöregedett gépparkot, és be kellett vezetni a házhoz szállítási rendszert. 1952 őszén Joe kölcsöne a csődtől mentette meg a lapot. Habár konkrét bizonyíték nincs rá, hogy Fox ellenszolgáltatást nyújtott volna a kölcsönért cserébe, az azért sokat elárul, hogy két héttel a választás előtt, a lap – amely egészen addig Lodge mellett állt – támogatásáról biztosította John F. Kennedyt, amely számítások szerint negyvenezer szavazatot jelentett. Jack 1960-ban úgy nyilatkozott az esetről, mint „*abszolút tiszta üzleti tranzakcióról*”, de amikor az újságíró felállt, hozzátette: „*meg kellett vennünk az újságot,*” ezzel mintha ellensúlyoznia kellett volna a korábban elmondottakat.²⁴⁷ Joe Kennedy a kampány véghajrájában zseniálisan emelte be a televíziót kampányeszközként, amivel még több emberhez tudta eljuttatni fia üzenetét. Egykori hollywoodi producerként kitanulta a filmes szakmát. Amikor 1932-ban a Rooseveltt-kampány keretében filmet forgattak a Hyde Parkban, Joe Kennedy gondosan felügyelte nemcsak a kameraállásokat, de az utómunkálatokat is. Később saját maga tökéletesítette azt, hogyan kell viselkedni a kamera látószögében. Megtanulta, hogyan nézzen komolyan, hogyan lépjen mesterien a mikrofon elé széles – de nem ostoba – mosollyal és csillogó szemekkel, miközben, ha kellett, félelem nélküli tekintettel tudott a kamerába nézni, mellyel intelligenciát és őszinteséget sugárzott. Így egyértelmű volt, hogy gyermekeit is arra nevelte, hogy ne jöjjenek zavarba a kamera láttán. „*Mr. Kennedy zseni volt abban, hogyan kell Jacket kezelni a televízióban... Ő volt az a fickó, aki igazán értette a tévét. Hogyan jelenjen meg benne Jack... Arra gondolt, hogy a televízió lesz a legnagyobb dolog a politika történetében és nekiállt tanulmányozni, Jack hogyan használhatná ki a leghatékonyabban. Tudta, hogyan kell öltöznie Jacknek és hogyan álljon a haja.*”²⁴⁸ A teapartik mintájára október 15-én a bostoni WNAC-TV-n Jack, édesanyja, valamint testvérei, Eunice és Pat jelentek meg a *Coffee with Kennedys* című műsorban. A műsor során Jack telefonos kérdésekre válaszolt, Rose pedig gyereknevelési

²⁴⁷ Knebel, Laura B. Nelson Aldrich által készített interjú, 1965. december 8. *John F. Kennedy Library Oral History Program*. 2. o.

²⁴⁸ Nasaw, David: i.m. 1133. o.

filozófiájáról beszélt. A televízió nézőit levette a lábukról a képviselő fiatalos varázsa, mely egy világlátott agglegény meggyőző képét sugározta.

Joe Kennedy másik meglepő húzása az volt, hogy Bobby Kennedyt tette meg kampánymenedzsernek, aki napi tizennyolc órát dolgozott és az állam minden szegletébe elérő Kennedy-szervezetet, támogatói csoportokat, bizottságokat (Orosvosok Kennedyért, Tanárok Kennedyért, Fogorvosok Kennedyért stb.) hozott létre, és átvállalta a Jack számára sokszor kellemetlen ügyek elintáztatását is. Hatékonyságát és problémamegoldó képességét talán az szemlélteti a legjobban, hogy egy alkalommal, amikor nem találtak senkit, aki fel tudta volna tenni Kennedy plakátját az egyik épület oldalára, akkor Bobby fogott egy létrát és maga tette fel azt.²⁴⁹ Ralph Martin és Ed Plaut újságírók megállapítása szerint Bobby *„szervezettséget és szervezettséget, és még több szervezettséget”* vitt a kampányba, amelynek eredménye *„Massachusetts és valószínűleg az egész ország történetében [az addigi] legmódszeresebb, legtudományosabb, a leginkább részletekbe menő, legbonyolultabb, legfegyelmesebb és legsimábban működő, az egész államra kiterjedő kampány lett.”*²⁵⁰

A napi teendők levezénylésével Jacknek csak a témákra kellett koncentrálnia, a választás végkifejletét azonban nem a témák – melyekben a legtöbb esetben a két jelölt ugyanazon állásponton volt –, hanem végül a két jelölt személyisége döntötte el. A pittsfield-i polgármester szerint *„van valami Jackben – nem is tudom, hogy pontosan mi lehet az –, ami miatt az emberek hinni akarnak neki. Mind a konzervatívok, mind a liberálisok azt állítják, mellettük áll, mert hinni akarják, hogy így van... A nézeteiket benne akarják felfedezni.”*²⁵¹ Egyes konzervatív republikánusok például azért támogatták Kennedyt, mert *„sokkal megbízhatóbb antikommunistának”* tartották, mint ellenfelét.²⁵² Jack végül 70 737 szavazattal kapott többséget, mint Lodge, aki 1932 óta először veszített választáson.²⁵³ Hogy valójában mekkora siker is volt az, hogy Kennedy kongresszusi képviselőként bejutott a Szenátusba, azt jól mutatja, hogy Jacknek csupán öt képviselőtársa – Nixon, Smathers, Javits, Keating és Morton – került be.

Dallek szerint John F. Kennedy sikere nem csak abban állt, hogy ő volt *„az Első Ír Brahmin”*, sokkal inkább abban, hogy egyben ő volt *„az Első Amerikai Brahmin”*, vagyis ő volt az, aki az Egyesült Államokat a 19. és a 20. században elárasztó európai bevándorlók

²⁴⁹ Reeves, Thomas C.: i.m. 103. o.

²⁵⁰ Dallek, Robert: i.m. 201. o.

²⁵¹ Logevall, Frederick: i.m. 514. o.

²⁵² White, Mark: i.m. 50-51. o.

²⁵³ *Statistics of the Presidential and Congressional Election of November 4, 1952.* United States Government Printing Office, Washington, 1953.

millióinak soraiból emelkedett ki és tört ilyen magas tisztségre.²⁵⁴ Addigi életútjával pedig azt az amerikai álmodást példázta, amit minden bevándorló család szeretett volna megélni. Habár JFK családjának vagyoni helyzete kiemelte őt az átlagos bevándorlók soraiból, sikertörténetét mégis a magukénak érezték. Ezzel vette kezdetét az amerikai nép és John F. Kennedy közötti örök időkre szóló *love story*.

4.4. Jackie

A republikánus Dwight D. Eisenhower földcsuszamlásszerű győzelmével²⁵⁵ Richard Nixon – aki 1952-ig John F. Kennedyhez kísértetiesen hasonló politikai pályát futott be, ráadásul az irodák is egymás mellett voltak a Szenátusban – az Egyesült Államok alelnöke lett. Így kényelmes pozícióból várhatta ki, hogy Ike elnökségét követően megcélozza az Ovális Irodát. A szintén elnöki ambíciókat dédelgető John F. Kennedy ezzel egy olyan riválissal találta szemben magát, aki egy dologban mindenképpen megelőzte őt: nős volt. Ha Jack tényleg komolyan gondolta az elnökséget, akkor apja szerint mindenképpen meg kellett nősnie,²⁵⁶ hiszen egyedülálló, nőtlen férfiként olyan politikai támadásokra számíthatott, mint amilyeneket Adlai Stevensonnal szemben követte el: a demokrata elnökjelöltet egy téves FBI-jelentés alapján Illinois állam egyik „*legkeresettebb homoszexuálisaként*” aposztrofálták.²⁵⁷ Véletlen vagy sem, Jack épp ebben az időben kezdett el komolyan udvarolni egy nála tizenkét évvel fiatalabb hölgynek: a vonzó, okos és arisztokrata családból származó Jacqueline Bouvier-nek.

Jack és Jackie hivatalosan 1951-ben ismerkedtek meg közös barátjuk, Charles Bartlett, a *Chattanooga Times* újságírójának egyik partiján. Mint kiderült, korábban már találkoztak: amikor Jackie a Vassarra járt, Jack Kennedy megpróbálta meghódítani a „*drezdai porcelán kecsességű*” lányt egy Washingtonból New Yorkba tartó vonatúton. Ahogy akkori kísérlete sikertelennek bizonyult, úgy a következő is. Amikor ugyanis a vacsora után kikísérte Jackie-t és suttogva megkérdezte tőle, hogy „*nem megyünk el valahová meginni valamit,*” a fiatal lány

²⁵⁴ Dallek, Robert: i.m. 204. o.

²⁵⁵ Eisenhower 442 elektori szavazatot, 39 államot szerzett meg Adlai Stevenson-nal szemben, aki mindössze 89 elektori szavazatot és 9 államot tudott szerezni a republikánusoknak. Lásd bővebben: Pach, Chester J., Jr.: Dwight D. Eisenhower: Campaigns and Elections. In: Miller Center (Link: <https://millercenter.org/president/eisenhower/campaigns-and-elections>) Mentés ideje: 2021. március 23.

²⁵⁶ Pitts, David: i.m. 221. o.

²⁵⁷ Oshinsky, David M.: The Senior G-Man. In: *The New York Times*, 1991. szeptember 15. 3 és 19. o.

visszautasította őt.²⁵⁸ Jack Kennedy számára azonban ez inkább tűnt kihívásnak, mintsem egy megálljt parancsoló tényezőnek. Jackie a kezdettől fogva ideális társnak tűnt: mielőtt a George Washington Egyetemen megszerezte volna a diplomáját, tanult a Vassarban és a párizsi Sorbonne-on is. Előtte pedig abba a Sarah Porter által 1843-ban alapított iskolába járt, amely többségében a gazdag, fehér, protestáns lányokat kívánta felkészíteni egy olyan életre, melynek középpontjában a házasság áll. Habár Jackie sok tekintetben a farmingtoni diáklány mintapéldájának számított azzal, hogy írt, lovagolt, rajzolt, olvasott és nem kérdőjelezte meg azt az elképzelést, hogy életének nem lehet más életcélja, mint a megfelelő férj megtalálása, mégis börtönként tekintett az intézményre. *„Ha az iskolában töltött évek a legboldogabbak, még ma este felkötöm magam az ugrókötelemre”* – írta fanyar humorral egy barátnőjének.²⁵⁹ Iskoláztatásának és neveltetésének köszönhetően folyékonyan beszélt többek között olaszul, spanyolul és franciául, mely imponált Jack Kennedynak. Jackie-nek a francia kultúra (beleértve a nyelvet, a történelmet, az irodalmat, valamint a művészetet is) iránti szenvedélye onnan eredeztethető, hogy tizenegy éves korában apai nagyapja megajándékozta egy magánkiadásban kinyomtatott családtörténettel, amely szerint az amerikai Bouvier-ek a francia nemesség soraiból származnak. Az állításról később bebizonyosodott, hogy nem igaz, Jackie-re azonban óriási hatással volt. Ekkortól kezdve a francia történelmi munkák nem egyszerű olvasmányként, hanem személyes identitásának forrásaként, különlegességének és felsőbbrendűségének bizonyítékként szolgáltak. Azzal pedig, hogy Jackie családja is arisztokrata volt, tovább erősítette Jack (politikai) képét a nyilvánosság előtt. *„Arra kérni Jackie-t, hogy érdeklődjön a politika iránt olyan volt, mintha Rocky Graziano-t [közép- és váltósúlyú profi bokszolót] arra kérni, hogy zongorázzon.”*²⁶⁰ – mondta róla egyik barátnője. Jackie-t jobban érdekelték a művészetek, amit a későbbiek során Jack szolgálatába tudott állítani.

Lem Billings szerint *„Jackie különbözött azoktól a lányoktól, akikkel Jack randizott. Intelligensebb, irodalmibb, tartalmasabb”* volt, akiben volt egyfajta „klassz”-ság, amit nehéz lenne leírni.” Lem megjegyezte: *„[Jack] rokon léleknek tartotta Jackie-t. Azt hiszem, megértette, hogy ők ketten nagyon hasonlítanak egymáshoz. Fiatalon mindkettejüknek kijutott a nem túlságosan kellemes körülményekből,²⁶¹ és megtanulták, hogy felépítsék magukat*

²⁵⁸ Bartlett, Charles. Fred Holborn által készített interjú, 1965. január 6. *John F. Kennedy Library Oral History Program*. 19. o.

²⁵⁹ Leaming, Barbara: i.m. 10. o.

²⁶⁰ Reeves, Thomas C.: i.m. 115. o.

²⁶¹ Lem Billings minden bizonnyal arra gondolt, hogy mindkettejük életében voltak személyes tragédiák és szenvedések. Jackie szülei, John Vernou „Black Jack” Bouvier III a New York-i tőzsde tagja és Jane Lee Bouvier

útközben.”²⁶² Még a nevük is egy egészet alkotott: Jack és Jackie. Chuck Spalding szerint „*Jacket, sok más nővel ellentétben, Jackie érdekelte.*”²⁶³ Ebben az időben Jackie a *Washington Times-Herald* „kíváncsi fotósaként” dolgozott, aki amellet, hogy képeket készített a lap számára, olyan kérdéseket tett fel az utca emberének, minthogy „*a férfiak vagy a nők bátrabbak a fogorvosi székben?*”

Kapcsolatukban már a kezdetektől voltak súrlódások. Miután járni kezdtek, Jackie Európába utazott II. Erzsébet koronázási szertartására, és amikor hazaért, Jack szenátusi kampánya a második helyre szorította. Ezt követően Jack gyakran volt Massachusettsban, ahonnan telefonon hívta Jackiet a lepotyogó érmék zaja közepette. A kapcsolatukra azonban még ennél is rosszabb hatással volt a Jack nőügyeiről szóló pletykák áradata. Jack harvardi évei során fedezte fel, hogy tetszik a lányoknak. Nőfaló hőstetteit pedig levél formájában osztotta meg Lem Billings-szel, melynek egy része persze lehetett nagyzolás is. Ezeket a leveleket Billings később „disznók”, „nagyon disznók” vagy „nem annyira disznók” szerinti kategóriákba sorolta. Féktelen nőimádata azonban a második világháború során majdnem a karrierjébe került. Amikor Washingtonban dolgozott, Kathleen húga révén megismerte Inga Arvardot. Az Inga Binga becenevű, Jacknél négy évvel idősebb, kétszer házasodott dán hölgy a skandináv szépség ideált testesítette meg. Kapcsolatuk azonban több sebből is vérzett: a hölgy nem volt katolikus, ráadásul egy kétszeresen elvált asszony nem az a társ volt, akit Rose és Joe elfogadtak volna a fiuk oldalán. Ha ez nem lett volna elég, az FBI is nyomozott a hölgy után, akiről azt gyanították, hogy náci kém. Jackkel folytatott viszonya ezért felkeltette a szövetségi nyomozó iroda figyelmét is, Jack azonban 1942 márciusában véget vetett a kapcsolatuknak, amiben a pletykák szerint az apa: Joe hathatós anyagi ráhatásának is fontos szerep jutott.

Jack szinte sportot űzött a csábításból, amely több okra vezethető vissza: a hódításokat egyfajta sikerként könyvelhette el, hiszen ezen a téren előnye volt bátyjával, valamint barátaival szemben. Ezek azonban csak részben magyarázzák, hogy miért foglalkoztatták ennyire ezek a hódítások. Bár nincsenek pontos információk arra vonatkozóan, hogy Jack mennyit tudott apja házasságon kívüli kapcsolatairól, nyilván nem volt vak. Hollywoodi producerként viszonya volt

elváltak, amikor Jackie kilencéves volt. Az anyjával átélt feszültségek, valamint apjának távolléte, akinek fontosabb volt az ital és a nők, mint saját családja. Jackie szüleinek válása a bulvársajtó számára is izgalmas téma volt. Jackie-t azonban ez a családi tragédia bizalmatlanná és zárkózottá tette. Ezzel szemben Jack azzal kompenzálta egészsége miatti félelmeit és a feszültséget közte és a szülei között, hogy folyamatosan a barátaival lógott.

²⁶² Pitts, David: i.m. 222. o.

²⁶³ Dallek, Robert: i.m. 223. o.

Gloria Swanson színésznővel, ami majdnem tönkretette a házasságát. Cy Howard forgatókönyvíró szavai szerint „*Hollywood tökéletes hely volt egy keleti bankárnak ahhoz, hogy viszonya legyen [valakivel]. Három napnyi vonatútra elválasztva a keleti parttól, alig kellett aggódni a szerető és a feleség véletlen találkozása miatt egy étteremben vagy az utcasarkon.*”²⁶⁴ Az anyai nagypajjáról szóló pletykák pedig abban erősítették meg Jacket, hogy a szabályok rendkívül rugalmasan alakíthatók, míg hódításai tovább erősítették benne azt az érzést, hogy kiváltságos arisztokrataként ez jár neki, és különben is ez az élet rendje. Ez azonban nemhogy taszította volna Jackiet, sőt, még vonzóbbá tette számára Jacket, ami apakomplexusra enged következtetni, hiszen Jackie apja is nagy nőcsábász hírében állt.

Jack és Jackie házasságára 1953. szeptember 12-én került sor a Rhode Island-i Newportban, melyet Joe Kennedy is teljes mellszélességgel támogatott: „*egy politikusnak feleség kell és egy katolikus politikusnak katolikus feleség kell*”, akinek ráadásul magasabb társadalmi rangja volt, mint azoknak a lányoknak, akiket a szülők láttak Jack körül.²⁶⁵ Az esküvőről a sajtó – amely szintén jelen volt – az év társadalmi eseményeként számolt be. A templomi szertartáson 800 vendég, köztük diplomaták, szenátorok, bankárok és közéleti személyiségek vettek részt, az utcán pedig további kétezer rajongó várta, hogy hacsak egy pillanatig is, de láthassák az ifjú párt. Magán az esküvőn több mint 1 200 fő vett részt és két órába telt az ifjú párnak, mire minden vendéggel kezet rázhattak. Az egész esemény inkább egy koronázási szertartásra hasonlított, mintsem egy esküvőre,²⁶⁶ melyet a másnapi *New York Times* címlapon hozott.²⁶⁷ Jackie eleganciája, kifinomultsága és vonzereje pedig tovább erősítette Jack Kennedy imázsát, amely idővel – szintén Jackie-nek köszönhetően – további két elemmel, a családfő szimbólumával, valamint a művészetpártolói szerepkörrel bővült.

JFK vonzereje továbbra is magasan szárnyalt a *Saturday Evening Post* *The Senate's Gay Young Bachelor* címmel megjelent írásának köszönhetően, amely félreértésre adhatott okot, hiszen a „gay” szó utalhatott a homoszexualitásra is, azonban itt inkább úgy értendő, mint boldogság, önfeledtség – a félreérthető cím miatt azonban Jack nem volt elragadtatva tőle. Az írás bemutatta Jack családi hátterét, háborús hőstettét, szenátusi győzelmét Lodge felett,

²⁶⁴ Logevall, Fredrick: i.m. 59. o.

²⁶⁵ Pitts, David: i.m. 231. o.

²⁶⁶ The Senator Weds. In: *Life*, 1953. szeptember 28. 45-48. o. A *Vogue* magazin 2019-ben a történelem legikonikusabb esküvőjeként könyvelte el Jack és Jackie esküvőjét, lásd: Maitland, Hayley: Every Romantic Detail of Note from JFK and Jackie Kennedy's Wedding. In: *Vogue*, 2019. december 14. (Link: <https://www.vogue.co.uk/fashion/article/jfk-jackie-kennedy-wedding>) Mentés ideje: 2021. március 23.

²⁶⁷ Notables Attend Senator's Wedding. In: *The New York Times*, 1953. szeptember 13. 1 és 25. o.

valamint intellektuális érdemeit, mint a könyvírást vagy az olvasás iránti szenvedélyét és azon különleges képességét, hogy egy héten akár nyolc könyvet is elolvasott. Ezzel pedig egy független, a politikai pártok lövészárkain felülemelkedő értelmiségi képe rajzolódik ki előttünk. A cikk szerint a jóképű, magas, fiatal milliomos, akit néhanapján lencsevégre lehetett kapni egy-egy gyönyörű hölgy társaságában, „*kalap nélkül [vezette] hosszú, nyitott kabrióját*” Washingtonban. Az egyik képen Maria Attolico, az olasz nagykövet gyönyörű lányával látható egy társaságban, míg egy másik képen csillogó szemű középiskolás lányok fogják közre Kennedyt, miközben „*fenn állt a veszély, hogy... megrohamozzák*”.²⁶⁸ Ez a fajta maszkulin erő pedig egyértelműen politikai tőkévé vált, amit a későbbiekben tovább csiszoltak, olyannyira, hogy végül Jack Kennedy szinonimájává vált. A június 13-án megjelent cikk egyedülállóként mutatja be Jacket, aki akkor már *elvileg* eljegyezte Jackie-t, aki Maude Davis nagynénjének az eljegyzés kapcsán azt mondta: „*Nem mondhatsz semmit [az eljegyzésről], mert a Saturday Evening Post ki fog jönni egy cikk-vel Jajckról, »The Senate’s Young Bachelor« címen és ez [az eljegyzési hír] elrontaná.*”²⁶⁹ Amennyiben az eljegyzés valóban előbb történt, mint ahogyan a cikk megjelent, akkor a június 25-i, hivatalosnak mondott eljegyzés a georgetowni Three of Martin’s Tavernben csupán egy színjáték volt a külvilág felé.²⁷⁰

Nem sokkal később a *Life* magazin címlapon hozta az ifjú párt, ahogy Jack kedvenc hobbijának, a vitorlázásnak hódolnak, miközben gondtalanul élvezik az életet a Kennedy-család nyaralójában. A Jackie-ről készült képek a családba való beilleszkedés pillanatait mutatják, ahogy ismerkedik a családtagokkal, touchball-t játszik vagy éppen a párjával vitorlázik. Amit ebben a fotósorozatban fontos kiemelni, az Jackie ábrázolása. Míg a későbbi képeken Jackie mindig eleganciát és kifinomultságot sugárzott, itt mintha szándékosan egy csábító, szexi, fiatal nőként ábrázolnák, aki a verandán ujjatlan inget és egy merészen rövid nadrágot visel, ezzel kiemelve hosszú, kecses lábait. A sorozat célja egyértelműen az volt, hogy megmutassák „*a Szenátus legjóképűbb fiatal tagjának*”²⁷¹ elbűvölő és szép párját, ezzel is erősítve Kennedy playboy státuszát. A *Life* magazin egy későbbi, 1958-as címlapján már családapaként jelenik meg Jack Kennedy, aki felesége oldalán büszkén fogja ölben újszülött

²⁶⁸ Healy, Paul F.: The Senate’s Gay Young Bachelor. In: *Saturday Evening Post*, 1953. június 13. 26-27, 123-124, 126-129. o.

²⁶⁹ Lasky, Victor: i.m. 159. o.

²⁷⁰ Heil, Emily: JFK’s proposal to Jackie at Martin’s Tavern is ‘legend’ no more. In: *The Washington Post*, 2015. június 23. (Link: <https://www.washingtonpost.com/news/reliable-source/wp/2015/06/23/jfks-proposal-to-jackie-at-martins-tavern-is-legend-no-more/>) Mentés ideje: 2021. március 23.

²⁷¹ Life Goes Courting with a U.S. Senator. In: *Life*, 1953. július 20. 96-99. o.

kislányát, Caroline Kennedyt. Habár Jackie ellenezte, hogy pár hónapos lányuk egy országos magazin címlapjára kerüljön és politikai eszközként használják, férje kérésére végül, ha nehezen is, de beleegyezett.²⁷² A lapban több oldalon keresztül mutatják be meghitt pillanatokban a Kennedy-családot – beleértve a testvéreket és a szülőket is. A cikkben Jack Kennedy már, mint Joe Kennedy fia, hanem mint férj és apa szerepel, akinek immár saját családja van.²⁷³ Érdekes azonban még egy címlapot megemlíteni, ami szintén a *Life* magazinhoz köthető: 1959-ben a fókusz már nem Jack-en, hanem feleségén van, ezzel is hangsúlyozva Jackie kulcspozícióját férje oldalán. A képeken látszik, hogy Jackie szeret lovagolni, étellel teli és megteremti azt az otthont, ahova férje nyugodtan visszavonulhat és kipihenheti a fáradalmakat. Egy olyan feleség és anya képe bontakozik ki előttünk, aki „boldogabb egy művészeti galériában, mint egy koktélpartin,” mégis férje legnagyobb támogatójaként és támaszaként az összes társadalmi eseményen ott van és megkerülhetetlen. Jackie ily módon való ábrázolása ugyanazt a célt szolgálta, mint az összes hasonló írás, azt, hogy Jack Kennedy képét erősítse a médiában.²⁷⁴ Két hónappal később a *Look* magazin Jackie „különleges szépségét” az elnöki kampány fontos eszközeként emlegeti. A történelmet kedvelő Jackie képét festi le nekünk a portré, akinek zsebében mindig ott lapul egy jegyzetfüzet tele „politikai anekdotákkal és idézetekkel, amelyeket Jack beszédei során felhasznál.” Ugyanezen cikk taglalja annak a Kennedynek a „magas, vékony alakját” és „sokkolóan vörösésbarna haját”, akiért odáig voltak hölgyrajongói.²⁷⁵

Habár Jack Kennedy megházasodott, ez mégsem jelentette azt, hogy feladta volna addigi *playboy* életét: 1956 nyarán, Jackie koraszüléssel végződő terhességének utolsó időszakában Jack földközi-tengeri hajókirándulásra ment barátaival, ahol fel- és leszálltak a lányok a jachtról. Jack még akkor sem gondolt a hazatérésre, amikor eljutott hozzá a koraszülés és gyermeke elvesztésének a híre. Végül Smathers győzte meg őt azzal, hogy egy esetleges válással az elnöki ambíciónak is vége szakadhat.²⁷⁶ Jackie azzal magyarázta Jack viselkedését, hogy „nem hiszem, hogy létezik olyan férfi, aki hűséges lenne a feleségéhez. A férfiakban olyannyira ott van a jó és a rossz is.”²⁷⁷

²⁷² Lincoln, Evelyn: i.m. 90. o.

²⁷³ A Debut into a Burgeoning Family. In: *Life*, 1958. április 21. 132-137. o.

²⁷⁴ John Kennedy's Lovely Lady. In: *Life*, 1959. augusztus 24. 75-81. o.

²⁷⁵ McCarthy, Joe: Jack Kennedy: Front Man for a Dynasty. In: *Look*, 1959. október 13. 27-33. o.

²⁷⁶ Dallek, Robert: i.m. 225. o.

²⁷⁷ Collier, Peter és Horowitz, David: i.m. 242. o.

Azzal, hogy Jack Jackiet feleségül vette, egy lépéssel közelebb kerülhetett ahhoz, hogy a megfelelő időzítéssel akár az Amerikai Egyesült Államok elnöke lehessen. Ennek azonban súlyosbodó betegsége majdnem végérvényesen véget vetett.

4.5. A Pulitzer-díjas szenátor

Miután 1947-ben diagnosztizálták Jack Kennedynél az Addison-kórt, hat éven keresztül fejfájások, felső légúti fertőzések, gyomorfájás, nehéz vizelet és szinte állandó hátfájás gyötörte. Habár sikerült a kórt kordában tartani, amikor 1951-ben Japánban járt, 41 fokos láza volt és attól félték az orvosok, hogy nem fogja túlélni. Ez az eset meggyőzte arról, hogy komolyabb figyelmet kell fordítani a gyógyszerekre és a kezelésekre is. Gerincproblémái is olyannyira súlyossá váltak, hogy ha leejtett valamit az irodában, kollégáit kellett megkérnie, hogy vegyék fel neki, az ülésteremig tartó utat sokszor mankóval tette meg.²⁷⁸ Miután befeküdt a George Washington University kórházba és tünetei továbbra sem enyhültek, a következő év januárjában a New York kórház specialistájánál járt, majd befeküdt a Lahey Klinikára további vizsgálatokra. A röntgenfelvételek kimutatták, hogy az ötödik ágyékcsigolyája összeroppant, amit csak egy komplikált és kockázatos műtéttel tudtak orvosolni. A háromórás műtetre október 21-én került sor, melynek során egy fémlapot illesztettek be a gerinc ágyéki szakaszának stabilizálására. A műtét részben volt sikeres, hiszen a beavatkozást követően húgyvezeték-fertőzés miatt Jack kómába esett és papot hívtak hozzá, hogy feladja neki az utolsó kenetet. Decemberre azonban kilábalt a fertőzésből és helyrejött annyira, hogy a család Palm Beach-i otthonában lábadozhasson. Februárban aztán az orvosok újabb műtétet hajtottak végre rajta.²⁷⁹ Három hónapos lábadozást követően tért vissza Washingtonba, ahol addigra pletykátémává vált a szenátor holléte.

Bár a családja szerette volna betegségét eltitkolni, ezt a hosszú távollétet már meg kellett indokolni, nem volt más választásuk tehát, minthogy tájékoztatást adjanak Jack betegségéről és kockázatos műtétjéről. Beismerésük azonban nemhogy nem rontotta a róla kialakult képet, még meg is erősítette azt. Súlyos betegségeinek tükrében csak még jobban felértékelődött az erő és elhivatottság, ami jellemezte. Mindeközben aggasztotta, hogyan fogja politikailag kezelni Joe McCarthy egyre inkább duzzadó problémáját, akit a demokraták – Lyndon B. Johnsonnal az

²⁷⁸ Lincoln, Evelyn: i.m. 43-44. o.

²⁷⁹ Dallek, Robert: i.m. 225-227. o.

élen – a nyilvánosság színe előtt akartak megbüntetni és megbuktatni. Az 1954 április és júniusa között lezajlott harminchat napnyi televíziós tudósítás ellenszenvenné tette McCarthy módszereit. Az emberek elfordultak tőle. Decemberben, a kongresszusi választásokat követően 67:22 arányban szavaztak az elmarasztalás mellett, egyedül Kennedy volt az, aki *nem szavazott* az ügyben. *„Amikor leérik, pontosan tudom, mi történik majd. Az újságírók mind a hordágyam fölé hajolnak. Vagy kilencvenöt arc vizslat majd nagy gonddal és mindegyikük arra lesz kíváncsi, hogy »Szenátor, mi is a helyzet McCarthyval?« Tudod, mit teszek majd? A hátamhoz kapok és felüvöltök, hogy aúú, aztán abban reménykedve, hogy végül kijutunk innen, a fejemre húzom a takarót.»*²⁸⁰ Hogy politikai, erkölcsi vagy személyes indíték állt amögött, hogy Jack Kennedy volt az egyetlen demokrata, aki nem szavazott, máig nem egyértelmű. Egy bostoni lap szerint *„egészen bizonyosan hiábavaló bármely olyan, nyeresre álló jelölttől azt várni, aki Massachusettsben állami politikai hivatalra pályázik, hogy kritikával illesse McCarthy szenátort [...] Mindkét párt követői szemmel láthatóan halálra vannak rémülve attól, hogy esetleg megsérthetik a bostoni szavazópolgárokat.»*²⁸¹ Egy interjúban bevallotta, hogy döntése nem politikai, hanem személyes volt: öccse ugyanis McCarthy mellett dolgozott. Persze ez a kifogása sem állt erős lábakon, ezért végül arra hivatkozott, hogy amikor a Szenátus az ügy végső mérlegelési fázisába jutott, gerincműtétje miatt kórházban tartózkodott, így nem tudott volna a kellő ismeretek birtokában dönteni. Mindenesetre tétlenségére az elkövetkezendő hat évben politikai ellenfelei, valamint az újságírók is folyamatosan emlékeztették.

Jack Kennedy szenátorként kezdetben egy olyan álomba ringatta magát, amely szerint olyan befolyással lehet a kül- és belpolitikára, ami messze túlmutat majd azon, amit kongresszusi képviselőként elérhetett. A nyers valóság ennél azonban sokkal zordabb volt és amikor 1954-ben megkérdezték tőle, hogy milyen érzés az Egyesült Államok szenátorának lenni, pillanatnyi gondolkozást követően rávágta: *„ez a világ legkorumpálóbb munkája.»*²⁸² Stábjának első feladat az volt, hogy egy olyan programon kezdjenek eldolgozni, amely Massachusetts állam gazdasági hanyatlását megállítja. Egy olyan programot dolgoztak ki, amely sürgette a különböző ágazatok (textilipar, halászat, hajóépítés) megsegítését, amely végső soron nemcsak az állam, de az ország érdekeit is szolgálta. A program – melynek nagy részét törvénybe iktatták – célja nem csak az volt, hogy segítsen New Englanden, hanem az is,

²⁸⁰ Spalding, Charles OH: 35. o.

²⁸¹ Dallek, Robert: 220. o.

²⁸² Carver, John A., Jr. John F. Stewart által készített interjú, 1968. augusztus 19. *John F. Kennedy Library Oral History Program*. 1. o.

hogy világgá kürtölje: Jack Kennedy betartja az ígéretét. Stábjának köszönhetően pedig kommunikációs offenzívát indítottak: különböző érdekcsoportok között osztották szét a program harmincezer példányát, Jack Kennedy és Theodore C. Sorensen pedig több véleménycikk – köztük a *New York Times Magazine* – megjelenésén is együtt dolgoztak.²⁸³

Országos ismeretségének előmozdítása érdekében lándzsát tört az Észak-Kanadát és a Nagy-Tavakat összekötő folyóhálózat, a Szent Lőrinc vízi út terve kapcsán, amely az elmúlt húsz évben hat alkalommal is napirendre került, de a massachusettsiek egyetlen alkalommal sem szavaztak mellette.²⁸⁴ Meglátásuk szerint a vízi út ugyanis ellehetlenítette volna a bostoni kikötő gazdasági életét. Jack viszont támogatta a törvényjavaslatot, mert véleménye szerint Kanada mindenképpen megépítette volna a vízi utat, viszont amennyiben az Egyesült Államok résztulajdonossá válna, akkor irányítást gyakorolhatna egy stratégiailag létfontosságú nemzetközi útvonal felett. Továbbá úgy vélte, az ügy nem ártana Bostonnak, sőt, a tervezet alapján közvetetten pozitív hatással lenne a városra. Beszéde zárszavában úgy fogalmazott, hogy ha az ügy ellen foglalt volna állást, akkor „*az azt tükrözné, hogy szűk látókörűen fogja fel az Egyesült Államok szenátoraként rá háruló feladatokat.*” „*Nem az »elkülönülő, széthúzó [vagy] háborúzó államok«, hanem az »egy ország, egy alkotmány, egy sors« kellene célként a szemünk előtt lebegjen.*”²⁸⁵ Habár odahaza a *Boston Globe* egyenesen azzal vádolta, hogy „*tönkreteszi New Englandet*”,²⁸⁶ összességében Jack ezzel a kiállással többet nyert, mint amennyit veszített, hiszen a nemzet érdekét helyezte előtérbe, amellyel egyik napról a másikra neve ismét az országos véráramba került, csakúgy mint a védelem- és külpolitika tekintetében alkotott álláspontja kapcsán. Habár Eisenhower elnök lezárta a koreai háborút, a kommunizmus réme pedig bel-, és külföldön is komoly fenyegetést jelentett, Sztálin halála pedig bizonytalanságot szült. Ha Kennedy komolyan gondolta az elnökséget, idővel a Szenátus vezető személyiségévé kellett, hogy kinője magát a külügyek terén, ehhez pedig a legjobb út az adminisztráció folyamatos nyomás alatt tartása volt.

Komoly bátorságra utalt, hogy a haditengerészet leszerelt hadnagyaként és újonc szenátorként szembe mert szállni egy olyan népszerű elnökkel, aki háborús parancsnoki

²⁸³ Kennedy, John F.: What's the Matter with New England? In: *The New York Times Magazine*, 1953. november 8. 12, 28, 30, 32. o.

²⁸⁴ Knowles, Clayton: Senate Seaway Bloc Gains as Kennedy Joins Backers. In: *The New York Times*, 1954. január 15. 1 és 9. o.

²⁸⁵ John F. Kennedy 1954. január 14-i beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/united-states-senate-st-lawrence-seaway-19540114>) Mentés ideje: 2021. március 23.

²⁸⁶ Sorensen, Theodore C.: i.m. 59. o.

tevékenységének köszönhető elnökségét. Jack úgy vélte, hogy az adminisztráció, amely a védelmi kiadások visszaszorításával igyekezett egyensúlyba hozni a szövetségi költségvetést és a tömeges megtorlást, illetve a hagyományos fegyverek ellenében a nukleáris fegyvereket preferálta, nem a megfelelő válasz a kommunista fenyegetésre.²⁸⁷ A másik ügy, mellyel fenntarhatta nevét a lapokban, az Indokína ügye volt.²⁸⁸ Habár Kennedynak a francia politikával kapcsolatos értékelése komoly támogatást kapott az Egyesült Államokban, valójában semmit nem jelentett a délkelet-ázsiai fejleményekre nézve, ahol 1954 májusában a Dien Bien Phu-erőd elestekor elbukott a franciák ellenállása. Kína, Franciaország, az Egyesült Államok és a Szovjetunió az év folyamán tartott genfi konferencián kötött megállapodása szerint az országot a 17. szélességi kör mentén kettészelték: Észak-Vietnámban a Ho Si Minh vezette kommunisták, míg délen a nyugatbarát katolikus Ngo Din Diem került hatalomra. Kennedy válságra adott válaszána komoly figyelmet szentelt a sajtó, dicsérték józan realizmusát és egyfajta külpolitikai elemző státuszba emeltek.

JFK-t ekkoriban egyre jobban foglalkoztatta az erkölcsi és politikai bátorság témája, amiről úgy vélte, érdemes volna könyvet írnia. Saját megválasztása – először kongresszusi képviselőnek, majd szenátornak – elég indok volt arra, hogy elgondolkozzon, mi is egy megválasztott törvényhozónak a tulajdonképpeni szerepe az egyes szavazásoknál, amikor minden oldalról nyomás nehezedik rá. Hol van a határ a helyi, állami igények és a nagyobb, országos, az egész nemzet életét célzó ügyek vállalása között? Kétségtelen, hogy a probléma körbejárása iránti érdeklődésben közrejátszhatott egyrészt az apja kívánságainak való állandó megfelelési kényszere, de akár a McCarthy-kérdés kapcsán tanúsított tétlensége is. Ennek a gondolatnak a mentén született meg a *Profiles in Courage* (Bátor életek) című könyve,²⁸⁹ melyben nyolc szenátor – John Quincy Adams, Daniel Webster, Thomas Hart Benton, Sam Houston, Edmund G. Ross, Lucius Lamar, George W. Norris és Robert Taft – életét mutatja be. A felsorolt politikusok mindegyike karrierjét kockáztatta azzal, hogy népszerűtlen álláspontot

²⁸⁷ Dallek, Robert: i.m. 231. o.

²⁸⁸ John F. Kennedy nevével 1954-ben találkozhattak több alkalommal a magyarországi olvasók, ezek arról számoltak be, hogy még egy amerikai szenátor is a kommunisták indokínai térnyerését hangoztatja. Lásd: Ünnepi külsőségek közepette hatalmas lelkesedéssel választotta meg a szovjet nép a Legfelső Tanács 1331 küldöttét. In: *Magyar Nemzet*, 1954. március 16. 3. o.; A nyugateurópai fővárosokban tartózkodással fogadták az indokínai „közös akcióra” vonatkozó amerikai terveket. In: *Magyar Nemzet*, 1954. április 10. 1. o.; Amerikai szenátor az indokínai háború kimeneteléről: a nép rokonszenve és támogatása ellenében semmiféle amerikai segítség sem vezethet győzelemre. In: *Szabad Nép*, 1954. április 10. 3. o.

²⁸⁹ Kennedy, John F.: *Profiles in Courage*. Harper Collins, New York, 2006. Apple Books ed.

képviselt a többséggel szemben. A könyv bestseller lett, amely egy évvel a megjelenése után már több mint 120 ezer példányban kelt el. Habár első olvasatra a *Why England Slept* és a *Profiles in Courage* között óriási volt a különbség – hiszen míg az egyik egy európai ország külpolitikájával, addig a másik egyes amerikai politikusok belügyeivel foglalkozott –, azonban mindkét mű tisztelgés volt Churchill korábbi munkássága előtt (*While England Slept, Great Contemporaries*).²⁹⁰ A kötet bepillantást enged Kennedy világlátásába, amely öregbítette hírnevét és megerősítette a róla már korábban kialakított értelmiségi képét. A könyv megjelenése azonban felvetette a kérdést: egy olyan elfoglalt szenátor, aki a halál torkából táncolt vissza, hogyan írhatott ilyen sikeres könyvet? Paul Johnson szerint a könyv „*Amerika politikatörténetének egyik legnagyobb csalása volt,*”²⁹¹ míg Herbert Parmet szerint Jack Kennedy szerepe inkább egy felügyelői, szerkesztői és szponzori szerepkör volt.²⁹² Sorensen írta meg a legtöbb fejezetnek a vázlatát,²⁹³ Jackie korábbi egyetemi professzora, Jules Davids segédkezett a kötet összeállításában, de a végső termék lényegében Jack műve volt. Ő szerkesztette meg a szövegeket, majd a végső formában magnóra mondta, amit aztán egy titkárnő legépett. Való igaz, a kötet inkább nevezhető csapatmunkának, mintsem egyetlen ember keze nyomának.²⁹⁴ A *New York Times* a könyvet „*meggyőzőnek*”, „*frissítőnek és felvilágosítóknak*” értékelte, míg a *New England Quarterly* kiemelte Kennedy „*drámai beszámolóit*” ezekről az államférfiakról.²⁹⁵ A kötetnek 1957 áprilisában odaítélték a Pulitzer-díjat, azzal az indoklással, hogy „*kiemelkedő amerikai életrajzi írásnak, amely az embereket hazafias és önzetlen szolgálatra tanítja.*”²⁹⁶ Minden bizonnyal Arthur Krock lobbizott a bizottságnál annak érdekében, hogy Jack könyve elnyerhesse a rangos elismerést. Habár a díj

²⁹⁰ White, Mark: i.m. 65. o.

²⁹¹ Johnson, Paul: i.m. 843.

²⁹² Parmet, Herbert S.: *Jack: The Struggles of John F. Kennedy*. Dial, New York, 1980. 326-333. o.

²⁹³ Sorensen szerepéről a könyv kapcsán lásd: Sorensen, Theodore C.: *Counselor: A Life at the Edge of History*. HarperCollins, New York, 2008. 144-155. o.

²⁹⁴ A könyv megírása körüli vitáról lásd bővebben: Fehrman, Craig: I Would Rather Win a Pulitzer Prize Than Be President. In: *Politico*, 2020. október 8. (Link: <https://www.politico.com/news/magazine/2020/02/11/john-f-kennedy-pulitzer-obsession-consumed-him-113452>) Mentés ideje: 2021. március 25.

²⁹⁵ Phillips, Cabel: Men Who Dared to Stand Alone. In: *The New York Times Book Review*, 1956. január 1. 1, 21. o.; Palamountain, Joseph: Book Reviews. In: *The New England Quarterly*, Vol. 29, No. 4. 1956. december. 535-538. o.

²⁹⁶ Az indoklást lásd a Pulitzer-díj weboldalán (Link: <https://www.pulitzer.org/winners/john-f-kennedy>) Mentés ideje: 2021. március 24.; A Pulitzer-díjasokról készült cikket lásd: Sketches of the Pulitzer Prize Winners for 1957 in Letters, Music and Journalism. In: *The New York Times*, 1957. május 7. 28. o.

elnyerése fiatal kora ellenére komolyságot és bölcsességet kölcsönzött Jacknek, komoly veszélyeket is hordozott magában. Újabb pletykák láttak napvilágot, melyek szerint nem is ő írta a könyvet. A legismertebb eset talán az volt, amikor Drew Pearson újságíró a Mike Wallace Show-ban „*nemzeti botránynak*” nevezte azt, hogy Kennedy úgy kapta meg a Pulitzer-díjat, hogy valójában nem is ő írta azt. Jack ezért felkérte Clark Clifford ügyvédet, hogy kérje a kijelentés visszavonását, amit az ABC csatorna meg is tett, közleményükben pedig kijelentették, hogy „*a vád alaptalan*” és „*a könyvet Kennedy szenátor írta.*”²⁹⁷

Miután Eisenhower elnök 1955. szeptember 23-án golfozás közben infarktust kapott, a washingtoni újságírók kilencven százaléka úgy gondolta, hogy Ike nem fog indulni az elnökválasztáson,²⁹⁸ ezzel pedig jelentősen javulni látszottak a demokraták győzelmi esélyei. Jack számára egy alelnöki jelölés lehetett volna a legkézenfekvőbb út a nyolcéves alelnöki mandátum felé, melyet 1964-ben, negyvenhat évesen követhetett volna egy fehér házi kampány. 1956 februárjában a *Look* magazin újságírója azt írta Jackről, hogy mindenki listáján ott szerepel Stevenson lehetséges alelnökjelöltjeként, akiben „*megvolt minden szükséges demokrata erősség.*” fiatal, jóképű, liberális, hős katona volt és bizonyította, hogy képes szavazatokat szerezni. Katolikus vallása pedig – amely korábban hátránynak számított volna – nem jelenthet akadályt, derült ki a lap kutatásából, melyet Joe Kennedy rendelt meg több mint ötvenezer dollárért.²⁹⁹ Stevensont azonban nem sikerült meggyőzni arról, hogy Jack lenne az ideális alelnökjelöltje és mivel több aspiráns is volt, ezért inkább úgy döntött, hogy szakítva a hagyományokkal, nem ő választja ki az alelnökjelöltjét, hanem a jelölőgyűlésre bízta azt. A döntés megnehezítette Jack számára a jelölést, hiszen nem tartozott a demokraták top politikusai közé. A kommentátorok pedig nem erőt, hanem inkább potenciált láttak benne.³⁰⁰ Mégis mellette szólt, hogy augusztus 13-án, a konvenció első estéjén JFK volt annak a *The Pursuit of Happiness* című dokumentumfilmnek a narrátora, amely a Demokrata Pártot és legutóbbi hőseit, például Rooseveltet és Trumant ünnepelte. A *New York Times* egyenesen

²⁹⁷ Clifford, Clark. Larry J. Hackman által készített interjú, 1974. december 16. *John F. Kennedy Library Oral History Program*. 1. o.; A.B.C. Answers Pearson. In: *The New York Times*, 1957. december 15. 73. o.

²⁹⁸ Gilbert, Robert E.: Eisenhower's 1955 Heart Attack: Medical Treatment, Political Effects, and the „Behind the Scenes” Leadership Style. In: *Politics and the Life Sciences*, Mar., 2008, Vol. 27, No. 1. 2008. március. 2-21. o.

²⁹⁹ Knebel, Fletcher: Can a Catholic Become Vice President? In: *Look*, 1956. június 12.; Knebel, Fletcher. Sheldon Stern által készített interjú, 1977. augusztus 1. *John F. Kennedy Library Oral History Program*. 4. o.

³⁰⁰ Oliphant, Thomas és Wilkie, Curtis: i.m. 3. o.

„filmsztárként” aposztrofálta Kennedyt, aki egy csapásra híresség lett.³⁰¹ Azonban ez sem bizonyult elegendőnek és végül elvesztette a szavazást.

Bár a vereség fájó volt, valójában ez volt az az alkalom, amikor Kennedy azzal nyert, hogy veszített.³⁰² PR-győzelem volt számára, mellyel apja is egyetértett, szerinte Jack „számára a gyűlés végül sokkal jobban végződött, mint amit bárki is remélt volna... Eljön majd még az ő ideje.”³⁰³ A demokrata konvenció tehát országos ismeretséget adott Kennedynak, aki ezt ki is használta: ugyan Stevenson kampánycsapata azt kérte tőle, hogy elsősorban Massachusettsben és az olyan államokban turnézzon, ahol nagy számú katolikus szavazóbázis található, Kennedy olyan útitervet dolgozott ki, ami elsősorban az ő ismeretségét növelte. Jack több mint húsz államot utazott be és körülbelül százötven beszédet tartott.³⁰⁴ A konvenció és a kampány pedig megerősítette döntését, hogy 1956 végén elindítsa a demokrata elnökjelöltségért folytatott kampányát.

Ahogy eddig is, úgy mostani kampánya során is úgy vélte, hogy nem a belügyekkel kapcsolatos tevékenysége fogja előmozdítani elnöki ambícióit. Politikai aknamezőként tekintett rá és úgy érezte, több szavazót veszíthet, mint amennyit nyerhet vele. Azt viszont tudta, hogy egy polgárjogi törvényjavaslattal maga mellé állíthatja a déli államokat, a fekete szavazókra pedig úgy tekintett, mint a mérleg nyelvére. Kijelenthető, hogy a polgárjogi mozgalom elsősorban nem erkölcsi, sokkal inkább politikai okokból érdekelte. Egy másik szimbolikus ügy volt az, hogy elvállalta a Szenátus Nyomozási Állandó Albizottságának (*Senate Permanent Subcommittee on Investigations*) tagságát, ahol Bobby Kennedy dolgozott jogtanácsosként. Az Albizottság célja az volt, hogy megvizsgálja a szakszervezeti zsarolásokat, különösen a közúti fuvarozók körében. Ezzel Jack folyamatosan a nyilvánosság szeme előtt volt és olyan ügyel hozták összefüggésbe, amelyet az amerikai nép is támogatott.

Lyndon B. Johnson segítségével 1957 januárjában Jack Kennedyt kinevezték a Szenátus Külügyi Bizottságának külügyi szószólójává. Ezt a megbízatását arra használta, hogy külügyi témákban nyílt vitát kezdeményezzen, támadja a kormányzatot és tovább építse külpolitikai szakértői tekintélyét.³⁰⁵ Az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc melletti kiállását is

³⁰¹ Party's Film Aids Kennedy's Drive. In: *The New York Times*, 1956. augusztus 14. 13. o.

³⁰² Oliphant, Thomas és Wilkie, Curtis: When JFK Won by Losing. In: *Politico*, 2017. május 14. (Link: <https://www.politico.com/magazine/story/2017/05/14/when-jfk-won-by-losing-215115/>) Mentés ideje: 2021. március 25.

³⁰³ Goodwin, Doris: i.m. 785. o.

³⁰⁴ Dallek, Robert: i.m. 240. o.

³⁰⁵ Uo. 254. o.

ezen szemüvegen keresztül érdemes néznünk, hiszen amikor azt mondta, hogy „*a forradalmárok hiába kértek segítséget, csak reményt adtunk [...] csak kiábrándító választ kaptak*”, valójában a republikánus kormányzatot ostorozta tehetetlensége miatt. Politikai narratívájába pedig tökéletesen beleillettek a magyarok számára mindmáig kedvesen csengő szavai is: „*1956. október 23-a örökké élni fog a szabad emberek és nemzetek emlékezetében.*”³⁰⁶

De az algériai válság is remek lehetőséget nyújtott Jacknek arra, hogy hangoztassa antikommunizmusát: „*Ma nem a kommunizmus, nem is a kapitalizmus, a hidrogénbomba vagy a távirányítású lövedék a legerősebb a világon, hanem az embernek a szabadságért és függetlenségért folytatott örök küzdelme.*”³⁰⁷ Azt sürgette, hogy az Egyesült Államok a rendezés érdekében vállalt közvetítői szerepben támogassa az algériai önrendelkezést. Arra az esetre pedig, ha Franciaország nem volna hajlandó tárgyalni, a függetlenség nyílt amerikai támogatása mellett tette le a voksát. Kennedy ajánlása természetesen nem volt elfogadható sem a francia, sem az amerikai kormánynak. Jack azonban újból támadásba lendült: 1957-ben a *Foreign Affairs* magazinban jelentetett meg cikket *A Democrat Looks at Foreign Policy*³⁰⁸ címen, mely inkább volt elemzés, mint vitacikk. Miközben Kennedy alternatív hidegháborús cselekvésről beszélt, a Szovjetunió október 4-én sikeresen Föld körüli pályára állította a Szputnyik műholdat, amely sokkolta nemcsak az amerikaiakat, de a világot is. A *New York Times*-ban írt véleménycikkében az Egyesült Államok erejének és stratégiájának újraértékelésére buzdított, melyben kifejtette azt is, hogy nem szabad semmibe venni a gazdasági segélyprogramokat és a leszerelési tárgyalásokat azzal, hogy hirtelen túl akarják szárnyalni a szovjet fegyverkezést.³⁰⁹ A szovjet úrelőnyből viszont hazai vizeken politikai előnyt tudott kovácsolni azzal, hogy a Szenátusban olyan közelgő „*veszélyes időszakról*” beszélt, amikor „*szakadék*” választja majd el őket a fegyverkezés terén. Ez pedig annak a lazaságnak a következménye, amely során az Eisenhower-adminisztráció „*a pénzügyi biztonságot a nemzet biztonsága fölé helyezte.*”³¹⁰ Jack azt remélte, hogy bírálatával a nemzet

³⁰⁶ John F. Kennedy 1957. október 23-i beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/hungarian-freedom-fighters-award-nyc-19571023>) Mentés ideje: 2021. március 26.

³⁰⁷ John F. Kennedy 1957. július 2-i beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/united-states-senate-imperialism-19570702>) Mentés ideje: 2021. március 26.

³⁰⁸ Kennedy, John F.: *A Democrat Looks at Foreign Policy*. In: *Foreign Affairs*, 1957. október. 1-16. o.

³⁰⁹ Kennedy, John F.: *Kennedy Wants U.S. to Sacrifice*. In: *The New York Times*, 1957. december 8. 81. o.

³¹⁰ John F. Kennedy 1958. augusztus 14-i beszéde (Link:

biztonságát szolgálja és jó pontokat szerez majd a politikában. Azonban csalódnia kellett, hiszen amíg szakértői szinten elismerésre tett szert, addig a közvéleményt nem igazán érdekelte a beszéde.

Az emberekre azonban első sorban nem csak politikai szerepléseivel gyakorolt hatást. Jack 1958-ra egyfajta hírességként kezelt politikussá nőtte ki magát, „*akit jóképű vonásai, magával ragadó mosolya, vonzereje és eszessége legalább annyira nevezetessé tette, mint a súlyos politikai kérdésekkel kapcsolatos kijelentései.*”³¹¹ Amikor egy iskolai magazin arról érdeklődött, hogy van-e beépített embere a *Life* magazinnál, Kennedy csak annyit válaszolt: „*nincs, mindössze gyönyörű feleségem van.*”³¹² Egy újságíró pedig eképpen írt róla: „*ez az ember a legmagasabb választott hivatalra tör, és nemcsak mint politikus, hanem mint híresség is. Ő az egyetlen politikus, akiről a hajszárító bura alatt ülve olvasna egy nő. Több érdeklődés veszi körül, mint embert, mint az összes többi riválisát együttvéve.*”³¹³ Az *Esquire* magazin az amerikai férfiak új generációjának emblematikus figurájaként emlegette a „fiúsan jóképű” Jack Kennedyt,³¹⁴ főiskolás lányok pedig azt skandálták neki, hogy „jobb, mint Elvis.”³¹⁵ A *Cosmopolitan* szerint Kennedy „*Walter Lippmann és Frank Sinatra elbűvölő vonzerejét ötvözte.*”³¹⁶ 1959 őszén Joe Kennedy azt nyilatkozta a riportereknek, hogy „*ma Jack az ország legnagyobb attrakciója. Én megmondom maguknak, hogyan lehet több példányt eladni egy könyvből. Tegyük őt a borítóra [...] Több embert oda tud vonzani egy pénzgyűjtésre szervezett vacsorára, mint Cary Grant vagy Jimmy Stewart [Oscar-díjas színészek]. Miért? Mert tud hatni mindenkire.*”³¹⁷ 1960-ra tehát egy „keresztes lovag” lépett a színpadra, aki harcba szállt a férfiasságért, amelyet az ötvenes évek női szerepének megerősödése kezdett válságba sodorni.³¹⁸

<https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/united-states-senate-military-power-19580814>) Mentés ideje: 2021. március 26.

³¹¹ Dallek, Robert: i.m. 257-258. o.

³¹² Uo. 258.

³¹³ Martin, Ralph G. és Plaut, Ed: *Front Runner, Dark Horse*. Doubleday, New York, 1960. 461. o.

³¹⁴ Rovere, Richard: Kennedy's Last Chance to Be President. In: *Esquire*, 1959. április. 63-70. o.

³¹⁵ Reeves, Thomas C.: i.m. 139. o.

³¹⁶ Watts, Steven: i.m. 98-99. o.

³¹⁷ Uo. 461.

³¹⁸ Az ún. maszkulin válságról lásd a kor néhány vitacikkét, véleményét: Schlesinger, Arthur, Jr.: The Crisis of American Masculinity. In: *Esquire*, 1958. november. 63-65. o.; Moskin, J. Robert: The American Male: Why Do Women Dominate Him? In: *Look*, 1958. február 4. 77-80. o.; Leonard, George B.: The American Male: Why Is He Afraid to Be Different? In: *Look*, 1958. február 18. 95-104. o.; Attwood, William: The American Male: Why

1958-as újraválasztási kampánya alátámasztotta a fenti állításokat, ugyanis Jack könnyedén, minden rekordot túlszárnyalva győzött: 1 362 926 szavazatot szerzett, míg a republikánus Vincent J. Celeste mindösszesen 488 318 szavazatot kapott.³¹⁹ Magabiztos győzelmével bebiztosította magának az államot, így már nyugodtan készülhetett élete legnagyobb megmérettetésére. Már csak egy kérdés maradt, amit Jack az apjának is feltett: „*mikor kezdjük?*”³²⁰

4.6. A semmiből jött elnökjelölt

John F. Kennedy massachusettsi újraválasztási győzelmének és az 1956-os demokrata konvenció óta egyre intenzívebb nyilvános jelenlétének köszönhetően lehetséges elnökjelöltként gondoltak rá az emberek. Fiatalságával, rugalmasságával és frissességével vonzó alternatívának tűnhetett a népszerű, ám mégiscsak 69 éves Eisenhowerrel szemben. Habár a hivatalos indulás bejelentésének időpontját szándékosan kitolták, a sajtó hol pozitívan, hol negatívan, de folyamatosan köröztette a nevét, mint lehetséges demokrata elnökjelöltet az 1960-as választás során. „*A semmiből jött Kennedy... a demokraták favoritja,*” akinek „*ruhái és frizurája a megtervezett lezserség remekműve.*” Nagy sikerű nyilvános szereplései során pedig Shakespeare, Wilsont vagy éppen az Alapító Atyák gondolatait idézi – harsogták a lapok.³²¹ Mások viszont úgy vélték, hogy az egész Kennedy körüli hisztéria nem igazán politikai teljesítményének, mindinkább a családja pénzéből finanszírozott profi PR-gépezetnek a dicsérete. A *New York Post* újságírója szerint „*hónap hónap után a Life szórakoztató oldalaitól a Redbook ragyogóan színes címlapjáig Jack és Jackie mosolyog amerikaiak*

Does He Work So Hard? In: *Look*, 1958. március 4. 71-75. o.; Scheinfeld, Amram: The American Male. In: *Cosmopolitan*, 1957. május. 23-25. o.; McGee, Lemuel C.: The Suicidal Cult of „Manliness”. In: *Today's Health*, 1957. január, 28-30. o.; Mead, Margaret: American Man in a Woman's World. In: *The New York Times Magazine*, 1957. február 10. 11, 20-23. o.; Hacker, Helen Mayer: The New Burdens of Masculinity. In: *Marriage and Family Living*, 1957. augusztus, 227-233. o.; Barclay, Dorothy: Trousered Mothers and Dishwashing Dads. In: *The New York Times*, 1957. április 28. 48. o.; Baldwin, Hanson: Our Fighting Men Have Gone Soft. In: *Saturday Evening Post*, 1959. augusztus 8. 82-84. o.

³¹⁹ *Statistics of the Congressional Election of November 4, 1958*. United States Government Printing Office, Washington, 1959.

³²⁰ Logevall, Fredrick: i.m. 650. o.

³²¹ The Man Who. In: *Time*, 1958. november 24. 16-17. o.; Reston, James: Kennedy Looks to 1960. In: *The New York Times*, 1958. október 10. 23. o.

millióira; a kócos hajú és vonzó mosolyú Jack és a sötét szemű, bájos arcú Jackie. Hallunk Jackie terhességéről, Jack háborús hősiességéről, a vitorlázás iránti szenvedélyükről. De mindennek mi köze az államférfiúi képességekhez?”³²²

Kennedy elnökválasztási kampányát három, jól elkülöníthető szakaszra lehet bontani: Hubert H. Humphrey elleni küzdelme Wisconsinban és Nyugat-Virginiában a demokrata előválasztáson; a Los Angeles-i demokrata konvención való elnökjelölése, valamint a republikánus elnökjelölttel, Richard Nixonnal szembeni kampánya.

Kennedy 1960. január 2-án a Szenátus demokrata frakciójának jelentette be hivatalosan, hogy indul az elnökválasztáson.³²³ Tökéletes volt az időzítés, hiszen a hírek szempontjából semmi izgalmas nem történt, így bejelentése komoly sajtóvisszhangot tudott generálni. Habár kemény küzdelemnek ígérkezett az előválasztási kampány, volt oka némi derűlátásra, hiszen 1958 májusa és 1959 novembere között egy egész államra kiterjedő, rendkívül precíz kampány alapjait fektette le stábjával. Patrick Lucey szerint azonban kampánya *„csak a hírnév hathatós tálalása volt.”*³²⁴ Az viszont tény, hogy több államba látogatott el és a legváltozatosabb számú és társadalmi hovatartozású közönség előtt tartott beszédeket: ha kellett utcasarkokon, reptereken, vásártereken, éttermekben, gyárakban, középiskolákban, kaszinókban. Ezekben a nyilvános szerepléseken *„elsajátította annak a művészetét, hogyan kell gyorsan lejönni a szónoki emelvényről, elvegyülni a tömegben, kezet fogni az emberekkel, ezzel elkerülve, hogy néhány lelkes szavazó beszorítsa az asztal mögé.”*³²⁵ Peter Lisagor egy interjú során megkérdezte tőle, hogy szereti-e ezeket a tömegeket és ezt az egészet. Az újságíró legnagyobb meglepetésére Kennedy csak annyit mondott: *„utálom.”* Abban a pillanatban azonban, amikor kilépett a kocsiból, *„felderült és mosolygott. Autogramot osztogatott a felé tóduló hölgyek barna bevásárlózacskójára [...] Úgy csinálta végig, mintha az egész életét ezzel töltené és imádná.”*³²⁶ A kampány során mindvégig kulcselem volt Jack Kennedy vonzereje is, akiért – habár házas volt – megőrültek a nők: *„az ugrálók az elején tinédzser korú lányok voltak, akik pattogtak, lötyögtek és ugráltak, ahogy a felvonulás elhaladt mellettük, miközben azt visították,*

³²² A *New York Post*ot idézi: Dallek, Robert: i.m. 264. o.

³²³ Reston, James: Party's Debate on Kennedy Takes Note of Catholic Vote. In: *The New York Times*, 1960. január 3. 1 és 44. o.

³²⁴ Lucey, Patrick J. Leon D. Epstein által készített interjú, 1964. augusztus 1. *John F. Kennedy Library Oral History Program*. 26. o.

³²⁵ Dallek, Robert: i.m. 277. o.

³²⁶ Lisagor, Peter I. Ronald J. Grele által készített interjú, 1966. április 22. *John F. Kennedy Library Oral History Program*. 12. o.

»Láttam őt! Láttam őt!« A napok során fokozatosan egyre ritmusosabbá vált az ugrálás, ami egy szexi rezgésű varázsdoboz-hatást eredményezett. Azután, hogy a sajtó elkezdte kommentálni a jelenséget, serkentette [az ugrálást]... a középkorú hölgyek is fel és le ugráltak [...] egy fürdőköpenyes hölgy előre-hátra ugrált; az erősen terhes nő ugrált; az anyja a gyerekkel a kezében ugrált; apácák sora szökdecselt fekete köpenye alatt...³²⁷

Dallek szerint politikai oldalról „Jack jelölésének egyik legnagyobb akadály a liberálisok voltak, a másik nagy akadály pedig az volt, hogy sokan kétségbe vonták, hogy egy katolikus megnyerhet egy országos választást.”³²⁸ A két probléma nem zárta ki egymást. Azok a kérdések, hogy vajon a katolikusok ugyanannyira lesznek lojálisak az állammal, mint az egyházzal szemben, egyidősek voltak magával az amerikai köztársaság születésével. Nem véletlenül írta azt Tocqueville, hogy a hatalom és a vallás kapcsolata csak „terhes szövetség” lehet az Egyesült Államokban.³²⁹ Ráadásul egy 1958-as felmérés szerint a választók 33 százaléka nem szavazott volna katolikus elnökjelöltre.³³⁰ Arthur Schlesinger, Jr. szerint a liberálisok részéről Jackkel szemben tapasztalható ellenállás oka az volt, hogy „túl hidegvérűnek és ambiciózusnak tűnt, túlságosan unta a sztereotip liberalizmus feltételes reflexeit, túl fiatal és sietős ifjú volt [...] nem titkolta, hogy nem elkötelezett liberális.”³³¹ Emellett komoly ellenszenvet éreztek Joe Kennedy iránt is, akiről mindenki tudta, hogy 1940 óta arra törekszik, hogy valamelyik fiának „megvegye” a Fehér Házat. A harmadik indok pedig az volt, hogy számukra Stevenson volt a befutó, „a hős,” aki megnyerheti a választást Nixonnal szemben. A legtöbb liberális osztotta a *New York Post* újságírójának véleményét, hogy Kennedy inkább csak egy felszínes playboy, semmint komolyan vehető politikus. Lucey szerint „ez az egész Jack és Jackie kombináció túl cuki volt” és nem gondolta volna, hogy „az amerikaiak vevők lennének rá.”³³²

JFK a személyével és a családjával kapcsolatos kritikákat azonban mindvégig rendkívül profin kezelte. 1958-ban az úgynevezett Gridiron-vacsorán a saját politikai ambícióit segítő

³²⁷ White, Theodore H.: i.m. 331. o.; A jelenségről Evelyn Lincoln, JFK titkárnöje is írt: Lincoln, Evelyn: i.m. 150. o.

³²⁸ Dallek, Robert: i.m. 266. o.

³²⁹ Tocqueville, Alexis de: i.m. 426. o.

³³⁰ Jones, Jeffrey M.: Atheists, Muslims See Most Bias as Presidential Candidates. In: *Gallup* (Link: <https://news.gallup.com/poll/155285/atheists-muslims-bias-presidential-candidates.aspx>) Mentés ideje: 2021. március 29.

³³¹ Schlesinger, Arthur, Jr.: i.m. 14. o.

³³² Lucey, Patrick J. OH: 7. o.

apai támogatást figurázta ki: „Éppen most kaptam a következő táviratot nagylelkű apámtól: »Kedves Jack! Egy szavazattal se vegyél többet, mint amennyi szükséges. Kutya legyen, ha egy fölényes győzelemnek állom a költségeit«.”³³³ Férfiúi vonzalmának megtépzása érdekében a kampány során John Connally és India Edwards egy sajtótájékoztatót azt mondták, Kennedy Addison-kórban szenved, melyet stábja megcáfolt.³³⁴ Nőügyeiről pedig több szerkesztőség is kapott névtelen információkat, azokat azonban a sajtó végül nem hozta nyilvánosságra. Hogy mi ennek a pontos oka, arra vonatkozóan nincsenek egyértelmű információk. Talán a korszaknak tudható be, hiszen sokan, még William Randolph Hearst sajtómágnás, „a közéleti személyiségek ellen indított pusztító támadások úttörője”³³⁵ is úgy gondolta, hogy a magánélet tabutéma egy választott képviselő esetében. De még Kennedy politikai ellenfeleinek döntő többsége is úgy vélte, hogy egy ilyen jellegű támadás minden határon túlmenne.

Sokan életkora miatt kritizálták. Meglátásuk szerint Kennedy túl fiatal ahhoz, hogy elnök legyen. Egy alkalommal, amikor Truman elnök a „lehető legérettebb és legtapasztaltabb” személy megválasztására buzdított³³⁶ – utalva ezzel Kennedy tapasztalatlanságára – Jack azzal reagált, hogy a Fehér Házban egy fiatalember „erejére, egészségére és erélyére” van szükség. Szerinte pedig, ha 44 év alatt nem lehet betölteni fontos hivatalt, akkor „Jefferson nem írhatta volna meg a Függetlenségi Nyilatkozatot, Washington nem vezethette volna az amerikai hadsereget, Madison nem lehetett volna az alkotmány atyja, [...] Clayt nem választhatták volna meg házelnöknek, Kolumbusz Kristóf pedig nem fedezhette volna fel Amerikát.”³³⁷ Adlai Stevenson azt mondta róla, hogy „nem hinném, hogy jó elnök lenne [...] Azt hiszem, túl fiatal.”³³⁸ Kennedyt azonban ezek a kritikák egyáltalán nem gátolták politikai céljainak az elérésében, „lelkesen dolgozott azon, hogy kampányát sajátos jelleggel ruházza fel – olyan vonzerőt adjon, amelyik megkülönböztette a riválisokétól, és amivel valami olyasmit tudott adni

³³³ John F. Kennedy 1958. március 15-i beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/washington-dc-19580315>) Mentés ideje: 2021. március 28.

³³⁴ Salinger, Pierre E.G. Theodore H. White által készített interjú, 1965. július 17. *John F. Kennedy Library Oral History Program*. 69-70. o.

³³⁵ Evans, Harold: Press Baron's Progress. In: *The New York Times Book Review*, 4. o.

³³⁶ Truman Charges Kennedy Backers Run Convention. In: *The New York Times*, 1960. július 3. 1 és 19. o.

³³⁷ Knowles, Clayton: Kennedy's Reply to Truman Asks Young Leaders. In: *The New York Times*, 1960. július 5. 1 és 20. o.

³³⁸ Ward, Barbara. Walter Rostow és Elspeth Rostow által készített interjú, 1964. június 28. *John F. Kennedy Library Oral History Program*. 5. o.

az országnak, amit senki más [...] küszöbön áll egy új időszak – az igenlés, a haladás és előrejutás ideje.”³³⁹

Habár április 5-én a szavazatok 56,5 százalékát megszerezve tekintélyes győzelmet aratott Humphrey felett Wisconsinban, a párt vezetőit mégsem sikerült meggyőznie arról, hogy széleskörű támogatást élvezne a demokraták körében, hiszen a hat megnyert körzet többsége katolikus volt. Ezért Nyugat-Virginiában akarta legyőzni Humphrey-t, ahol csak elenyésző számú katolikus szavazó volt. Theodore H. White fogalmazott úgy, hogy *„újra és újra megjelent ez a jóképű, őszinte arcú jelölt a képernyőn, megmutatta magát, bizonyítva, hogy a katolikusoknak nincsenek szarvaik.*”³⁴⁰ Legalább ennyire fontos volt, hogy a kampány során ügyesen megszerkesztett dokumentumfilmeket sugároztattak a helyi csatornákon szerte az államban, amelyben Jack eredményeit domborították ki: a háborús hőst, a Pulitzer-díjas értelmiségi szerzőt, illetve egy gyönyörű, kétéves kislánynak az édesapját. Ezek a képek arra szolgáltak, hogy eloszlassák a katolikus vallás elleni előítéleteket.

A család tagjai a szokásos kampányrendnek megfelelően proaktívan részt vettek Jack kampányában, ami egyenesen megrémisztette ellenfelét, aki úgy érezte magát, mint *„egy független kereskedő egy áruházláncsal szemben.*”³⁴¹ Jackie a nyugat-virginiai kampányban még részt vett, de az elnökválasztási kampányban már öt hónapos terhes lévén kímélték. Az előválasztás során a tanácsadók eleinte tartottak attól, hogy divatos ruhái és viselkedése elijeszti a szavazókat, ő azonban nagyon is rá tudott hangolódni a közegre. Lépten-nyomon emlegették, hogy milyen figyelmes, miután *„egy kedves öreg azt mondta, hogy nagyon szeretné Jackie-t megismerni, de nem hagyhatja magára beteg feleségét.”* Jackie meglátogatta őket az otthonukban, az öreg pedig alig találta a szavakat: *„Most már hiszek a Mikulásban. Jackie olyan, akár egy királynő.*”³⁴² Április 12-én, Roosevelttel halálának 15. évfordulóján Kennedy a hallgatósága emlékezetébe idézte, hogy Roosevelttel száz nap alatt több mindent ért el, mint Eisenhower és Nixon nyolc év alatt összesen. Joe Kennedy javasolta, hogy kérjék meg Franklin D. Roosevelttel Jr-t, hogy támogassa Jacket és csatlakozzon a kampányához, aki mellé is állt. Charles Peters azt nyilatkozta, hogy ezzel *„mintha maga Isten szállt volna alá, és azt mondta*

³³⁹ Schlesinger, Arthur, Jr. i.m. 17-18. o.

³⁴⁰ White, Theodore H.: i.m. 108. o.

³⁴¹ White, Mark: i.m. 71. o.

³⁴² Dallek, Robert: i.m. 290. o.

volna, hogy nyugodtan szavazzatok erre a katolikusra, megengedem, ez egyáltalán nem szörnyűséges cselekedet.”³⁴³

A Bobby Kennedy vezette precíz, tüpontos és kegyelmet nem ismerő kampánygépezet tisztában volt azzal, hogy Nyugat-Virginiában a pénz beszél, ahol a „*politizálástól elválaszthatatlan a pénz, a spekulációs tőke, a titokban és a nyíltan adott pénz.*” A vesztegetéseket egyfajta listás rendszerbe állították, ami akár a legalizált megvesztegetéseknek is a szinonimája lehetett volna. Annak érdekében, hogy ki lehessen igazodni a rengeteg nevet tartalmazó, hosszú szavazócédulákon, a szavazókat „jelöltlisták” segítették, amelyeket a megyei politikai fejesek, általában a megyei rendőrfőnök adott nekik. A szavazók pedig azokra a jelöltekre szavaztak, akik ezen a listán szerepeltek. A megyei demokrata vezetőnek legtöbbet fizető jelölt támogatóinak a listáját „jóváhagyott jelöltlistává” nyilvánították.³⁴⁴ Kennedy végül 60,8 százalékkal nyert, amivel bebizonyította, hogy katolikusként képes protestánsok között is győzelmet aratni, tíz nappal később pedig Marylandban majd Oregonban is győzelmet aratott. John F. Kennedy ezzel együtt zsinórban hét választást nyert meg, amely meggyőzte őt és ampánycsapatát, hogy jól haladnak a dolgok.

A csapat a Los Angeles-i jelölőgyűlés során sem bízott semmit a véletlenre. Pierre Salinger sajtófőnök minden nap négy oldalas brosúrát készített, aminek azt a címet adta, hogy a *Kennedy-jelölőgyűlési hírei*. Amikor Jack június 9-én megérkezett a reptérre, ötezer fős tömeg fogadta, miközben egy zenekar Kennedy Frank Sinatra által írt kampánydalát, a *High Hopes*-t játszotta. Sinatra nyílt kiállása Kennedy mellett legitimálta a demokrata politikust a hollywoodi filmiparban, barátságuk pedig egyfajta híd volt a politika és a szórakoztatóipar világa között.³⁴⁵ Július 10-én több kormányzóval is találkozott, együtt tízóraizott a kaliforniai küldöttséggel. A Biltmore báltermében rendezett fogadáson 2 500 küldött előtt mondott beszédet, gálavacsorán vett részt és tévés műsorokban, hírcsatornáknak is szerepelt. Hétfőn és kedden végig látogatta a küldöttségeket, mindenhol mindenkivel kezét rázott, rövid beszédeket tartott és válaszolt a kérdésekre.³⁴⁶ Kennedy kampánya ösztönözte a tudósításokat. Sajtótájékoztatója, amit a 750 újságíróból álló csapatnak szervezett, sokban hozzájárult ahhoz, hogy egy életerős, egészséges és mosolygó jelölt képe kerüljön a köztudatba, aki magabiztosan halad előre a biztos győzelem

³⁴³ Uo. 292. o.

³⁴⁴ Lásd bővebben a nyugat-virginai listás rendszerről: White, Theodore H.: i.m. 99-100. o.

³⁴⁵ Bővebben John F. Kennedy és Frank Sinatra kapcsolatáról: Sheridan, Michael és Harvey, David: *Sinatra and the Jack Pack*. Skyhorse, New York, 2016.; Watts, Steven: i.m. 124-176. o.

³⁴⁶ White, Theodore H.: i.m. 157. o.

felé.³⁴⁷ Kennedy végül 763 szavazatot szerzett, megverve ezzel Lyndon B. Johnstont és Adlai Stevensont is.

Miután hivatalosan is John F. Kennedy lett a Demokrata Párt elnökjelöltje, a következő lépése az volt, hogy megfelelő alelnököt válasszon maga mellé. A listán több ember is szerepelt, végül politikai és stratégiai okokból Lyndon B. Johnson mellett tette le a voksát. Annak ellenére, hogy Johnson folyamatosan támadta őt és családját, úgy gondolta, hogy ő az, aki a kritikus államokban szavazatokat hoz majd. A személyzeti kérdés megoldását követően Kennedy most már ráfordulhatott az elnöki kampányra, melynek világosan látta központi témáját. Osztotta a legtöbb kommentátor és elemző véleményét arról, hogy Amerikában kihalt a nemzeti célok iránti érdeklődés, mert az 1950-es évek anyagi jóléte elpuhította az amerikai társadalmat. Norman Podhoretz szerint „*az Eisenhower-kor jóléte torz képet festett az energikusságról és az egészségről.*” Dwight MacDonald irodalomkritikus szerint pedig az amerikaiak „*boldogtalanok voltak: egy nép, amelynek nem volt stílusa, és nem érezte, mi az, ami az embert megelégedéssel tölti el.*”³⁴⁸ Arthur Schlesinger, Jr. szerint a férfiak a férfiasságukat nem tényként, hanem problémaként élték meg és „személynelkülivé” váltak.³⁴⁹ Steven Watts szerint Hollywood az olyan filmekkel, mint a *Haragban a világgal* (1955) vagy a *Van, aki forrón szereti* (1959) című filmekkel tovább erősítették a táptalaját vesztett férfi képét.³⁵⁰

„*A hollywoodi filmcsillagokra emlékeztető, széles mosolyú, fiús kinézetű Kennedy*”³⁵¹ azonban mind férfias vonzerejével, mind víziójával tündökölt, amikor a Los Angeles-i konvención azzal a kéréssel fordult a nemzet felé, hogy a személyes, önző célok helyett magasabb hivatásra törjön: „*Ma este nyugat felé fordulok, arra, amerre egykor az utolsó határ húzódott. A mögöttem nyújtózó háromezer mérföldes területről érkeztek az első telepések, akik lemondtak a biztonságról, a kényelemről, s nemegyszer életüket is adták, hogy egy új világot építsenek itt, nyugaton. Ők nem voltak saját kételyeik foglyai, saját árcédulájuk rabjai. Nem az volt a mottójuk, hogy »mindenki magáért«, hanem »mindenki a közös ügyért«. Eltökéltek voltak, hogy egy erős és szabad világot építenek. [...] Ma egy új határvidéken állunk, az 1960-as évek határvidéken, ismeretlen lehetőségek és veszélyek határvidékén, meg nem valósult*

³⁴⁷ Dallek, Robert: i.m. 303. o.

³⁴⁸ Ehrenhalt, Alan: Are We as Happy as We Think? In: *The New York Times*, 2000. május 7., 21. o.

³⁴⁹ Schlesinger, Arthur, Jr.: The Crisis of American Masculinity. In: *Esquire*, 1958. november. 63-65. o.

³⁵⁰ Watts, Steven: i.m. 30. o.

³⁵¹ A Kennedy-Johnson páros. In: *Magyar Nemzet*, 1960. július 17. 2. o.

remények és fenyegetések határvidékén.” Egy ponton a beszéde kísértetiesen emlékeztethet bennünket arra, ami beiktatási beszédének egyik legemlékezetesebb felhívása volt az amerikai nép felé: „*Ám az Új Határvidék, amelyről beszélek, nem ígéretekről, hanem kihívásokról szól. Nem azt foglalja magában, amit az amerikai népnek ajánlani akarok, hanem azt, amit kérni akarok tőlük. A büszkeségükre apellál, nem pedig a pénztárcájukra...*” A Los Angeles-i beszédében ismét visszaköszöntött Kennedy könyveinek vezérfonala, mely a hősiesség fontosságát hangsúlyozza: „*Bátorságra van ma szükségünk, és nem elégedettségre; igazi vezetőkre, nem pedig eladási ügynökökre. Ma csak egyetlen hatályos tesztje van annak, ki az igazi vezető: képes-e vezetni, képes-e határozottan utat mutatni.*”³⁵²

A jelölést követően mindent túlszárnyalt az, ahogyan a nyilvánosság kezelte Kennedyt és családját. Schlesinger szerint „*az egykor békés Cape Cod-i falu csendes nyugalma oda volt... Mindenütt útlezárásokba, rendőrségi kordonokba, a vállukra vetett fényképezőgépekkel várakozó fotósokba, csiricsáré inget viselő turistákba ütközött az ember...*”³⁵³ Ezt a nyilvánosságot pedig tudatosan ki is használta a kampánystáb. Henry Brandon, a londoni *Sunday Times* tudósítója szerint John F. Kennedy „*korának gyermeke. Ösztönösen tudja, hogyan kovácsolhatja a legnagyobb előnyt a modern tömegkommunikációs technikákból.*”³⁵⁴

Eközben pedig sorra maga mellé állította az olyan, korábbi bírálókat, mint Truman, Stevenson, illetve Eleanor Roosevel. Ám hiába a demokrata háttérrel és fontos embereinek támogatása, továbbra is azok a jelzések zavarták őket, amelyek szerint JFK fiatalsága és katolikus vallása miatt nem lehet alkalmas elnök. Szeptember 7-én a *National Conference of Citizens for Religious Freedom* közleményt adott ki, amiben aggodalmukat fejezték ki amiatt, hogy egy római katolikus elnök „*extrém terhelés alatt lenne egyháza hierarchiája miatt*”. A 150 aláíró szerint Kennedy – akárcsak Hruscsov – „*egy rendszer foglya*”.³⁵⁵ Jackék tisztában voltak azzal, hogy amennyiben nem kezdenek ezzel a témával valamit, akkor az akár az elnökségbe is kerülhet. Ezért létrehoztak egy Közösségi Kapcsolatok nevű csoportot, mely napi hatszáz és ezer levélre válaszolt, miközben protestáns laikusokat és papokat buzdított arra, hogy harcoljanak a Kennedy-ellenes szólásokban oly gyakorta nyíltan és burkoltan megjelenő katolikusellenesség ellen.³⁵⁶ Ezenkívül rendkívül sokat segített az ügyön Kennedy szeptember

³⁵² MacArthur, Brian (szerk.): i.m. 183-185. o.

³⁵³ Schlesinger, Arthur, Jr.: i.m. 62. o.

³⁵⁴ Dallek, Robert: i.m. 317. o.

³⁵⁵ Braestrup, Peter: Protestant Unit Wary on Kennedy. In: *The New York Times*, 1960. szeptember 8. 1 és 25. o.

³⁵⁶ A Közösségi Kapcsolatok elnevezésű csoportról lásd bővebben: Wine, James W. John Stewart által készített interjú, 1967. január 26. *John F. Kennedy Library Oral History Program*.

12-i beszéde Houstonban, ahol rendkívül meggyőzően és ékesszólóan beszélt a vallási kérdéstről: „*Olyan Amerikában hiszek, amelyben az egyház és az állam szétválasztása teljes [...] ahol senkitől nem tagadnak meg politikai pozíciót, csak mert a vallása különbözik az elnökétől, aki kinevezné, vagy a népétől, aki megválasztaná.*” Felhívta a figyelmet annak a veszélyére, hogy „*ebben az évben egy katolikusra mutat a gyanú ujjá, más években úgy volt, és még lehet is a jövőben, hogy zsidóra – vagy kvékerre vagy unitáriusra vagy baptistára.* [...] *Ma lehet, hogy én vagyok az áldozat, de holnap Önök lehetnek azok.*”³⁵⁷ Bár a beszédet követő kérdések közül volt, amelyik mintha tudomást sem vett volna a korábban elhangzottakról,³⁵⁸ Kennedy higgadtan válaszolt, mellyel meggyőzte közönségét. Olyannyira, hogy később egy, a beszédből összeollózott dokumentumfilmet állított össze a stábja, melyet protestáns és katolikus körzetekben vetítettek le az elkövetkezendő hét hétben.³⁵⁹

A beszéddel átmenetileg sikerült tompítania a vallási témát. Ez lehetővé tette, hogy Kennedy másra koncentrálhasson: meg kellett győznie az amerikai népet arról, hogy se nem túl fiatal, se nem túl zöldfülű ahhoz, hogy az Amerikai Egyesült Államok következő elnöke legyen. Ehhez azonban egy nyilvános „megmérettetésre” volt szüksége a republikánus elnökjelölttel szemben. Mégpedig abban a környezetben, ami természetes közege volt: a tévében.

A republikánus vezetés nem javasolta Nixonnak, hogy vitába szálljon a fiatal elnökaspiránssal, hiszen ezzel egyenrangú félnek ismerte volna el őt az akkor már nyolc éve alelnöki tisztséget viselő Richard Nixon. Fennállt viszont annak is a veszélye, hogy amennyiben nem vállalja a vitát, úgy Kennedy és a demokraták a kampány hátralévő részében rendre a fejéhez vághatták volna, hogy megfutamodott Jack elől. Nixon emellett túlságosan is magabiztos volt, hiszen 1958-ban Venezuelában szembeszállt a kődobáló caracasi csőcselékkel, majd 1959-ben Hruscsovval a moszkvai „konyhai vitában” megalapozta hírnevét,³⁶⁰ mint hatásos szószóló és az ország érdekeinek védelmezője.

³⁵⁷ John F. Kennedy 1960. szeptember 12-i beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/houston-tx-19600912-houston-ministerial-association>) Mentés ideje: 2021. március 31.

³⁵⁸ A kérdésekről, illetve az arra adott válaszokról lásd: Transcript of Kennedy Talk to Ministers and Questions and Answers. In: *The New York Times*, 1960. szeptember 13. 22. o.

³⁵⁹ White, Theodore H.: i.m. 262. o.

³⁶⁰ Schmidt Mária: Nők a huszonegyedik században. In: *Látószög blog* (Link: <https://latoszogblog.hu/aktualis/nok-a-huszonegyedik-szazadban-egy-gyozelem-margojara/>) Mentés ideje: 2021. április 7.

A szeptember 26-i vitára³⁶¹ a két jelölt csatlakozott Howard K. Smith műsorvezetőhöz és egy négytagú újságírói csoporthoz a CBS chicagói stúdiójában, hogy az ország felnőtt lakosságának kétharmadát kitevő, körülbelül hatvanmillió ember előtt vitassák meg a legégetőbb témákat. Kennedy és stábja az előző nap nagy részét azzal töltötte, hogy a lehetséges válaszokat dolgozta ki a lehetséges kérdésekre.³⁶² Bár a televíziós vita nagy része azzal telt, hogy adott problémáról beszéltek, Jack Kennedy már az adás kezdetén óriási előnyre tett szert: jobban festett a tévé képernyőjén, mint Richard Nixon. A fekete-fehér képernyőn kitűnt sötét színű öltönyében, míg Nixon világos, leginkább szürke öltönyével szinte beleolvadt a díszletbe. Ráadásul a két fél közötti nonverbális kommunikáció is óriási különbségről árulkodott: míg Kennedy keresztbe tett lábakkal, kezét a combján tartva méltóságot és határozottságot sugallt, addig Nixon inkább tűnt egy, a váróban az orvosára váró páciensnek, mint egy szuperhatalom várományosának. Míg Kennedy az adás első pillanatától kezdve a kamerába nézett, ezzel magára irányítva a nézők figyelmét, addig Nixon felváltva nézte demokrata ellenfelét, valamint a moderátort. A sors fura fintora, de a két fél közül Kennedy volt az, aki egészségesnek tűnt a kamerák keresztútjében. Nixon az elmúlt két hét során több mint két kilót fogyott, így az inge a nyakánál lötyögött, öltönye pedig lógott rajta. „*A szenátor frissnek és kipihentnek, míg Nixon soványnak és ijedtnak tűnt.*” – írta Evelyn Lincoln.³⁶³ Mivel Nixon nem kért sminket, állá alatt már az első percekben izzadságcseppek jelentek meg, amivel szintén nem keltett jó benyomást.

Jack Kennedy retorikailag is előnyre tett szert, hiszen míg nyitó-, és záróbeszédét is a néphez, a népnek intézte, addig Nixon arra használta a szónoklatait, hogy rámutasson a közte és a Kennedy közötti különbségekre. Ezzel JFK egy olyan vezető benyomását keltette, aki az ország legsúlyosabb problémáival szándékozik foglalkozni, míg Nixon olyasvalakinek tűnt, aki felül akar kerekedni ellenfelén.³⁶⁴ Nixon a vita során volt, hogy békülékeny hangot ütött meg Kennedyvel szemben („*Sokan egyetértünk azzal, amit Kennedy szenátor mondott*”), máskor

³⁶¹ Az első televíziós vita akkora jelentőséggel bír, hogy kevés szó esik arról, hogy valójában összesen négy alkalommal, vitánként egy órában vitázott a két elnökjelölt. Szeptember 26.: vita a belpolitikáról, 8 perces nyitóbeszéd mindkét jelölt részéről, kérdések a tudósítóktól, 3-5 perces záróbeszéd. Október 7. és október 13.: Csakis kérdések a jelöltek felé, majd lehetőség a másik fél részére, hogy kommentálja a másik válaszát. A válaszok 2,5 percben, míg a kommentek 1,5 percben voltak meghatározva. Október 21.: Vita a külpolitikáról ugyanabban a formátumban, ahogy a legelső elnökválasztási vitát tartották. Sorensen, Theodore C.: i.m. 197. o.

³⁶² White, Theodore H.: i.m. 283-284. o.

³⁶³ Lincoln, Evelyn: i.m. 147. o.

³⁶⁴ Dallek, Robert: i.m. 325. o.

pedig passzivitást mutatott, amikor egy kérdést kommentálni sem kívánt.³⁶⁵ Jack a felvétel alatt kevésbé tűnt feszültnek: „nyugodt és magabiztos volt... Ezzel szemben az elnök feszült, szinte ijedt, időnként mogorva volt, máskor pedig szinte betegesen elgyötörtnek tűnt.”³⁶⁶ Kennedy ráadásul további előnyre tett szert azzal is, amikor a vita során unott vagy éppen derült arcot vágott, ahogy Nixon beszélt; mintha csak az járt volna a fejében, mekkora marhaságokat is beszél a republikánus jelölt.

Bár a közvélemény-kutatások és a lelkes tömegek arra engedtek következtetni, hogy Kennedy, ha szorosán is, de megnyerte a vitát, ő maga örültségnek gondolta, hogy ezzel meglenne a győzelme. A sajtóban megszólaltatottak sem hirdettek egyértelmű győztest, hiszen volt, aki szerint „Kennedy jobb volt”, mások szerint viszont „érzelmes volt és ijedtnek tűnt,” míg „Nixon logikus volt.”³⁶⁷ Amikor Nyikita Szergejevics Hruscsovot arról kérdezte a magyar sajtó, hogy mit gondol, ki lesz az USA következő elnöke, határozottan kijelentette, hogy „legjobban azt szeretném, ha az elnök Amerikában a leghaladóbb ember, vagyis kommunista lenne.” Majd egy orosz közmondás szavaival élve folytatta: „két csizma, egy pár (Derültség). Hogy melyik a legmegfelelőbb a bal vagy a jobb, a jobb vagy a bal – nehéz megítélni. Nos, felvetődik a kérdés, jobb lesz-e vagy rosszabb, ha Kennedy fut be. Erre a kérdésre a legszívesebben nem adok választ...”³⁶⁸ A tévés megméréstetés eredményét legjobban talán James Reston, a *New York Times* újságírója fogalmazta meg, aki szerint „a vita egyik jelöltet sem tette meg [elnöknek] vagy törte meg.”³⁶⁹ Az amerikai elnökválasztási kampány szempontjából is úttörőnek számító eseményt, melyet először közvetített élőben a televízió, körülbelül hatvan millióan láttak, hét városban pedig a televízióval rendelkezők 53,5 százaléka nézte a vitát.³⁷⁰ Az évtizedek során számos publikációban lehetett arról olvasni, hogy akik a követték a televíziós eseményt, azok Kennedyt hozták ki győztesként, míg azok, akik a rádióon

³⁶⁵ Az 1960. szeptember 26-i vita leiratát lásd: The First Kennedy-Nixon Debate. In: *The Commission on Presidential Debates* (Link: <https://www.debates.org/voter-education/debate-transcripts/september-26-1960-debate-transcript/>) Mentés ideje: 2020. április 1.

³⁶⁶ White, Theodore H.: i.m. 288-289. o.

³⁶⁷ Debate Audience Yields Wide Range of Reaction. In: *The New York Times*, 1960. szeptember 27. 1 és 29. o.

³⁶⁸ Két csizma, egy pár. In: *Magyar Nemzet*, 1960. szeptember 1. 1. o.; Sikereink a mi népünkön múlnak. In: *Magyar Nemzet*, 1960. szeptember 1., 2. o.

³⁶⁹ Reston, James: Kennedy on First by a Fielder's Choice. In: *The New York Times*, 1960. szeptember 28. 38. o.

³⁷⁰ New York, Chicago, Detroit, Philadelphia, Baltimore, Cleveland és Washington D.C. Az arány New Yorkban volt a legmagasabb, ahol a tévékészülőkkel rendelkező otthonok 54 százaléka nézte az elnökválasztási vitát. Lásd: Debate's TV Audience Estimated at 60 Million. In: *The New York Times*, 1960. szeptember 27. 29. o.

keresztül hallgatták a vitát, Nixont favorizálták. Ez (is) jó érveként szolgálhatott arra, hogy mennyire kiélezett volt a küzdelem a két jelölt között. Azonban ez a bizonyos közvélemény-kutatás, amire olyan sokáig hivatkoztak, valójában egy kétezer fős telefonos kutatásnak volt a részeredménye, melyet november 7-én publikáltak a *Broadcasting* című szaklapban.³⁷¹ Ebben az szerepelt, hogy a kevesebb mint háromszáz válaszadóból a rádiót hallgatók 48,7 százaléka a Nixonra szavazott, míg 21 százaléka Kennedyre. A televíziót nézők 30,2 százaléka Kennedyre adta le a voksát, míg Nixonra 28,6 százalék. Mivel az újságban csak részadatok, illetve eredmények lettek publikálva, nincs tudomásunk arra vonatkozóan, hogy az Atlanta Constitution közvélemény-kutatása alapján ki került ki győztesen „*A Nagy Vitából*”.³⁷² Abban viszont Sorensennek volt igaza, hogy „*még egy döntetlen is, ha döntetlen volt, Kennedy nyerte meg. Szavazók milliói most már ismerték Kennedyt...*”³⁷³

A kampánystáb ezután sem tétlenkedett, összeállítottak egy szembesítő dokumentumot, melyben Nixon egymásnak ellentmondó nyilatkozatait emelték ki. Habár ezáltal a személyét lehetett támadni, abban nagyobb kárt tudtak okozni, ha felhívják a figyelmet a gazdasági és a külpolitikai hibákra, melyeket az Eisenhower-Nixon páros lelkén száradt. Bár Kennedy nem tudott jól felépített gazdasági tervet bemutatni, számos olyan problémára reflektált, amellyel az adminisztráció küszködött. Kennedy ezért leginkább abban bízott, hogy utazásai, elemzései, könyvei és a Külügyi Bizottságban betöltött pozíciója alkalmassá teszik arra, hogy egyenrangú felek legyenek az alelnökkel külpolitikai kérdésekben. Miután 1960 augusztusában a Gallup felmérése szerint a közvélemény úgy látta, hogy a republikánusok inkább meg tudják őrizni a világbékét, mint a demokraták,³⁷⁴ Kennedy fokozta az erőfeszítéseit, amelynek révén a nyilvánosság elé tárta az Eisenhower-Nixon kormányzat hibáit: szerinte kevés pénzt fordítottak katonai- és védelmi költségekre, mely véleményt biztonságpolitikai szakértők is osztottak – a valóságban azonban nem volt semmilyen szovjet rakétaförlény.

Azonban volt még egy ügy, mely „épp a legjobb” pillanatban történt: a kubai forradalom. Az amerikai partoktól mindössze kilencven mérföldre létrejövő kommunista rezsim tökéletes kampánytémává válhatott. Mik a szovjetek szándékai? Miért engedte ezt az Eisenhower-Nixon kormány? Miért nem tettek ellene semmit? Miért követték el ezt a hibát Latin-Amerikában?

³⁷¹ Debate Score: Kennedy up, Nixon down. In: *Broadcasting*, 1960. november 7. 27-29. o.

³⁷² Oliphant, Thomas és Wilkie, Curtis: i.m. 302-303. o.

³⁷³ Sorensen, Theodore C.: i.m. 201. o.

³⁷⁴ Dallek, Robert: i.m. 329. o.

Egy sor olyan kérdés fogalmazódott meg Kennedyben, amely a kampányban újra és újra előtérbe tudott kerülni, hogy ezzel is érzékeltesse Nixon külpolitikai tehetetlenségét.

A kampány során mindkét fél számára kemény diónak ígérkezett a polgárjogi kérdéskör kezelése. Szavazatok szempontjából nem volt és nem is lehetett tökéletes döntést hozni: bármelyik oldal mellett tette is le a voksát bármelyik jelölt, azzal biztos magára haragította volna a másik tábor. A bátorságpróbát Martin Luther King bebörtönzése adta. Öt hónapos terhes felesége az életéért aggódott, és minden követ megmozgatott, hogy kihozhassa férjét a börtönből. Miután Kennedyhez eljutott a hír, felhívta King feleségét, Coretta Scott Kinget. Kennedy aggodalmát fejezte ki az asszony férje iránt és felajánlotta neki, hogy „*ha bármiben tudok segíteni, kérem hívjon nyugodtan.*”³⁷⁵ Bobby Kennedy ezután felhívta a bírót, aki korábban megígérte Ernest Vandivernek, Georgia kormányzójának, hogy szabadon engedik Kinget, ha politikai kezességet vállalnak érte – azaz Jack vagy Bobby felhívja őt. Azzal, hogy a Kennedyk kihozták Kinget a börtönből, E. Frederic Morrow szerint (aki az első afroamerikai volt, aki elnök mellett dolgozhatott a Fehér Házban) „*megnyerték a választást*”.³⁷⁶ Ehhez nagyban hozzájárult Nixon hallgatása is.

Ahogy a választási eredmények is bizonyították, minden egyes szavazatra szükség volt. Bár Nixon 219 elektori szavazatához képest Kennedy 303-at szerzett meg, a leadott 68 836 385 szavazatból JFK mindössze 118 574-gyel tudott többet szerezni Nixonnál. Charles Halleck republikánus képviselői szavaival élve, csak egy „*szűnyog szemöldöknyivel*” nyerte meg a választást Kennedy.³⁷⁷ Az 1960-as elnökválasztás akkora érdeklődést váltott ki, hogy a választópolgárok 62,8 százaléka járult az urnákhoz, ami az utóbbi választások legmagasabb aránya volt.³⁷⁸ John F. Kennedy az elnökséget azonban a leadott szavazatok mindössze 49,72

³⁷⁵ Interview after Release from Georgia State Prison at Reidsville. In: *Stanford University, The Martin Luther King, Jr. Research and Education Institute* (Link: <https://kinginstitute.stanford.edu/king-papers/documents/interview-after-release-georgia-state-prison-reidsville#ftnref1>) Mentés ideje: 2021. április 1.; Georgia Refuses to Free Dr. King. In: *The New York Times*, 1960. október 26. 22. o.

³⁷⁶ Morrow, E. Frederick: *Black Man in the White House*. Coward-McCann, Inc., New York, 1963. 296. o.

³⁷⁷ *Bobby Kennedy for President*. Porter, Dawn, Netflix, 2018.

³⁷⁸ 1960 óta egyetlen választáson sem volt akkora a részvételi arány, mint akkor. Egyedül a 2020-as választás közelítette meg, akkor a lakosság 62 százaléka járult a szavazóurnákhoz. Előtte viszont több alkalommal is nagyobb volt a részvételi arány: 1840 (80,2%), 1844 (78,9%), 1848 (72,7%), 1852 (69,6%), 1856 (78,9%), 1860 (81,2%), 1864 (73,8%), 1868 (78,1%), 1872 (71,3%), 1876 (81,8%), 1880 (79,4%), 1884 (77,5%), 1888 (79,3%), 1892 (74,7%), 1896 (79,3%), 1900 (73,2%), 1904 (65,2%), 1908 (65,4%). Voter Turnout in Presidential Elections. In: *The American Presidency Project* (Link: <https://www.presidency.ucsb.edu/statistics/data/voter-turnout-in-presidential-elections>) Mentés ideje: 2021. április 1.

százalékával nyerte el. Paul Johnson szerint a választás tisztességtelen volt, „különösen Texasban és Illinois-ban, a csalásokról hírhedt két államban, ahol egyébként Kennedy győzött. Texasban, ahonnan Kennedy 24 elektori szavazatot kapott 2,3 millióból mindössze 46 000-es előnnyel, egy szakértő kiszámította, hogy »a Kennedy-Johnson-listára leadott szavazatok közül legalább százezer egyszerűen nem létezett.« [...] az egyik szavazóhelyen, ahol mindössze 4 895-en szerepeltek a választói névjegyzéken, 6 138 szavazatot számláltak meg.” Johnson szerint az egészben fontos szerepet játszott a maffia is.³⁷⁹

Azt, hogy Kennedy miért győzött, sok minden magyarázhatja: a választási évben megtorpanó gazdaság; a szovjet fenyegetés, mellyel szemben az ország gyengének érezte magát; Kennedy szenvedélyessége, karizmája, vonzereje, aki maximálisan szem előtt tartja az Amerikai Egyesült Államok érdekeit a világban; a feketék szavazatai, valamint az etnikai kisebbségekhez tartozó szavazók hajlandósága³⁸⁰ vagy éppen Kennedy retorikai keménysége Castróval szemben. Ezek mind-mind hozzájárultak a választás végeredményéhez, de nem szabad figyelmen kívül hagyni azt a professzionális és innovatív kampánytechnikát és stratégiát, amit Joe, Jack és Bobby évtizedeken keresztül finomhangoltak, hogy a döntő pillanatban meg hozza a legnagyobb győzelmet a dinasztia számára. A hosszú, másfél éves centralizált kampány során stratégiaileg meghatározták a kampány pontos ütem-és menetrendjét az országjárástól kezdve a sajtóeseményeken át a legkülönbözőbb eseményekig, ezáltal támogatókra, szavazókra és önkéntesekre is szert tehettek. Mindeközben a kor technikai vívmányait kihasználva fizikai értelemben is lerövidültek a távok (köszönhetően a *Caroline* repülőgép bérlésének), így ugyanannyi idő alatt több helyszínre tudtak eljutni. Az 1960-as választásban pedig általában véve a sajtó, azon belül is a televízió óriási hatással volt az végeredményre. Az emberek hírfogyasztási szokásai a hatvanas évekre teljesen átrendeződtek, ami miatt információéhség alakult ki az emberekben, ezért minél több információt meg akartak tudni a jelöltekről. Ezt pedig Kennedy (és stábjá is) maximálisan kihasználta, nem úgy Nixon, akinek hiába voltak jó kommunikációs készségei, mindezt nem tudta a javára fordítani. Theodore H. White szerint Nixon úgy vélte, nincs feltétlenül szüksége a sajtóra ahhoz, elérje az amerikai népet üzeneteivel.³⁸¹ White szerint „a Nixon-stáb sajtósaitól a Kennedy-féle stábba

³⁷⁹ Johnson, Paul: i.m. 846. o.

³⁸⁰ Dallek, Robert: i.m. 335-336. o.

³⁸¹ Harmincöt évvel később Eugene Volokh tanulmányában az internetes nyilvánosság átalakulásának irányait kívánta megjósolni. Az általa „olcsó beszédnek” (*cheap speech*) hívott jelenséget üdvözölendő fejleménynek tekintette, amely hozzájárul majd ahhoz, hogy bárki olcsón (vagy akár ingyen) véleményt formálhasson a közélet

átkerülni olyan volt, mintha az ember leprás száműzöttből egyszer csak barátok és fegyvertársak közé kerül.”³⁸² Ben Bradlee szavai alapján a két csapat közti különbséget az mutatta, ahogy a sajtót kezelték: olyan volt, mint a nappal és az éjszaka.³⁸³

A győzelemhez hozzájárult a Kennedyről sugallt rendkívül pozitív kép is, mely szerint a jelölt egyszerre képviselte a hagyományt (a család fontosságával, illetve a haza szolgálatával) és a progresszivitást. Ez magában hordozta annak az újnak és frissnek az eljövételét, ami leváltja a fáradt és fantáziátlan, a múlt által gúzsba kötött politikai elitet.

Immár megválasztott elnökként pedig azokhoz szólt, akik meghallják a Szentírás szavát: „*Légy bátor és erős, ne félj és ne rettegj!*”³⁸⁴

kérdéseiről anélkül, hogy közvetítőkre (vagyis a sajtóra) volna szüksége. Volokh, Eugene: Cheap Speech and What it will Do. In: *The Yale Law Journal*, 1995. 1805-1852. o.

³⁸² White, Theodore H.: i.m. 337. o.

³⁸³ Donaldson, Gary A.: *The First Modern Campaign. Kennedy, Nixon, and the Election of 1960*. Rowman & Littlefield, Maryland, 2007.141-142. o.

³⁸⁴ Józsué könyve 1:9.

Ötödik fejezet
A FEHÉR HÁZBAN

„Uram, hadd éljek egy kicsit még,
 Mielőtt végleg elpihennék.”

Petri György

5.1. Egy beszéd, amely megváltoztatta Amerikát

John F. Kennedy az Amerikai Egyesült Államok megválasztott, de még be nem iktatott elnökeként úgy gondolta, hogy kormányzati ciklusának elindításához nincs fontosabb tényező, mint egy hatásos és emlékezetes beiktatási beszéd, mellyel felrázza az amerikai népet. Habár Franklin D. Rooseveltnak a gazdasági világválság idején elmondott beszédét rendkívül hatásosnak vélte, az általa útnak indított száz napos mítoszzal Kennedy torkig volt, míg Arthur Schlesinger egyenesen „*csapdának*” nevezte azt.³⁸⁵ Az akkori kihívások persze teljesen más jellegűek voltak, ám a nukleáris háborútól való félelem hasonlóan komoly aggodalommal töltötte el az amerikai társadalmat.³⁸⁶ Lou Harris közvélemény-kutató pedig azt tanácsolta Kennedynak, hogy két nagyobb témára koncentráljon, ne pedig „*egy csomó programra*.” Kennedy a lehető legélesebb határvonalat kívánta meghúzni elődje „*sodródása*” és egy megújult hatalom ígérete közé.³⁸⁷

Éppen ezért egyik szimbolikus washingtoni változásként elrendelte, hogy cilindert kell viselni a beiktatási szertartáson, ellentétben a fekete puhakalappal, amelyet Eisenhower tett kötelezővé még 1952-ben.³⁸⁸ Bár a *The Washington Post* tudósítója bizarr ódát zengett arról, milyen jól állt az elnökön a cylinder, Kennedy valójában ki nem állhatta a kalapokat, mert csak

³⁸⁵ A száz nap kapcsán lásd: Greenberg, David: The Hundred Days Myth. In: *Miller Center*, 2016. október 24. (Link: <https://millercenter.org/issues-policy/us-domestic-policy/the-hundred-days-myth>) Mentés ideje: 2021. április 6.; Fekete Rajmund: A száz nap mítosza, avagy egy jól kivitelezett csapda. In: *Ludovika blog*, 2021. április 14. (Link: <https://www.ludovika.hu/blogok/frontierblog/2021/04/14/a-szaz-nap-mitosza-avagy-egy-jol-kivitelezett-csapda/>) Mentés ideje: 2021. április 16.

³⁸⁶ 1960-ban az *American Institute of Public Opinion* (AIPO) szerint a megkérdezettek 71 százaléka támogatott volna egy olyan törvényt, amely kötelezővé tette volna, hogy közösségenként épüljön atombunker. Erskine, Hazel Gaudet: The Polls: Atomic Weapons and Nuclear Energy. In: *The Public Opinion Quarterly*, Summer 1963, Vol. 27., No. 2. 155-190. o.

³⁸⁷ Dallek, Robert: i.m. 366. o.

³⁸⁸ Uo.

elrontották a frizuráját.³⁸⁹ Kennedyt semmi sem érdekelte jobban a megjelenését illetően, mint az Addison-kórjára kapott kortizon hatásai. Nem szívesen szedte ugyanis ezt a gyógyszert, amelynek következtében arca puffadtnek, ő maga pedig túlsúlyosnak tűnt. Titkárnöje, Evelyn Lincoln visszaemlékezése szerint január 16-án, amikor Kennedy egy levelet diktált és fel-alá járkált a hálószobájában, hirtelen megpillantotta magát a tükörben és a következőket mondta: „*Úristen, nézze ezt a kövér arcot! Ha nem adok le öt fontot ezen a héten, le kell mondanunk a beiktatást.*”³⁹⁰ Ettől függetlenül az egyik washingtoni újságíró egyenesen egy Hemingway-hőshöz hasonlította, aki „*nehéz helyzetben is elegáns*” és „*olyan kecses, akár egy agár, s olyan megnyerő, mint egy napfényes nap.*”³⁹¹

A *Magyar Nemzet* 1961. január 21-i számában a *Magyar Távirati Irodát* idézve a beiktatásról a következőt írta: „*az amerikai katolikus érsekek felmentették híveiket a pénteki böjtölés alól, hogy az első katolikus elnök avatási ünnepségének katolikus nézői várakozás közben nyugodt lélekkel fogyaszthassák az amerikaiak kedvenc ételét, a kolbászos szendvicset.*”³⁹² Russel Baker, a *The New York Times* tudósítója szerint „*szibériai szél hasított végig a Pennsylvania sugárúton... amely a mazsorettek lábát kékre fagyasztotta, hasonlóképpen a pálcaforgatók kezét, s arra kényszerítette a szépségkirálynőket, hogy flanelnadrágot és nagykabátot vegyenek magukra.*”³⁹³ Ennek ellenére Jack Kennedy végig fedetlen fővel és nagykabát nélkül tette le az esküt, mondta el a beszédét, s nézte végig a Pennsylvania sugárúton rendezett három és fél órás beiktatási parádét, ezzel a fiatalságot, az erőt és az egészséget sugározva, amelyet csak felerősített napbarnított bőre és hófehér fogai. Arról persze senkinek sem volt tudomása, hogy a viktoriánus kori eleganciát megidéző, Samuel Harris által szabott kétsoros öltönye alatt valójában termoruhát viselt.³⁹⁴

Ahhoz azonban, hogy reményt, energiát, hitet és elhivatottságot adjon ennek az országnak, más jelképek felvonultatására is szükség volt. Az emelvényen népes családja vette körbe, ezzel is erősítve a család fontosságát, valamint azt, hogy Kennedy megválasztásával nem

³⁸⁹ Clarke, Thurston: i.m. 180. o.

³⁹⁰ Lincoln, Evelyn: i.m. 183. o.

³⁹¹ Norris, John: Queen Mary: Mary McGrory and the lost art of the Washington prima donna. In: *Politico*, 2014. május/június (Link: <https://www.politico.com/magazine/story/2014/05/queen-mary-105906/>) Mentés ideje: 2021. április 6.

³⁹² Kennedy elnök beiktatási ünnepsége. In: *Magyar Nemzet*, 1961. január 21. 1. o.

³⁹³ Baker, Russel: Capital Paraders Don Overcoats To Pass in White House Review. In: *The New York Times*, 1961. január 21. 1. és 9. o.

³⁹⁴ Clarke, Thurston: i.m. 23. o.

egy embert, hanem egy egész dinasztiát választottak maguknak az amerikaiak. Egyes brit tudósítások beszámolóí a „királyi” jelzöt használták a beiktatásra.³⁹⁵ Ha hiszünk Lem Billings szavainak, akkor fején találták a szöget: „[Jack Kennedy] felismerte, hogy még akkor is, ha az emberek elutasítanának egy királyt, a szívük megdobbanna a királyi szimbólumokért. Ezért szándékosan döntött úgy, hogy pompát és szertartást mutat a beiktatásba. [...] működött.”³⁹⁶ JFK a Frank Sinatra által szervezett beiktatási bálon afroamerikai hölgyekkel táncolt, Louis Martin fekete önkéntesét a „politikai család” tagjaként mutatta be,³⁹⁷ a parádén pedig Marian Anderson énekelt el a nemzeti himnuszt. A beiktatásra meghívták Robert Frost költöt, hogy olvasson fel egy verset a beiktatási ünnepegen, habár félő volt, hogy háttérbe fogja szorítani a fő attrakciót. Kennedy nem akarta, hogy megismétlődjön az, amikor Lincoln megával vitte Gettysburgbe Edward Everettet, aki Lincoln rövid beszédét majdnem háttérbe szorította azzal, hogy két órán keresztül szónokolt.³⁹⁸ Kennedy stábja ezért arra kérte a költöt, olvasson fel inkább egy verset. Ezzel a meghívással viszont kifejezte, milyen nagyra tartja „a gondolat és a képzelet embereit”³⁹⁹ – aminek a hiánya általános vélemény szerint Eisenhower elnökségének egyik nagy hiátusa volt. Kennedy azt hitte, hogy Frost a *The Gift Outright* című versének tizenhat sorát fogja elszavalni. Frost azonban kellőképpen meg akart emlékezni arról, hogy egy új nemzedék kerül hatalomra, s egy új verset írt *Dedication* címmel, amelyben bejelentett „egy újabb olyan periódust, mint Augustus császár fénykorát.” Amikor azonban fellépett az emelvényre, a ragyogó napsütés és a szél együttesen átmenetileg megvakította a nyolcvanhat éves Frostot, s annak ellenére, hogy Lyndon Johnson a cilinderjével megpróbált árnyékot vetni a papírra, Frost nem tudta elmondani meglepetésként írt versét, s kénytelen volt emlékezetből elszavalni a *The Gift Outright*-ot.⁴⁰⁰ Richard Cushing bíboros – akinek könyörgésén lassítania kellett, mert azt hitte, a pódium alól érkező füst egy Kennedynek szánt bombából származott – részvétele a beiktatáson szintén erős üzenettel, mégpedig a vallás fontosságával bírt.

Talán furcsának tűnhet, de az időjárás is meghatározó szerepet játszott a beiktatási ünnepség során. Egy nappal korábban ugyanis húsz centiméternyi hó esett a fővárosban, ami

³⁹⁵ White, Mark: i.m. 73. o.

³⁹⁶ Pitts, David: i.m. 286-287. o.

³⁹⁷ Clarke, Thurston: i.m. 164. o.

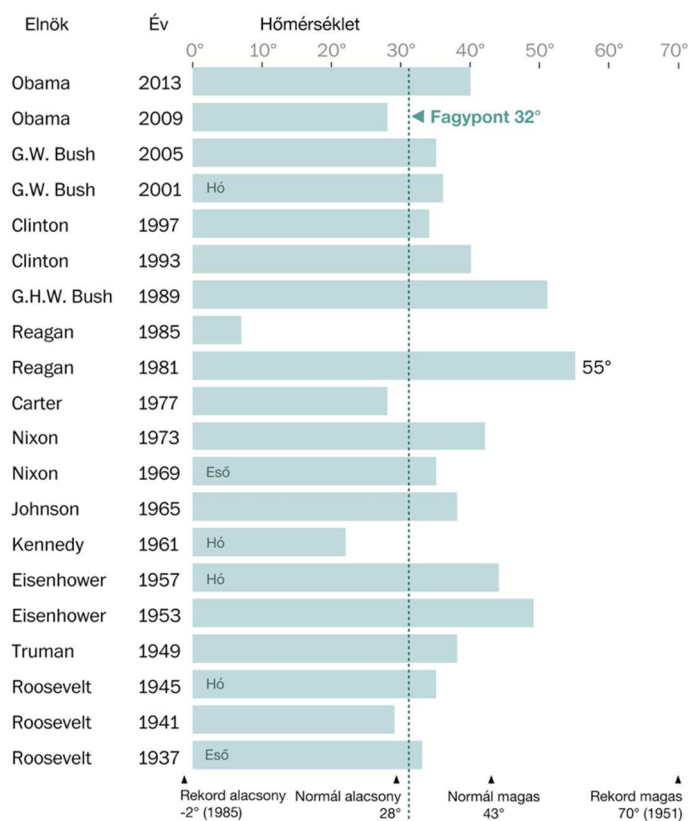
³⁹⁸ Widmer, Ted: The Other Gettysburg Address. In: *The New York Times*, 2013. november 19. (Link: <https://opinionator.blogs.nytimes.com/2013/11/19/the-other-gettysburg-address/?searchResultPosition=1>)

Mentés ideje: 2021. április 6.

³⁹⁹ Dallek, Robert: i.m. 368. o.

⁴⁰⁰ Uo.

másnapra is megmaradt, köszönhetően a mínusz öt foknak.⁴⁰¹ A hó a melegséget, az újat és a frissiséget jelképezte. Leonard Bernstein, a *West Side Story* zeneszerzőjének négy évvel a később is az első dolog, ami eszébe jutott a beiktatásról, a rendkívüli időjárás volt.⁴⁰²

3. ábra: A hőmérséklet a beiktatási beszédek során (Fahrenheit)⁴⁰³

John F. Kennedy 1961. január 20-án 12 óra 52 perckor elhangzott fennkölt, antikommunista szónoklata azonban felrázta a fagypont alatti hidegben összegyűlt és a Capitolium keleti oldalánál felállított, rögtönzött falelátókon helyet foglaló több tízezer embert, akik között tudósok, valamint művészek – köztük W. H. Auden, John Steinbeck, Robert Lowell – is helyet

⁴⁰¹ Samenow, Jason: Inauguration Weather: The Case of Kennedy. In: *The Washington Post*, 2009. május 1. (Link: http://voices.washingtonpost.com/capitalweathergang/2009/01/inauguration_weather_the_case.html) Mentés ideje: 2021. április 6.

⁴⁰² Bernstein, Leonard. Nelson Aldrich által készített interjú, 1965. július 21. *John F. Kennedy Library Oral History Program*. 3. o.

⁴⁰³ Grieser, Justin: Washington, D.C. presidential inauguration weather history. In: *The Washington Post*, 2013. január 16. (Link: https://www.washingtonpost.com/blogs/capital-weather-gang/post/washington-dc-presidential-inauguration-weather-history/2013/01/16/5def1200-5ff3-11e2-b05a-605528f6b712_blog.html) Mentés ideje: 2021. április 6.

foglaltak.⁴⁰⁴ A legemlékezetesebb és legköltőibb sorokat Jack Kennedy a Washington és a Palm Beach közötti repülőúton írta a Caroline fedélzetén tíz nappal a beiktatás előtt. Ebben óriási segítségére volt Evelyn Lincoln, valamint Ted Sorensen, akinek többek között az is a feladata volt, hogy tanulmányozza át az összes korábbi beiktatási beszédet, valamint a barátoktól, újságíróktól, rokonoktól, illetve közéleti személyiségektől érkező javaslatokat, ötletfoszlányokat is nézze át és rendszerezze azokat.⁴⁰⁵ Sorensen kiválóságát a legjobban talán Richard Nixon egy mondatával lehet a legjobban összegezni, aki úgy vélte: „*könnyű Kennedynak felkelni és felolvasni Sorensen beszédeit.*”⁴⁰⁶

Az amerikai elnökök beiktatási beszédéről általánosan kijelenthető, hogy sokszor korábbi gondolatokat ismételnék, amelyek sokat elárulnak az amerikai nemzetről, illetve a mindenkori elnöki beiktatási beszédek tartalmáról. Természetesen a mindenkori beiktatási beszéd az elnöki retorika nagyobb témakörébe ágyazódik be, hiszen ide tartozik az elnök gyakorlatilag összes verbális megnyilvánulása, sőt az írásban is megjelentek úgy, mint a hivatalos iratok vagy a levelek, akár hivatalos személyeknek íródtak, akár magánjellegűek.⁴⁰⁷ A beiktatási beszéd⁴⁰⁸ sok szempontból már-már inkább vallási, mintsem politikai szónoklat. Vallási, legalábbis abból a szempontból, hogy az amerikai civil vallás, tehát az amerikai demokrácia és az abba vetett hit egyik, ha nem a csúcseremóniája. Robert N. Bellah 1967-es korszakalkotó tanulmányában John F. Kennedy és Lyndon B. Johnson beszédjeinek elemzésével igyekezett megfogalmazni az amerikai civil vallás elméletét.⁴⁰⁹ Bellah figyelmét az a fajta ellentmondás ragadta meg, hogy

⁴⁰⁴ A meghívottak között volt JFK kedvenc írója, Ernest Hemingway is, aki megfázása és depressziója miatt nem vett részt a beiktatáson. Még ugyanebben az évben (1961. július 2.) öngyilkosságot követett el.

⁴⁰⁵ Dallek, Robert: i.m. 369. o.

⁴⁰⁶ Kennedy a 'Puppet' in 1960, Nixon Says. In: *The New York Times*, 1962. június 19. 24. o.

⁴⁰⁷ Peterecz Zoltán: Az amerikai elnöki retorika a beiktatási beszédek tükrében. In: *Külgügyi Szemle*, 2017/1. 3-19. o.

⁴⁰⁸ Az Amerikai Egyesült Államok jelenlegi alkotmányának rendelkezései szerint az elnököt minden negyedik évben, a november első hétfőjét követő kedden választják meg, s a következő év január 20-án iktatják be hivatalába.

⁴⁰⁹ Martin Marty későbbi munkájában (Marty, Martin: *Two Kinds of Two Kinds of Civil Religion*. In: Richey, Russel és Jones, Donald G. (szerk.): *American Civil Religion*. Edwin Meller PR, New York, 1974. 145-152.) viszont már megkülönböztette az elnökök „*papi és prófétai*” retorikai szerepét a civil valláson belül. Michael Novak pedig az elnöki hivatalt „*a nemzet központi vallási jelképének*” nevezte el, az elnököt pedig olyan személyiségnek, aki egyesíti magában a választott király, a főpap és a próféta szimbolikus szerepköréit (Novak, Michael: *Choosing Presidents: Symbols of Political Leadership*, Routledge, New Brunswick, 1992.). Charles Henderson pedig amellet érvelt, hogy éppen az elnöki hivatal biztosít intézményes alapot annak az egyébként laza

miközben az amerikai alkotmány első kiegészítése értelmében a szövetségi kormányzat nem támogathat egyetlen vallást vagy egyházat sem, mindazonáltal az amerikai elnökök az ország nyilvánossága előtt elmondott beszédjeikben visszatérően hivatkoznak Istenre, mint az amerikai nemzet sorsát irányító, gondviselő erőre. Felismerte, hogy miközben az efféle ünnepélyes, emelkedett hangvétellű nyilvános beszédek retorikája jellegzetesen keresztény jegyeket mutatnak, mégis gondosan kerül bármiféle utalást Jézus Krisztusra, a Bibliára, a keresztény teológiára vagy bármely konkrét egyházra. Ebből azt a következtetést vont le, hogy a beiktatási beszédek tartalma számos hit, szimbólum, hiedelem, jelkép és rituálé révén alakult ki, amelyet Jean-Jacques Rousseau-tól kölcsönzött kifejezéssel „amerikai civil vallásnak” nevezett el.⁴¹⁰

Mint rámutatott, „*az elnöki beiktatás ebben a vallásban egy fontos szertartás jellegű esemény.*” De vallási tartalommal bír ez a beszéd olyan szempontból is, hogy sokkal gyakrabban hallani bennük Istenről (Kennedy beszédében három alkalommal említi Istent), mint politikai pártokról vagy magukról a választásokról. Ez a trend kifejezetten igaz a második világháború óta eltelt időszakra. Ez azért van, mert a beiktatáskor az elnök minden honfitársához beszél; nem pártpolitika, hanem a nemzeti közösség szempontjából tekint a hallgatóságra: az összes amerikai állampolgárt meg kívánja szólítani. Ezért a beiktatási beszédek egyben az összetartozás verbális himnuszai is.⁴¹¹ Mivel az alkotmány csak az évertékelő beszédet írja elő az elnöknek, amit a Kongresszushoz kell intéznie (s azt sem

és inkoherens kulturális jelenségnek, amit a civil vallás alatt emlegetnek. Véleménye szerint „*az elnöki hivatal az a színpad, amelyen a nemzet vezetői eljátszák szerepüket, betöltik papi és prófétai funkcióikat... A civil vallás fókuszpontja nem a nemzet, hanem az elnök.*” (Henderson, Charles P., Jr.: *Civil Religion and the American Presidency*. In: *Religious Education*, 70., no. 5., 1974. szeptember, 484. o.). Richard Pierrard és Robert Linder az elnökség és a civil vallás bonyolult összefüggéseinek vizsgálata során pedig arra jutottak, hogy az elnök olyan, mint „*a próféta, a pap, a prédikátor és a lelkipásztor keveréke*”, ami lényegét tekintve azt jelenti, hogy az elnök „*az amerikai civil vallás pontifex maximusa.*” (Pierrard, Richard V. és Linder, Robert D.: *Civil Religion and the Presidency*. Grand Rapids, Academic Books, 1988. 26-28. o.). John Coleman 1970-es tanulmány már „*civil szentekről*” beszél, mint George Washingtonról, aki népét Európából (Egyiptomból) az Ígéret Földjére (az Amerikai Egyesült Államok földjére) vezette vagy Abraham Lincolnról, aki életét áldozta (mérénylet) mások (rabszolgák) szabadságáért (Coleman, John A.: *Civil Religion*. In: *Sociological Analysis*, Vol. 31., No. 2. (Summer 1970), Oxford University Press, 1970. 67-77. o.).

⁴¹⁰ Bellah, Robert N.: *Civil Religion in America*. In: *Daedalus, Journal of the American Academy of Arts and Sciences*, Vol. 96., No. 1., 1967. szeptember. 1-21. o.

⁴¹¹ Peterecz Zoltán: i.m. 5. o.

feltétlenül szóban), a beiktatási beszéd az első olyan beszéd az elnök részéről, amelyet még nem terhelnek politikai elemek.⁴¹²

A beiktatási beszédekben számos visszatérő elemet lehet találni. Az egyik ilyen (1) Isten, Isten kapcsolata az Amerikai Egyesült Államokkal, illetve az isteni gondviselés, amely a kezdetektől fogva segíti az amerikaiakat. Ahogy Kennedy is fogalmaz: „*Kérjük Isten áldását és segítségét, de ne feledjük: itt a Földön Isten munkája valójában a miénk.*”⁴¹³ (2) Ezzel szorosán összefonódik az amerikai kivételességbe vetett hit. Tulajdonképpen azt hirdeti, hogy az amerikai nemzet kivételes, azaz rendkívüli, egyedi, más, mint a többi ország, ezért rá nem feltétlen vonatkoznak a történelem szabályai. Továbbá pozitív különbözőséget képvisel a világban, amely minta és példakép a világ többi országa számára. A fiatal elnök nagy lökést adott az amerikai kivételességben való hitnek. Kijelenthető, hogy Woodrow Wilson óta nem volt olyan demokrata elnöke az országnak, aki ennyire messianisztikus hangot ütött volna meg, és ennyire kiemelte volna az Egyesült Államok különleges státuszát a világ előtt. Ez Kennedy beiktatási beszédénél a következő sorokban köszön vissza: „*Az energia, a hit, az elhivatottság, amellyel ebbe a vállalkozásba belevágunk, lánggra lobbantja országunkat és mindazokat, akik szolgálják. Ennek a tűznek a fénye az egész világot bevilágítja.*” (3) Ennek egy másik oldala a szabadság fontossága, illetve annak a világon minél nagyobb területen való elterjesztése, ami sok amerikai számára küldetéstudatként jelenik meg: „*Tudja meg minden nemzet..., bármely barátot támogatunk, bármely ellenséggel szembeszállunk azért, hogy a szabadság fennmaradását és sikerét biztosítsuk.*” (4) A nyilván túlzó szavak mögött persze többféle megfontolás is húzódott: üzent a szövetségesek számára, hogy az Amerikai Egyesült Államok nem hagyja őket cserben a kommunizmus elleni harcban, illetve, hogy az USA nem fog meghátrálni a kommunistákkal szembeni küzdelemben. Belföldre pedig olyan üzenettel bírt, hogy az Amerikai Egyesült Államok csak a szabadság minél szélesebb terjesztésében érdekelt, még ha az számos kockázattal is jár. Egy másik visszaköszönő elem az egységesség iránti vágy, illetve az egységes nemzet megtestesítése. Kennedy beszédében ez szinte az első sorokban

⁴¹² A harmadik elnök, Thomas Jefferson vezette be az évértékelő beszéd írott változatának megküldését a Kongresszus számára ahelyett, hogy szóban adta volna azt elő. A szóbeli évértékelő beszédet Woodrow Wilson hozta vissza 1913-ban, és azóta így van.

⁴¹³ JFK későbbi beszédeiben is markánsan megjelenik az isteni gondviselés és Isten földi akaratának érvényesítése, lásd a Rice Egyetemen elhangzott beszéde (1962. szeptember 12.): „*Amikor vitorlát bontunk, kérjük Isten áldását a legveszélyesebb és legnagyobb kalandra, amibe az ember valaha is belefogott.*” John F. Kennedy 1962. szeptember 12-i beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/historic-speeches/address-at-rice-university-on-the-nations-space-effort>) Mentés ideje: 2021. április 7.

megjelenik, amikor bostoni akcentussal a következőket mondja: *„Ma nem egy párt győzelmének tanúi vagyunk, hanem [egy] véget és kezdetet egyszerre szimbolizáló győzelem ünnepének, egy jelentős megújulásnak és változásnak is egyben.”* (5) Szintén ismétlődő gondolat a más népekkel való barátság és a békére törekvés. Ez gyakorlatilag minden elnök beiktatási beszédében elhangzik, a hidegháború során pedig különösen fontos volt: *„Ha az együttműködés reménye legyőzi a gyanú dzsungelét, akkor a két oldal közösen kezdjen egy új vállalkozásba...”* (6) És természetesen vannak egy-egy időszakra jellemző kérdések, amelyek meghatározzák az elnök bel- és külpolitikai mozgását. Kennedy esetében ez a hidegháború volt, amelyben a buzdítás, az összetartozás és a siker hangsúlyozása volt fontos: *„Amerikai polgártársaim, ne azt kérdezzétek, mit tehet az országotok értetek; azt kérdezzétek, mit tehettek ti az országotokért.”* Kennedy már beiktatási beszédében is a szabadság öröjeként mutatja be saját magát és honfitársait, amikor azt mondja: *„... csak kevés generációnak adatott meg, hogy megvédhesse a szabadságot, amikor az a legnagyobb veszélyben volt.”* Alig negyedévvel később a Kongresszusban elmondott rendkívüli beszédében is a szabadság védelmére hívta fel a figyelmet, amelynél a történelem során *„nem volt fontosabb és nehezebb feladat.”* Ez azonban nem csak üres retorika volt Kennedy részéről, hiszen a kormányzat és a politikai elit számos tagja, valamint az amerikaiak túlnyomó többsége is egyetértett az elnök meggyilkolása miatt már el nem hangzott szavaival, melyek rímelnek az imént leírtakra: *„mi ebben az országban, ez a generáció – a sors akaratából és nem a saját választásunkból – a világ szabadságának őrzői [vagyunk]... Mert mint hogy annak idején megírták: Ha az Úr nem őrzi a várost, hiába vigyáz az őriző.”*⁴¹⁴

Az olyan sorok pedig, mint *„akik ebben az évszázadban születtek, akiket háborúk edzettek, akiket kemény és keserű béke fegyelmezett, akik büszkék ősi örökségükre”* egyfajta életrajzul szolgálnak Kennedynak és generációjának. *„Amióta csak megalakult ez az ország, az amerikaiak minden generációját tanúságtételre hívták nemzeti hűségükről. Azon fiatal amerikaiak sírhelyei domborulnak szerte a világon, akik a hadba hívó szóra válaszoltak.”* JFK ezen sorai kísértetiesen hasonlítanak Periklész beszédére, melyet a háború első évében elesett athéniak temetésén mondott el: *„Mert a kiváló emberek sírhelye az egész föld, és nemcsak a hazájukban felállított oszlop felirata emlékeztet rájuk, hanem messze földön mindenki él*

⁴¹⁴ John F. Kennedy 1963. november 22-i el nem mondott beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/dallas-tx-trade-mart-undelivered-19631122>) Mentés ideje: 2021. április 7.

*nem is annyira tetteik, mint inkább szellemük íratlan emlékezete.*⁴¹⁵ Kennedy így kívánt tisztelni testvére, sógora és háborús bajtársai, valamint minden amerikai előtt, aki életét áldozta az amerikai szabadság oltárán. Az antik görög és római hagyományokig való visszanyúlás jellemző az Amerikai Egyesült Államokra. A művészeti, építészeti, oktatási, valamint az írásos és a verbális politikai kommunikációban is számos helyen fellelhető az ókori kultúrák hatása. Elég, ha csak a számos köz- és magánépületre vagy az amerikai alkotmány⁴¹⁶ alapeszményeire gondolunk, és mindenütt az antik világ gondolat- és kifejezésvilágával találjuk szembe magunkat.

A mindössze 1 364 szóból álló, 13 perc 59 másodpercig tartó beszédet⁴¹⁷ Eisenhower „*nagyon-nagyon kiválónak*” nevezte és a republikánus párti kisebbségi vezető, Everett Dirksen szenátor is „*felemelőnek s reménykeltőnek*” találta azt. Az oklahomai Mike Monroney demokrata párti szenátor szerint a legjobb volt abból a tizenkét beiktatási beszédből, amelyeket Woodrow Wilson 1917-ben elmondott második beiktatási beszéde óta hallott. Truman úgy vélte, hogy a beszéd „*pontosan az volt, amit az embereknek hallani kellett és aminek a szellemében élniük kellene.*”⁴¹⁸ Arthur Krock a beiktatási vacsorán azt mondta Kennedynek,

⁴¹⁵ Thuküidész:: *Periklész beszéde a háború első évében elesett athéniak temetésén* (Link: <https://mek.oszk.hu/06100/06151/06151.htm#16>) Mentés ideje: 2021. április 7.

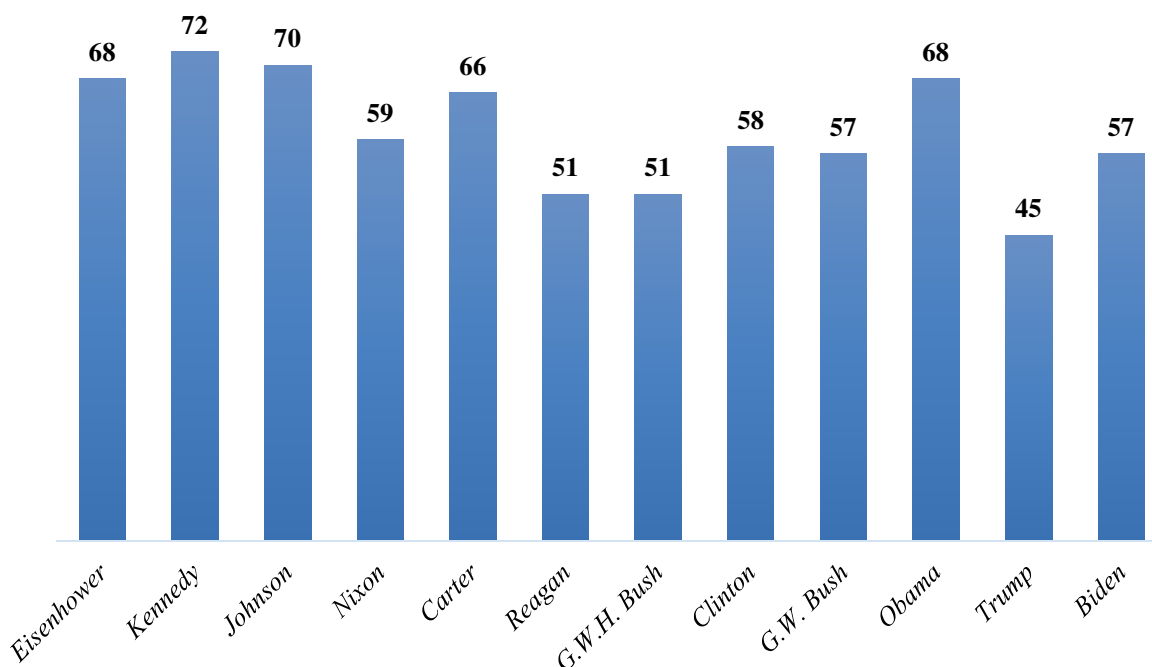
⁴¹⁶ Az Amerikai Egyesült Államok alkotmányos szemléletének meghatározó előzménye a Bibliához, a valláshoz, a keresztény hithez köthető, elsődleges protestáns önkormányzó közösség elve, amely maga alkotja és értelmezi a közösség együttélésének szabályait, és ha szükséges, jog formájában igazságot is szolgáltat. A közösségek (egy hithez és valláshoz tartozó) szabad emberek önkéntes társulásai, amelyek szabadságát, a szabad vallásgyakorlás mellett, az élethez és a boldogsághoz való jog, tulajdon és szabad kereskedés, az angol peres eljárásokból átvett garanciák, a közösség vezetőinek megválasztásának joga alkotják. Lásd bővebben: Tóth Zoltán József: Az Egyesült Államok alkotmányának kartális és történeti jellege. In: *Polgári Szemle*, 13. évfolyam, 4-6. szám, 2017. december. 219-233. o.

⁴¹⁷ A legrövidebb, mindössze 135 szóból álló, kevesebb mint két percig tartó beszédet a második elnöki mandátumát megkezdő George Washington mondta el 1793. március 4-én. „*Polgártársaim, ismét meghallottam hazám hívó szavát, hogy betöltssem az első államférfi funkcióját*” – kezdte a mindössze öt mondatból álló beszédét. Washington hagyományt teremtett, hiszen az őt követő újraválasztott elnökök a második alkalommal általában jóval rövidebb szónoklatokat intéztek. A leghosszabb beiktatási beszéd viszont William Henry Harrisonhoz köthető, aki 8 460 szavas, 1 óra 45 percen át tartó beiktatási beszédet tartott 1841. március 4-én. Az ő nevéhez fűződik a legrövidebb elnöki ciklus is: mindössze 32 napot 12 órát és 30 percet töltött hivatalában, miután belehalt a beiktatási ceremónián elkapott tüdőgyulladásba. *POTUS Inaugural Address Length* (Link: <https://www.potus.com/presidential-facts/inaugural-address-length/>) Mentés ideje: 2021. április 7.

⁴¹⁸ Dallek, Robert: i.m. 371. o.

hogy Wilson óta ez volt a legnagyobb szerűbb politikai beszéd, amit hallott.⁴¹⁹ A beszéd azonban nem csak a politikát, de a közvéleményt is lenyűgözte, amely a számok tükrében is megmutatkozott: John F. Kennedy elfogadottsága a beszéd után 72 százalék volt. Ilyen magas elfogadottsági arányt sem előtte, sem utána nem sikerült egyetlen elnöknek sem elérnie a *beiktatását követően*.⁴²⁰ Ezért sem véletlen, hogy a Kennedyt követő elnökök sokszor támaszkodtak retorikailag és tartalmilag is erre a beiktatási beszédre. Ez a kiemelkedően magas szám is azt bizonyította, hogy Kennedy sikeresen vette elnökségének első akadályát és „*a fáklyát [tényleg] az amerikaiak új generációja vette kezébe*”. Az eufória azonban nem tartott tovább három hónapnál.

Az elnökök elfogadottsága a beiktatási beszédet követően (%)

⁴¹⁹ Krock, Arthur OH: 21. o.

⁴²⁰ A Gallup adatait vizsgálva arra a következtetésre juthatunk, hogy a beiktatást követően Lyndon B. Johnsonnak (70), illetve Barack Obamának (68) sikerült csak megközelíteni John F. Kennedyt ebben a „versenyben.” Viszont amikor Lyndon B. Johnson a Kennedy-merényletet követően került hatalomra, sokkal magasabb volt az elfogadottsága (78), és ugyanez igaz Gerald Ford elnökre, aki miután átvette a stafétabotot Nixontól, szintén magas elfogadottsággal bírt (71). Saad, Lydia: Trump Sets New Low Point for Inaugural Approval Rating. In: *Gallup*, 2017. január 23. (Link: <https://news.gallup.com/poll/202811/trump-sets-new-low-point-inaugural-approval-rating.aspx>) Mentés ideje: 2021. április 7.; Jones, Jeffrey M.: Biden Begins Term With 57% Job Approval. In: *Gallup*, 2021. február 4. (Link: <https://news.gallup.com/poll/329348/biden-begins-term-job-approval.aspx>) Mentés ideje: 2021. április 7.

5.2. Kíméletlen küzdelem a világ minden sarkában

John F. Kennedy teljes mértékben tisztában volt azzal, hogy amennyiben lendületben akar maradni, haladéktalanul bizonyítania kell. Azonban a Washingtonban eltöltött több mint egy évtized megtanította arra, hogy belpolitikai ügyekből szinte lehetetlen vállalkozás nemzeti egységet kovácsolni, míg egy-egy jól irányzott külpolitikai döntéssel maga mellé állíthatja a nemzetet. Amikor öt nappal beiktatását követően rendhagyó módon élő televíziós sajtótájékoztatót tartott, a harminchét újságírói kérdésből az egyik azt firtatta, hogy beiktatási beszédében miért foglalkozott csak és kizárólag nemzetközi ügyekkel. *„Nos, mert a háború és béke kérdéséről, valamint talán az egész égitest, sőt esetleg Naprendszerünk fennmaradásáról van szó.”* – felelte kellő magabiztossággal.⁴²¹

A Moszkvával való bilaterális kapcsolatok a hidegháború óta minden amerikai elnök számára kiemelt jelentőséggel bírtak. Habár a történészek imádják kívülről ráerőltetni egy-egy évtizedre vagy évszázadra a korszakos jelzőt, a második világháborút követően azonban az amerikai külpolitikára – kisebb-nagyobb hangsúlyeltolódással – a folyamatosság volt jellemző. A Szovjetunióban Joszif Visszarionovics Sztálin 1953-as halála után vezetési válság alakult ki, ami egy külső és egy belső elbizonytalanodáshoz vezetett. A szovjetek tekintélyét pedig aláásta az 1953-as berlini, majd az 1956. júniusi poznani felkelés, valamint a magyarok októberi forradalma és szabadságharca. A kommunizmus ideológiai vonzereje igencsak megcsappant Nyikita Szergejevics Hruscsov 1956. februárjában elmondott „titkos beszéde” nyomán. Hruscsov azonban sikeresen pozícionálta újra a kommunista brandet azáltal, hogy az emberellenes sztálini rendszert a lenini útról való félresiklásnak nyilvánította és bevezette az olyan, máig használatos definíciókat, mint a „személyi kultusz” vagy a „sztálinizmus.”⁴²² A *Szabad Nép* beszámolója szerint *„a központi bizottság határozottan felvette a harcot a marxizmus-leninizmus szellemétől idegen személyi kultusz ellen, amely csodatevő hőssé varázsolta egyik-másik funkcionáriust, ugyanakkor lebecsüli a párt és a néptömegek szerepét és alkotó aktivitásuk csökkentéséhez vezet. A személyi kultusz elterjedése csökkentette a kollektív vezetés szerepét a pártban és olykor komoly mulasztásokhoz vezetett munkánkban.”*⁴²³

⁴²¹ John F. Kennedy 1961. január 25-i sajtótájékoztatója (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-press-conferences/news-conference-1>) Mentés ideje: 2021. április 8.

⁴²² Schmidt Mária: *Politikailag inkorrekt. Esszék diktatúráról és demokráciáról*. XX. Század Intézet, Budapest, 2010. 9-23. o.

⁴²³ A Központi Bizottság beszámolója az SZKP XX. kongresszusán. Hruscsov elvtárs előadói beszéde. In: *Szabad Nép*, 1956. február 12. 6. o.

Eközben Hruscsov úgy csinált, mintha nem Sztálin lett volna Lenin legjobb tanítványa és nem pontosan azt valósította volna meg, mint mestere⁴²⁴ a „földre szállt mennyország”⁴²⁵ megteremtéséért. Hruscsov előtt tehát három feladat állt: meg kellett szilárdítania vezető pozícióját otthon, le kellett vernie a perifériák, így a magyarok szabadságküzdelmét és újra kellett építenie a Szovjetunió tekintélyét a világpolitika színpadán. Az évtized végére mindhárom feladatot sikerrel oldotta meg.⁴²⁶ Az első kettő utáni belépője a nemzetközi porondra az 1960. május 16-i négyhatalmi tárgyalás volt, amelyet arra a provokációra hivatkozva szakította meg, amit a Francis Gary Powers által vezetett U2-es kémrepülőgéppel követtek el az amerikaiak, ráadásul a munkásosztály egyik legszentebb ünnepén, május elsején. Hruscsov május 18-i helyzetértékelése szerint „mindent megtettünk, hogy jól előkészítsük a négyhatalmi kormányfi találkozót, de egyes forró fejű amerikaiak megtorpedózták ezt, mielőtt még megkezdődhetett volna.”⁴²⁷ Eisenhower moszkvai látogatását Hruscsov lemondta, De Gaulle pedig hiába próbálta győzködni Hruscsovot arról, hogy a Szputnyik naponta tizennyolc alkalommal repül át Franciaország felett és készít felvételeket, azt Hruscsov nem kémkedésnek, csak egy másik technológiának minősítette. Eközben a szovjet vezető azon lamentált, vajon Eisenhower szellemileg elég-fitt-e még ahhoz, hogy posztját felelősségteljesen betöltse.⁴²⁸

John F. Kennedy hivatalba lépésekor tehát kevésbé lehetett volna feszültebb az amerikai-szovjet viszony. Elnökségének ötödik napján azonban bejelentette, hogy a szovjetek szabadon engedték azt a két pilótát, akiknek gépét még 1960 júliusában arra hivatkozva lötték le a szovjetek, hogy megsértették az orosz légteret. Szabadon bocsátásuk ajándék volt a fiatal és tapasztalatlan elnök számára, aki ezzel megalapozhatta szavahihetőségét, mint a külpolitikában jártas és dörzsölt vezetőét, aki Eisenhower elhibázott külpolitikáját próbálja korrigálni. A január 25-i sajtótájékoztatón a külpolitikai kérdésekre adott részletes és határozott elnöki reakciók előrevetítették, hogy Kennedy a legszorosabb ellenőrzés alá akarja vonni nemcsak a külpolitika

⁴²⁴ Schmidt Mária: *Bevezető előadás a Bosszútól amnesztiáig – Büntetőpolitika, jogsértések és megtorlás 1956 és 1963 között című konferencián* (Link: <https://schmidtmaria.hu/v/989/>) Mentés ideje: 2021. április 11. (továbbiakban: Schmidt Mária: *Bosszútól amnesztiáig*)

⁴²⁵ Muravchik, Joshua: i.m.

⁴²⁶ Allen Dulles, a CIA igazgatója az amerikai szenátus külügyi bizottsága előtt azt mondta, hogy a szovjet diplomácia magatartását az a meggyőződés vezérli, hogy katonai téren, főleg a rakéták területén lekörözték az Amerikai Egyesült Államokat.

⁴²⁷ A szovjet kormányfő párizsi sajtóértekezlete. In: *Magyar Nemzet*, 1960. május 19. 2. o.

⁴²⁸ Buckley, William F., Jr.: *The Fall of the Berlin Wall*. John Wiley & Sons, New Jersey, 2004. 31. o.

irányítását, de annak kommunikációját is,⁴²⁹ valamint kordában kívánta tartani „*a katonai-ipar komplexum... nem kívánatos befolyását*” is.⁴³⁰ Kennedy hivatali idejének kezdetétől konfliktusos viszonyt ápolt a fegyveres erők főnökeivel, melyet többek között a második világháborús emlékei tápláltak.⁴³¹ Habár az elnökválasztási kampány során JFK folyamatos ütőkártyaként használta a szovjet rakétafölényt, a valóságban ez nem volt igaz, melyet Robert McNamara rövidebb idővel az elnök beiktatása után egy sajtó háttérbeszélgetésen meg is erősített.⁴³² Kennedy joggal aggódhatott, hogy a bejelentés politikailag kellemetlenséget okozhat neki, az embereket valójában azonban az érdekelte, hogy az Amerikai Egyesült Államok az új elnökkel máris rakétafölényre tett szert. A *Newsweek* március 13-i beszámolója szerint „*az új, fiatal és tapasztalatlan elnök... most az amerikaiak többségét maga mögött tudhatja,*”⁴³³ hiszen márciusban a közvélemény 73 százaléka elégedett volt az elnök teljesítményével.⁴³⁴

Modernkori elnökként – részben a közvélemény szavát meghallva – úgy döntött, hogy létrehozza a Békehadtestet (*Peace Corps*).⁴³⁵ A program sikerét abban is mérték, hogy a szovjet tömb, valamint a harmadik világ országai mennyire kritizálják azt. Egyes bírálók csak „*Kennedy gyermekhadtestének*” nevezték el a szervezetet, melynek keretében „*bermuda-*

⁴²⁹ Hogy megakadályozzák azt, hogy a nukleáris háborúra kiéhezett katonai vezetők aláássák az amerikai elnök és Moszkva békülékeny gesztusait, januárban elrendelték, hogy minden aktív szolgálatban lévő tisztnek a nyilvánosságának szánt nyilatkozatait jóvá kell hagyatni a Fehér Házzal.

⁴³⁰ Dwight D. Eisenhower 1961. január 17-i búcsúbeszéde (Link: https://avalon.law.yale.edu/20th_century/eisenhower001.asp) Mentés ideje: 2021. április 11.

⁴³¹ Az elnök kapcsolata leginkább Lauris Norstad NATO-főparancsnokkal és Curtis LeMay tábornokkal, a légierő vezérkari főnökével volt a legfeszültebb. Stanley Kubrick 1963-as nagy sikerű filmjének, a *Dr. Strangelove, avagy rájöttem, hogy nem kell félni a bombától, meg is lehet szeretni* című filmjének Jack D. Ripper tábornokát (a név szójáték, mely magyarul Hasfelmetszőt jelent) LeMay-ről mintázták. Schlosser, Eric: Almost Everything in “Dr. Strangelove” Was True. In: *The New Yorker*, 2014. január 17. (Link: <https://www.newyorker.com/news/news-desk/almost-everything-in-dr-strangelove-was-true>) Mentés ideje: 2021. április 11.

⁴³² Preble, Christopher A.: „Who Ever Believed in the ‘Missile Gap’?” In: *Presidential Studies Quarterly*, 2003. december, Vol. 33., No. 4. 801-826. o.

⁴³³ Dallek, Robert: i.m. 381. o.

⁴³⁴ Presidential Approval Ratings – Gallup Historical Statistics and Trends (Link: <https://news.gallup.com/poll/116677/presidential-approval-ratings-gallup-historical-statistics-trends.aspx>) Mentés ideje: 2021. április 11.

⁴³⁵ Cohen, Wilbur J. Charles T. Morrissey által készített interjú, 1964. november 11. *John F. Kennedy Library Oral History Program*. 30-37. o.

gatyás gyerkőcök” fontoskodnak a világban.⁴³⁶ A Békehadtesttel az volt a célja Kennedynak, hogy az amerikai életmódot állítsák követendő példaként a világ elé. A Békehadtest Kennedy örökségének egyik tartós bizonyítékául szolgált, melyet a demokrata és a republikánus kormányzatok egyaránt támogattak. John F. Kennedy perui nagykövetének egy beszélgetés során azt mondta: „*Latin-Amerikára kell a legnagyobb figyelmet és energiát fordítani.*” Ezért kiemelt célja volt, hogy Latin-Amerikában is kedvező képet alakítson ki az Egyesült Államokról.⁴³⁷ A déli kihívásokra Kennedy részben a Szövetség a Haladásért (*Alliance for Progress*) programmal válaszolt, melynek keretében szövetséget javasolt az Amerikai Egyesült Államok és Latin-Amerika között a gazdasági fejlődés, a demokratikus intézmények és a társadalmi igazságosság előmozdítására. Habár beszéde a latin-amerikai nagyköveteknek szívéhez szóló volt, mégsem sikerült mindenkit meggyőzni annak fontosságáról és komolyságáról, így a program megrekedt a retorika szintjén.⁴³⁸

Kennedyt hivatalba lépése óta komolyan foglalkoztatta Kuba helyzete. Laura Knebel, a *Look* magazin újságírója szerint találkozósaik során az elnök mindig Kubáról, Fidel Castróról és Che Guevaráról kérdezte.⁴³⁹ Kennedyt valósággal rabul ejtette Kuba két karizmatikus vezetője. Ted Szulc, a *New York Times* latin-amerikai tudósítója is észrevette, hogy mennyire érdekli Jack Kennedyt nemcsak Guevara, de Fidel Castro is, akik „*kölcsönösen vonzódtak egymáshoz.*”⁴⁴⁰ Hivatalba lépése után a CIA máris elkezdte győzködni az amerikai elnököt egy katonai beavatkozás szükségességéről a Disznó-öbölben. Miután a sajtó már azt feltételezte, hogy „*bármelyik pillanatban Castro-ellenes száműzettek inváziója indulhat meg Kubában,*”⁴⁴¹ Kennedynak egy április 12-i sajtótájékoztatón vissza kellett utasítani ezeket a híreket. A pár nappal később indított invázió „*tökéletes kudarc*” volt.⁴⁴² John F. Kennedy első komolyabb lépésekor kockáztatott és hatalmasat bukott, mely rendkívül megviselte.⁴⁴³ Azzal viszont, hogy

⁴³⁶ Alliance for Progress and Peace Corpse, 1961-1969 (Link: <https://history.state.gov/milestones/1961-1968/alliance-for-progress>) Mentés ideje: 2021. április 11.

⁴³⁷ Rabe, Stephen G.: John F. Kennedy and Latin America: The “Thorough, Accurate, and Reliable Record” (Almost). In: *Diplomatic History*, 1999. nyár, Vol. 23., No. 3., 539-552. o.

⁴³⁸ Mann, Thomas C. Larry J. Hackman által készített interjú, 1968. március 13. *John F. Kennedy Library Oral History Program*. 9-10. o. (továbbiakban: Mann, Thomas C. OH).

⁴³⁹ Knebel, Laura B. OH.

⁴⁴⁰ Talbot, David: *A két Kennedy: Jack és Robert élete és felderítetlen halála*. GABO, Budapest, 2008. 88-89. o.

⁴⁴¹ Cuban Alarums. In: *The New York Times*, 1961. április 9. 1-2. o.

⁴⁴² Lasky, Victor: i.m. 515. o.

⁴⁴³ Reeves, Richard: *President Kennedy: Profile of Power*. Touchstone Book, New York, 1993. 95. o.

április 21-én kiállt a nyilvánosság elé és azt mondta, hogy „*a győzelemnek száz apja van, de a vereség árva gyerek*”, tulajdonképpen egyszemélyi felelősséget vállalt a kudarcért.⁴⁴⁴ A *New York Times* „*Szomorúbb és bölcsebb fiatal elnök*” címen hirdette Kennedy kudarcát, mely inkább volt felmentés, mintsem ítélezés.⁴⁴⁵ Mások azonban nem voltak ilyen elnézők és a száraz tényeket közölve arra a megállapításra jutottak, hogy Kennedy „*az első jelentősebb válság alkalmával rettenetesen nagyot bukott.*”⁴⁴⁶ Nem véletlenül szerette volna Che Guevara megköszönni „*az inváziót, amely óriási politikai győzelmet jelentett a számukra, lehetővé tette a konszolidációt és egy sértett kis országot*” az amerikaiakkal tett egyenlővé.⁴⁴⁷ Habár a Disznó-öböl csúfos kudarcra óriási sebet ejtett az ország, de mindenekelőtt Kennedy presztízsen, a közvélemény-kutatásokban ennek jelét sem lehetett látni: a Gallup április végi közvélemény-kutatása szerint a megkérdezettek 82 százaléka elégedett volt a teljesítményével. „*Minél rosszabb leszek, annál népszerűbbé válok*” – reagált a kutatás eredményére.⁴⁴⁸ Ugyan sikerült magát elismertetnie vonzó és lelkesítő vezetőként, a *Time* magazin ítélete, mely szerint „*az Egyesült Államok történetében ritka egy hónapos kudarcorozatot tudhat[ott] maga mögött*”, megállta a helyét.⁴⁴⁹

Hogy a külpolitikai vezetésébe vetett bizalmat visszaszerezze, május 25-én beszédet intézett a Kongresszushoz, melyben először szólt arról, hogy az évtized vége előtt embert fognak küldeni a Holdra és vissza is hozzák a Földre,⁴⁵⁰ mely óriási fölényt jelentene az USA számára a nemzetközi küzdelemben. Beszédének retorikája pedig egybecsengett az új határvidék szellemiségével és lendületével. Amikor több mint egy évvel később a Rice Egyetemen azt kérdezte, hogy miért pont a Hold, nemes egyszerűséggel azt felelte: „*Nem azért, mert a feladat könnyű, hanem azért, mert nehéz... Azért, mert ez a cél képességeink és erőnk legjavát igényli, azért, mert ez olyan kihívás, amit készek vagyunk elfogadni, olyan, amit nem*

⁴⁴⁴ John F. Kennedy 1961. április 21-i sajtótájékoztatója (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-press-conferences/news-conference-10>) Mentés ideje: 2021. április 11.

⁴⁴⁵ Reston, James: A Sadder and Wiser Young President. In: *The New York Times*, 1961. április 21. 32. o.

⁴⁴⁶ Reeves, Richard: i.m. 108. o.

⁴⁴⁷ Foreign Relations of the United States, 1961-1963, Volume X, Cuba, January 1961-September 1962. Document 257.

⁴⁴⁸ Schlesinger, Arthur, Jr.: i.m. 292. o.

⁴⁴⁹ The Nation. In: *Time*, 1961. május 5. 13-20. o.

⁴⁵⁰ John F. Kennedy 1961. május 25-i beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/united-states-congress-special-message-19610525>) Mentés ideje: 2021. április 11.

akarunk halogatni és amit meg akarunk nyerni."⁴⁵¹ Döntését gazdasági, politikai, innovációs és végül, de nem utolsósorban PR-alapú tényezők is befolyásolták. Amikor Alan Shepard asztronauta 1961. május 5-én sikeres űrutazást hajtott végre, Kennedy felismerte, hogy ezek a sikerek és az abból származó tudósítások⁴⁵² nemcsak a közvéleményt állíthatják a Hold-program mellé, de az ő politikai képét is erősíthetik. Alig egy évvel később, február 20-án az amerikai John Glenn űrhajója alig öt óra alatt háromszor kerülte meg a Földet, mielőtt hajszálpontosan landolt volna az Atlanti-óceánban. Az asztronautát a közelben tartózkodó rombolóról felszállt helikopterek várták, hogy őt és az űrkabinját kiemeljék a vízből. Az Apollo-program –Kennedynek köszönhetően – 1963-tól teljes gőzerővel haladt, melynek gyümölcse 1969. július 20-án érett be, amikor Neil Armstrong és Edwin Aldrin leszállt a Holdra.

Az elnök kongresszusi beszéde arra is alkalmat adott, hogy elmondja, miért utazik Európába és találkozik Párizsban De Gaulle-al, Bécsben pedig Hruscovval. Titkon pedig abban reménykedett, hogy a francia elnökkel a találkozót követően fenntarthatják az erős amerikai-francia kapcsolatoknak a látszatát, amely erőt adhat neki a Hruscovval való találkozó során. De Gaulle azonban megpróbálta a tapasztalatlan elnököt saját céljai felé terelni, miközben természetesen neki is érdekében állt, hogy Kennedy párizsi útja jól sikerüljön. A pozitív hangvételű újságcikkek, valamint az a tény, hogy az Orly repülőtérrel a városba tartó úton a tömeg a „*Vive Jac-qui!*” és „*Vive la président Kennedy!*” szavakat skandálták, biztosította De Gaulle-t döntésének helyességéről. A fogadtatás annak volt betudható, hogy Jackie Kennedyvel még Washingtonban készült egy interjú, amelyet az utazás előtti este adtak le a francia tévében. A franciául kitűnően beszélő first lady úgy mutatkozott be, mint Franciaország lánya. Nemcsak a franciákat, de magát De Gaulle-t is lenyűgözte Jackie.⁴⁵³ Egy francia lapban meg is jelent egy karikatúra, melyen a híresen puritán elnök egy baldachinos ágyban épp Jackie-ről álmodozik, felesége pedig tátott szájjal néz a buborékfelhőben mosolygó

⁴⁵¹ John F. Kennedy 1962. szeptember 12-i beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/rice-university-19620912>) Mentés ideje: 2021. április 11.

⁴⁵² A *Time* magazin május 12-i számában címlapon hozta Alan Shepard űrhajós történelmi tettét. A *New York Times* is több cikkben foglalkozott ezzel a történelmi nappal. A *Life* magazin pedig, amelyik korábban megvásárolta a tudósítói jogokat a fellövésről, hatásos képsorozatban mutatta be Shepard nem mindennapi kalandját (Emotions of the Nation. In: *Life*, 1961. május 12. 18-27. o.; The Spaceman's Wife: 'Alan was in his Right Place.' In: *Life*, 1961. május 12. 28-31. o.; The Astronaut's Story of the Thrust into Space. In: *Life*, 1961. május 19. 24-31. o.; Hero's Welcome and Week Off. In: *Life*, 1961. május 19. 32-35. o.).

⁴⁵³ Hill, Clint és McCubbin, Lisa: *Mrs. Kennedy és én*. Könyvmolyképző, Szeged, 2015. 102. o.

Jackie-re, miközben azt mondja férjének: „*Na, de Charles!*” Amikor pedig Jackie a francia Givenchy tervezte ruhában jelent meg a díszvacsorán, a másnapi újságok szalagcímei Párizs új királynőjeként hivatkoztak rá.⁴⁵⁴ A háromnapos látogatás tökéletes példája volt annak, amikor a szimbólumok győzelmet arattak a tartalom felett. Már csak a fényképek és a televíziós vágóképek is növelték JFK presztízsét, amelyeken együtt mutatták őt De Gaulle elnökkel. Az a tény pedig, hogy a francia elnök egyenlő partnereként tekintett Jackre, a világ komoly államférfijainak sorába emelte őt. A franciák számára azonban mégsem ő, hanem Jackie volt az abszolút favorit, melyet a *Life* magazin nemes egyszerűséggel csak úgy írt le, hogy Jackie párizsi szereplésével ellopta a showt.⁴⁵⁵ Nem véletlenül kezdte azzal sajtótájékoztatóját JFK, hogy „*nem hiszem, hogy teljesen felesleges lenne bemutatkoznom a közönségnek. Én vagyok az a férfi, aki Jacqueline Kennedyvel együtt jöttem Párizsba, és meg kell mondanom, nagyon élveztem.*”⁴⁵⁶ Amikor azonban egy újságíró később interjút készített Jack Kennedyyel, egyértelmű volt számára, hogy az elnök valójában nem vette jó néven, hogy felesége kibújt az árnyéka mögül.⁴⁵⁷ John F. Kennedy számára azonban elsősorban az volt a fontos, hogy mit mutat meg magáról a nyilvánosságban, tréfájával pedig tökéletesen zárta le francia útjukat.

A *New York Times* meglátása szerint az európai út nagy segítségére volt „*a fiatal, jóképű elnöknek.*”⁴⁵⁸ Veigler Józsefné az amerikai elnöknek írott levelében úgy fogalmazott, hogy „*Most milliók szeme szíve minden dobanásával [sic!] figyeli a két nagy szép elnökének találkozását. Őszintén kívánja mindenki hogy ez a találkozás legyen kezdete [sic!] a Hidegháboru [sic!] felszámolásának [sic!].*”⁴⁵⁹ Úgy tűnt, hogy az első találkozó alkalmával a közvélemény Kennedy személyében győztest könyvelhet el: amikor június 2-án Hrucsov megérkezett, alig néhányan üdvözölték, míg Kennedyt másnap délelőtt lelkes tömeg fogadta,

⁴⁵⁴ Leaming, Barbara: i.m. 113-115. o.

⁴⁵⁵ The President's Scene Stealer and Her Pair of Paris Hairdos. In: *Life*, 1961. június 9. 46-49. o.

⁴⁵⁶ John F. Kennedy 1961. június 2-i sajtónyilatkozata (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-press-conferences/news-conference-12>) Mentés ideje: 2021. április 11.

⁴⁵⁷ Dallek, Robert: i.m. 454. o.

⁴⁵⁸ Reston, James: The Psychological Results of Kennedy's Trip. In: *The New York Times*, 1961. június 4. 10. o.

⁴⁵⁹ Veigler Józsefné karácsondi lakos, édesanyja Berényi Andrásné, akinek életrajzi kötetei (*Emlékiul hagyom...*, 1974; *Nagy Rozália a nevem*, 1975) nagy érdeklődésre tartottak számot a 20. század második felének folklorisztikájában. Veigler Józsefné 1961. május 30-i levele John F. Kennedynak (Link: <https://www.jfklibrary.org/asset-viewer/archives/JFKPOF/026/JFKPOF-026-005>) Mentés ideje: 2021. április 11.; A levél hátteréről lásd bővebben: D. Kovács Ildikó: Magyarországról üzenték meg Kennedynak, hogy lője az ürbe a milliomosokat. In: *24.hu* (Link: <https://24.hu/kozelet/2019/04/22/john-f-kennedy-level-karacsond-berenyi-andrasne-veigler-jozsefne-usa-szovjetunio/>) Mentés ideje: 2021. április 11.

amint a reptérről a nagykövetségre ment. A két vezető közötti első találkozó szintén Kennedy javára dőlt el azzal, hogy az amerikai nagykövetség lépcsőin lefelé siető fiatal elnök az alacsony és zömök Hruscsov fölé magasodott.⁴⁶⁰ A kétnapos, kardcsörtével fűszerezett, bár a szovjetek bécsi nagykövete szerint „szívélyes találkozó”⁴⁶¹ sikertelenül zárult. A megbeszélések során Hruscsov partnerét „nagyon fiatalnak”, „túlságosan intelligensnek” és „túlságosan gyengének” minősítette, és úgy bánt Kennedyyel, mint egy kisfiúval, aki úgy érezte, szovjet ellenfele legyőzte őt.⁴⁶² A Washingtonba visszatérő elnök június 6-án televíziós beszédében bécsi tárgyalásának sikertelenségét azzal próbálta meg tompítani, hogy kiemelte a franciaországi, valamint angliai megbeszéléseinek sikerességét. A bécsi találkozóját „nagyon kijózanító” két napként értékelte és kijelentette, hogy „a kommunikációs csatornák teljes mértékben nyitva maradtak.”⁴⁶³ A *Time* magazin azonban úgy értékelte, hogy Kennedy rendszere „a valóság döntő próbáján nem működik. A külpolitika terén az eredménye sajnálatra méltó.”⁴⁶⁴ Alig két hónappal később, augusztus 13-án vasárnap kora reggel megkezdődött a Berlint kettéosztó, mintegy négy méter harminc centiméter magas fal építése. Kennedy szerint – aki kommunikációs szempontból akarta előnyére fordítani az egész helyzetet – maga a fal tulajdonképpen az ég ajándéka volt: „Miért húzna fel Hruscsov egy falat, ha valójában Nyugat-Berlint akarná megkaparintani? Semmi szükség nem lenne egy falra, ha az egész várost akarná hatalmába keríteni.”⁴⁶⁵ Ezt támasztja alá egy augusztus 17-én kelt magyar diplomáciai jelentés is, amely szerint „az Egyesült Államoknak nem érdeke, hogy elősegítse a tömeges disszidálásokat az NDK területéről, és az sem érdeke, hogy az NDK-n belül zendüléseket, vagy egyéb, nagyobb arányú konfliktusokat támogasson [...] nem látná értelmét, hogy a közeljövőben Németország egyesítésével komolyan foglalkozzanak.”⁴⁶⁶ A fal tehát maradt, kettéosztotta a várost, Európát és a világot.

„Jó estét, amerikai honfitársaim!” – mintegy százmillió amerikai tévénézőt köszöntött John F. Kennedy 1962. október 22-én, washingtoni idő szerint este hét órakor. Az alig tizenhét perces beszédben ismertette, hogy az Amerikai Egyesült Államok tengeri blokádot vont Kuba

⁴⁶⁰ Reeves, Richard: i.m. 159. o.

⁴⁶¹ MNL OL XIX-J-1-j Hruscsov-Kennedy találkozó

⁴⁶² Dallek, Robert: i.m. 464. o.

⁴⁶³ John F. Kennedy 1961. június 6-i televíziós beszéde (Link: <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/june-6-1961-report-american-people-returning-europe>) Mentés ideje: 2021. április 11.

⁴⁶⁴ The Nation. In: *Time*, 1961. június 30. 9-15. o.

⁴⁶⁵ Uo. 485. o.

⁴⁶⁶ MNL OL XIX-J-1-j Az Egyesült Államok aktuális külpolitikája, különös tekintettel a jelenlegi berlini helyzetre

köré, miután bebizonyosodott, hogy a szovjetek középhatótávolságú rakétákat telepítettek az Amerikai Egyesült Államok partjaitól alig százötven kilométerre. És amennyiben a helyzet úgy hozza, kész válaszcsapást mérni a kommunista államra. Az elnök zöldesszürke szemei alatt mély barázdák húzódtak, a vibráló, fiatalos arc, amelyhez az amerikaiak hozzászóktak, most nyüzötnak, meggyötörnek, pajzsmirigy-problémája miatt pedig puffedtnak látszott.⁴⁶⁷ „*A mi célunk nem az erő győzelme, hanem a jog érvényesítése. Nem a szabadság feláldozása árán kivívott béke, hanem a béke és a szabadság együtt – itt, ezen a féltekén, és reményeink szerint az egész világon. Ha Isten is velünk, el fogjuk érni ezt a célt.*”⁴⁶⁸ - zárta szavait, majd a képernyő elsötétült. Jellemző volt Kennedyre, hogy egy válsághelyzetet a teljes nyilvánosság előtt kezeljen, és a lehető legnagyobb mértékben a maga hasznára fordítsa a határozott, de rugalmas és óvatos amerikai intézkedéseket. Ezzel a beszéddel sikerült kimozdítania a feleket a kialakult patthelyzetből és a két szuperhatalom bilaterális úton, valamint az ENSZ-ben is kommunikációra kényszerült. Az etikettszerű vádaskodását követően a szovjetek felajánlották, hogy készek kivonni a rakétákat, amennyiben az Egyesült Államok szavatolja, hogy nem szállja meg Kubát. Október 28-án Hruscsov bejelentette, hogy a rakétákat hazaszállítják, ezzel a kubai rakétaválság gyakorlatilag véget ért. A világ a kubai rakétaválságot Kennedy győzelmeként ünnepelte – ahogy maga az elnök is. Hruscsovot a szovjet kommunista párt elnöksége két évvel később leváltotta, az indokok közt megfogalmazódtak „*eszement terveit, elhamarkodott következtetései, meggondolatlan döntései és ábrándokon alapuló cselekedetei*” elleni kifogások is.⁴⁶⁹ A történészek egyöntetűen megegyeznek abban, hogy ez volt a hidegháború negyvenöt évének legveszélyesebb pillanata. A kubai rakétaválság története és tanulságai azonban másként látszanak közel hatvan év távlatából. Hruscsov ugyanis a berlini és a kubai válságban is győzelmet aratott. Erőszakos külpolitikájával demonstrálta, hogy a Szovjetunió a vezetésváltás kezdeti bizonytalanságain túllendülve, újra az Amerikai Egyesült Államok egyenrangú tényezője a világpolitikában. Kennedy mindkét esetben morális, kommunikációs győzelemmel vigasztalódhatott és lubickolhatott a dicsőségben, melyet a közvélemény-kutatások is alátámasztottak.⁴⁷⁰

⁴⁶⁷ Dugard, Martin és O'Reilly, Bill: i.m. 138. o.

⁴⁶⁸ John F. Kennedy 1962. október 22-i televíziós beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/historic-speeches/address-during-the-cuban-missile-crisis>) Mentés ideje: 2021. április 11.

⁴⁶⁹ Johnson, Paul: i.m. 856. o.

⁴⁷⁰ Smith, Tom W.: The Cuban Missile Crisis and U.S. Public Opinion. In: *The Public Opinion Quarterly*, 2003 nyár, Vol. 67, No. 2., 265-293. o.; Schmidt Mária: *Bosszútól amnesztiáig*.

JFK a berlini és a kubai válságot követően Európában azzal vigasztalódhatott, hogy ellenfele kénytelen volt falat emelni annak érdekében, hogy polgárait megtarthassa, míg Kuba esetében azzal, hogy Hruscsov volt az agresszor, ő pedig a béke megőrzője. Azt a tényt azonban, hogy cserében Törökországból vissza kellett vonnia az amerikai rakétákat, jó ideig titokban tarthatta. Hruscsov pedig könnyű szívvel engedhette át a politikai kommunikációs előnyöket ellenfelének, hiszen a szovjet táboron belüli irányított sajtó minden szempontból biztosította számára a központi üzenetek tūpontos továbbítását. Kennedy „győzelme” családilag is jól jött, hiszen a novemberi választások során öccse, Teddy is indult a választáson, amit meg is nyert. A róla megjelent újságcikkek pedig tovább erősítették államférfiúi képét azzal, hogy a győzelem az ő érdeme volt, mellyel „*nagy bizalmat keltett az amerikaiakban.*”⁴⁷¹ A *Saturday Evening Post* az elnök határozott testtartását dicsérte, melyet a válság során tanúsított.⁴⁷² A rendszerváltoztatás azonban Hruscsovot igazolta, hiszen a fal nélkül a kommunisták nem tudták volna hatalmukat stabilizálni.⁴⁷³ Amint rámérték a falra az első kalapácsütést, véget ért a szovjet uralom, megszűnt az NDK és maga a szovjet birodalom is. Kelet-Közép-Európa népei – köztük mi, magyarok is – pedig szabadok lettünk. Hruscsov Kubában és Berlinben is ugyanazt a taktikát választotta: elment a falig, majd a kellő pillanatban – hathatós amerikai befolyással – visszavonulót fűjt. Ezzel biztosította a fal és általa az NDK fennmaradását is, valamint Kuba sértetlenségét, amit a karibi szigetország mind máig meg is őrzött. Szűk egy évvel később, június 26-án Kennedy Nyugat-Berlinbe érkezett. Az emberek „*tapsoltak, integettek, sírtak, éljeneztek, mintha [Jézus] második eljövetele lett volna.*”⁴⁷⁴ A berlini fal meglátogatása után a városháza előtt, a Rudolf Wilde, ma John Fitzgerald Kennedy téren összegyűlt „*ember arcok tengere*”⁴⁷⁵ előtt mondta el szenvedélyes beszédét, mely akkora hatással volt a tömegre, mint a náci tömeggyűléseken a túlradó összetartozás érzése.⁴⁷⁶ „*Kétezer évvel ezelőtt az emberek azt mondták büszkén: »Civis Romanus sum«.* Ma, a szabadság világában pedig azt mondják büszkén: »Ich bin ein Berliner«. Sokan vannak ma a világon, akik nem értik... mi a különbség a szabad világ és a kommunista világ között. Jöjjenek hát el Berlinbe. Vannak, akik azt mondják,

⁴⁷¹ Dallek, Robert: i.m. 652.

⁴⁷² Alsop, Stewart és Bartlett, Charles: In Time of Crisis. In: *The Saturday Evening Post*, 1962. december 8. 15-21. o.

⁴⁷³ Schmidt Mária: *Bosszútól amnesztiáig.*

⁴⁷⁴ Schlesinger, Arthur, Jr.: i.m. 884. o.

⁴⁷⁵ Sorensen, Theodore C.: i.m. 601. o.

⁴⁷⁶ A tömeg reakciója olyan szélsőséges formát öltött, hogy Adenauer megdöbbenve kérdezte Dean Ruskától: „*Ez azt jelenti, hogy Németországnak egy napon új Hitlerre lesz?*” Reeves, Richard: i.m. 536-537. o.

a jövő a kommunizmusé. Jöjjenek hát el Berlinbe.” – mondta Kennedy, majd azzal zárta sorait: „*A szabad emberek, éljenek bárhol, mind berlini polgárok. És ezért szabad emberként büszkén mondom e szavakat: »Ich bin ein Berliner«.*”⁴⁷⁷ Németországi útját sikerként értékelte, Dublin felé odaszólt Sorensennek a repülőgépen: „*Soha életünkben nem lesz még egy ilyen napunk.*”⁴⁷⁸

Diadalmas európai körútja – mely Németországon kívül érintette Olaszországot és Írországot – növelte a mozgásterét az atomcsend-egyezményt előkészítő tárgyalások során, ezért agresszív kampányba kezdett. Még németországi utazása előtt, június 10-én beszédet mondott az American University diplomaosztó ünnepségén, melyen az atomcsend-egyezmény megkötése mellett emelt szót. Az időzítés nem volt véletlen: szónoklatával azt remélte, hogy ellensúlyozni tudja Pekinget a júliusi moszkvai kínai-szovjet csúcson. Beszédében a Szovjetunióval szembeni amerikai magatartás felülvizsgálatát szorgalmazta és felhívta a figyelmet arra, hogy egy szovjet-amerikai konfliktus huszonnégy órán belül elpusztítana „*mindent, amit megteremtettünk és amiért dolgoztunk.*”⁴⁷⁹ Egy ilyen katasztrófa elkerülése érdekében jött létre az úgynevezett „*forró drót.*”⁴⁸⁰ Szavai azonban nem igazán rázták fel az amerikai népet és az amerikai sajtóban is csak visszafogottan foglalkoztak velük. A kommunista blokk országaiban – köztük Magyarországon is – azonban nagyobb visszhangra talált Kennedy beszéde.⁴⁸¹ A *New York Times* június 13-i cikkében címlapon foglalkozott azzal, hogy az *Izvesztijja* teljes terjedelmében publikálta az elnök szavait. A cikkben megszólaltatnak egy szovjet értelmiségit, aki szerint a beszéd leiratának publikálása a „*kölcsönös megértést*” bizonyítja. Egy szovjet munkásnő pedig arról kérdezte barátját: „*Olvastad Kennedy beszédét? Az egész a békéről szól.*”⁴⁸² Hogy átvigye az atomcsend-egyezmény ratifikálását, július 26-án a szerződés érdekében ismét beszédet mondott, melyben apokaliptikus képet vizionált, melyben

⁴⁷⁷ MacArthur, Brian (szerk.): i.m. 198-199. o.

⁴⁷⁸ Sorensen, Theodore C.: i.m. 601. o.

⁴⁷⁹ John F. Kennedy 1963. június 10-i beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/american-university-19630610>) Mentés ideje: 2021. április 12.

⁴⁸⁰ Simon Ágnes és Simon Eszter: Forródrót a hidegháborúban. In: *Aetas*, 19. évf. 3. sz., 2004. 74-86. o.

⁴⁸¹ Lásd: Kennedy elnök az amerikai külpolitikáról és a szovjet-amerikai kapcsolatokról. In: *Népszabadság*, 1963. június 11. 1. o.; Az Egyesült Államok nem töri meg az atomcsendet. In: *Magyar Nemzet*, 1963. június 11. 1. o.; Kennedy beszéde a szovjet-amerikai viszonyról és a leszerelés kérdéséről. In: *Népszava*, 1963. június 11. 1. o.; A moszkvai tanácskozás az atomcsendről reményekre jogosít. In: *Népszabadság*, 1963. június 12. 1-2. o.; Árkus István: Felismerések és tettek. In: *Népszabadság*, 1963. június 13. 2. o.; 20 év alatt először... Kennedy beszédéről. In: *Népszava*, 1963. június 13. 5. o.

⁴⁸² Topping, Seymour: Russians Stirred By Kennedy Talk About Cold War. In: *The New York Times*, 1963. június 13. 1. és 11. o.

alig hatvan perc alatt „300 milliónál is több amerikai, európai és orosz, valamint ki tudja még hány ember máshol halhat meg, és az életben maradtak, ahogy Hruscsov elnök úr figyelmeztette a kínai kommunistákat, »az életben maradtak a halottakat fogják irigyelni.«” Úgy vélte azonban, hogy az atomcsend-egyezmény „egy lépéssel távolabb visz bennünket a háborútól [...] és azt az ígéretet hordozza, hogy korlátok közé szorítja a Kelet és Nyugat között folyó fegyverkezési versenyt.”⁴⁸³ A szerződés – melyet a felsőház szeptember 24-én nagy többséggel, 80:19 arányban elfogadott – mérföldkövet jelentett abban a negyvenöt éves küzdelemben, hogy a hidegháború ne csapjon át egy olyan totális konfliktusba, amely elpusztítaná a Földet. A megállapodás, melyet mindenki Kennedynak tulajdonított, megerősítette a hitet az emberekben, hogy a fiatal elnök akár még a hidegháborút is képes békésen befejezni.

Kennedy számára 1961-ben még elképzelhetetlen volt, hogy másfél évtizeden belül Vietnam lesz az a háborús zóna, ahol bármelyik külföldi konfliktust figyelembe véve – kivéve természetesen az első és a második világháborút – a legtöbb amerikai katona fog meghalni.⁴⁸⁴ Tény, hogy Kennedy nehéz helyzetet örökölt Eisenhower-től, politikája azonban – a lendületen túl – semmiben sem különbözött elődjétől. Vietnamot csak és kizárólag hidegháborús kontextusban tudta értelmezni, köszönhetően annak, hogy sem tanácsadói körében, sem pedig az adminisztráció körében nem voltak olyan szakemberek, akik értették volna a térséget és annak lelkületét. Amikor egy 1962. április 11-i sajtótájékoztatón újságírók felhozták két amerikai katona halálát Dél-Vietnamban, akkor is ezen a nézőponton keresztül értelmezte az eseményeket: „Azon vagyunk, hogy Vietnam megőrizhesse függetlenségét és ne kerüljön a kommunisták uralma alá [...] nem hagyhatjuk sorsára Vietnamot.”⁴⁸⁵ Egészen 1963. május 8-ig úgy tűnt, van esély arra, hogy az amerikaiak komolyabb katonai erő bevetése nélkül kezeljék a helyzetet.⁴⁸⁶ Azonban Ngo Dinh Diem május 8-án a Buddha születésnapját ünneplő tömeg közé lövetett, ezzel kioltva kilenc ember életét, ez pedig országos tüntetéssorozathoz vezetett. Thich Quang Duc szerzetes pedig gondja volt rá, hogy az egész világ figyelmét Dél-Vietnamra irányítsa: a 73 éves szerzetes június 11-én egy saigoni főútvonalon felgyújtja magát. Az AP

⁴⁸³ John F. Kennedy 1963. július 23-i televíziós és rádiós beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/nuclear-test-ban-treaty-19630726>) Mentés ideje: 2021. április 12.

⁴⁸⁴ Az első világháborúban 116 516, míg a második világháborúban 405 399 katona halt meg. A vietnami háborúban 58 220 katona vesztette életét. Bővebben: American War and Military Operations Casualties: Lists and Statistics. In: *Congressional Research Service*, 2020. július 29.

⁴⁸⁵ John F. Kennedy 1962. április 11-i sajtótájékoztatója (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-press-conferences/news-conference-30>) Mentés ideje: 2021. április 13.

⁴⁸⁶ Dallek, Robert: i.m. 758-759. o.

hírügynökség később Pulitzer- és World Press Photo díjas fényképe nyomán az egész világ ledöbbsent, melyen az sem segített, hogy Dél-Vietnam *da facto* first ladyje azt nyilatkozta az eset nyomán, hogy „*ők csak égessék el magukat, mi tapsolni fogunk.*”⁴⁸⁷

Miközben a sajtó polgárháborús helyzetről tudósított, a Kennedy-kormányzat tehetetlennek bizonyult és ellentmondásos nyilatkozatokba bonyolódott.⁴⁸⁸ Kennedy azon döntését, melynek értelmében a katonai tanácsadók számát néhány százzal több, mint tizenhatezerre emelte, valamint azt a tényt, hogy beleegyezett a vietnami puccsba, amely Diem és testvérének kivégzéséhez vezetett, többen úgy jellemezték, mint az Amerikai Egyesült Államok későbbi nagyarányú beavatkozásához vezető első lépéseket.⁴⁸⁹ Tény, hogy Diem kivégzésével a centrifugális erők működése lépett életbe, amely nem csupán a vietnami káoszt okozta, hanem kiemelte az elnök gyengeségét: képtelen volt arra, hogy kézben tartsa az eseményeket.

5.3. Politikai szükségszerűség

John F. Kennedy a Disznó-öbölben elszenvedett vereségét követően jogosan tarthatott attól, hogy az Egyesült Államokon belül megrendülhet a politikai befolyása. Ezért a háttérben azon dolgozott, hogy maga mellé állítsa Eisenhower, Nixont, illetve több más tisztségviselőt is. Noha Kennedy nem fogadta meg Nixon azon tanácsát, hogy támadja meg Kubát, azzal hízelgett egykori ellenfelének, hogy kendőzetlenül beszélt neki a politikáról: „*Csak a külügyek elég fontosak ahhoz, hogy az elnök foglalkozzon velük, ugye? Úgy értem, olyan ügyekhez képest, mint például Kuba, ki nem szarja le, hogy a minimálbér egy dollár tizenöt cent vagy egy dollár*

⁴⁸⁷ Gregory, Joseph R.: Madame Nhu, Vietnam War Lightning Rod, Dies. In: *The New York Times*, 2011. április 26. (Link: <https://www.nytimes.com/2011/04/27/world/asia/27nhu.html>) Mentés ideje: 2021. április 13.

⁴⁸⁸ Szeptember 2-án Walter Cronkite-nak nyilatkozva azt mondta, hogy „*Vietnam népének kell győznie ebben a háborúban,*” míg egy héttel később, amikor arról kérdezték, van-e oka kétségbe vonni a dominóelméletet, azt válaszolta: „*Nincs [...] ha Vietnam elesik [...] azt a benyomást is keltené, hogy Kína és a kommunisták jelentik Délkelet-Ázsia jövőjét.*” John F. Kennedy 1963. szeptember 2-i interjúja (Link: <https://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/kentv.htm>) Mentés ideje: 2021. április 13.; John F. Kennedy 1963. szeptember 9-i interjúja (Link: <https://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/pentagon2/ps38.htm>) Mentés ideje: 2021. április 13.

⁴⁸⁹ Dallek, Robert: i.m. 804. o.

*huszonöt cent?*⁴⁹⁰ Ami a szövegben talán elsőre feltűnik, az Kennedy trágár megjegyzése, mely egyáltalán nem állt tőle távol: egy alkalommal, amikor a kampány során valaki katolikus vallása miatt kritizálta, nemes egyszerűséggel a „rohadék” (*bastard*) megszólítással élt az illető felé. Másodszor pedig, ez a mondat kiválóan illusztrálja az amerikai elnök belpolitika iránti „elkötelezettségét.”

A Kennedy életével foglalkozó történeti munkák döntő többsége egyetért abban, hogy ezer napjának belpolitikai eredményei kifejezetten szerények voltak. James Patterson szerint a „*belpolitika terén elért teljesítménye aligha nevezhető elképesztőnek*”, melynek okát elsősorban Kennedy „*ötletelen kormányzásában,*” a liberálisok megvetésében, valamint abban látta, hogy nem volt hajlandó kuncsorogni a kongresszus kegyeiért.⁴⁹¹ Számszerűsítve azonban Kennedy korántsem szégyenkezhetett elődjeihez, sőt utódjaihoz képest sem: 1961-ben 54 elnöki törvényjavaslatból 33-at fogadott el a kongresszus (ebből 26-ot az első száz napján),⁴⁹² ami 61 százalékos sikerként könyvelhetett el. 1962-ben az újabb 54 javaslatból 40 jutott törvényerőre, ami 74 százalékos arány.⁴⁹³ Sok esetben azonban, mire a törvényjavaslatok oda kerültek, hogy az elnök aláírásával törvényerőre emelkedjenek, gyakran lényegesen megváltoztak ahhoz képest, ahogyan azt Kennedy a Capitol Hillre felküldte. Ezzel kapcsolatos álláspontját Pulitzer-díjas művében azonban már korábban kifejtette: „*egy tűrhető vagy gyenge törvényjavaslat még mindig jobb, mint a semmilyen, és bármilyen a javaslat, csak az adok-veszek, egyezkedések útján fogadhatja el a szenátus, a képviselőház, az elnök és a nemzet.*”⁴⁹⁴

JFK fontosabb reformkezdeményezései közül sem az adócsökkentésből, sem az oktatás szövetségi támogatásából, sem a *Medicare*-ből és sem a polgárjogokból hivatali ideje alatt nem lett törvény. Irvin Bernstein történész – aki részletesen elemezte Kennedy elnökségének belpolitikáját – az oktatási és egészségügyi törvényjavaslat vitáit például egyenesen egy politikai viperafészeknek látta.⁴⁹⁵ Ezt ellensúlyozandó, elnöksége kezdetén Sam Rayburn

⁴⁹⁰ Graubard, Stephen: i.m. 393. o.

⁴⁹¹ Patterson, James T.: *Grand Expectations: The United States, 1956-1974*. Oxford University Press, Oxford, 1996. 461. o.

⁴⁹² A képzeletbeli dobogó harmadik fokát foglalja el John F. Kennedy azzal, hogy első száz napja során 26 javaslata emelkedett törvényerőre. Második helyen Harry Truman (53), míg első helyen a száz nap „ötletgazdája”, Franklin D. Rooseveltt (76) áll.

⁴⁹³ Brogan, Hugh: i.m. 125. o.

⁴⁹⁴ Kennedy, John F.: i.m. 40. o.

⁴⁹⁵ Bernstein, Irving: *Promises Kept: John F. Kennedy's New Frontier*. Oxford University Press, New York, 1991.

házelnökkel szövetkezve azon munkálkodott, hogy a tizenkét fős Házsabálybizottságot (*Rules Committee*) tizenöt főre emelje, hogy ezzel két újabb progresszív demokratát juttasson a testületbe. Azonban hiába győztek 217:212 arányban január 31-én, a fenti példák is jól mutatják, Kennedy nem feltétlenül tudta érvényesíteni akaratát egy olyan demokrata többségű kongresszusban, melynek déli képviselői inkább szavaztak együtt a republikánusokkal, minthogy a pártfegyelmet tartsák. Ezért kormányzását kormányrendeletekkel kezdte: például arra utasította a mezőgazdasági minisztériumot, hogy növelje a munkanélküliek között szétosztott élelmiszer mennyiségét.⁴⁹⁶ Fontosabb javaslatai, mint például egy önálló Lakásügyi Minisztérium felállítása, valamint a szegénység elleni hatékony fellépés utódja, Lyndon B. Johnson nevéhez fűződik. Ezeknek döntő hányadát csak az 1964-es választást követően valósíthatta meg. Kennedy örökségének részét képezte az is, hogy jelentős belpolitikai reformjavaslatai tartós és kedvező hatást gyakoroltak az országra. Bár ezek kevésbé formáltak és alakították a róla kialakult képet, egy mégis akadt, ami befolyásolta: a polgárjogi mozgalom.

Kennedy beiktatási beszédében mindössze egyetlen alkalommal említette a faji igazságtalanságot, és azt is elsősorban külpolitikai vonatkozásban: „*a fáklyát az amerikaiak új generációja vette kézbe, [...] akik nem hajlandók tanúi lenni vagy megengedni azon ember jogok lassú megszüntetését, amelyekhez ez a nemzet mindig is hű volt, s amelyekhez itthon és szerte a világon hűek vagyunk ma is.*”⁴⁹⁷ Elnökválasztási kampányához hasonlóan, elnöksége során is rendkívül óvatosan nyúlt a polgárjogi kérdésekhez: megértette, hogy a déliek uralta Kongresszus (legyen az demokrata vagy republikánus) nagy valószínűséggel nem fogja őt radikális polgárjogi ügyekben támogatni, ezzel pedig olyan, hosszasan elhúzódó belpolitikai csatározásokba merült volna el Washington mocsaraiban, amely kihatott volna külpolitikai fókuszú kormányzására. Amikor a Polgárjogi Bizottság (*Civil Rights Commission*) egyik tagja sürgette Kennedyt, hogy tegyen valamit ezen a téren, így válaszolt: „*Nézze, Atyám [Theodore Hesburgh], lehet, hogy holnap Berlinbe kell küldenem az Alabamai Nemzeti Gárdát, és nem akarom, hogy itthon közben éppen egy forradalom kellős közepén legyünk.*”⁴⁹⁸ Első lépései tehát inkább szimbolikus jelentésűek voltak, és nem hoztak komoly, forradalmi változásokat: Robert C. Weaver lett az első fekete ingatlanszakértő, akit kinevezett a Lakásügyi és Otthonfinanszírozási Ügynökség (*Housing and Home Finance Agency, HHFA*) élére. Amikor a beiktatási parádén a parti őrség felvonulását nézte, feltűnt neki, hogy a testületben egyetlen

⁴⁹⁶ Dallek, Robert: i.m. 375. o.

⁴⁹⁷ MacArthur, Brian (szerk.): i.m. 186. o.

⁴⁹⁸ Reeves, Richard: i.m. 60. o.

fekete sincs, ezért arra utasította a pénzügyminisztert, hogy vegyen fel feketéket a fegyveres testületbe. Miután jelentést kért a kabinetjétől arra vonatkozóan, hogy egyes minisztériumokban hány fekete dolgozik, az eredmények láttán elképedt: a szövetségi kormányzat összes alkalmazottja közül mindössze 12,6 százalékot ért el a néger alkalmazottak aránya, amiből csupán két fő viselt magasabb köztisztviselői hivatalt, nagy többségüket pedig kétéves munkára alkalmazták.⁴⁹⁹ Ezért felszólította minisztereit: vizsgálják meg annak lehetőségét, hogy megnyissák a közigazgatást a feketék számára is. Különös figyelmet szentelt a külügyi szolgálatnak, ahol úgy érezte, hogy a feketék hiánya hátrányosan érinti az Amerikai Egyesült Államokról külföldön kialakított képet. Éppen ezért kinevezte Clifford R. Whartont nagykövetnek Norvégiába. Ezzel ő lett az első olyan fekete politikus, aki ilyen magas diplomáciai tisztséget töltött be egy olyan országban, ahol a lakosság szinte kizárólag fehér bőrű volt.⁵⁰⁰ Arra persze ő sem számított, hogy polgárjogi kérdésekben az események fogják majd irányítani. Bayard Rustin, a *Congress of Racial Equality* (CORE) egyik alapítója tökéletesen jellemezte Kennedynak a polgárjogokkal kapcsolatos politikáját: „*bármí, amit Kennedytől kaptunk, az objektív helyzetből és a politikai szükségszerűségből fakadt, nem pedig John Kennedy lelkéből. Csak reagált a helyzetekre.*”⁵⁰¹

Amikor május elején a CORE tizenhárom fekete és fehér tagja Washingtonban buszra szállt, hogy május 17-re, a Legfelsőbb Bíróság iskolai szegregációt megszüntető határozatának hetedik évfordulójára New Orleansba érjen, május 15-én Kennedység azzal szembesültek, hogy az újságcikkek a „szabadságért utazókkal” (*Freedom Riders*) vannak tele,⁵⁰² akiket útjuk során egyre durvább támadások értek: Annistonban felgyújtották az egyik buszt, Birminghamben pedig a rendőrfőnök szándékosan tartotta távol a járőröket az utcáktól, hogy a tömeg „igazságot” szolgáltatthasson. A következő éjjel megtámadták azt a templomot, ahol Martin Luther King prédikált. Az adminisztráció lépéskényszerbe került. Hogy Jack Kennedyt elszigeteljék a válságtól, Bobby Kennedy volt az, aki folyamatosan tárgyalt mind a helyiekkel, mind a feketékkel. A Fehér Ház csak egy rövid sajtóközleményt adott ki, melyben leszögezték, hogy az Egyesült Államok kormánya fenntartja a közrendet. Miután a „szabadságért utazók”

⁴⁹⁹ Brogan, Hugh: i.m. 82-83. o.

⁵⁰⁰ Dallek, Robert: i.m. 376-377. o.

⁵⁰¹ Rustin, Bayard. Ed Edwin által készített interjú, 1985. szeptember 12. *Oral History Research Office, Columbia University*. 316. o.

John F. Kennedy Library Oral History Program. 335. o.

⁵⁰² Lásd az AP hírügynökség tudósítását: Bi-Racial Buses Attacked, Riders Beaten in Alabama. In: *The New York Times*, 1961. május 15., 1. és 22. o.

letöltötték börtönbüntetésüket, az elnök nem fogadta őket a Fehér Házban és még csak nyilatkozatot sem adott ki az ügyben. A felmérések szerint ugyanis a megkérdezettek csupán 22 százaléka értett egyet az utazókkal, míg 61 százalékuk elítélte azt.⁵⁰³ Ez abban erősítette meg az elnököt, hogy így is politikai bátorságról tett tanubizonyságot, amikor beavatkozott az eseményekbe.

Egy évvel később, amikor 1962 áprilisában a Gallup arra kérdezett rá, hogy „*Mi az ország előtt álló legfontosabb probléma?*”, mindössze 6 százalék válaszolta azt, hogy a faj kérdések vagy a fajok elkülönítése, miközben 63 százalék a „*háborút, a békét és a nemzetközi feszültséget*” jelölte meg. Egy májusban végzett kutatás kimutatta, hogy a megkérdezettek 42 százaléka gondolta úgy, hogy az adminisztráció túlságosan is erőlteti a faji integrációt.⁵⁰⁴ Kennedy pedig túlságosan is modern politikus volt ahhoz, hogy szembeszálljon ilyen számokkal, erkölcsi értelemben bármennyire is lehangolónak tartotta a helyzetet. A szimbolikus döntések viszont folytatódtak: Thurgood Marshallt jelölte ki második fekete bírónak az amerikai szövetségi fellebviteli bíróságokon. A bíróságokra korlátozott számban felvettek ugyan afroamerikaiakat, de ezek a rendkívül óvatos lépések nem ellensúlyozták azt a tényt, hogy Kennedy öt olyan déli bírót is kinevezett különböző bírói hivatalokba, akik fenn kívánták tartani a szegregációt. Ezzel elsősorban a déliek támogatását akarta elnyerni az oktatás és/vagy a *Medicare* ügyében, amelyek politikailag többet hozhattak volna számára. Egész 1962-ben háttérbe szorultak a polgárjogi kérdések, a belpolitika terén ugyanis a gazdaság és az aranykiáramlás miatti aggodalmak váltak prioritássá. Habár a Polgárjogi Bizottság arra ösztönözte az elnököt, hogy támogasson egy polgárjogi törvényt, de Kennedy egy kevésbé átfogó stratégia mellett tette le a voksát: a törvényeket leginkább megszegő déli megyék ellen indítottak pereket. King nem véletlenül rótt fel neki egy televíziós interjúban, hogy „*többet tehetne az erkölcsi meggyőzés terén annál, hogy alkalmanként. a faji elkülönítés ellen szónokol, és ennek a kérdésnek a morális oldaláról oktatja ki a nemzetet.*”⁵⁰⁵ Az elnök reakciója, miszerint az adminisztráció elkötelezett az összes amerikaiak megillető alkotmányos jog iránt, s hogy a kormányzat már így is számos intézkedést hozott annak érdekében, hogy egyenlő lehetőséget biztosítsanak minden egyes amerikai számára, inkább a téma eltávolítása volt

⁵⁰³ Public Opinion Polls on Civil Rights Movement Activities 1961-1969 (Link: https://www.crmvet.org/docs/60s_crm_public-opinion.pdf) Mentés ideje: 2021. április 17.

⁵⁰⁴ Saad, Lydia: Gallup Vault: JFK's Fight for James Meredith, Integration. In: *Gallup*, 2017. szeptember 29. (Link: <https://news.gallup.com/vault/220052/gallup-vault-jfk-fight-james-meredith-integration.aspx>) Mentés ideje: 2021. április 17.

⁵⁰⁵ Critical of the President. In: *The New York Times*, 1962. július 23. 13. o.

magától és a Fehér Háztól.⁵⁰⁶ Amikor a sajtó az Albany városában uralkodó állapotokról kérdezte, ahol a városi tanács még csak tárgyalóasztalhoz sem ült a feketékkel, Kennedy gyakorlatilag elismerte, hogy tehetetlen az ügyben. *„Kennedy polgárjogi stratégiája bármennyire is megfelelt a kongresszusi hangulatnak 1961-ben, rosszul mérte fel egy forradalmi mozgalom dinamizmusát.”* – állapította meg később Schlesinger.⁵⁰⁷

A forradalom nem állt le. James Meredith 1961 januárja óta küzdött azért, hogy felvegyék a Mississippi állambeli Ole Missre. 1962. szeptember 10-én fogadták el Meredith fellebbezését, három nappal később Ross Barnett mississippi kormányzója televíziós beszédében kritizálta a szövetségi államot és kijelentette, hogy amíg ő lesz az állam kormányzója, addig az államban egyetlen iskola sem lesz integrálva.⁵⁰⁸ A kormányzó ellenkezése miatt a Fehér Ház kénytelen volt beavatkozni a konfliktusba, mely feladat ezúttal is Bobbyra hárult. Szeptember 29-re azonban eljött az idő, hogy Jack közvetlenül gyakoroljon nyomást a kormányzóra és a Mississippi Nemzeti Gárda egységeit szövetségi fennhatóság alá helyezze. Másnap Kennedy beszédében hangsúlyozta, hogy az ország a törvény erejére támaszkodik és *„semmi akadályát sem látta annak, hogy ne lehessen gyorsan és csendben lezárni ezt az ügyet.”*⁵⁰⁹ Az elnök végül csekély politikai veszteséggel került ki az összecsapásból és Meredith beiratkozhatott. A média az Egyesült Államokban és külföldön is dicsérte az adminisztráció *„határozottságát és eltökéltségét”* a *„törvény és a rend betartásában,”* bár nem értették, hogy *„miként létezhet faji feszültség egy olyan fejlett országban, mint az Egyesült Államok.”*⁵¹⁰

1963 első öt és fél hónapjában Kennedy nagyon óvatos álláspontot foglalt el a polgárjogok kérdésében. Hagyta, hogy az Emancipációs Kiáltvány centenáriumi évfordulója elnöki nyilatkozat nélkül múltján el és gondoskodott arról is, hogy Lincoln születésnapján a fekete vezetőknek adott hatalmas fehér házi fogadásról alig számoljon be a sajtó. Míg a törvényhozásban passzivitást mutatott, retorikai szinten továbbra is rendkívül aktívnak bizonyult. Évértékelő beszédében büszkén sorolta fel kormányzati eredményeit és leszögezte,

⁵⁰⁶ John F. Kennedy 1962. július 23-i sajtótájékoztatója (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-press-conferences/news-conference-39>) Mentés ideje: 2021. április 17.

⁵⁰⁷ Dallek, Robert: i.m. 584. o.

⁵⁰⁸ Barnett Defies Federal Court On Mississippi U. Integration. In: *The New York Times*, 1963. szeptember 14. 1. és 15. o.

⁵⁰⁹ John F. Kennedy 1962. szeptember 30-i televíziós és rádiós beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/university-of-mississippi-19620930>) Mentés ideje: 2021. április 17.

⁵¹⁰ Dallek, Robert: i.m. 589. o.

hogy „a világon a legértékesebb és legerősebb jogot, a választójogot... nem lehet megtagadni egyetlen állampolgártól sem fajra vagy bőrszínre való tekintettel... Az emancipáció százéves évfordulóján mindenkinek, aki szavazni akar, meg kell adni hozzá a jogot.”⁵¹¹ Februárban pedig arra szólította fel a Kongresszust, hogy vessen véget a feketék jogai megsértésének. A szavakat azonban nem követték tettek, a polgárjogi vezetőket pedig az elnök érzelmes sorai nem igazán hatották meg. Áprilisban Martin Luther Kingék Birminghamben kampányt indítottak a város szegregált közintézményei és foglalkoztatási gyakorlata ellen. Ez volt Délen az egyik legrasszistább közösség és tisztában voltak azzal, hogy ha bármilyen megmozdulást terveznek, azt Eugene Connor, a város rendőrfőnöke le fogja verni, ezzel pedig bekerülnek az országos hírekbe, ami a Kennedy-kormányzat figyelmét is a küzdelemre irányítja majd. Amikor május 3-án és 4-én fekete tüntetők, köztük gyerekek is, a város tilalma ellenére felvonultak, a rendőrség vízágyúkkal, gumibotokkal és kutyákkal támadt a tömegre. Az ott készült képek bejárták a (világ)sajtót. Az elnök azonban nyugodtan, a témát lefelé játszva nyilatkozott.

Ezt néhány nappal később egy kevésbé erőszakos, de hasonlóan felkavaró eset követte. George Wallace, Alabama kormányzója az általa vezetett államban meg akarta akadályozni a faji integrációt és bejelentette, hogy nem fogadja el a szövetségi bíróság azon döntését, mely szerint az államnak lehetővé kell tennie két fekete diák felvételét az alabamai egyetemre. Habár Wallace arról tájékoztatta a sajtót, hogy meg fogja akadályozni, hogy James Hood és Vivien Malone bejuthasson az egyetemre, az egész nem volt más a részéről, politika színjátéknál. Tisztában volt vele, hogy nem tudja megakadályozni a két fekete diák beiratkozását, viszont ahhoz, hogy ne veszítsen szavazókat, keménynek kellett mutatkoznia. Amikor Kennedy szövetségi irányítás alá vette az Alabama Nemzeti Gárdát és a katonák megjelentek az egyetem kapujában, Wallace elállt az útból. Kennedy pedig győzelmet aratott és úgy gondolta, ez a legalkalmasabb pillanat egy jelentősebb polgárjogi törvény elfogadására, amely átfogó választ ad a problémákra. Így, elnöksége során először kezébe veheti a polgárjogi kérdés feletti ellenőrzést és irányítást.

Még aznap este nagy hatású televíziós bejelentést kívánt tenni, Sorensennek pedig mindössze két órája maradt arra, hogy megírja a beszédet. „*Ha azt mondom, hogy őriült iramban dolgoztam, nem mondtam semmit. Miközben a szöveget gépeltem, az elnök bejött a szobámba – azt hiszem, ez volt az egyetlen alkalom az elnöksége alatt, amikor az én szobámba bejött – és azt mondta: Hogy haladsz? Ne aggódj – válaszoltam –, épp most fejezek be néhány módosítást.*

⁵¹¹ John F. Kennedy 1963. január 14-i beszéde (Link: <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/january-14-1963-state-union-address>) Mentés ideje: 2021. április 17.

Hű – felelte –, már azt hittem, megírt szöveg nélkül kell az országos televízióban megjelennem.”⁵¹² „Elsősorban egy erkölcsi kérdéssel állunk szemben.” – jelentette ki megragadó egyszerűséggel. „A kérdés egyidős a Szentírással, és olyan egyértelmű, mint az amerikai alkotmány. A kérdés veleje az, hogy minden amerikai egyenlő jogokkal és egyenlő lehetőségekkel rendelkezzen-e... Száz évet késlekedtünk azóta, hogy Lincoln elnök felszabadította a rabszolgákat, ám az utódaik, az unokáik nem teljesen szabadok. Még mindig nem szabadultak meg az igazságtalanság béklyóitól. Még mindig nem szabadultak meg a társadalmi és gazdasági elnyomástól, és a nemzet, minden reménye és dicsekvése ellenére, nem lesz addig teljesen szabad, ameddig minden állampolgára nem válik szabaddá.”⁵¹³

Kennedy egy héttel később, június 19-én nyújtotta be javaslatát a Kongresszusnak, melynek háttérében többek között az állt, hogy a beszédét követően felesége és gyerekei szeme láttára lőtték le Medgar Evers fekete aktivistát, második világháborús veteránt. A javaslat benyújtásával sikerült maga mellé állítania az augusztus 28-i washingtoni tüntetést, amely már nem azért vonult fel, hogy a Fehér Házat, hanem hogy a Kongresszust győzze meg egy átfogó polgárjogi törvény megalkotásának szükségességéről. Jack, de legfőképp Bobby eközben a háttérben azon munkálkodott, hogy a több mint kétszáz ezer fős tüntetésen minden a lehető legnagyobb rendben legyen. Habár a közvélemény-kutatások szerint a megkérdezettek 63 százaléka nem értett egyet a felvonulással,⁵¹⁴ annak máig tartó hatása – köszönhetően Martin Luther King könnyfakasztó „Van egy álmom” kezdetű beszédének– elvitathatatlan. Magára az elnökre is nagy benyomást tett King beszéde: amikor a tüntetést követően fogadta őket a Fehér Házban, Kennedy azzal köszöntötte Martin Luther Kinget, hogy „nekem is van egy álmom.”⁵¹⁵

Azzal, hogy John F. Kennedy 1963-ban a feketék forradalmát az amerikai szabadság jövőjének szolgálatába állította, végül is egygyé vált a polgárjogi mozgalmakkal.

5.4. Tojásfejűek

⁵¹² Talbot, David: i.m. 288. o.; Sorensen, Theodore C.: i.m. 279-280. o.

⁵¹³ John F. Kennedy 1963. június 11-i televíziós és rádiós beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/civil-rights-radio-and-television-report-19630611>) Mentés ideje: 2021. április 17.

⁵¹⁴ Reeves, Richard: i.m. 579. o.

⁵¹⁵ Sorensen, Theodore C.: i.m. 505. o.

Egy elnökválasztási hadjáratot követően nemcsak a sajtó, de a politikai elemzők, valamint a közvélemény is rendkívüli érdeklődést mutatott az iránt, hogy ki, milyen pozíciót fog kapni a felálló adminisztrációban. Amikor Eisenhower beköltözött a Fehér Házba, mindenki biztosra vette, hogy azokra az emberekre fog támaszkodni, akik hozzásegítették a győzelemhez. Ám mivel John F. Kennedy elsősorban a családjának, közeli barátainak és ismerőseinek köszönhette a győzelmét, nem érezte úgy, hogy bármivel is tartozna a Demokrata Pártnak. Egy kabinet összeállítása soha nem egyszerű feladat, főképp nem egy fiatal elnök számára. Ha köztisztviselőként álló, megcsontosodott emberekkel veszi magát körbe, akkor táptalajt ad azoknak a kampány alatti kritikáknak, hogy túl fiatal ahhoz – „hátulgombolós”, ahogy Eisenhower mondta –, hogy átvegye a vezetést és csak tapasztalt tanácsadók közreműködésével tudja működtetni kabinetjét. Ugyanakkor azt a látszatot sem szerette volna kelteni, hogy csupa amatőr és jelentéktelen emberrel veszi körbe magát, akik fejbólogató Jánusként soha nem vonják kétségbe döntéseit. Ezért Kennedy – Franklin D. Roosevelttel példáját követve – a letehetségesebb és legrátermettebb embereket akarta maga köré gyűjteni.

A szűkös választási győzelemből azt a következtetést vonta le, hogy meg kell békítenie a republikánusokat, s egyértelmű jelzést kell számukra adni, hogy elnökként nem a párt-, hanem a nemzeti érdeket tartja szem előtt. S valóban: amikor az első cikk⁵¹⁶ megjelent az új adminisztráció néhány tagjáról, sokan nemtetszésüket fejezték ki amiatt, hogy megtartotta Allen Dullest a CIA, illetve J. Edgar Hoovert az FBI élén, akik nemzeti ikonnak számítottak.⁵¹⁷ Hoover megtartását a Szövetségi Nyomozó Iroda élén azt a célt is szolgálhatta, hogy ne szivárogtasson ki a magánéletéről kényes információkat. Talán Johnson elnök fogalmazta meg a legjobban: Hoovert „*jobb bent tartani a sátorban, hogy kifelé pisáljon, mint kint tartani, hogy befelé pisáljon.*”⁵¹⁸

Kennedy rendkívül ügyelt arra, hogy egyetlen lobbierő vagy egyén foglya se legyen az adminisztráció tagjainak kiválasztásakor. Tisztában volt vele, hogy sok esetben nála nagyobb tapasztalattal és tudással rendelkező emberekkel kerül majd kapcsolatba, akik a fiatalsága okán megpróbálják a befolyásuk alá vonni. A lehetséges kinevezettekre és tanácsadókra nem úgy tekintett, mint rosszindulatú emberekre, akik a hatalmát akarják gyengíteni, hanem úgy, mint határozott és vezetéshez szokott szakemberekre, akik készen állnak, hogy segítsék egy

⁵¹⁶ Sketches of Six Appointees and Adviser in the Kennedy Administration. In: *The New York Times*, 1960. november 11. 23. o.

⁵¹⁷ Schlesinger, Arthur, Jr.: i.m. 125. o.

⁵¹⁸ Halberstam, David: The Vantage Point. In: *The New York Times*, 1971. október 31., 1. és 10-16. o.

tapasztalatlan elnök munkáját. JFK a roosevelt-i értelemben vett erős elnök akart lenni, aki „*ura tudott maradni egy olyan, egyre terjeszkedő kormánynak, amelyben egymást érték az olyan erős akarátú emberek, akik a saját fejük után szerettek volna menni.*”⁵¹⁹ Ezért még augusztusban felkérte régi washingtoni ügyvédbarátját, Clark Cliffordot, hogy készítsen számára kormányváltási feljegyzéseket: „*Ha megválasztanak, nem úgy akarok felébredni november 9-én reggel, hogy azt kell kérdezniem magamtól: »Most pedig mi az ördögöt csináljak?«*” Clifford akár veszélyt is jelenthetett volna az elnökre azzal, hogy történeteket szivárogtat ki a sajtónak arról, hogy milyen meghatározó szerepet játszik a kormányzat kialakításában. Jack tréfásan meg is jegyezte, hogy Clifford semmit sem kér cserébe „*azon kívül, hogy az egy dolláros bankjegy hátán hirdethesse a Clifford ügyvédi irodát.*” Clifford rögtön leszögezte, hogy nem kíván a Kennedy-adminisztrációban kormányzati tisztséget betölteni.⁵²⁰ Ezzel egy időben felkérte Richard Neustadtot, a Columbia Egyetem politológusát, aki egy általános elismerést aratott könyvet írt az elnöki hatalomról, hogy tegyen neki a kabinet felépítésével kapcsolatban szervezeti javaslatokat.⁵²¹ Neustadt 1960 szeptember 15-re egy tizennyolc pontból álló, huszonkét oldalas dokumentumot tett le Kennedy asztalára. Ebben a dokumentumban stratégiai döntésekhez, találkozókhoz, bejelentésekhez párosított napokat. Ezen felül azt javasolta Kennedynak, hogy ne próbálja megismételni FDR száz napját, amely egyáltalán nem illene bele 1961 realitásába, s inkább olyan elnöki stílust próbáljon meg kialakítani, amely az ő speciális érdekeinek felel meg.⁵²²

Kennedy – elődeitől eltérően – elsősorban nem struktúrákban vagy szervezetekben, hanem emberekben gondolkodott. Ezért egyértelmű volt számára, hogy azok az emberek, akik a kezdettől fogva keményen dolgoztak mellette – mint Sorensen, O’Brien, O’Donnell, Powers, Schlesinger, Salinger –, fehér házi bennfentesek lesznek. A nyugati szárny irodáiban kaptak helyet az elnök Ovális Irodája mellett, s az, hogy minden formális egyeztetés nélkül bejuthattak az elnökhöz, mutatta a kormányzatban belüli súlyukat és nélkülözhetetlen szerepüket. A különleges vagy közigazgatási asszisztens megnevezést kapták (*Special Assistant, Administrative Assistant*), de nemcsak titulusokat, hanem fizetésüket tekintve sem lettek különböztetve. A csapat minden egyes tagjának megvolt a maga különleges felelősségi köre,

⁵¹⁹ Schlesinger, Arthur, Jr.: i.m. 120. o.

⁵²⁰ A Clark Clifforddal kapcsolatos idézeteket lásd: Dallek, Robert: i.m. 24. o.

⁵²¹ Schlesinger, Arthur, Jr.: i.m. 122-123. o.

⁵²² Neustadt, Richard E.: Memorandum of Organizing the Transition (Link: <https://www.jfklibrary.org/asset-viewer/archives/JFKPOF/031/JFKPOF-031-030>) Mentés ideje: 2021. április 19.

ami persze nem jelentette azt, hogy ne foglalkoztak volna mással is: Larry O'Brien tartotta a kapcsolatot a törvényhozással, Kenneth O'Donnell szervezte titkárként az elnök találkozóit és Evelyn Lincolnhoz hasonlóan kapuórként állt őrt az elnök ajtaja előtt. Pierre Salinger volt az elnök szóvivője és sajtófőnöke, Ted Sorensen felelt a programokért és a politikai irányvonalakért. McGeorge Bundy nemzetbiztonsági tanácsadóval együtt ők voltak Kennedy kulcsemberei. Myer Feldman és Lee White a jogalkotásért feleltek, Ralph Dungan a szervezetépítésért, Dick Goodwin Latin-Amerikával foglalkozott, míg Dave Powers volt az, aki minden útjára elkísérte az elnököt. Gyakorlatilag ő volt az első és az utolsó ember, akivel az elnök találkozott. Dallek szerint ő igazából nem is politikai tanácsadó volt, sokkal inkább egy olyan barát, aki mellett Kennedy ki tudott kapcsolódni. Arthur Schlesinger állandó kapcsolatot ápolt a hazai és a külföldi értelmiségi és liberális táborral, miközben ő (is) felelt Latin-Amerikáért, az ENSZ-ért és a kulturális ügyekért.⁵²³

Az elnöknek sokkal nehezebb volt a többi tisztviselő kiválasztása. Két nappal a választás után Sargent Shrivernek tehetségkutatót kellett szerveznie a vezető állásokhoz: potenciális kabinettagokat, szabályozó ügynökségek vezetőit, nagyköveteket hallgattak meg – mintegy 1 200 főt. Átfésülték az egyetemeket, az agytrösztöket, a különböző foglalkozási ágakat, az üzleti életet, a szakszervezeteket, az alapítványokat, hogy megtalálják a lehető legtehetségesebb embereket. Kennedynak tetszett az ötlet, hogy „kiemelkedő embereket nevezzen ki a kormány vezető állásaiba.”⁵²⁴ Az elnök a lehetséges miniszterekkel folytatott beszélgetések során mindig lekeverte azokat a hangokat, amelyek azt mondták, semmilyen tapasztalatuk nincs azon a poszton, amelyet a megválasztott elnök akar velük betölteni. JFK az ilyen kritikákra azt felelte, hogy neki sincs tapasztalata az elnöki hivatalban. Ez a kijelentése kettős célt szolgált: egyfelől bizalmat sugárzott tehetségük és eddigi teljesítményük okán, és azt a hitet táplálta, hogy az elnök bizik abban, hogy a kiválasztottak nagyszerűen fogják végezni a dolgukat. Kennedy a politikai programjára vonatkozó kötelezettségeket a minimumra kívánta szorítani addig, amíg nincs tisztában a helyzettel. Arthur Schlesinger visszaemlékezése szerint, amikor az elnök nemet mondott egy nagyköveti kinevezésre és ő megkérdezte tőle, hogy a Fehér Házban mi lesz a feladata, az elnök teljes nyugalomban azt felelte neki: *„Nos, én sem vagyok biztos abban, hogy mit fogok elnökként csinálni, de biztos vagyok benne, hogy elég [munka] lesz a Fehér Házban, hogy lefoglaljon mindkettőnket.”*⁵²⁵

⁵²³ Sorensen, Theodore C.: i.m. 262-265.; Dallek, Robert: i.m. 109-110. o.

⁵²⁴ Dallek, Robert: i.m. 351. o.

⁵²⁵ Schlesinger, Arthur, Jr.: i.m. 162. o.

JFK számára a két legfontosabb miniszteri pozíciót a pénzügyminiszter és a védelmi miniszter jelentette. Mivel gyakorlatilag saját maga külügyminisztere akart lenni, így annak megtalálása nem volt annyira sürgető. A hazai gazdaság, valamint a nemzetbiztonság területén sokkal fontosabb volt, hogy megtalálja az, aki a segítségére lesz. Mindkét posztra mérsékelt republikánust szeretett volna, akik politikailag fedezni tudják egy-egy nehéz döntésnél. A pénzügyminiszteri posztnál a leglényegesebb szempont az volt, hogy olyan ember üljön a miniszteri bársonyszékbe, aki tegező viszonyban van a Wall Streeten néhány komoly emberével. Kennedy Douglas Dillonra gondolt, akinek az édesapja alapította a Wall Street-i Dillon, Read & Company bankvállalatot. Kiváltságos gyerekkorának köszönhetően a Grotonba, majd a Harvardra járt. Amerika leggazdagabb és legbefolyásosabb embereivel ápolt szoros kapcsolatot, miközben több államban és Európában voltak ingatlanjai. A második világháborúban a Csendes-óceánon teljesített katonai szolgálatot, majd a háború végeztével átvette apja cégét, Eisenhower alatt pedig először francia nagykövetségként, majd a külügy gazdasági ügyekért felelős államtitkáraként, végül miniszterhelyetteseként szolgált. Hogy gazdasági és politikai szempontból is kiegyensúlyozza a republikánus jelöltjét, létrehozta a Gazdasági Tanácsadók Testületét (*Council of Economic Advisers, CEA*), melyben elsősorban reformszellemű, liberális gazdaságpolitikusok foglaltak helyet. A gazdasági csapat összeállításánál könnyebb feladatnak tűnt a megfelelő védelmi miniszter megtalálása. Több név is felmerült, de minden listán ott szerepelt a Ford Company elnökének, Robert S. McNamarának a neve. Az *establishment* elismert tagja volt, második világháborús veterán, aki akkora hatást gyakorolt Kennedyre, hogy anélkül, hogy egyszer is találkoztak volna, arra kérte Shrivert, hogy ajánlja fel neki a pénzügyminiszteri posztot, melyet visszautasított (Dillonnak ekkor még nem kínálta fel a lehetőséget). Elsőre a védelmi miniszteri pozíciót is visszautasította, de arra hajlandó volt, hogy másnap személyesen találkozzon az elnökkel Washingtonban. Végül az elnök úgy vette rá McNamarát ajánlata elfogadására, hogy kiszivárogtatta jelölését a *Washington Post*nak.⁵²⁶

Megválasztása után sokan azt gondolták, hogy Kennedy Adlai Stevensont fogja kinevezni a külügyminiszteri posztra. Valójában azonban esze ágában sem volt, ezért három ajánlattal élt felé: a brit, valamint az ENSZ nagyköveti poszt, illetve az igazságügyi minisztériumi szék. A külügyben olyan jelöltre volt szüksége, aki mellett az ellenőrzése alatt tarthatja az ügyeket. Az elnök választása végül a Rockefeller-alapítvány elnökére, Dean Ruskra esett. Rhodes-

⁵²⁶ Feldman, Myer. Charles T. Morrissey által készített interjú, 1966. május 29., *John F. Kennedy Library Oral History Program*. 335. o.

ösztöndíjas, főiskolai tanár, második világháborús tiszt, Truman távol-keleti ügyekkel megbízott külügyminiszter-helyettese volt. Tökéletes választásnak tűnt a pozícióra simulékonyságával és kompromisszumra törekvésével olyan faltörő kosok mellett, mint amilyen a védelmi miniszter vagy Bobby Kennedy volt.

Abraham Ribicoff, a Kennedy-kormány egészségügyi, oktatási és jóléti minisztere egy 1993-as interjújában elmesélte, hogy amikor JFK azt mondta neki, hogy nem nevezheti ki saját testvérét miniszternek, ő azt felelte: „Az Önhöz legközelebb álló ember Bobby; ugyanabból a méhből vannak. Minden egyes krízisnél automatikusan Bobbyhoz fordul.”⁵²⁷ Jack „nem ismerte és nem is fogja ismerni a legtöbb embert, aki magas kormányzati posztot fog betölteni – és egyszerűen azt érezte, hogy szüksége van valakire, akit jól ismer és akiben teljes mértékben megbízik, vagy akinek a jelenlétében felteheti a lábát az asztalra és akivel megbeszélheti a dolgokat.” A fő kérdés az volt, milyen pozíciót kapjon Bobby az adminisztrációban. Elsőre arra gondoltak, hogy esetleg lehetne védelmi miniszter-helyettes vagy külügyminiszter-helyettes, ám „óriási hiba lenne... Teljesen lehetetlen helyzetbe kerülne bármelyik kabinettag úgy, hogy az elnök öccse a helyettese [...] minisztériumot kell neki adni vagy pedig a Fehér Házba kell valamilyen, az elnökhöz közeli posztra kinevezni.”⁵²⁸ Bobby azonban hallani sem akart egy Fehér házi kinevezésről. Mikor Jack felajánlotta neki az igazságügyi minisztériumot, Bobby a nepotizmus vádja miatt aggódott. Jack, hogy felmérje a sajtó és a közvélemény reakcióját, golfozás közben kiszivárogtatta öccse kinevezésének az ötletét a *New York Times* napilap újságírójának.⁵²⁹ A döntő többség ellenezte a javaslatot, hogy egy szigorúan pártsemleges hivatalt ezzel a politika homlokterébe helyezzenek, valamint Bobby személyében egy „felkészületlen” (*Detroit News*)⁵³⁰ ember vegye át az államügyészi feladatkört, akinek szakmai oldalról még a minimális feltételei sem adóttak a feladat betöltéséhez (*The New Republic*).⁵³¹ Hogy minimalizálják a politikai károkat, Joe, Jack és Bobby azt a történetet találták ki, hogy Joe nyomására döntött így Jack. Amikor Clifford New Yorkba utazott, hogy meggyőzze a Kennedy fivérek apját arról, hogy rossz döntés van készülöben, Joe azt válaszolta: „Bobby lesz

⁵²⁷ Ribicoff of Connecticut Dies. In: *The New York Times*, 1998. február 23., 1, A17.

⁵²⁸ Acheson, Dean. Lucius D. Battle által készített interjú, 1964. április 27. *John F. Kennedy Library Oral History Program*. 7-8. o.

⁵²⁹ Lawrence, W. H.: Brothers Await Talks. In: *The New York Times*, 1960. november 23. 18. o.

⁵³⁰ Opinion of the Week: At Home and Abroad. In: *The New York Times*, 1960. november 27. E9. o.

⁵³¹ Bickel, Alexander M.: Robert F. Kennedy: The Case Against Him for Attorney General. In: *The New Republic*, 1961. január 9. (Link: <https://newrepublic.com/article/142063/robert-f-kennedy-case-attorney-general>) Mentés ideje: 2021. április 20.

az igazságügy-miniszter. Mindannyian halálra dolgoztuk magunkat Jackért, s most, hogy győztünk, gondom lesz arra, hogy Bobby ugyanolyan esélyt kapjon, mint amekkorát Jacknek adtunk.”⁵³² A Bobby vonakodásáról, Joe ragaszkodásáról és Jacknek egy bizalmas iránti vágyáról szóló mese hasznos volt a bírálóknak, ha nem is elhallgattatásához, de tompításához.⁵³³ Amikor a hivatalos bejelentésre került sor, Jack csak annyi tanácsot adott Bobblynak: „Az istenit Bobby, fésüld meg a hajad! Ne mosolyogj túlságosan, még a végén azt hiszik, örülsz a kinevezésnek!”⁵³⁴

Noha „Kennedy tehetségekből álló kabinetet kívánt,” a különböző lobbierdekek állandó nyomás alatt tartották bizonyos jelöltek kinevezése érdekében. Az észak-carolinai Luther Hodges kormányzó lett a kereskedelemügyi miniszter. Őt olyan mérsékeltnek tartották, aki elfogadható a déliek és az üzleti körök számára is. Arthur Goldberg és Stewart Udall lett a munkaügyi, illetve a belügyminiszter, ugyancsak nem csupán a szakértelmük és a Kennedy elnökhöz fűződő kapcsolatuk miatt, hanem azért is, mert a Demokrata Párton belüli különleges érdekcsoportok, így például a szakszervezetek és a környezetvédők is elégedettek voltak velük.⁵³⁵ Abraham Ribicoff az egészségügyi, oktatási és jóléti minisztériumot kapta meg. Agrárminiszternek Orville Freeman korábbi minnesotai kormányzó, míg a Postahivatal élére J. Edward Day került.

A kabinet és JFK fehér házi stábjja (a sajtó előszeretettel osztotta a tojásfejűek és az ír maffia táborára őket) jól tükrözték azt a hangvételt és irányultságot, amelyet a későbbiekben el lehetett várni a kormányzattól. A Kennedy által választott rendkívül intelligens, széles látókörű kabinet, melynek átlagéletkora 10 évvel volt fiatalabb Ike kabinetjénél, azt az üzenetet hordozta, mint korábban FDR tojásfejűi: az elnökség nyitott lesz az új ötletekre, és kész lesz szakítani a megcsontosodott véleményekkel azért, hogy az adminisztráció otthon és külföldön korszerűbben és hatékonyabban működjön. Hogy ezzel is egyértelműsítsék vezető szerepüket a világban. Egyesek azonban magát a demokráciát látták veszélyben (Jacques Barzun) a tojásfejűek miatt, míg Sam Rayburn házelnök csak annyit mondott az alelnöknek: „Nos, Lyndon, lehet, hogy tényleg annyira okosak, ahogy Ön állítja. Én azonban sokkal jobban

⁵³² Dallek, Robert: i.m. 362. o.

⁵³³ Seigenthaler, John. Ronald J. Grele által készített interjú, 1966. február 22. *John F. Kennedy Library Oral History Program*. 302-307. o.

⁵³⁴ Schlesinger, Arthur, Jr.: i.m. 142. o.

⁵³⁵ Uo. 130-131. o.

érezném magam, ha lenne közöttük akár csak egy is, aki legalább egyszer versenybe szállt egy sheriff tisztségéért.”⁵³⁶

Az elnököt körülvevő stábtagnak, illetve kabinettagok – John F. Kennedyhez hasonlóan – az intellektuális értelemben pezsgő harmincas években jártak olyan elit egyetemekre, mint a Yale, a Harvard, a Northwestern vagy éppen Oxford. Tanulmányaikat megszakítva vagy azokat éppen, hogy befejezve szolgálták hazájukat a második világháborúban, ahonnan sokan kitüntetéssel tértek haza, hogy otthon fényes karriert fussanak be. Seymour Harris megvizsgálta, hogy Kennedy top kétszáz kinevezettjének közel 50 százaléka politikai, kormányzati, közigazgatási háttérrel rendelkezett, míg 18 százaléka egyetemi, alapítványi körből érkezett és mindösszesen 6 százaléka volt a kinevezetteknek az üzleti élet képviselője.⁵³⁷ A fáklya nem csak új kézbe, de egy új generáció kezébe is került. Mindez együtt erősítette Kennedy értelmiségi, macsó képét.

5.5. Kulturális forradalom a Fehér Házban

John F. Kennedynak a sajtóban és a közvéleményben élvezett népszerűségéhez nagyban hozzájárult az a ragyogás, amit ő és Jackie Kennedy hozott a Fehér Házba. Az Eisenhower-éra kulturális értelemben vett unalmához képest volt már Kennedy beiktatási ceremóniája is radikális változást jelentett, hiszen művészek, írók, költők is részt vettek rajta. Noha a legtöbb amerikai nem tartja magát a kifinomult kultúra szakértőjének, az elnököt és a First Ladyt amerikai arisztokratáknak látták, akik művészetpártolóként a reneszánsz kori uralkodókra emlékeztették őket. Elegáns fehér házi estélyeiken – ahol az elnök frakkban, elbűvölő felesége pedig a legdivatosabb estélyikben jelent meg – megmutatkozott a művészetek iránti érdeklődésük, amely párosulva ismeretségükkel, jó érzéssel töltötte el az országot. Ezáltal pedig amerikaiak milliói számára az Amerikai Egyesült Államok nemcsak a világ vezető hatalmává, hanem egyfajta kulturális központtá is vált, amelynek képviselői megállták a helyüket a kifinomult európai arisztokratákkal való összehasonlításban is. Noha ezen mondatok kissé túlzók, Jack és Jackie nagyszerűen aknázták ki politikailag azt, ahogy az emberek képzeletére apelláltak.⁵³⁸

⁵³⁶ Reeves, Thomas C.: i.m. 228. o.

⁵³⁷ Harris, Seymour E. H: *The Economics of the Political Parties*. MacMillan, New York, 1962. 25. o.

⁵³⁸ Dallek, Robert: i.m. 544-545. o.

Az elnökről, mint mecénásról, gondosan építették ki azt a képet, hogy azért támogatta ennyire a kortárs kultúrát, mert ő maga is rajongott érte. Ennek azonban semmi köze nem volt a valósághoz. Ha választhatott egy klasszikus zenei koncert és Frank Sinatra Patkányfalkája között, az utóbbit választotta. Habár olvasott életrajzi és klasszikus műveket, valójában sokkal izgalmasabbnak találta a regényeket. Amikor a *Life* magazin egyik cikkében a fiatal elnök olvasási szokásairól írtak, valamint arról, hogy mi az elnök tíz kedvenc könyve, Stendhal *Vörös és feketeje* csak Jackie javaslatára került fel a top tízes listára. Igazából Ian Fleming James Bond könyveit szerette.⁵³⁹

John F. Kennedy egész életét átszötte Hollywood: gyerekként egy olyan háztartásban nőtt fel, ahol az amerikai filmgyártás központi szerepet játszott, fiatalkorában pedig rengetegi időt töltött Los Angelesben, ahol filmsztárokkal barátkozott és számos gyönyörű fiatal színésznővel randevúzott. Miután politikai pályára adta fel a fejét, a kapcsolata nem szakadt meg az Álomgyárral, sőt, felerősítette és használta is azt. Az, hogy a korszak olyan sztárjait, mint Frank Sinatrát, Kirk Douglast vagy Tony Curtist támogatói között tudhatta, rendkívül erősítette a róla kialakított macsó férfi képét. Ezen felül pedig Hollywoodnak köszönhetően a szórakoztatóiparon keresztül is el tudta juttatni politikai üzeneteit egy szélesebb réteg számára. Szorgalmazta *A mandzsúriai jelölt* elkészítését, melyben barátja, Frank Sinatra is szerepelt. Az 1962-ben bemutatott film a hidegháború egyik klasszikus alkotása lett. A filmben az agymosást végző kommunisták és az ármánykodó szélsőjobbboldaliak szövetséget kötnek egymással, hogy meggyilkolják az elnököt, s hogy véget vessenek az amerikai demokráciának. Amikor a Richard Condon 1959-ben megjelent regényét ejteni akarta a United Artists, Sinatra beszélte rá Kennedyt, hogy járjon közbe a stúdiónál. Kennedy megpróbálta rávenni John Frankenheimer hollywoodi rendezőt, hogy vigye vászonra a *Hét nap májusban* című alkotást is. „*Kennedy a Hét nap májusban a tábornokoknak szánta figyelmeztetésül*” – nyilatkozta később Arthur Schlesinger.⁵⁴⁰ Az olyan filmek, mint a *Hét nap májusban*, *A mandzsúriai jelölt*, a *Dr. Strangelove* vagy a *Bombabiztos* című filmek J. Hoberman filmkritikus szerint aggasztó képet nyújtottak az amerikai demokráciáról. „*Ezek a kijózanító, fekete-fehérben készített filmek, tele demagógokkal, balekokkal és árulókkal, olyan hagymázás híradások, amelyek az amerikai elnököket és elnökjelölteket valamilyen személyes vagy közéleti Armageddon kellős közepébe*

⁵³⁹ Sidey, Hugh: The President's Voracious Reading Habits. In: *Life*, 1961. március 17. 55-60. o.; Sorensen, Theodore C.: i.m. 384-389. o.

⁵⁴⁰ Talbot, David: i.m. 188-189. o.

*helyezték.*⁵⁴¹ Azaz Kennedy Hollywoodon keresztül próbálta meg elmondani Amerikának, hogy az ország törékeny politikai állapotban van.

Az elnök elvakult rajongói számára talán szokatlan lehet az az értékelés, amelyet vele kapcsolatosan jegyeztek meg a közvetlen munkatársai: amikor az elnököt arról tájékoztatták, hogy Aaron Copland és Samuel Barber zeneszerzők vesznek részt egy vacsorán, fogalma sem volt arról, kik is ők. Ezért arra kérte Letitia Baldrige társadalmi ügyekért felelős titkárát, hogy készítsen neki egy háttéranyagot írja össze a két kortárs zeneszerző összes operájának és szimfóniájának a nevét és azt is, hogy hol léptek fel. Ezen információk birtokában tudott beszélgetést kezdeményezni velük. Ezekben soha nem akart okosabb vagy felkészültebb lenni beszélgetőpartnereinél, mégis amikor dicsérte őket, azok el voltak tőle alélva.⁵⁴² Kennedy soha nem tudta egy-egy klasszikus koncert esetén, mikor van vége a zeneműnek és mikor kell tapsolnia. Ezért arra kérte Baldrige-t, hogy találjon ki valamit, hogy ne kerüljön kellemetlen helyzetbe. Azt találták ki, hogy amikor vége lett a koncertnek, kinyitotta a Keleti Bálterem ajtajait, ebből pedig tudta Kennedy, hogy vége a koncertnek, tapsolhat és gratulálhat a fellépőnek.⁵⁴³ Az elnöki pár közül Jackie Kennedy volt az, aki aktívan támogatta a kultúrát. Az ő művészetek iránti szenvedélye miatt emlékeznek John F. Kennedyre mind a mai napig úgy, mint a művészetek nagy pártfogójára.

Számos alkalommal működött a Fehér Ház kulturális központként. Ezek közül a leghíresebb talán az 1961. november 13-ai Pablo Casals koncert volt. A világhírű csellista ezt megelőzően, utoljára 1904-ben játszott a Fehér Házban.⁵⁴⁴ A koncertre meghívott művészek – köztük Leonard Bernstein, Aaron Copland, Eugene Ormandy vagy Leopold Stokowski – nemcsak amiatt voltak hálásak, hogy a meghívásukkal elismerték őket, mint művészeket, hanem azért is, mert az ifjú elnöki pár remek partikat szervezett. Míg Eisenhowerék rendezvényein senki sem cigarettázhatott és a szegényes vacsora előtt senkinek sem szolgáltak fel italokat, addig például a Casals esten „*az étel csodálatos volt, a borok finomak voltak,*

⁵⁴¹ Hoberman, J.: FILM; A Co-Production of Sinatra and J.F.K. In: *The New York Times*, 2003. szeptember 14. (Link: <https://www.nytimes.com/2003/09/14/movies/film-a-co-production-of-sinatra-and-jfk.html?searchResultPosition=1>) Mentés ideje: 2021. április 26.

⁵⁴² Hollensteiner, Letitia Baldrige. Mrs. Wayne Fredericks által készített interjú, 1964. április 24. *John F. Kennedy Library Oral History Program*. 85-87. o.

⁵⁴³ Uo. 35-36. o.

⁵⁴⁴ Totenberg, Nina: At Kennedy Center, An Arts Legacy Alive At 50. In: *NPR*, 2011. január 25. (Link: <https://www.npr.org/2011/01/25/133178585/at-kennedy-center-an-arts-legacy-alive-at-50?t=1619027816700>) Mentés ideje: 2021. április 22.

minden asztalon volt cigaretta, az emberek az asztalnál pedig hangosan nevettek, történeteket, vicceket meséltek, jól érezték magukat.”⁵⁴⁵ Az elnöknek és a First Ladynek köszönhetően minden vendég otthonosan érezhette magát. A koncertet – így Kennedy beszédét is – az *NBC* és az *ABC* rádió is élőben közvetítette, a *Columbia* lemezkiadó pedig koncertlemezt jelentetett meg, melyhez egy képekkel és szövegekkel teli négy oldalas füzetet adtak. Az eseményről másnap a *New York Times* címlapos írást közölt, melyet „*az Új határvidék egyik aspektusaként*” jellemezte az újság.⁵⁴⁶

Kennedy ugyan nem inspirálta a művészeket, azonban azzal, hogy támogatta őket és ennek hangot is adott, erősítette a kultúráért és művészetekért rajongó államférfi képét. Ahogy a Casals koncert, úgy a Nobel-díjasoknak szervezett vacsora is az elnök image-ének építését szolgálta. Amikor 1962 áprilisában vacsorát szervezett a Nobel-díjasoknak a Fehér Házban, azt közölte a meghívottakkal, hogy ebben az épületben most van együtt a legtöbb intelligencia és tudás azóta, hogy Jefferson egyedül vacsorázott. Az ilyen és ehhez hasonló eseményeket az elnök arra használta, hogy legitimálja helyét az értelmiségiek és a művészek világában.

Három hónappal a nagy sikerű Casals koncertet követően Jackie egy újabb eseménnyel járult hozzá ahhoz, hogy Kennedy Fehér Házát a művészetpártolás központjaként azonosítsák be nemcsak az Egyesült Államokban, de szerte a világban. 1962. február 14-én, Valentin napján debütált az *NBC*-n és az *ABC* csatornahálózatán a CBS által gyártott egy órás dokumentumfilm. *A Tour of the White House with Mrs. John F. Kennedy* című filmben Jackie Kennedy töviről hegyire bemutatja az ország legismertebb házának rekonstrukciós munkálatait, melyet férje támogatásának köszönhetően valósíthatott meg. Jackie a beszélgetés során csillogó szemekkel meséli el egy-egy antik bútordarabnak a megtalálását és annak renoválását az őt kérdező Charles Collingwoodnak. A film döntő szerepet játszott abban, hogy a Kennedy név egyet jelentsen a jó ízléssel és a művészetek megbecsülésével. Ehhez azonban szükség volt egy olyan műkedvelő, elegáns, élettel teli nőre, mint Jackie, aki a tévé adta lehetőséget kihasználva „*sajátos izgalmát adja a nemzeti történelemnek és a nemzeti ízlésnek.*”⁵⁴⁷ A film legvégén az elnök is megjelenik, és feleségét dicsérve arra bátorítja az amerikaiakat, hogy látogassanak el a Fehér Házba és nézzék meg saját szemükkel felesége nagyszerű munkáját.⁵⁴⁸ 1962. május 11-

⁵⁴⁵ Bernstein, Leonard OH: 6. o.

⁵⁴⁶ Schonberg, Harold C.: Casals Playst at White House. In: *The New York Times*, 1961. novembere 14., 1. és 33. o.

⁵⁴⁷ Gould, Jack: Mrs. Kennedy TV Hostess to Nation. In: *The New York Times*, 1962. február 14., 1. és 18. o.

⁵⁴⁸ White, Mark: i.m. 125-130. o.

én Kennedy vacsorát adott a francia kulturális miniszter, André Malraux tiszteletére, melyre több híres amerikai művész is meg volt hívva. Ez az esemény koronázta meg Jackie Kennedy hónapok óta tartó törekvését, amellyel a First Lady „Kennedy-Washingtont” a kultúra és a kifinomult ízlés világfővárosává kívánta tenni.⁵⁴⁹

Oleg Cassini ruhatervező szerint a Mona Lisa Washingtonba és New Yorkba hozatala volt „*az adminisztráció kulturális fénypontja.*” Szerinte az Egyesült Államok ezáltal „*a világ legerősebb nemzete*”, melyet „*a lehető legnagyobb pár jelenít meg a világ előtt.*”⁵⁵⁰ A világhírű festmény debütálása – melyet biztonsági okokból az SS France fedélzetén tette meg a hajóutat az Egyesült Államokba – beárnyékolta a kongresszusi képviselők, valamint az amerikai elnök visszatérését Washingtonba. Az elnök beszédében ügyesen hozta párhuzamba a festményt a hidegháborús politikával, amikor kijelentette. „*A politika és a művészet, a tettek élete és a gondolatok élete, az események világa és a képzelet világa: egy és ugyanaz.*” Beszédében az elnök kifejtette azt is, hogy „*továbbra is mindent megteszünk egy saját, önálló művészeti erő és hatalom kifejléséért.*”⁵⁵¹ Míg a Nemzeti Galériát heti szinten átlagosan háromezer ember látogatta, a Mona Lisát az első négy nap során nyolcvanezren nézték meg. Innen februárban a new yorki Metropolitan Művészeti Múzeumba került. A festményt ötvenkét nap alatt több mint kétmillió amerikai látta.

Halála előtt is folytatta Kennedy a művészetpártolói tevékenységét: 1963 tavaszán bejelentette, hogy létrehozza az USA első szövetségi művészeti tanácsadói bizottságot, melynek feladata lesz, hogy javaslatokkal lássa el az elnököt, hogyan tudná erősíteni a nemzet kulturális életét; a júniusban aláírt rendelet értelmében meg is született az elnök művészeti tanácsadói testülete.⁵⁵² Az elnök művészettel kapcsolatos retorikájának csúcspontja az volt, amikor az Amherst College-ban átvett díszdoktori címét követően így fogalmazott: „*Soha ne felejtsük el, hogy a művészet nem a propaganda, hanem az igazság formája...*”⁵⁵³

⁵⁴⁹ Leaming, Barbara: i.m. 117-118. o.

⁵⁵⁰ Davis, Margaret Leslie: The Two First Ladies. In: *Vanity Fair*, 2008. október 6. (Link: https://www.vanityfair.com/news/2008/11/monalisa_excerpt200811) Mentés ideje: 2021. április 22.

⁵⁵¹ John F. Kennedy 1963. január 8-i beszéde (Link: <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/remarks-the-national-gallery-art-upon-opening-the-mona-lisa-exhibition>) Mentés ideje: 2021. április 22.

⁵⁵² White, Mark: i.m. 137. o.

⁵⁵³ John F. Kennedy 1963. október 26-i beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/historic-speeches/remarks-at-amherst-college-on-the-arts>) Mentés ideje: 2021. április 22.

5.6. A tökéletes showman

John F. Kennedy hivatalba lépésével egy kész politikai „termék” került a Fehér Ház élére. Ahhoz, hogy ezt a sokoldalú és káprázatos képet⁵⁵⁴ – mely hosszú évek gondos kezek munkája épített – fenntartsa, nem csak az üzenetet kellett jól hangszerelnie, de értenie is kellett azt a médiumot, melyben meg akarta jeleníteni azt. Kennedy – aki maga is dolgozott újságíróként – kiválóan értette a közeget és otthonosan is mozgott benne. Nem véletlen, hogy beiktatása után öt nappal – a nyomtatott lapok újságíróinak legnagyobb megdöbbenésére – Pierre Salinger sajtófőnök élő televíziós sajtótájékoztatót harangozott be, melyet az elnök ezer hivatali napja alatt további hatvanhárom követett. Tanácsadói az élő sajtótájékoztatókban ki nem kényszerített hibák lehetőségét látták, míg James Reston, a *New York Times* riportere szerint ez volt a „leggyagyásabb ötlet a hullahoppkarika óta.”⁵⁵⁵ Az elnök azonban úgy vélte, az aggodalmak túlzottak és megéri a kockázatot, hogy közvetlenül tud kommunikálni az amerikai néppel. Kennedy sajtótájékoztatói valójában „nagyszerű show-k voltak, amelyek mindig vidámak, gyakran izgalmasak voltak, s a riporterek és a televízió nézők is egyaránt élvezték [...] A sajtótájékoztatók Kennedy legjellemzőbb tulajdonságait – villámgyors gondolkozását és lendületességét, a személyes varázsát – mutatták meg.”⁵⁵⁶ Eisenhower sajtótájékoztatóihoz képest radikális változás volt,⁵⁵⁷ hogy a túlszűfolt Indian Treaty Room helyett a Külügyminisztérium tágas és minden szempontból modern termébe helyezték át a sajtótájékoztatókat. Az elrendezés egy színházteremre hasonlított, ahol az újságírók valójában a műsor „kellékeiként szolgáltak,” kérdéseikkel pedig csak hozzáadhattak a műsor értékéhez, mely mindig elnöki nyilatkozatokkal kezdődtek és újságírói kérdésekkel folytatódtak. A tudósítóknak azonban feltűnt, hogy az elnök „az üzenetét az amerikai embereknek címezte. Az ő szemükbe nézett azzal, hogy a televízió kamerájába nézett.” Átnézett az újságírók feje felett és egyenesen a kamerába tekintett, mely újságírói szemszögből „rendkívüli

⁵⁵⁴ John F. Kennedy alig két hónappal azelőtt, hogy bejelentette volna indulását az 1960-as elnökválasztáson, a *TV Guide* magazinnak írott véleménycikkében a televízióról, mint olyan erőről írt, amely megváltoztatja a politikát. Ebben úgy írta le a politikai képet, mint: „Őszinteség, lendület, együttérzés, intelligencia – ezek és más tulajdonságok meglete vagy hiánya alkotják a jelölt »képét«”. Kennedy, John F.: A Force That Has Changed The Political Scene. In: *TV Guide*, 1959. november 14. (Link: https://museum.tv/debateweb/html/equalizer/print/tvguide_jfkforce.htm) Mentés ideje: 2021. április 26.

⁵⁵⁵ Reston, James: The Problem of Holding a Political Balance. In: *The New York Times*, 1961. január 11. 46. o.

⁵⁵⁶ Schlesinger, Arthur, Jr.: i.m. 716-717. o.

⁵⁵⁷ Kennedy's Start. In: *The New York Times*, 1961. január 29. 1B. o.

professzionalizmusra” vallott, olyanra, amit „*gondosan megterveztek*”.⁵⁵⁸ Amikor néhány újságíró ellenezte az élő sajtótájékoztató ötletét, Salinger tudatosította bennük, hogy „*ez az elnök sajtótájékoztatója, nem pedig az Önöké. [...] Vagy elfogadják, vagy lelépnek.*”⁵⁵⁹ A kamerák és mikrofonok előtt tartott első sajtótájékoztatót követően egy „*tökéletes showman adottságaival megáldott új sztár*” született Kennedy személyében.⁵⁶⁰ Az *UPI* egyik tudósítója szerint „*a fehér házi kommunikáció új korszaka*” köszöntött be az élő televíziós sajtótájékoztatókkal.⁵⁶¹ A televízió segítségével pedig nem csupán a nagyközönséget sikerült elbűvölni,⁵⁶² hanem közvetlenül az emberekhez fordulhatott anélkül, hogy a tömegkommunikációs eszközök előzetesen értelmezhetnék vagy megcsonkíthatták volna a mondanivalóját.

Kennedy a televízió képernyőjén keresztül egy olyan elnöki arcot mutathatott, aminek az emberek hihetnek, mert egy rendkívüli felkészültséggel párosul. Az élő sajtótájékoztatók az adminisztráció politikai kommunikációs sarokkövei voltak, nem véletlenül fogalmazott úgy Kennedy, hogy „*a tévé nélkül nem maradhatunk életben.*”⁵⁶³ Salinger innovatív ötletével központosították az információ áramlását: az üzenetek az elnök által jelentek meg a médiában. Ehhez viszont arra volt szükség, hogy az elnököt minden témában a megfelelő módon készítsék fel. Az előkészített dokumentációt Kennedy már a sajtótájékoztató előtti estén megkapta. Másnap 8:45-kor egy reggelivel egybekötött felkészítőt tartottak, melyen részt vett Salinger, Sorensen, Dean Rusk külügyminiszter, Robert S. McNamara védelmi miniszter és McGeorge Bundy nemzetbiztonsági főtanácsadó is. Ezen a felkészítőn további kérdéseket és az arra adandó válaszokat beszéltek át. Körülbelül egy órával a sajtótájékoztató kezdete előtt tanácsadói az esetlegesen felmerülő további információkról tájékoztatták az elnököt. JFK

⁵⁵⁸ Herman, George, Lisagor, Peter és McGrory, Mary. Frank Holborn által készített interjú, 1964. augusztus 4. *John F. Kennedy Library Oral History Program*. 53-54. o.

⁵⁵⁹ Levington, Steven: JFK made history with a televised news conference. Now Biden faces reporters, too. In: *The Washington Post*, 2021. március 25. (Link: <https://www.washingtonpost.com/history/2021/03/25/jfk-biden-televised-press-conference/>) Mentés ideje: 2021. április 8.

⁵⁶⁰ Baker, Russel: 'Kennedy and Press' Seems a Hit. In: *The New York Times*, 1961. január 25. 12. o.

⁵⁶¹ Holzer, Harold: *The Presidents vs. The Press*. Dutton, New York, 2020. 203. o.

⁵⁶² Egy 1961-es közvélemény-kutatás szerint a megkérdezettek kilencven százaléka látta az elnök első három sajtótájékoztatójának valamelyikét. Ezeket az eseményeket átlagosan 18 millió amerikai követte figyelemmel. Lásd bővebben: John F. Kennedy and the Press. In: *John F. Kennedy Presidential Library and Museum* (Link: <https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/jfk-in-history/john-f-kennedy-and-the-press>) Mentés ideje: 2021. április 27.

⁵⁶³ Sorensen, Theodore C.: i.m. 325. o.

szavai szerint ezek olyanok voltak, mint „*az utolsó vizsgára felkészülni kétszer egy hónapban.*”⁵⁶⁴ Közben a stáb a háttérben azon dolgozott, hogy egy-egy, számukra fontos témát a sajtó mindenképp szóba hozzon. „*Egyszerűen behívtam az irodámba egy riportert és azt mondtam neki, hogy ha bizonyos kérdést feltesz azon a napon, akkor »a legérdekesebb választ fogja kapni.« És mindig megtette.*”⁵⁶⁵ Ez a fajta, zárt ajtók mögött tett megállapodások egyáltalán nem idegenek a sajtó és a kormányzat kapcsolatában, amelyben az újságírók sem találtak semmi kivetnivalót: „*Nem látok benne semmi rosszat, ha egy jó történet az eredmény. Soha nem haboztam, hogy eszköz legyek egy betervezett kérdésnél, ha úgy gondoltam, hogy abból valami olyat hoz elő, amit az amerikai népnek tudnia kell*” – nyilatkozta Edward T. Folliard, a *Washington Post* újságírója.⁵⁶⁶ Az ilyen, leegyeztetett kérdések pedig kiváló alkalmat nyújtottak arra, hogy az elnök egy előre kidolgozott válasszal erősítse a felkészültségéről szőtt legendákat.

„*Nagyszerű humorával,*” hollywoodi sztárokat idéző „*jóképűségével*” „*az első dolog, ami feltűnt benne, hogy milyen jól öltözött... Egy gyönyörű, drága, szürke flanel öltönyt viselt.*”⁵⁶⁷ – nyilatkozták róla újságírók. Szintén figyelemreméltó volt az, ahogy Kennedy kezelte a kérdéseket. Ha nem is minden témában rendelkezett enciklopédikus tudással, válaszaiból tükröződött a felkészültség és a jól informáltság, melyet humorral tudott párosítani, ez pedig bájának egyik kulcselemévé vált. Amikor egy újságíró a lapokban olvasható kritikákról kérdezte, az elnök megjegyezte: „*Egyre többet olvasok, és egyre kevésbé élvezem azt, amit olvasok.*”⁵⁶⁸ Sajtótájékoztatóit utólag előszeretettel elemezte ki, ezek az elemzések sok esetben inkább technikai, mintsem tartalmi jellegűek voltak.⁵⁶⁹ Kennedy élő televíziós sajtótájékoztatói lettek a leglátványosabb elemei annak, ahogyan a médiumot használta. De más módon is integrálta a TV-t elnöki kommunikációjába. Egy-egy nagyobb horderejű döntést megelőzően sok esetben a televízió képernyőjén keresztül fordult az amerikaiak felé, hogy

⁵⁶⁴ Uo. 322-326. o.

⁵⁶⁵ White, Mark: i.m. 147. o.

⁵⁶⁶ Folliard, Edward T. William McHugh által készített interjú, 1967. március 30. *John F. Kennedy Library Oral History Program*. 17. o.

⁵⁶⁷ Cronkite, Walter. Steven Fagan és Vicki Daitch által készített interjú, 2004. április 14. *John F. Kennedy Library Oral History Program*. 8. o.; Harrison, Gilbert A. Larry J. Hackman által készített interjú, 1967. október 6. *John F. Kennedy Library Oral History Program*. 2. o.

⁵⁶⁸ John F. Kennedy 1962. május 9-i sajtótájékoztatója (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-press-conferences/news-conference-32>) Mentés ideje: 2021. április 26.

⁵⁶⁹ White, Mark: i.m. 150-151. o.

elmagyarázza kormányzatának fontos döntéseit például Kuba vagy a polgárjogi törvények kapcsán. Televíziós interjúiban rendre nyugalmat és felkészültséget sugárzott.

Kennedy ugyanolyan lelkesedéssel használta a print médiát, mint a televíziót arra, hogy az amerikai választók felé pozitív képet mutathasson magáról. Ennek ellenére, ahogy minden (modernkori) állami vezetőnek, úgy John F. Kennedynek is változó viszonya volt a sajtóval, melyet hullámhegyek és völgyek kísértek. Tisztában volt azzal is, hogy egy elnök kapcsolata a sajtóval mindig ellentmondásos. De sok olyan tényező volt, amit az előnyére tudott fordítani. Miután rövid ideig ő maga is újságíróként dolgozott, első kézből tudta, mi kell ahhoz, hogy egy jó sztori megszülethessen. Politikai pályafutása során mindvégig a sajtó rendelkezésére állt, s így egy olyan kellemes kapcsolat alakult ki a két tábor között, amelyet a riporterek sem akartak elrontani. Az a tény pedig, hogy közeli barátai között elismert újságírók voltak, mint például a kor sztárrportere, Ben Bradlee, a *Newsweek* riportere, Charles Bartlett, a *Chattanooga Times* újságírója, akinek egyik vacsoráján ismerkedett meg feleségével vagy Bill Lawrence, a *New York Times* tudósítója, akivel az elnök gyakran golfozott együtt, szintén megkönnyítette a sajtóval való kapcsolatát. Henry Brandon, a *Sunday London Times* újságírója szerint „[Kennedy] volt a legkönnyebb ember, akivel egy újságíró szemszögéből beszélni lehetett.”⁵⁷⁰ JFK érdeklődése megmutatkozott abban is, hogy „több újságot olvasott minden [elődjénél], kivéve [Franklin] Rooseveltet.”⁵⁷¹ Napi rutinjának szerves része volt a sajtószemle: rendszeresen olvasta a *New York Times* napilapot, hiszen az ott megjelentek érdekelték a leginkább, de ugyanúgy olvasott más new yorki (*Post*, *Daily News*, *Herald Tribune*), washingtoni (*Post*, *Star*, *News*), bostoni (*Globe*, *Herald*), chicagói (*Sun-Times*, *Tribune*), st. louis-i (*Post-Dispatch*), atlantai (*Constitution*) és philadelphiai (*Inquirer*) napilapokat is. A hetilapok közül a *Time*, a *Newseek*, a *Look*, a *Life* és a *New Yorker* szerepelt az olvasási listáján. Az óceánon túlról pedig a *Manchester Guardian Weekly*, a *Sunday London Times* és az *Economist* című lapokat olvasta előszeretettel.⁵⁷²

Habár az elnök kiváló kapcsolatot ápolt az újságírókkal, fülében csengtek apja szavai: „a riporterek nem a barátaitok.”⁵⁷³ Jack azonban felismerte, hogy hasznosak lehetnek politikai céljainak a megvalósításában, ezért folyamatosan figyelemmel kísérte a munkájukat és ha

⁵⁷⁰ Brandon, Henry. Joseph E. O'Connor által készített interjú, 1967. február 4. *John F. Kennedy Library Oral History Program*. 4. o.

⁵⁷¹ Schlesinger, Arthur, Jr.: i.m. 717. o.

⁵⁷² Sorensen, Theodore C.: i.m. 316. o.

⁵⁷³ Dallek, Robert: i.m. 366. o.

szükséges volt, megpróbált hatással lenni egy-egy, az adminisztrációval kapcsolatos cikk tónusára is. A befolyásos újságírók, mint Walter Lippmann, Joseph és Stewart Alsop, James Reston, Joseph Kraft vagy Drew Pearson egyéni elbánásmódban részesültek, akiket az elnök sok esetben személyesen tájékoztatott. De sok más újságírónak is próbált a kedvére tenni: többek között ebéd keretében egyeztetett floridai újságírókkal, moszkvai tudósítókkal, Washington állam 24 nagy kiadójával és hírigazgatójával találkozott.⁵⁷⁴ Ezt a kétirányú utcát az elnök is előszeretettel használta. Volt példa arra is, hogy konkrét ügyekben kikérte a véleményüket arra vonatkozóan, hogy kommunikációs szempontból mi lenne a legmegfelelőbb lépés. Az újságíróknak pedig tetszett az a tény, hogy az elnök kikéri a véleményüket, valamint az is, hogy rengeteg figyelmet fordít az írásaikra, ezzel pedig azt érezték: Kennedy komolyan veszi őket. *„Nagyon hízelgő volt az újságírók számára, hogy Kennedy tudta, mit írtak”* – erősítette meg Gilbert Harrison is. Egy alkalommal, amikor Harrison egy kérdésre válaszolva azt mondta az elnöknek, hogy egy-két hónap múlva akar írni egy átfogó cikket a gazdaságról, az elnök sürgette, hogy most írjon róla. *„Olyan érzésed volt, hogy a legügyesebb módon vette át a szerkesztői kezdet... lehet azt agymosásnak vagy a sajtó manipulálásának nevezni vagy bárminek, aminek akarjuk. De ez provokatív, konstruktív és hízelgő volt.”*⁵⁷⁵ A Fehér Házban több mint hatvan évig tudósító Helen Thomas szerint *„a »hírek kozmetikázása« kifejezés a Kennedy-korszakban született, vagyis nem volt tőlük teljesen idegen a híreknek az a fajta kozmetikázása, ellenőrzése avagy cenzúrázása, amit azóta is tapasztalunk.”*⁵⁷⁶ May Craig egy 1963-as sajtótájékoztatón meg is jegyezte ezt az elnöknek: *„A hírek kozmetikázásának gyakorlatát [management of the news] az Ön kormányának tulajdonítják. Sajtótitkára szerint ezt még nem definiálták. Definiálná és megkérdezne minket arról, miért tartja ezt szükségesnek?”* Kennedy erre úgy felelt: *„Miss Craig, Ön megvádol minket valamivel, aztán arra kér, definiáljam, hogy mivel is vádol...”*⁵⁷⁷ Kennedy azt is engedélyezte a sajtónak, hogy nem csak őt, de stábtagjait is kérdezhetik, ebben Pierre Salinger volt a kulcsfigura. James Reston szerint *„a politikacsinálókhoz való hozzáférés”* a Kennedy-adminisztráció alatt volt a leglátványosabb. Kennedy sajtófőnöke pedig naponta kétszer tartott tájékoztatót az újságíróknak. A sajtófőnöki szerepkör kifejezetten hálátlan feladat: azzal, hogy ő a híd az elnök

⁵⁷⁴ Krock, Arthur: i.m.; Sorensen, Theodore C.: i.m. 327-328. o.

⁵⁷⁵ Harrison, Gilbert A. OH: 3-4. o.

⁵⁷⁶ *Köszönöm, elnök úr! – Helen Thomas a Fehér Házban.* Kennedy, Rory, HBO, 2008.

⁵⁷⁷ John F. Kennedy 1963. február 21-i sajtótájékoztatója (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-press-conferences/news-conference-50>) Mentés ideje: 2021. április 27.

és az újságírók között, egyszerre két elvárásnak kell megfelelnie. A sajtó az információ minden egyes darabját megkísérli feltárni, míg a mindenkori adminisztrációnak az a feladata, hogy „*a programját a lehető legjobb fényben mutassa be.*”⁵⁷⁸ Salingernek ráadásul Jack és Jackie elvárásainak is meg kellett felelnie: míg az elnök előszeretettel használta fel családját politikai célokra azzal, hogy fotózásokat szervezett, addig Jackie gyermekeit meg akarta óvni ettől – sikertelenül.⁵⁷⁹

Azonban, ha kellett, Kennedy személyesen is tudott kellemetlenkedni az újságírókkal: amikor a *Newsweek* egy írásában a First Lady indiai útját kritizálta, Ben Bradleet az elnök egyik pillanatról a másikra „száműzte”, vagyis három hónapig nem szólt az újságíróhoz. Kennedynek az volt a meggyőződése, hogy a disznó-öbölbeli kudarcért részben a sajtó volt a felelős, mert riasztotta Castrót. Ezért arra használta fel az Amerikai Újságkiadók Társasága (*American Newspaper Publishers Association*) előtt mondott áprilisi beszédét, hogy felszólítsa az országot: áldozza fel a hagyományos szabadságjogok egy részét. Néhány kiadó burkolt fenyegetésnek vette az elnök mondatait, ezért találkozót kértek tőle a Fehér Házban. A megbeszélésen az újságírók arra kérték az elnököt, hogy mondjon konkrét példákat a felelőtlen hírszolgáltatásra. Kennedy a *New York Times* tudósításait pécézte ki.⁵⁸⁰ A sajtó elleni fellépés leglátványosabb eleme mégis az volt, amikor a Fehér Ház lemondta a *New York Herald Tribune* előfizetését, mert az elnök szerint „*nyilvánvalóan hamis állításokat közöltek*” az adminisztrációval kapcsolatban.

Kennedy a magánélete miatt is neheztelt a sajtóra. A kiadók előtt tartott beszédében azt mondta, hogy „*nem kívánja vizsgálat tárgyává tenni, hogy a sajtó milyen mértékben foglalkozhat az elnök és családja magánéletével,*”⁵⁸¹ azonban mindenki tisztában volt azzal, hogy az elnököt a legkevésbé zavarta az, hogy a sajtó a családját és a pihenési szokásait örököltte meg. Inkább amiatt aggódott, hogy a nőügyeiről szóló pletykák részletei fognak napvilágot látni. Majdnem az összes újságíró tudott ezekről a kalandokról, vagy legalábbis gyanította azokat. Clinton óta nehezen fogható fel, hogy nem bukott bele az amerikai elnök ezekbe a kalandokba. Helen Thomas azonban rávilágított ennek okára: „*Amikor a Fehér Házba kerültem, létezett egy olyan íratlan szabály, hogy az újságírók nem foglalkoznak a*

⁵⁷⁸ Holzer, Harold: i.m. 211. o.

⁵⁷⁹ Pierre Salinger szerepéről lásd: Nelson, W. Dale: *Who Speaks for the President? The White House Press Secretary from Cleveland to Clinton*. Syracuse University Press, New York, 2000. 125-143. o.

⁵⁸⁰ Dallek, Robert: i.m. 426. o.; Lasky, Victor: i.m. 531-533. o.

⁵⁸¹ John F. Kennedy 1961. április 27-i beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/american-newspaper-publishers-association-19610427>) Mentés ideje: 2021. április 27.

*köztisztviselők magánéletével, pláne nem az elnökével, kivéve, ha amit tett, olyan botrányos volt, hogy az már hatással volt tisztségére és munkájára is. Minden más tabu volt, és ez a családjaikra is vonatkozott.*⁵⁸²

Ezek a nem minden alapot nélkülöző híresztelések azonban hozzájárultak ahhoz a romantikus, macsó képhez, amely tökéletesen passzolt a *Playboy* magazin világához. „*Egy volt közülünk*” – fogalmazott a lap tulajdonosa, Hugh Hefner.⁵⁸³ Noha közvetlen kapcsolat nem volt közöttük, hiszen Kennedy számára a hatvanas években politikai öngyilkossággal felérő tett lett volna kapcsolatba kerülni Hefnerrel, mégis ezer szálon kötődtek egymáshoz. Hefner világszemlélete tökéletesen beleillett az új határvidéket képviselők sorába, míg Kennedy barátai és ismerősei, mint Frank Sinatra és a Patkányfalka, Norman Mailer író vagy éppen Ian Fleming és fikatív titkosügynöke, James Bond szerves részei voltak a Playboynak. Ian Fleming fikatív karaktere és az amerikai elnök között ráadásul számtalan hasonlóság figyelhető meg. Mindketten egy sikeres család sarjai voltak, akiket aztán bentlakásos iskolákba küldtek, hogy exkluzív előkészítő iskolákban, szüleiktől független életet élve pallérozzák testüket (sporttal) és elméjüket. Ahogy Kennedy, úgy Bond is a haditengerészetnél szolgált a második világháborúban, az ott szerzett tapasztalataik végett pedig egy életre taszította őket a bürokrácia útvesztője. Ideológiailag is egy húron pendültek, hiszen mindketten hitet tettek a szabad világ mellett és megrögzött antikommunisták voltak. A hasonlóságra csak ráerősített a Dr. No filmpremierje, hiszen a kubai rakétaválság „*egy valóságos Bond-helyzet*” volt, melynek főszereplője a „*Bond-karakterhez*” hasonlítható Kennedy lett.⁵⁸⁴ Mind Kennedy, mind pedig Bond kifinomult ízléséről és visszafogott, de elegáns megjelenésükről voltak híresek, karakterük pedig a férfiúi bátorság ethoszát képviselte. Végül, de nem utolsósorban mindketten az átlagnál jobban vonzódtak a gyönyörű hölgyek társaságához, akiket meg is szereztek maguknak.

Amikor John F. Kennedy 45. születésnapjában – mely egyben a Demokrata Párt adománygyűjtő eseménye is volt – a Madison Square Gardenben Marilyn Monroe egy szorosan testhez simuló, ezüstfletteres ruhában énekelte el az amerikai elnöknek a „Boldog születésnapot” kezdetű dalt, mellyel „*úgy tűnt, szerelmet vallott az elnöknek negyven millió*

⁵⁸² *Köszönöm, elnök úr!* – Helen Thomas a *Fehér Házban*. Kennedy, Rory, HBO, 2008.

⁵⁸³ Watts, Steven: i.m. 273. o.

⁵⁸⁴ Canby, Vincent: Longevity – The Real James Bond Mystery. In: *The New York Times*, 1983. október 16. 21-22. o.

*amerikai előtt.*⁵⁸⁵ Ez a pillanat volt az, amely bebetonozta Kennedy macsó, szívtipró képét és megágyazott a Kennedy-Monroe viszonyról szóló pletykáknak is. Hogy viszonyuk mikor kezdődhetett, arról csak találgatások vannak, az a tény viszont, hogy kettőjük kapcsolata, valamint Bobby és Marilyn közti viszony olyannyira foglalkoztatta a sajtót, hogy Kennedy felkérte William Haddad újságírót, hogy indítson kampányt ezen pletykák megfékezésére. A kiemelt érdeklődés annak volt köszönhető, hogy viszonyuk híresebb és látványosabb volt, miután a politika és a szórakoztatóipar két legnagyobb nevéhez fűződött, „*ami mindennél inkább feltűzelte a közvélemény képzeletét.*”⁵⁸⁶ JFK-t ugyanakkor sok más hollywoodi csillaggal is hírbe hozták, mint például Audrey Hepburnnel vagy a svéd Anita Ekberggel. De kapcsolata volt többek között két „szabad szellemű” titkárnővel, Priscilla Wear-rel és Jill Cowennel, akiket játékosan csak Fiddle-nek és Faddle-nek nevezett el. Ezen kívül viszonyt folytatott felesége sajtótitkárával, Pamela Turnure-rel, valamint call girl-ökkel is, mint például Judith Campbell-lel, akit viszont egyidejűleg gyengéd szálak fűztek Sam Giancana chicagói maffiafőnökhöz is. De a pletykák szerint viszonya volt a Fehér Ház 19 éves gyakornokával is, bizonyos Mimi Beardsley-vel is.⁵⁸⁷ Ezek a romantikus kalandok azonban „*kevesebb idejét vették igénybe, mint a tenisz,*”⁵⁸⁸ melyek szórakozást és kikapcsolódást jelentettek a számára. Az, hogy a korábbiakhoz képest is mértéktelenebb volt a nők terén, Dallek szerint apja 1961-es szívrohamához köthető.⁵⁸⁹

Ha az elnök táplált is aggodalmakat Jackie érzéseivel kapcsolatosan, Jackie azokat úgy próbálta meg leredukálni, hogy diszkrétan megpróbált elkerülni minden nyílt vitát férje házastársi hűtlenségéről. A stábtagokon keresztül tudatta, hogy mikor megy el a Fehér Házból és mikor megy vissza, így adva lehetőséget az elnöknek arra, hogy ki tudja magát élni anélkül, hogy attól kellene rettegnie, felesége mikor nyitna rá. Ám Jackie-nek nem voltak illúziói. Amikor egy nap a Fehér Házban egy párizsi újságírót kalauzolt körbe, elmentek épp Fiddle mellett, mire az újságírónak dühösen odavetette franciául: „*Ez az a lány, aki állítólag a*

⁵⁸⁵ Watts, Steven: i.m. 369. o.

⁵⁸⁶ Casillo, Charles: *Marilyn Monroe. A rivaldafény árnyékában.* Alexandra, Budapest, 2019. 277. o.

⁵⁸⁷ Maslin, Janet: Sure, Mr. President, if You Really Want Me To. In: *The New York Times*, 2012. február 8. (Link: <https://www.nytimes.com/2012/02/09/books/once-upon-a-secret-mimi-alford-on-her-affair-with-kennedy.html>)

Mentés ideje: 2021. április 29.; Gamarekian, Barbara. Diane T. Michaelis által készített interjú, 1964. június 10. *John F. Kennedy Library Oral History Program.* 16. és 24. o.

⁵⁸⁸ Reeves, Richard: i.m. 291. o.

⁵⁸⁹ Dallek, Robert: i.m. 541. o.

férjemmel alszik.”⁵⁹⁰ Jackie ugyanazt a taktikát alkalmazta férjével kapcsolatosan, mint amit anyósa Joe Kennedyvel: homokba dugta a fejét és próbált nem tudomást venni férje hűtlenségéről.

Jack Kennedy minden tekintetben megtestesítette a kor férfi ideálját: jól nézett ki, fiatal volt és sokat foglalkozott a külsejével. Munkanapokon általában sötét, szabott, könnyű öltönyöket viselt fehér inggel, melyen ott volt a monogramja. Egy nap akár háromszor vagy négyszer váltott öltönyt. Az, hogy ennyire odafigyelt az öltözködésére, természetesen nem kerülhette el a sajtó figyelmét sem. A *Life* magazin külön cikket szentelt 1961 októberi számában Kennedy öltözködési stílusának, hogy aztán a „*legjobb öltözetű*” elnöknek kiáltsa ki Kennedyt.⁵⁹¹ Az *Esquire* magazin 1962 januári számában részletekbe menően elemezték Kennedy öltözködési stílusát az öltönyein át, az ingekig, a mandzsettagombokig, a nyakkendőig, sőt még röviden foglalkoztak a hajstílusával is.⁵⁹² Ebbe a sorba állt be a *GQ* magazin 1962 márciusi száma is.⁵⁹³ Ezen írások pedig Kennedyt nemcsak a világ legerősebb hatalmának vezetőjeként, de egy olyan stílusikonként is ábrázolták, melyet addig csak hollywoodi sztárok és topmodellek érdemeltek ki.

Ezzel párhuzamosan folyamatosan jelentek meg Kennedyről olyan cikkek, melyek családjá körében mutatták be őt. Éppen ezért sem véletlen az, hogy életét és karrierjét a történeti munkák során sosem önmagában, hanem családján keresztül vizsgálják, vizsgálták. Ebben pedig fontos szerepet tulajdonítottak a klán tagjainak. Az amerikai elnökök sorában talán csak Donald J. Trump családját övezte ekkora médiafigyelem a Fehér Házban töltött évei során. Kennedy a választási győzelmét követően a *Life* magazin címlapján szerepelt Jackie és az újszülött John Jr. társaságában. A lap hasábjain hat fotó örökítette meg John-John keresztelőjének legfontosabb pillanatait. Ezek a meghitt, mély pillanatok a család fontosságán túl a vallás fontosságát hangsúlyozták.⁵⁹⁴ Ugyanez a kettősség figyelhető meg abban a cikkben is, melyben Joe Kennedyt faggatják arról, milyen érzéssel tölti el, hogy a fia lett az Amerikai Egyesült Államok elnöke. „*Jack már nemcsak egy családhoz tartozik... az országhoz tartozik*” – mondta a büszke apa, melynek során azt a történetet is elmesélte, amikor megkérdezte fiát arról, hogy felkészült-e azokra a problémákra, amelyekkel szembe kell néznie. JFK így felelt:

⁵⁹⁰ Gamarekian, Barbara OH: 30. o.

⁵⁹¹ Steele, John L.: Well Suited for the White House. In: *Life*, 1961. október 13. 29-31. o.

⁵⁹² The Monogram on This Man's Shirt Is J.F.K. In: *Esquire*, 1962. január. 35-39. o.

⁵⁹³ McKnight, Ren: When JFK (Accidentally) Graced the Cover of GQ. In: *GQ*, 2012. március 14. (Link: <https://www.gq.com/story/when-jfk-accidentally-graced-the-cover-of-gq>) Mentés ideje: 2021. április 30.

⁵⁹⁴ The High Point in a Notable Week. In: *Life*, 1960. december 19. 29. o.

„*Apa! Kétezer évig minden vagy a legtöbb generáció a legborzalmasabb problémákkal nézett szembe, amelyet valaha láttak. Az összes [problémát] az emberek oldották meg Isten segítségével. Ha ők meg tudták, mi miért ne?*”⁵⁹⁵ Az elnök beiktatása után a sajtó ontotta a Kennedy-családról készített portrécikket. Ezek közül is a leghíresebb talán a *Look* magazin 1961. február 28-i címlapfotója, melyet Richard Avedon készített, aki olyan sztárokkal dolgozott együtt, mint Marilyn Monroe és nem volt tőle idegen a hollywoodi filmek világa sem. A statikusnak és érzelemmentesnek tűnő képek helyett Avedon az étellel és érzelmekkel teli képek készítésének volt a nagymestere. A kép meghittséget és melegséget árasztott a családról, melyen Jack és Jackie a kamerába nézve mosolyognak, míg a hároméves Caroline, aki játékosan fordítja el a fejét a fényképésztől, a bepólyázott öccsét tartja. A címlapfotón a kék árnyalatai dominálnak: az elnök sötétkék öltönyt visel, a First Lady egy ujjatlan, kék ruha van, míg Caroline galléros ruhájának és testvérének takarója harmóniában vannak. Avedonon túl Laura Bergquist újságíró is kitűnő választásnak bizonyult, aki nagyon jó és szoros barátságot ápolt a Kennedy-családdal. Az írás Jack Kennedyt egy elkötelezett családfőként ábrázolta.⁵⁹⁶ A *Time* magazinnak köszönhetően pedig bepillantást nyerhetünk a Kennedy-család meghitt hálaadásnap programjaiba is,⁵⁹⁷ ahogy a *Life* magazinnak köszönhetően exkluzív fotókat láthatunk az egyéves John-Johnról, ahogy önfeledten játszik a Fehér Házban nővérel.⁵⁹⁸ Ehhez a varázslatos családi képhez azonban szükség volt egy olyan hölgyre Jack oldalán, mint Jackie, hogy aztán 1961-re már nem csak az Egyesült Államokban, de a világ számos pontján sztárpárként ünnepejjék őket. Jackie hatása pedig tagadhatatlan volt divatban, valamint a szépségiparban is. Olyannyira, hogy a plasztikai sebészek rengeteg megkeresést kaptak hölgyektől, hogy úgy szeretnének kinézni, mint a First Lady.⁵⁹⁹ A sajtó 1963 augusztusában fájdalmas fotókat közölt az elnöki család újszülöttjének, Patrick-nek az elvesztéséről. A *Life* magazin sötét tónusú fotói az orvosok heroikus küzdelmét mutatja be, ahogy megpróbálják megmenteni a kisfiú életét, majd a következő oldalon az aggódó Jack Kennedyről közölnek fotót, ahogy a liftben gondterhelt arccal és keresztbe tett kézzel áll.⁶⁰⁰ A kisfiú szomorú halála okán a közvélemény, valamint az elnök és Jackie közötti kötelék még szorosabbá vált. A

⁵⁹⁵ Sidey, Hugh: Joe Kennedy's Feelings about His Son. In: *Life*, 1960. december 19. 32. o.

⁵⁹⁶ *Look*, 1961. február 28.

⁵⁹⁷ Family Thanksgiving. In: *Time*, 1961. december 1. 12-13. o.

⁵⁹⁸ An Impish Heir's Birthday Picutre. In: *Life*, 1961. november 24. 34-39. o.

⁵⁹⁹ White, Mark: i.m. 217-218. o.

⁶⁰⁰ *Life*, 1963. augusztus 16.

vesztésüket amerikaiak millió érezték át, akik együtt „sírtak” a családdal és megértették, hogy ők sem mentesek az emberi szenvedésektől.

Talán a fentiekhez képest kevésbé volt feltűnő, de Kennedy háborús tetteit elnöksége alatt is ünnepelték. Ennek bizonyítéka a *PT 109* című hollywoodi produkció volt, melynek 1963-as megjelenése emlékeztetőül szolgált arra, hogy az amerikaiak elnöke egy második világháborús hős. Kennedy mindvégig figyelemmel követte a produkció kimenetelét, olyannyira, hogy az őt játszani akaró színészek meghallgatásairól készült felvételeket is magához kérte. Így esett a választása Cliff Robertsonra. Habár a rendezői székben Fred Zinnemannt vagy John Hustont látta volna szívesen, végül Leslie H. Martinson lett a befutó. Az elnök szövegszerű javaslatokkal is élt a forgatókönyvet tekintve. A filmet ugyan a sajtó izgalmasnak, humorosnak és inspirálónak találta, a jegypénztáraknál azonban közel sem szerepelt olyan fényesen, mint remélték.⁶⁰¹

John F. Kennedynak elnöksége során sikerült megőriznie azt a politikai képet, amelyet évtizedek gondos munkájának köszönhetően épített fel magáról. Sem a nemzetközi, sem a hazai események nem tudták azt megingatni. Legfeljebb rövidtávon. Immár újra készen állt arra, hogy újfent nekirugaszkodjon annak, amit a legjobban szeretett csinálni: kampányoljon.

5.7. Dallas

Az amerikai elnökválasztási kampány 1963 őszén vette kezdetét. Az első stratégiai szintű megbeszélésre november 12-én került sor, ahol Kennedy elnökön kívül részt vett öccse, Robert Kennedy, egyik sógora, Ted Sorensen, Kenny O’Donnell, Larry O’Brien, Steve Smith, John Bailey és a Demokrata Párt Országos Bizottságánál (*National Democratic Committee*, NDC) dolgozó Dick Maguire, valamint Richard Scammon demográfus, statisztikus.⁶⁰² A számok tekintetében nem lehetett okuk panaszra. A kubai rakétaválságnak köszönhetően az elnök elismertségi indexe az 1963-as év elejére 61 százalékról 76 százalékra ugrott.⁶⁰³ A kubai rakétaválság megoldásának köszönhetően az amerikaiak 82 százaléka hitt Amerikában és

⁶⁰¹ Johnson, Ted: Making of John F. Kennedy Biopic 'PT 109' Was Hardly Smooth Sailing. In: *Variety*, 2013. augusztus 16. (Link: <https://variety.com/2013/film/news/making-of-john-f-kennedy-biopic-pt-109-was-hardly-smooth-sailing-1200579139/>) Mentés ideje: 2021. április 30.

⁶⁰² Sorensen, Theodore C.: i.m. 346. o.

⁶⁰³ Erskine, Hazel Gaudet: The Polls: Kennedy as President. In: *The Public Opinion Quarterly*, 1964/2 28. 334-342. o.

abban, hogy országuk ereje 1963-ban tovább fog erősödni. Az atomháborútól való félelem is mérséklődni látszott, ugyanis 63 százalék gondolta úgy a megkérdezetteknek, hogy a Nyugat békés kapcsolatot tud fenntartani a Szovjetunióval. Emellett 64 százalékos gazdasági optimizmus uralkodott az USA-ban. 1963 márciusában az amerikaiak 74 százaléka pedig gondolta úgy, hogy Kennedyt újra fogják választani; az ország 54 százaléka demokrata érzelmű volt – és az is maradt egészen a Reagan-korszakig. A Gallup próbaszavazása pedig 67-27-es arányban hozta ki győztesnek John F. Kennedyt Barry Goldwater republikánus elnökjelölttel szemben.⁶⁰⁴ Az előzetes felmérések is reménykeltőnek bizonyultak néhány államban: Észak-Dakotában például Kennedy 77 százalékos elismertségi indexen állt.⁶⁰⁵

Egy rochesteri újságíró megállapítása szerint Kennedy „szilárdan őrzi” azokat, akik 1960-ban rá szavaztak, ráadásul még a Nixonra szavazók közül is minden tizediket a maga oldalára tudta állítani. Az elnök és stábja tudatosan célozta meg a republikánus szavazókat, hittek ugyanis abban, hogy Kennedy békeüzenetével republikánus szavazatokat tud szerezni. Kampányában az elnök Woodrow Wilson 1916-os kampányához nyúlt vissza, mely a békére és a prosperitásra helyezte a hangsúlyt. Szeptember 26-i beszédében Salt Lake Cityben egy mormon templomi közösség előtt kijelentette, hogy „*saját népünk minden tagjának sem tudjuk erőszakos cselekmények nélkül megadni a teljes állampolgárságot, könnyű megérteni, mennyivel nehezebb az eseményeinket a határainkon túl befolyásolni.*”⁶⁰⁶ Kennedy katolicizmusa, mellyel az 1960-as elnökválasztási kampányban bőszen támadták, lényegében teljesen elvesztette negatív tartalmát.⁶⁰⁷ Kennedy ennek ellenére tisztában volt vele, hogy kemény küzdelem elé néz az elnökválasztási kampány során, amelyet nem lehet félvállról venni.⁶⁰⁸ Tudatában volt annak is, hogy habár a polgárjogi törvényjavaslata elnökségének erkölcsi csúcspontja, valójában negatívan befolyásolhatja a választókat és olyan helyeket (New

⁶⁰⁴ Kohut, Andrew: From the archives: JFK’s America. In: *Pew Research Center*, 2019. július 5. <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/07/05/jfks-america/#fnref-251346-1> (Mentés ideje: 2021. január 30.)

⁶⁰⁵ Dallek, Robert: i.m. 778-779. o.

⁶⁰⁶ John F. Kennedy 1963. szeptember 26-i beszéde (Link: <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/september-26-1963-address-mormon-tabernacle>) Mentés ideje: 2021. április 30.

⁶⁰⁷ A Gallup kutatása szerint egy évvel John F. Kennedy megválasztása előtt (1959) a megkérdezettek 25 százaléka nem szavazott volna katolikus elnökjelöltre. Ez a szám 1960-ra 21, míg 1963-ra 13 százalékra esett. A teljes kutatás elérhető a Gallup közvéleménykutató-oldalon: <https://news.gallup.com/poll/254120/less-half-vote-socialist-president.aspx> (Mentés ideje: 2021. január 30.)

⁶⁰⁸ Talbot, David: i.m. 288. o.

Jersey), ahol csak egy egy hajszálon múltott a győzelme, könnyen elveszíthet. Szenvedélyes kiállását egy alkalommal „*politikai hattúdalának*” tekintette, mert 1963 novemberére a számok elnökségének legalacsonyabb (58 százalékot) értékét mutatták. A legnagyobb fejtörést azonban az okozta Kennedynak, hogy elveszítheti a déli államokat. Walter Cronkite-nak adott 1963. szeptember 2-i interjújában az elnök viccesen jegyezte meg: nem gondolja, hogy Délen a „legnépszerűbb politikus” lenne.⁶⁰⁹ Kennedy nem sokat tévedett, a Gallup közvéleménykutatása szerint októberre a déliek körében 40 százalékra csökkent támogatottsága.⁶¹⁰

Kennedy nem engedhette meg magának, hogy elveszítse Texast, ahol 1960-ban is csak 46 ezer szavazattal kapott többet Nixonnál. Szüksége volt tehát a 24 elektori szavazatra és arra, hogy pénzt szerezzen Texasból a kampány költségeire, valamint enyhíteni akarta a texasi demokraták közti feszültségeket. A szükségszerűség ellenére az elnök környezete irtózott a gondolattól, hogy Texasban kampányoljon, ahol Kennedyt gyűlölték, és a demokrata kormányzó, Kennedy korábbi haditengerészeti vezetője, John Connally is ellenezte az utat. Meglátása szerint az elnök látogatása ronthatja az 1964-es újraválasztási esélyeit. A mellőzött Johnson alelnöknek sem okozott volna szívfájdalmat, ha nem valósul meg Kennedy texasi útja. Először is nem gondolta, hogy az elnök sokat tehet a texasi demokrata pártban a Connallyt támogató konzervatívok és a Ralph Yarborough vezette liberálisok közötti szakadék áthidalására, ami egyébként 1973-ban tényleges szakadáshoz is vezetett, és Connally átlépett a republikánus pártba. Johnson attól is tartott, hogy a látogatás csak el fogja mérgeíteni a helyzetet és aláhúzza azt a tényt, hogy az alelnök képtelen a saját államában rendet tartani. Kennedyt az sem tántorította el, hogy október 24-én Adlai Stevenson ENSZ-nagykövetet Dallasban először lekiabálták a színpadról, majd kint a tömeg rátámadt, leköpdösték és fejbe vágták egy „Ha békét keresel, kérdezd Jézust” feliratú táblával.⁶¹¹

John F. Kennedy november 21-én reggel elbúcsúzott lányától, Caroline-tól és fiától, John-tól, aki a következő héten töltötte be a harmadik életévét. A kis John akkor látta utoljára az édesapját. Az elnökre és feleségére – akinek részvételét november 7-én erősítette meg a Fehér Ház⁶¹² – először egy három és fél órás út várt az Andrews légitámaszpontonról San Antoniába,

⁶⁰⁹ John F. Kennedy 1963. szeptember 2-i interjúja (Link: <https://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/kentv.htm>)

Mentés ideje: 2021. április 13.

⁶¹⁰ Erskine, Hazel Gaudet: i.m. 336. o.

⁶¹¹ Talbot, David: i.m. 291. o.

⁶¹² Hill, Clint és McCubbin, Lisa: i.m. 366. o.

majd onnan egy negyvenöt perces repülés Houstonba, onnan tovább Fort Worth, ahol az elnöki pár az éjszakát töltötte, hogy másnap Dallasba repüljenek. Habár Fort Worth és Dallas között 13 perc a repülőút, nyilván sokkal látványosabb volt megérkezni az Air Force One-nal Dallasba, ahol utoljára 1948-ban járt amerikai elnök, mint az elnöki limuzinnal megtenni a hatvan kilométeres utat. Kennedy San Antonióban egy úrkutatási orvosi létesítményt avatott fel, majd Houstonban rövid beszédet mondott a latin-amerikai állampolgárok ligája előtt (*League of Latin American Citizens*), végül részt vett szövetségese, az Albert Thomas képviselő tiszteletére rendezett vacsorán. A politikus sokat segített Kennedynek abban, hogy a Kongresszus megfelelő összegeket szavazzon meg az úrprogramra. Jackie jelenléte az elnök mellett komoly fegyvertényt jelentett. Emberek milliói rajongtak érte, és mestere volt annak, hogy belopja magát a szívekbe. Az, hogy Texasba tartott a férjével, merőben szokatlan dolog volt, hiszen soha nem kísérte el az elnököt hivatalos belföldi utakra. Ráadásul ez volt az első olyan nyilvános szereplése azóta, hogy augusztus 9-én elhunyt koraszülött fiuk, Patrick. Ahogy Jackie sajtófőnöke, Pamela Turnure fogalmazott: „Azt hiszem, az a nő akart lenni, aki elkíséri John Kennedyt Texasba.”⁶¹³

„Nem gondoltam, hogy ilyen szép fogadtatásban részesülök”⁶¹⁴ – mondta az elnök, amikor 11 óra 40 perckor az Air Force One megérkezett Dallasba a Love Field repülőtérre, ahol körülbelül kétezer fő fogadta az elnököt, köztük Lyndon B. Johnson alelnök és felesége, Lady Bird, ahogy azt a texasi út minden egyes állomásán tették. Az alelnöknek semmi más dolga nem volt, mint fogadni az elnöki párt, amely feladattól természetesen nem volt elragadtatva. Az autókönvoj 11 óra 55 perckor indult el a repülőtérről, hogy aztán 12 óra 30 perckor az elnöki limuzint vezető Bill Greer titkos ügynök egy 120 fokos balkanyarral ráforduljon a Houston utcáról az Elm utcára. A manőver következtében 18 kilométer/órás sebességre kellett lassítani a nyitott tetejű limuzint, ami egy jól képzett mesterlövész számára könnyű célpontot jelentett. Ez volt Lee Harvey Oswald nagy pillanata, aki meghúzta a ravaszt és három lövést adott le: az első találat Kennedy nyakát érte és az sebesítette meg Connally kormányzót is, míg a második találat – mely az elnök halálát okozta – a fej jobb hátsó részét érte. A három lövést maximum

⁶¹³ Tuckerman, Nancy és Turnure, Pamela. Mrs. Wayne Fredericks által készített interjú, 1964. *John F. Kennedy Library Oral History Program*. 31-32. o.

⁶¹⁴ Lincoln, Evelyn: i.m. 308. o.

7 másodperc alatt adta le és az Amerikai Egyesült Államok elnökének halálát helyi idő szerint 13 órakor közölték Mrs. Kennedyvel a Parkland Memorial Kórházban.⁶¹⁵

⁶¹⁵ *Report of the President's Commission on the Assassination of President John F. Kennedy (Warren Commission Report)*. 1964. szeptember 24. 117.

Hatodik fejezet

HALHATATLANSÁG

„A halhatatlanság első feltétele a halál.”

Stanislaw Jerzy Lec

John F. Kennedy halála mindenkit sokkolt. Egy nő a tragikus hír hallatán autójával frontálisan belerohant egy épületbe. New Yorkban megállt az élet: bezárt a tőzsde, a tömegközlekedés megfagyott. Baltimore üzletei a vásárlók sírásától volt hangos. Bostont, a Kennedyk földjét hurrikánként teperte le a megrázó hír.⁶¹⁶ Az újságírók minden sztorit kidobtak a kezükből és azonnal a Dallasban történetekre fókuszáltak. Mindent tudni akartak. A média erejét mutatja, hogy a felnőtt amerikai lakosság kétharmada az elnök halálának beálltakor értesült a tragikus hírről, kevesebb mint öt óra múlva pedig már a megkérdezettek 99,8 százaléka hallott az elnök haláláról. A megkérdezettek 54 százaléka a hír hallatán nem tudott a munkára odafigyelni, míg 53 százalékuk – a baltimori vásárlókhöz hasonlóan – elsírták magukat.⁶¹⁷ A merényletet követő napon a felnőtt amerikai lakosság átlagosan tíz órát töltött a televízió képernyője előtt, hogy minél több információhoz jusson a gyilkosságról, annak háttéréről, valamint Kennedy temetésének a részleteiről.

Az elnök halála jobban megrázta az országot, mint bármi más azóta, hogy 1941 decemberében Pearl Harbort megtámadták a japánok. Az elnök elleni merénylet olyan mély fájdalmat ébresztett, amely sokkal erősebb volt, mint amit az amerikaiak éreztek Abraham Lincoln (1865), James Garfield (1881) vagy William McKinley (1901) meggyilkolásakor vagy Franklin D. Roosevelttel váratlan halálakor (1945). Bármennyire is megdöbbentő volt Lincoln meggyilkolása, a polgárháború négyéves vérfürdője, amely több százezer emberéletet követelt, némileg tompította azt a rettenetes érzést, hogy a nemzet elvesztette vezetőjét. A Garfield- és McKinley-gyilkosság során pedig olyan elnökök haltak meg, akik egy politikailag jelentéktelenebb hivatalra töltöttek be, s egyébként olyan személyek voltak, akik nem ragadták meg ennyire az ország képzeletét, mint a mindössze 46 éves Kennedy.⁶¹⁸ Az elnök erőszakos halála úgy tűnt, megfosztotta az Amerikai Egyesült Államokat és a világot is egy jobb jövőtől.

⁶¹⁶ Bishop, Jim: *The Day Kennedy Was Shot*. Harper Perennial, New York, 2013. Apple Books ed. 284. o.

⁶¹⁷ Sheatsley, Paul B. és Feldman, Jacob J.: The Assassination of President Kennedy: A Preliminary Report on Public Relations and Behavior. In: *The Public Opinion Quarterly*, Vol. 28., 1964/2, 189-215. o.

⁶¹⁸ Dallek, Robert: i.m. 787. o.

Fiatalságával, energikusságával reményt, hitet és elhivatottságot akart és adott az országnak. Ezek a tényezők is nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy a Kennedy elleni merénylet ugyanúgy az amerikai nép kollektív tudatának gyászeseményévé válhasson, ahogy harmincnyolc évvel később az ikertornyok ledöntése. „*Nem kívánok túlzásokba esni: lehet, hogy egyáltalán nem úgy éreznek az emberek, mint amikor Nagy Sándor meghalt: ám azt hiszem, hogy teljesen egyedülálló az életünkben az, hogy rengeteg ember hite valamilyen kivételes reményben hirtelen semmivé vált*” – írta Isaiah Berlin brit filozófus és történész Arthur Schlesingernek.⁶¹⁹

Mindeközben a sajtó nem tudott betelni a merénylet részleteinek bemutatásával és az elnök merényletjének, Lee Harvey Oswald életének minden egyes mozzanatát fel akarták térképezni. A *Life* magazin 1964. február 21-i számának címlapján Oswald látható azzal az olasz gyártmányú mesterlövészpuskával, mellyel kioltotta az elnök életét, jobb zsebében pedig az a pisztoly, mellyel lelőtte J. D. Tippit járőrt. A magazin tizenkét oldalon keresztül mutatja be a merénylet életútját,⁶²⁰ melyben tanárok, osztálytársak, katonatársak és ismerősök nyilatkoztak a lapnak. Öt hónappal később a magazin az özvegy beleegyezésével publikálta Oswald Szovjetunióban töltött idején íródott naplóját.⁶²¹ Ahogy a sajtó felépítette és tartalommal töltötte meg a merénylet személyét, azzal párhuzamosan kezdődött meg JFK mitologizálása. 1964-ben egy emlékalbum jelent meg, mely felejthetetlen fotókkal mutatja be az elnököt és testvéreit, gyerekeit és szüleit. Az album szerint kevés olyan „*figyelemre méltó család*” van az amerikai történelemben, amelynek ekkora hatása lett volna az országra, mint a Kennedyk, akik minden tudásukat annak szentelték, hogy jobb helyé tegyék a világot és benne az Amerikai Egyesült Államokat.⁶²² A *Variety* szerint „*Thomas Jefferson óta egyetlen elnök sem tett akkora hangsúlyt a kultúrára és művészetekre, mint John F. Kennedy és a First Lady.*”⁶²³ Kennedy politikai teljesítményét taglaló írások döntő többsége politikai nagyságát éltette, miközben az olyan baklövéseket, mint például a Disznó-öbölbeli kudarcot, háttérbe szorították.

Egy valaki azonban mindennél és mindenkinél jobban és tudatosabban ápolta John Fitzgerald Kennedy képét, az pedig özvegye, Jackie Kennedy volt. Úgy tűnt, hogy Jackie egyfajta megnyugvást és életcélt talált néhai férje örökségének ápolásában.⁶²⁴ Tudta, hogy senki

⁶¹⁹ Dallek, Robert: i.m. 788. o.

⁶²⁰ The Evolution of an Assassin. In: *Life*, 1964. február 21. 68-80. o.

⁶²¹ Oswald Called It My 'Historic Diary' – And It Is. In: *Life*, 1964. július 10. 26-31. o.

⁶²² *John F. Kennedy Memorial Album*. MacFadden-Bartell Corp., New York, 1964.

⁶²³ White, Mark: i.m. 235. o.

⁶²⁴ Dallek, Robert: i.m. 789. o.

nem fogja férjét elfelejteni, ezért egyre inkább az foglalkoztatta, hogyan fognak rá emlékezni. Ezért nagy hangsúlyt fektetett férje kivételes államférfiúi teljesítményének bemutatására. Ha Joe Kennedy volt a kulcsfigurája JFK politikai képének a megteremtésében, akkor Jackie Kennedy volt az, aki gondozta és ápolta azt a merényletet követően. Azért, hogy a megfelelő keretben értelmezze a közvélemény, az újságírók, valamint a történészek Kennedy elnökségét, meg kellett teremtenie a megfelelő kontextust. Ahogy Stephen Ambrose történész fogalmazott, Jackie valójában át akarta venni a történelemírás feletti irányítást, ami sikerült is neki.⁶²⁵ Mind a mai napig Kennedy nevéhez fűződik az USA űrprogramjának sikeressége, ami annak volt köszönhető, hogy Jackie Kennedy arra kérte Lyndon Johnson elnököt: a floridai irányítóközponthoz közeli Canaveral-fokot nevezzék át Kennedy-foknak. Majd az elnök egy rendelettel – szintén az özvegy közbenjárásának köszönhetően – a NASA Kilövési Központját John F. Kennedy Űrközpontnak nevezte át.⁶²⁶ „*Megvan a láng [az Arlingtoni Nemzeti Temetőben] és megvan a Fok. Ez a két dolog érdekelt*” – nyugtázta Jackie.⁶²⁷ Azzal, hogy Kennedyről nevezték el az űrközpontot, valójában a néhai elnök innovatív és látnoki képét erősítették.

Jack Kennedy személyes, valamint elnöki teljesítménye és tragikus halála kiváló alapot szolgáltatott egy modern arisztotelészi tragédia színpadra állításához.⁶²⁸ Jackie még akkor sem volt hajlandó levenni férje vérével átitatott rózsaszín Chanel ruhát, amikor Johnson mellett állt a rögtönzött felesketésén. „*Csak lássák mit tettek Jackkel*” – reagált arra, amikor azt javasolták, hogy öltözzön át. Pár órával az elnök halálát követően pedig kijelentette, hogy Jacknek „*még arra sem volt lehetősége, hogy a polgárjogokért gyilkolják meg. Egy ostoba kis kommunista gyilkolta meg!*”⁶²⁹ A hősi mítoszteremtésnek nyilván sokkal nagyobb szolgálatot tett volna, ha Kennedy a feketék jogkiterjesztéséért hal meg, ahogy annak idején Lincoln a rabszolgák felszabadításáért. A Lincoln-féle párhuzam erőltetése nem csak ebben, hanem a temetésnél is

⁶²⁵ The Last Side of Camelot. In: *Kennedy Assassination Chronicles*, 1995 ősz (Link: <http://www.jfklancer.com/pdf/Camelot.pdf>) Mentés ideje: 2021. május 1.

⁶²⁶ Executive Order 11129--Designating certain facilities of the National Aeronautics and Space Administration and of the Department of Defense, in the State of Florida, as the John F. Kennedy Space Center (Link: <https://www.archives.gov/federal-register/codification/executive-order/11129.html>) Mentés ideje: 2021. május 1.

⁶²⁷ Manchester, William: i.m. 726. o.

⁶²⁸ Felkins, Patricia K. és Goldman, Irvin: Political Myth as Subjective Narrative: Some Interpretations and Understanding of John F. Kennedy. In: *Political Psychology*, Vol. 14., 1993/3, 447-467. o.

⁶²⁹ Perry, Barbara A.: *Jacqueline Kennedy: First Lady of the New Frontier*. University of Kansas, Kansas, 2004. 181. o.

megmutatkozott, hiszen Jackie kifejezett kívánsága volt, hogy a temetési szertartás Lincoln temetésére hasonlítson. A család kérése ellenére Jackie ragaszkodott ahhoz, hogy férjét Arlingtonban temessék el, sírját pedig egy olyan örök láng jelölje, mint amilyen a Diadalív alatt az első világháború után az Ismeretlen katona sírján lobog. A temetés előtti napon a Capitoliumban mindenki leróhatta kegyeletét az elnök koporsójánál. A gyászoló emberek olyan sokan érkeztek a Capitoliumhoz, hogy végül másnap reggel kilenc óráig hosszabbították meg a nyitvatartást. A koporsót ezután visszavitték a Fehér Házhhoz, majd onnan a menet a Szent Máté római katolikus katedrálishoz vezetett. A gyászmenet tagjai között volt Jackie, Bobby, Ted, Johnson elnök és felesége, Kennedy főbb munkatársai, valamint kilencvenkét nemzet képviselői, köztük De Gaulle és Anasztasz Mikojan, Hruscsov első helyettese. Amikor a szertartás véget ért, Jackie Caroline-nal és John Jr.-ral kéz a kézben lépett ki a katedrálisból és megálltak a lépcsőknél oldalt, míg a koporsót a lovas kocsira helyezték. Miután a koporsót felrakták a kocsira, a hadsereg tisztelgett az elhunyt főparancsnok előtt. John Jr. vállát hátrahúzza, jobb kezét felemelve tisztelgett apjának. A menet ezután a temető felé vette az irányt, ahol végső nyugalomra helyezték az elnököt, Jackie pedig meggyújtotta az öröklángot.⁶³⁰

Néhány nappal a temetés után Jackie a *Life* magazin Pulitzer-díjas újságíróját és a család barátját, Theodore H. White-ot kérte meg arra, hogy közvetítse az egész ország felé azt, amit kitalált. „Az Epilógus” címre keresztelt írásban jelent meg először Camelot legendája, melyről Jackie is kijelentette szűk körben, hogy az általa kitalált metafora „*túlságosan szentimentális*.”⁶³¹ A beszélgetés során – melyben a legapróbb részletekig beszámolt Jackie a dallasi merényletről – felidézte Jack azon szokását, hogy esténként, mielőtt lefeküdtek volna, feltett néhány lemezt a gramofonra. Jack kedvenc dala egy Broadway-musical, a Camelot zárószáma volt. A First Lady úgy vélte, JFK kedvenc idézete ebből a dalból akár elnökségének sírfelirata is lehetne: „*Ne hagyjuk feledni, hogy egy rövid, tündöklő pillanatig létezett egy hely, amelyet úgy hívtak, Camelot.*” Azt akarta, hogy az emberek Camelotként gondoljanak a Kennedy-érára. Azt akarta, hogy mindenki értse meg: jöhetnek még nagyszerű elnökök a jövőben, de „*másik Camelot nem lesz többé.*”⁶³² Azzal, hogy Jackie nevet adott néhai férje elnökségének, helyére illesztette a mozaikdarabkákat és megteremtette a kollektív emlékezet

⁶³⁰ Hill, Clint és McCubbin, Lisa: i.m. 423-446. o.; Az 1963. november 25-i temetés felvétele (Link: <https://youtu.be/3KJQkn6zUvM>) Mentés ideje: 2021. május 1.

⁶³¹ Leaming, Barbara: i.m. 141-142. o.

⁶³² White, Theodore H.: *An Epilogue*. In: *Life*, 1963. december 6. 158-189. o.

keretét,⁶³³ amely cikkek, tudományos munkák sorának jelentette értelmezési keretét. A gyilkosságot követő két évben mintegy kilencven könyv látott napvilágot Kennedyvel kapcsolatosan. Ezek közül is ki kell emelni az úgynevezett Camelot-iskola írásait, amelyek tudományos publikációkba ültették Camelot metaforáját: Arthur Schlesinger, Jr. 1965-ös, Theodore Sorensen szintén 1965-ös, valamint William Manchester 1967-es munkái az irányadóak.

Az elnök meggyilkolása nem csupán összeesküvés-elméleteket eredményezett a Vasfüggönyön innen és túl,⁶³⁴ hanem egészen kivételes ragaszkodást is az emlékéhez az emberek körében. Erőszakos halála mindenképpen mártíriumának egyik legfontosabb tényezője abban, hogy az emberek olyan nagyra értékelik az elnökségét és a történelemben betöltött szerepét. A televízió, amely megörökítette Kennedyt, szintén hozzájárult ehhez az állandó vonzerőhöz. A közvélemény hitt Kennedy őszinteségében, amelyet nőügyei, egészségügyi állapota, gyógyszerhasználata sem tudott megingatni. Azzal pedig, hogy Amerika népét beengedte a világ egyik leghíresebb otthonába és bepillantást engedett az elnök, mint az ember hétköznapijaiba, csak tovább erősítette a közvélemény szimpátiáját. Kennedy testesítette meg az amerikai álmot. Fiatal volt, jóvágású és gazdag; művelt, sportos és vonzó; szellemes, vidám és nemes lelkű; „*koruk hercege*,” ahogy Oliver Stone filmrendező is nyilatkozta. Varázsával, bátorságával és közösségi szellemével igazolta népét, hitét, országa hagyományait és intézményeit. Szónoki teljesítményével növelte az amerikaiak önbecsülését, csillapította aggodalmaikat, és bátorságra, új próbálkozásokra buzdította őket. Az amerikai kivételességnek pedig nagy lökést adott Kennedy, aki feltámasztotta a winthropi örökséget. A Kennedy-család pedig mind a mai napig betölti az amerikaiaknak egy királyi család iránti vágyát, mely „uralkodóháznak” a helyét azóta sem sikerült senkinek sem átvennie tőlük.

⁶³³ Zelizer, Barbie: *Covering the Body: The Kennedy Assassination. Media, and the Shaping of Collective Memory*. University of Chicago, Chicago, 1992. 224. o.

⁶³⁴ A kommunista blokk országai a merényletet követően saját táboruk meggyőzése érdekében kezdtek el felépíteni egy narratívát a Kennedy-gyilkosságról. Ezen írások többsége – köztük Magyarországon is – azt állította, hogy a „gyilkosokat” a „szélsőjobboldalon” kell keresni (Az amerikai elnök gyilkosait a szélsőjobboldali körökben kell keresni. In: *Népszabadság*, 1963. november 24. 3. o.). A jelentések szerint a szovjet propaganda abban volt érdekelt, hogy kiemeljék a Nyugat hanyatlását, ahol politikai gengszterizmus uralkodik. *Az Izvesztija* külpolitikai szemleírója egy Reichstag-Fehér Ház hasonlattal élt: „*a leégett Reichstag romjainak árnyéka lebeg a Fehér Ház felett*”, *de szerint „a provokátoroknak itt még annyira sem sikerült eltiúntetniük a nyomokat, mint hitlerista elődjeiknek...”* (Vajda Péter: Átgondolt összeesküvés, amelynek szerzői az amerikai ultrák. In: *Népszabadság*, 1963. november 26. 3. o.)

A merényletet követően Earl Warren főbíró a következő sorokat írta Jackie-nek: „... *Isten akarata az, hogy mi, akik túléltek, ezt a sorscsapást arra használjuk, hogy halhatatlanná tegyük az előrelátását és az emberségét. Ez az emlékmű legyen a nemzetünk jövőjéről elképzelt eszméjének beteljesítése.*”⁶³⁵ Közel hatvan év távlatából is kijelenthető, hogy Earl Warren sorai beigazolódtak, még ha csak egy virtuális életmúróról is beszélhetünk, ahogy Camelot is csak a legendákban létezik.

⁶³⁵ Dallek, Robert: i.m. 788-789. o.

ÖSSZEFOGLALÓ

„Semmi póz, csak bátorság.”

John F. Kennedy

Közel hat évtizede már, hogy 1963. november 22-én 12 óra 30 perckor Dallasban halálos lövések érték az Amerikai Egyesült Államok elnökét, John Fitzgerald Kennedyt. Mégis, mind a mai napig belebotlunk a néhai elnökbe köztereken, filmekben, zenekarokban, zeneszámokban, a divatiparban és természetes környezetében, a politikában is. Nyugodt szívvel kijelenthetjük, hogy az évek során popkulturális ikonná nőtte ki magát. Beszédei mind a mai napig kiemelt helyet foglalnak el nemcsak az amerikai, de a világtörténelem híres szövegei között is. Az amerikai elnökökkel kapcsolatos közvélemény-kutatásokban rendre a legjobb elnökök közé sorolják.

Nem túlzás kijelenteni: John F. Kennedy elnök mitikussá vált politikai arcélének szilárd és máig megkérdőjelezhetetlenné válását sem nőügyei, sem egészségügyi állapota, sem kül- és belpolitikájának reális értékelése sem tudta megingatni. Sőt, ezen információk birtokában vált igazán emberivé. Mindmáig láthatjuk, hogy a Kennedy-családdal kapcsolatos legjelentéktelenebb esemény sem kerülheti el a nyilvánosság figyelmét. A Kennedy-család a jelek szerint minden erényével és gyengeségével együtt mind a mai napig betölti az amerikaiaknak egy királyi család iránti vágyát – és hasonlóképpen viszonyulnak hozzá, mint a britek a saját királyi családjukhoz, amelyet egyszerre övez tisztelet és bírálathoz.

Jelen disszertáció vállalt feladata, hogy a szokásos Kennedy-életrajzok ritmusától elrugaszkodva azokra az eseményekre, pillanatokra és szereplőkre helyezze a hangsúlyt, amelyek nagyban formálták és alakították a róla kialakuló képet. Ezáltal láthatóvá válik, hogy JFK valójában egy aprólékosan és gondosan, patikamérlegesen kimért politikai termék volt, mire megválasztották az Amerikai Egyesült Államok elnökének. Ezer hivatali napja során mind a bel-, mind a külpolitika terén óriási kihívásokkal nézett szembe, melyeket modern és innovatív kommunikációjának köszönhetően sikerült megnyernie. Személyében lépett színpadra a modern politikus archetípusa: kiváló, az érzelmekre ható kommunikátor, aki mesterien használja a kor kommunikációs eszközeit, míg politikáját a közvélemény-kutatások eredményeihez igazítva határozza meg. Tanácsadói között megtalálhatóak voltak az FDR által is alkalmazott tojásfejűek, ahogy az ún. *spin doctorok* is. Korai halála, valamint feleségének narratívaépítése pedig az Amerikai Egyesült Államok mitologikus hőségévé tette, aki egyben megtestesítette az amerikai álmodat.

SUMMARY

“For courage, not complacency.”

John F. Kennedy

Nearly six decades have passed since the president of the United States of America, John Fitzgerald Kennedy, was shot dead in Dallas on November 22, 1963, at 12:30 p.m. Yet today, we regularly encounter the legacy of the late president in public spaces, movies, music, fashion, and, of course, politics. We can safely say that over the years, he has grown into a pop culture icon. His speeches occupy a prominent place in the famous texts of both American and world history. In opinion polls mentioning U.S. presidents, he repeatedly ranks among the most popular.

It is no exaggeration to say that the solid and still unquestionable political image of President John F. Kennedy, which has now taken on a mythical character, could not be shaken by his affairs, his health, nor any realistic assessment of his foreign and domestic politics. In fact, it is these things that made him truly human. Still today, even the most insignificant event related to the Kennedy family cannot escape the public eye. The Kennedy family, with all its virtues and weaknesses, seems to satisfy an American desire for a royal family — and the family is regarded by them as such, as the royal family is in Britain, a family also simultaneously revered and criticized.

This dissertation departs from the typical Kennedy biographies to focus on the events, moments and personalities that have shaped his enduring image. These details make it clear that JFK was, in fact, a meticulously and carefully calculating political figure by the time he was elected president of the United States. During his one thousand days in office, he faced enormous challenges in domestic and foreign politics, which he managed to overcome thanks to his modern and innovative communication. In his person, the archetype of the modern politician took the stage: an excellent, moving speaker who masterfully used the means of communication of his time, while defining his policies according to the results of opinion polls. His advisers included the same intellectuals used by Franklin Delano Roosevelt, as well as those who would become known in modern, political parlance as spin doctors. His early death, as well as his wife’s considerable contribution to his narrative, made him a mythological hero of the United States who, at the same time, embodied the American dream.

BIBLIOGRÁFIA

Könyvek

- Abbot, James A. és Rice, Elaine M.: *Designing Camelot: The Kennedy White House Restoration*. Wiley, New York, 1997.
- Adrian, Charles R. és Press, Charles: *American Politics Reappraised: The Enchantment of Camelot Dispelled*. McGraw-Hill Book, New York, 1973.
- Ahlstrom, Sidney E.: *A Religious History of the American People*. Yale University Press, New Haven, 1979.
- Barber, James David: *The Pulse of Politics: Electing Presidents in the Media Age*. Transaction, New Jersey, 2011.
- Bartlett, John: *Familiar Quotations*. Little, Brown and Company, Boston, 1968.
- Bernstein, Irving: *Promises Kept: John F. Kennedy's New Frontier*. Oxford University Press, New York, 1991.
- Békés Márton: *Az amerikai neokonzervativizmus. Egy kisiklott ellenforradalom*. Századvég, Budapest, 2008.
- Békés Márton, Gyarmati István és Takács Tamás Péter: *Budapest hegei*. Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány, Budapest, 2019.
- Bihari Péter: *1914. A nagy háború száz éve. Személyes történetek*. Kalligram, Budapest, 2014.
- Bishop, Jim: *The Day Kennedy Was Shot*. Harper Perennial, New York, 2013. Apple Books ed.
- Boia, Lucian: *Vesztesek és győztesek. Az első világháború újraértelmezése*. Cser, Budapest, 2015.
- Bouchard, Gérard (szerk.): *National Myths: Constructed Pasts, Contested Presents*. Routledge, New York, 2013.
- Brogan, Hugh: *Kennedy*. Akadémia, Budapest, 1997.
- Brzezinski, Zbigniew: *A nagy sakktábla: Amerika világelsősege és geopolitikai feladatai*. Antall József Tudásközpont, Budapest, 2017.
- Buckley, William F., Jr.: *The Fall of the Berlin Wall*. John Wiley & Sons, New Jersey, 2004.
- Burns, James MacGregor: *John Kennedy*. Harcourt, Brace, New York, 1959.
- Bzdek, Vincent: *The Kennedy Legacy: Jack, Bobby and Ted and a Family Dream Fulfilled*. Macmillan, New York, 2009.
- Campbell, Joseph: *Az ezerarcú hős. Édesvíz*, Budapest, 2010.

- Casillo, Charles: *Marilyn Monroe. A rivaldafény árnyékában*. Alexandra, Budapest, 2019.
- Chomsky, Noam: *Rethinking Camelot: JFK, the Vietnam War, and U.S. Political Culture*. South End Press, Boston, 1993.
- Clarke, Thurston: *Ask Not. The Inauguration of John F. Kennedy and the Speech that Changed America*. Penguin Books, New York, 2010.
- Collier, Peter és Horowitz, David: *The Kennedys: An American Drama*. Summit Books, New York, 1984.
- Conquest, Robert: *Kegyetlen évszázad. XX. Század Intézet*, Budapest, 2003.
- Dallek, Robert: *Befejezetlen élet. John F. Kennedy 1917-1963*. GABO, Budapest, 2004.
- Dallek, Robert: *Camelot's Court: Inside the Kennedy White House*. HarperCollins, New York, 2013.
- Dallek, Robert: *The Lost Peace: Leadership in a Time of Horror and Hope, 1945-1953*. HarperCollins, New York, 2010.
- D'Antonio, Michael: *Trump: Soha nem elég*. Trivium, Budapest, 2016.
- Donaldson, Gary A.: *The First Modern Campaign. Kennedy, Nixon, and the Election of 1960*. Rowman & Littlefield, Maryland, 2007.
- Doyle, William: *PT 109. An American Epic of War, Survival, and the Destiny of John F. Kennedy*. HarperCollins, New York, 2015. Apple Books ed.
- Esposito, Joseph A.: *Dinner in Camelot: The Night America's Greatest Scientists, Writers, and Scholars Partied at the Kennedy White House*. University Press of New England, Lebanon, 2018.
- Ferguson, Niall: *A tér és a torony. Hálózatok, hierarchiák és harc a globális hatalomért*. Scolar, Budapest, 2019.
- Fodor Gábor és Szecskő Tamás (szerk.): *Tájékoztatáspolitikai Magyarországon*. Kossuth, Budapest, 1973. 29.
- Fodor László: *Pártirányítás és sajtó*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1978.
- Foster, Robert F.: *Modern Ireland 1600-1972*. Penguin Books, London, 1988.
- Füredi, Frank: *First World War: Still No End in Sight*. Bloomsbury, London, 2014.
- Gillon, Steven M.: *America's Reluctant Prince: The Life of John F. Kennedy Jr.* Penguin Books, New York, 2019.
- Goodwin, Doris Kearns: *The Fitzgeralds and the Kennedys*. Simon & Schuster, New York, 1987.
- Graubard, Stephen: *Az elnökök*. Alexandra, Budapest, 2007.

- Greenfield, Jeff: *If Kennedy Lived: The First and Second Terms of President John F. Kennedy: An Alternate History*. G.P. Putnam's Sons, New York, 2013.
- Gregory, Ross: *Cold War America, 1946 to 1990*. Infobase Publishing, New York, 2014.
- Gronnerud, Kathleen és Spitzer, Scott J.: *Modern American Political Dynasties: A Study of Power, Family, and Political Influence*. ABC-CLIO, Santa Barbara, 2018.
- Grygiel, Jakub J. és Mitchell, A. Wess: *Nyugtalan határvidék*. Antall József Tudásközpont, Budapest, 2017.
- Hamilton, Nigel: *JFK: Reckless Youth*. Random House, New York, 1993.
- Harris, Seymour E.: *The Economics of the Political Parties*. MacMillan, New York, 1962.
- Hersh, Seymour M.: *The Dark Side of Camelot*. HarperCollins, New York, 1998.
- Hill, Clint és McCubbin, Lisa: *Mrs. Kennedy és én*. Könyvmolyképző, Szeged, 2015.
- Himmelfarb, Gertrude: *Egy nemzet, két kultúra*. Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány, Budapest, 2020.
- Holzer, Harold: *The Presidents vs. The Press*. Dutton, New York, 2020.
- Horváth Attila: *A magyar sajtó története a szovjet típusú diktatúra idején*. Médiatudományi Intézet, Budapest, 2013.
- Jenkins, Roy: *Churchill I-II*. Európa, Budapest 2005.
- John F. Kennedy Memorial Album*. MacFadden-Bartell Corp., New York, 1964.
- Johnson, Paul: *Az amerikai nép története*. Akadémia, Budapest, 2016.
- Johnson, Paul: *A modern kor. A 20. század igazi arca*. XX. Század Intézet, Budapest, 2000.
- Jowett, Garth és O'Donnell, Victoria: *Propaganda and Persuasion*. SAGE, Thousand Oaks, 2018.
- Kennedy, John F.: *Appeasement in Munich: The Inevitable Result of the Slowness of Conversion of the British Democracy from a Disarmament to a Rearmament Policy*. 1940. március 15. (Link: <https://www.jfklibrary.org/asset-viewer/archives/JFKPP/026/JFKPP-026-002>) Mentés ideje: 2021. február 28.
- Kennedy, John F.: *Profiles in Courage*. Harper & Brothers, New York, 2006. Apple Books ed.
- Kennedy, John F.: *Why England Slept*. Wilfred Funk, New York, 1961.
- Kennedy, Paul: *A nagyhatalmak tündöklése és bukása*. Akadémia, Budapest, 1992.
- King, Stephen: *11/22/63 I-II*. Európa, Budapest, 2014.
- Kissinger, Henry: *Diplomácia*. Panem-Grafo, Budapest, 1997.
- Laar, Mart: *Vissza a jövőbe. Húsz év szabadság Közép-Európában*. XX. Század Intézet, Budapest, 2010.
- Lasky, Victor: *J.F.K. The Man and the Myth*. The Macmillan Company, New York, 1963.

- Leaming, Barbara: *Kennedy özvegye*. Cartaphilus, Budapest, 2017.
- Leary, Timothy: *Flashbacks*. Tarcher, New York, 1997.
- Lenin összes művei*. Szikra, Budapest, 1952. 26. k.
- Lenin összes művei*. Kossuth, Budapest, 1975. 44. k.
- Lincoln, Evelyn: *My Twelve Years with John F. Kennedy*. Bantam Books, New York, 1966.
- Lippmann, Walter: *The Cold War: A Study in U.S. Foreign Policy*. HarperCollins, New York, 1947.
- Logevall, Fredrick: *JFK. Coming of Age in the American Century, 1917-1956*. Random House, New York, 2020.
- MacArthur, Brian (szerk.): *A XX. század nagy beszédei*. Agave, Budapest, 2006.
- Madsen, Deborah: *American Exceptionalism*. Edinburgh University Press, Edinburgh 1998.
- Magyarics Tamás: *Az Egyesült Államok külpolitikájának története*. Antall József Tudásközpont, Budapest, 2014.
- Manchester, William: *One Brief Shining Moment: Remembering Kennedy*. Little Brown, Boston, 1983.
- Manchester, William: *The Death of a President*. Harper & Row, New York, 1967.
- Markó György és Schmidt Mária (szerk.): *Európai testvérháború*. Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány, Budapest, 2014.
- Martin, Ralph G. MARTIN, Ed PLAUT: *Front Runner, Dark Horse*. Doubleday, New York, 1960.
- Matthews, Chris: *Jack Kennedy. Elusive Hero*. Simon & Schuster, New York, 2011.
- Matolcsy György: *Amerikai birodalom – A jövő forgatókönyvei*. PAGEO, Budapest, 2015.
- McQuail, Denis: *A tömegkommunikáció elmélete*. Wolters Kluwer, Budapest, 2015.
- Morrison, Joan és Morrison, Robert K.: *From Camelot to Kent State: The Sixties Experience in the Words of Those Who Lived It*. Oxford University Press, Oxford, 1987.
- Morrow, E. Frederick: *Black Man in the White House*. Coward-McCann, Inc., New York, 1963.
- Muravchik, Joshua: *Földre szállt mennyország. A szocializmus története*. Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány, Budapest, 2014.
- Nasaw, David: *The Patriarch: The Remarkable Life and Turbulent Times of Joseph P. Kennedy*. Penguin Books, New York, 2013. Apple Books ed.
- Nelson, W. Dale: *Who Speaks for the President? The White House Press Secretary from Cleveland to Clinton*. Syracuse University Press, New York, 2000.
- Novak, Michael: *Chossing Presidents: Symbols of Political Leadership*, Routledge, New Brunswick, 1992.

- Oliphant, Thomas és Wilkie, Curtis: *The Road to Camelot: Inside JFK'S Fiver-Year Campaign*. Simon & Schuster, New York, 2017.
- O'Reilly, Bill és Dugard, Martin: *Killing Kennedy: The End of Camelot*. Henry Holt & Company, New York, 2011.
- Orwell, George: *Az oroszlán és az egyszarvú. I-II*. Cartaphilus, Budapest, 2000.
- Parmet, Herbert S.: *Jack: The Struggles of John F. Kennedy*. Dial, New York, 1980.
- Patterson, James T.: *Grand Expectations: The United States, 1956-1974*. Oxford University Press, Oxford, 1996.
- Perry, Barbara A.: *Jacqueline Kennedy: First Lady of the New Frontier*. University of Kansas, Kansas, 2004.
- Peterecz Zoltán: *A kivételes Amerika. Az amerikai kivételesség történelmi bemutatása*. Gondolat, Budapest, 2016.
- Pierard, Richard V. és Linder, Robert D.: *Civil Religion and the Presidency*. Grand Rapids, Academic Books, 1988.
- Pitts, David: *Jack and Lem. John F. Kennedy and Lem Billings: The Untold Story of an Extraordinary Friendship*. Da Capo Press, New York, 2008. Apple Books ed.
- Reeves, Richard: *President Kennedy: Profile of Power*. Touchstone Book, New York, 1993.
- Reeves, Thomas C.: *A Question of Character: A Life of John F. Kennedy*. The Free Press, New York, 1991.
- Renehan, Edward J., Jr.: *The Kennedys at War 1937-1945*, Doubleday, New York, 2002.
- Richey, Russel és Jones, Donald G. (szerk.) *American Civil Religion*. Edwin Meller PR, New York, 1974.
- Sandler, Martin W. (szerk.): *The Letters of John F. Kennedy*. Bloomsbury, New York, 2013. Apple Books ed.
- Schlesinger, Arthur, Jr.: *A Thousand Days. John F. Kennedy in the White House*. A Mariner Book, Boston, 2002.
- Schmidt Mária: *A titkosszolgálatok kulisszái mögött. Hitek, ideológiák és hírszerzők a XX. században*. XX. Század Intézet, Budapest, 2006.
- Schmidt Mária: *Egyazon mércével. A visszaperelt történelem*. Magyar Egyetemi Kiadó, Budapest, 2003.
- Schmidt Mária: *Országból hazát. Harminc éve szabadon*. Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány, Budapest, 2020.
- Schmidt Mária: *Politikailag inkorrekt. Esszék diktatúráról és demokráciáról*. XX. Század Intézet, Budapest, 2010.

- Schmidt Mária: *Új világ született 1918-1923*. Közép-és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány, Budapest, 2019.
- Schmidt Mária: *Veszélyzónában*. Közép-és Kelet-Európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány, Budapest, 2016.
- Shenon, Philip: *A Cruel and Shocking Act: The Secret History of the Kennedy Assassination*. Henry Holt and Co., New York, 2013.
- Sheridan, Michael és Harvey, David: *Sinatra and the Jack Pack*. Skyhorse Publishing, New York, 2016.
- Sorensen, Theodore C.: *Counselor: A Life at the Edge of History*. HarperCollins, New York, 2008.
- Sorensen, Theodore C.: *Kennedy*. Harper & Row, New York, 1965.
- Talbot, David: *A két Kennedy: Jack és Robert élete és felderítetlen halála*. GABO, Budapest, 2008.
- Taraborrelli, J. Randy: *Jackie, Ethel, Joan: Women of Camelot*. Grand Central Publishing, New York, 2012.
- Tocqueville, Alexis de: *Az amerikai demokrácia*. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1993.
- Thuküdidész.: *Periklész beszéde a háború első évében elesett athéniak temetésén* (Link: <https://mek.oszk.hu/06100/06151/06151.htm#16>) Mentés ideje: 2021. április 7.
- Watts, Steven: *JFK and the Masculine Mystique*. Thomas Dunne Books, New York, 2016. Apple Books ed.
- White, Mark: *Kennedy: A Cultural History of an American Icon*. Bloomsbury, New York, 2013. Apple Books ed.
- White, Theodore H.: *The Making of the President 1960*. Buccaneer Books, New York, 1961.
- Wolff, Larry: *Inventing Eastern Europe: The Map of Civilization on the Mind of the Enlightenment*. Stanford University Press, California, 1994.
- Wolff, Michael: *Tűz és düh: Trump a Fehér Házban*. Athenaeum, Budapest, 2018.
- Zelizer, Barbie: *Covering the Body: The Kennedy Assassination. Media, and the Shaping of Collective Memory*. University of Chicago, Chicago, 1992.

Tanulmányok

- Alterman, Eric: The Journalist and the Politician. In: *Columbia Journalism Review*, 2013. február 14. (Link: https://archives.cjr.org/critical_eye/krock_and_kennedy.php) Mentés ideje: 2021. február 28.
- Bellah, Robert N.: Civil Religion in America. In: *Daedalus, Journal of the American Academy of Arts and Sciences*, Vol. 96., No. 1., 1967. szeptember. 1-21. o.
- Coleman, John A.: Civil Religion. In: *Sociological Analysis*, Vol. 31., No. 2. (Summer 1970), Oxford University Press, 1970. 67-77. o.
- Ferrell, Jessica és Coleman, David: John F. Kennedy on Politics and Public Service. In: *Miller Center* (Link: <https://millercenter.org/the-presidency/educational-resources/john-f-kennedy-on-politics-and-public-service>) Mentés ideje: 2021. március 11.
- Gilbert, Robert E.: Eisenhower's 1955 Heart Attack: Medical Treatment, Political Effects, and the „Behind the Scenes” Leadership Style. In: *Politics and the Life Sciences*, Mar., 2008, Vol. 27, No. 1. 2008. március. 2-21. o.
- Greenberg, David: The Hundred Days Myth. In: *Miller Center*, 2016. október 24. (Link: <https://millercenter.org/issues-policy/us-domestic-policy/the-hundred-days-myth>) Mentés ideje: 2021. április 6.
- Felkins, Patricia K. és Goldman, Irvin: Political Myth as Subjective Narrative: Some Interpretations and Understanding of John F. Kennedy. In: *Political Psychology*, Vol. 14., 1993/3, 447-467. o.
- Henderson, Charles P., Jr.: Civil Religion and the American Presidency. In: *Religious Education*, 70., no. 5., 1974. szeptember. 473-485. o.
- Kammen, Michael: The Problem of American Exceptionalism: A Reconsideration. In: *American Quarterly*, vol. 45., no. 1. (1993. március), 1-43. o.
- Keller, Morton: The Personality of Cities: Boston, New York, Philadelphia. In: *Proceedings of the Massachusetts Political Society*, 1985/3 Vol. 97. 1-15. o.
- Lowry, Margaret M.S.: Pretty and Therefore “Pink”: Helen Gahagan Douglas and the Rhetorical Constraints of US Political Discourse. In: *Rhetoric Review*, 2003. Vol. 22., No. 3., 282-299. o.
- Márkus László: A legújabbkori magyar sajtótörténetírás módszertanáról, különös tekintettel az 1914-1944 közötti magyar sajtó történetére. In: *Századok*, 1979/5., 884-888. o.
- Norris, Robert S. és Kristensen, Hans M.: Global Nuclear Weapons Inventories, 1945-2010. *Bulletin of the Atomic Scientists*, 2010. július, augusztus, 77-83. o.

- Pach, Chester J., Jr.: Dwight D. Eisenhower: Campaigns and Elections. In: Miller Center (Link: <https://millercenter.org/president/eisenhower/campaigns-and-elections>) Mentés ideje: 2021. március 23.
- Palamountain, Joseph: Book Reviews. In: *The New England Quarterly*, Vol. 29, No. 4. 1956. december. 535-538. o.
- Peterecz Zoltán: Az amerikai elnöki retorika a beiktatási beszédek tükrében. In: *Külgügyi Szemle*, 2017/1. 3-19. o.
- dr. Pék László: J. F. Kennedy patográfiája. In: *Orvosi Hetilap*, 1998, 139 (18), 1098-1099. o.
- Péter József: Az Amerikai Kommunista Párt XV. kongresszusa. In: *Társadalmi Szemle*, 1951. 2. szám, 174-177. o.
- Preble, Christopher A.: Who Ever Believed in the 'Missile Gap'? In: *Presidential Studies Quarterly*, 2003. december, Vol. 33., No. 4. 801-826. o.
- Rabe, Stephen G.: John F. Kennedy and Latin America: The "Thorough, Accurate, and Reliable Record" (Almost). In: *Diplomatic History*, 1999. nyár, Vol. 23., No. 3., 539-552. o.
- Ridinger, Seth M.: John F. Kennedy: Public Perception and Campaign Strategy in 1946. In: *Historical Journal of Massachusetts*, Vol. 41 (2), 2013. nyár. 112-135. o.
- Schmidt Mária: Perek és ellenperek. In: *Valóság*, 2004/6. 26-31. o.
- Selverstone, Marc J.: John F. Kennedy: Life Before the Presidency. In: Miller Center (Link: <https://millercenter.org/president/kennedy/life-before-the-presidency>) Mentés ideje: 2021. március 9.
- Simon Ágnes és Simon Eszter: Forródrót a hidegháborúban. In: *Aetas*, 19. évf. 3. sz., 2004. 74-86. o.
- Stavisky, Sam: Where Does the Veteran Stand Today? In: *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 1948. szeptember, 259. szám. 128-135. o.
- The Last Side of Camelot. In: *Kennedy Assassination Chronicles*, 1995 ősz (link: <http://www.jfklancer.com/pdf/Camelot.pdf>) mentés ideje: 2021. május 1.
- Tóth Zoltán József: Az Egyesült Államok alkotmányának kartális és történeti jellege. In: *Polgári Szemle*, 13. évfolyam, 4-6. szám, 2017. december. 219-233. o.
- Underhill, Stephen M.: J. Edgar Hoover, Speech Before the House Committee on Un-American Activities (26 March 1947). In: *Voices of Democracy* 3 (2008). 139-161. o.
- Volokh, Eugene: Cheap Speech and What it will Do. In: *The Yale Law Journal*, 1995. 1805-1852. o.

- 20 év alatt először... Kennedy beszédéről. In: *Népszava*, 1963. június 13. 5. o.
- A.B.C. Answers Pearson. In: *The New York Times*, 1957. december 15. 73. o.
- Abramson, Jim: Kennedy, the Elusive President. In: *The New York Times*, 2013. október 22.
(Link: <https://www.nytimes.com/2013/10/27/books/review/the-elusive-president.html>)
mentés ideje: 2021. február 6.
- A Debut into a Burgeoning Family. In: *Life*, 1958. április 21. 132-137. o.
- A Kennedy-Johnson páros. In: *Magyar Nemzet*, 1960. július 17. 2. o.
- A Kennedy Runs For Congress. In: *Look*, 1946. június 11. 32-36. o.
- A Központi Bizottság beszámolója az SZKP XX. kongresszusán. Hruscsov elvtárs előadói beszéde. In: *Szabad Nép*, 1956. február 12. 1-7. o.
- Alsop, Stewart és Bartlett, Charles: In Time of Crisis. In: *The Saturday Evening Post*, 1962. december 8. 15-21. o.
- Amerikai szenátor az indokínai háború kimeneteléről: a nép rokonszenve és támogatása ellenében semmiféle amerikai segítség sem vezethet győzelemre. In: *Szabad Nép*, 1954. április 10. 3. o.
- A moszkvai tanácskozás az atomcsendről reményekre jogosít. In: *Népszabadság*, 1963. június 12. 1-2. o.
- An Impish Heir's Birthday Picutre. In: *Life*, 1961. november 24. 34-39. o.
- A nyugateurópai fővárosokban tartózkodással fogadták az indokínai „közös akcióra” vonatkozó amerikai terveket. In: *Magyar Nemzet*, 1954. április 10. 1. o.
- A szovjet kormányfő párizsi sajtóértekezlete. In: *Magyar Nemzet*, 1960. május 19. 1-3. o.
- Attwood, William: The American Male: Why Does He Work So Hard? In: *Look*, 1958. március 4. 71-75. o.
- Árkus István: Felismerések és tettek. In: *Népszabadság*, 1963. június 13. 2. o.
- Az amerikai elnök gyilkosait a szélsőjobboldali körökben kell keresni. In: *Népszabadság*, 1963. november 24. 3. o.
- Az Egyesült Államok nem töri meg az atomcsendet. In: *Magyar Nemzet*, 1963. június 11. 1. o.
- Baker, Russel: Capital Paraders Don Overcoats To Pass in White House Review. In: *The New York Times*, 1961. január 21. 1. és 9. o.
- Baker, Russel: 'Kennedy and Press' Seems a Hit. In: *The New York Times*, 1961. január 25. 12. o.
- Baldwin, Hanson: Our Fighting Men Have Gone Soft. In: *Saturday Evening Post*, 1959. augusztus 8. 82-84. o.

- Dr. Balogh Tamás: JFK, a haditengerész. In: *National Geographic*, 2017. május 29. (Link: <https://ng.24.hu/kultura/2017/05/29/jfk-a-haditengeresz/>) Mentés ideje: 2021. március 7.
- Barclay, Dorothy: Trousered Mothers and Dishwashing Dads. In: *The New York Times*, 1957. április 28. 48. o.
- Barnett Defies Federal Court On Mississippi U. Integration. In: *The New York Times*, 1963. szeptember 14. 1. és 15. o.
- Beschloss, Michael: The Man Who Gave Air Force One Its Aura. In: *The New York Times*, 2015. augusztus 7. (Link: <https://www.nytimes.com/2015/08/09/upshot/the-man-who-gave-air-force-one-its-aura.html>) Mentés ideje: 2021. március 13.
- Best Sellers of the Week. In: *The New York Times*, 1940. szeptember 9. 13. o.
- Bickel, Alexander M.: Robert F. Kennedy: The Case Against Him for Attorney General. In: *The New Republic*, 1961. január 9. (Link: <https://newrepublic.com/article/142063/robert-f-kennedy-case-attorney-general>) Mentés ideje: 2021. április 20.
- Bi-Racial Buses Attacked, Riders Beaten in Alabama. In: *The New York Times*, 1961. május 15. 1. és 22. o.
- Braestrup, Peter: Protestant Unit Wary on Kennedy. In: *The New York Times*, 1960. szeptember 8. 1. és 25. o.
- Burke, Daniel: How Catholic was John F. Kennedy? In: *CNN*, 2013. november 23. (Link: <https://religion.blogs.cnn.com/2013/11/23/how-catholic-was-john-f-kennedy/>) Mentés ideje: 2021. március 16.
- Canby, Vincent: Longevity – The Real James Bond Mystery. In: *The New York Times*, 1983. október 16. 21-22. o.
- Critical of the President. In: *The New York Times*, 1962. július 23. 13. o.
- Cuban Alarums. In: *The New York Times*, 1961. április 9. 1-2. o.
- Davis, Margaret Leslie: The Two First Ladies. In: *Vanity Fair*, 2008. október 6. (Link: https://www.vanityfair.com/news/2008/11/monalisa_excerpt200811) Mentés ideje: 2021. április 22.
- Debate Audience Yields Wide Range of Reaction. In: *The New York Times*, 1960. szeptember 27. 1. és 29. o.
- Debate's TV Audience Estimated at 60 Million. In: *The New York Times*, 1960. szeptember 27. 29. o.
- Debutante at Reception. In: *The Boston Daily Globe*, 1911. január 3. 1. o.
- D. Kovács Ildikó: Magyarországról üzenték meg Kennedynek, hogy lője az ürbe a milliomosokat. In: *24.hu* (Link: <https://24.hu/kozelet/2019/04/22/john-f-kennedy-level->

- [karacsond-berenyi-andrasne-veigler-jozsefne-usa-szovjetunio/](#)) Mentés ideje: 2021. április 11.
- Egan, Leo: Kennedy Assails Nixon Over Cuba. In: *The New York Times*, 1960. október 7. 1. és 20. o.
- Ehrenhalt, Alan: Are We as Happy as We Think? In: *The New York Times*, 2000. május 7. 21. o.
- Emotions of the Nation. In: *Life*, 1961. május 12. 18-27. o.
- Evans, Harold: Press Baron's Progress. In: *The New York Times Book Review*, 2000. július 2. 4. o.
- Family Thanksgiving. In: *TIME*, 1961. december 1. 12-13. o.
- Fehrman, Craig: I Would Rather Win a Pulitzer Prize Than Be President. In: *Politico*, 2020. október 8. (Link: <https://www.politico.com/news/magazine/2020/02/11/john-f-kennedy-pulitzer-obsession-consumed-him-113452>) Mentés ideje: 2021. március 25.
- Fekete Rajmund: A száz nap mítosza, avagy egy jól kivitelezett csapda. In: *Ludovika blog*, 2021. április 14. (Link: <https://www.ludovika.hu/blogok/frontierblog/2021/04/14/a-szaz-nap-mitosza-avagy-egy-jol-kivitelezett-csapda/>) Mentés ideje: 2021. április 16.
- Fekete Rajmund: Trianon számokban. In: *Látószög blog*, 2020. június 3. (Link: https://latoszogblog.hu/aktualis/trianon_szamokban_videoval/) Mentés ideje: 2021. február 12.
- Fekete Rajmund: Új világ született: A Nyugat önbizalomvesztésének százada. In: *Látószög blog*, 2019. március 22. (Link: https://latoszogblog.hu/aktualis/uj_vilag_szuletett_a_nyugat_onbizalomvesztesenek_szaza_da/) Mentés ideje: 2021. február 10.
- Georgia Refuses to Free Dr. King. In: *The New York Times*, 1960. október 26. 22. o.
- Glass, Andrew: Kennedy receives Navy and Marine Corps Medal, June 12, 1944. In: *Politico*, 2014. június 12. (Link: <https://www.politico.com/story/2014/06/john-f-kennedy-receives-navy-and-marine-corps-medal-june-11-1944-107747>) Mentés ideje: 2021. március 7.
- Gould, Jack: Mrs. Kennedy TV Hostess to Nation. In: *The New York Times*, 1962. február 14. 1. és 18. o.
- Greenberg, David: It's A Man's World. In: *The New Republic*, 2012. január 19.
- Grieser, Justin: Washington, D.C. presidential inauguration weather history. In: *The Washington Post*, 2013. január 16. (Link: <https://www.washingtonpost.com/blogs/capital-weather-gang/post/washington-dc-presidential-inauguration-weather->

- [history/2013/01/16/5def1200-5ff3-11e2-b05a-605528f6b712_blog.html](#)) Mentés ideje: 2021. április 6.
- Guns v. Butter. In: *Time*, 1940. augusztus 12. 64-66. o.
- Hacker, Helen Mayer: The New Burdens of Masculinity. In: *Marriage and Family Living*, 1957. augusztus. 227-233. o.
- Halberstam, David: The Vantage Point. In: *The New York Times*, 1971. október 31., 1. és 10-16. o.
- Hamilton, Nigel: The Kennedys. In: *The Huffington Post*, 2011. január 18. (Link: https://www.huffpost.com/entry/the-kennedys_b_810465) Mentés ideje: 2021. február 7.
- Healy, Paul F.: The Senate's Gay Young Bachelor. In: *Saturday Evening Post*, 1953. június 13. 26-27., 123-124., 126-129. o.
- Heil, Emily: JFK's proposal to Jackie at Martin's Tavern is 'legend' no more. In: *The Washington Post*, 2015. június 23. (Link: <https://www.washingtonpost.com/news/reliable-source/wp/2015/06/23/jfks-proposal-to-jackie-at-martins-tavern-is-legend-no-more/>) Mentés ideje: 2021. március 23.
- Hero's Welcome and Week Off. In: *Life*, 1961. május 19. 32-35. o.
- Hersey, John: Survival. In: *New Yorker*, 1944. június 17. (Link: <https://www.newyorker.com/magazine/1944/06/17/survival>) Mentés ideje: 2021. március 7.
- Hoberman, J.: FILM; A Co-Production of Sinatra and J.F.K. In: *The New York Times*, 2003. szeptember 14. (Link: <https://www.nytimes.com/2003/09/14/movies/film-a-co-production-of-sinatra-and-jfk.html?searchResultPosition=1>) Mentés ideje: 2021. április 26.
- Interview after Release from Georgia State Prison at Reidsville. In: *Stanford University, The Martin Luther King, Jr. Research and Education Institute* (Link: <https://kinginstitute.stanford.edu/king-papers/documents/interview-after-release-georgia-state-prison-reidsville#ftnref1>) Mentés ideje: 2021. április 1.
- JFK and Foreign Policy. In: *American Experience* (Link: <https://www.pbs.org/wgbh/americanexperience/features/john-kennedy-and-foreign-policy/>) Mentés ideje: 2021. március 16.
- John F. Kennedy and the Press. In: *John F. Kennedy Presidential Library and Museum* (Link: <https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/jfk-in-history/john-f-kennedy-and-the-press>) Mentés ideje: 2021. április 27.
- John Kennedy's Lovely Lady. In: *Life*, 1959. augusztus 24. 75-81. o.
- Johnson, Ted: Making of John F. Kennedy Biopic 'PT 109' Was Hardly Smooth Sailing. In: *Variety*, 2013. augusztus 16. (Link: <https://variety.com/2013/film/news/making-of-john-f->

- [kennedy-biopic-pt-109-was-hardly-smooth-sailing-1200579139/](#)) Mentés ideje: 2021. április 30.
- Junior Chamber Picks Louis, Bolte, Beirne Among Ten Leading Young Men of the Year. In: *The New York Times*, 1946. január 20. 11. o.
- Kennedy a 'Puppet' in 1960, Nixon Says. In: *The New York Times*, 1962. június 19. 24. o.
- Kennedy beszéde a szovjet-amerikai viszonyról és a leszerelés kérdéséről. In: *Népszava*, 1963. június 11. 1. o.
- Kennedy elnök az amerikai külpolitikáról és a szovjet-amerikai kapcsolatokról. In: *Népszabadság*, 1963. június 11. 1. o.
- Kennedy elnök beiktatási ünnepsége. In: *Magyar Nemzet*, 1961. január 21. 1. o.
- Kennedy for Amity with Fascist Bloc. In: *The New York Times*, 1938. október 20. 10. o.
- Kennedy, John F.: A Democrat Looks at Foreign Policy. In: *Foreign Affairs*, 1957. október. 1-16. o.
- Kennedy, John F.: A Force That Has Changed The Political Scene. In: *TV Guide*, 1959. november 14. (Link: https://museum.tv/debateweb/html/equalizer/print/tvguide_jfkforce.htm) Mentés ideje: 2021. április 26.
- Kennedy, John F.: Kennedy Wants U.S. to Sacrifice. In: *The New York Times*, 1957. december 8. 81. o.
- Kennedy, John F.: What's the Matter with New England? In: *The New York Times Magazine*, 1953. november 8. 12., 28., 30. és 32. o.
- Kennedy Makes Political Bow. In: *The New York Times*, 196. június 19. 21. o.
- Kennedy's Parents Overjoyed. In: *The New York Times*, 1943. augusztus 20. 5. o.
- Kennedy Smith, Jean, Kennedy Shriver, Eunice, Kennedy Lawford, Patricia és Kennedy, Edward M.: A Grotesque Portrait of Our Parents. In: *The New York Times*, 1992. december 3. 25. o.
- Kennedy's Son Is Hero in Pacific As Destroyer Splits His PT Boat. In: *The New York Times*, 1943. augusztus 20. 1. o.
- Kennedy's Son Hero of PT-Boat Saga. In: *Boston Evening Globe*, 1943. augusztus 19. 1. o.
- Kennedy's Start. In: *The New York Times*, 1961. január 29. 1B. o.
- Két csizma, egy pár. In: *Magyar Nemzet*, 1960. szeptember 1. 1. o.
- Knebel, Fletcher: Can a Catholic Become Vice President? In: *Look*, 1956. június 12.
- Knowles, Clayton: Kennedy's Reply to Truman Asks Young Leaders. In: *The New York Times*, 1960. július 5. 1. és 20. o.

- Knowles, Clayton: Senate Seaway Bloc Gains as Kennedy Joins Backers. In: *The New York Times*, 1954. január 15. 1. és 9. o.
- Krock, Arthur: Mr. Kennedy's Management of the News. In: *Fortune*. (Link: <https://fortune.com/2013/11/17/mr-kennedys-management-of-the-news-fortune-1963/>)
Mentés ideje: 2021. április 27.
- Lawrence, W. H.: Brothers Await Talks. In: *The New York Times*, 1960. november 23. 18. o.
- Leonard, George B.: The American Male: Why Is He Afraid to Be Different? In: *Look*, 1958. február 18. 95-104.
- Levingston, Steven: JFK made history with a televised news conference. Now Biden faces reporters, too. In: *The Washington Post*, 2021. március 25. (Link: <https://www.washingtonpost.com/history/2021/03/25/jfk-biden-televised-press-conference/>)
Mentés ideje: 2021. április 8.
- Life on the American Newsfront: The Kennedy Family: Nine Children and Nine Million Dollars. In: *Life*, 1937. december 20. 18-19. o.
- Macintyre, Ben: The twist of fate that killed JFK's elder brother. In: *The Times*, 2014. augusztus 1. (Link: <https://www.thetimes.co.uk/article/the-twist-of-fate-that-killed-jfks-elder-brother-hp5zc7jksnp>)
Mentés ideje: 2021. február 21.
- Mailer, Norman: Superman Comes to the Supermarket. In: *Esquire*, 1960 november 1.
- Maitland, Hayley: Every Romantic Detail of Note from JFK and Jackie Kennedy's Wedding. In: *Vogue*, 2019. december 14. (Link: <https://www.vogue.co.uk/fashion/article/jfk-jackie-kennedy-wedding>)
Mentés ideje: 2021. március 23.
- Maslin, Janet: Sure, Mr. President, if You Really Want Me To. In: *The New York Times*, 2012. február 8. (Link: <https://www.nytimes.com/2012/02/09/books/once-upon-a-secret-mimi-alford-on-her-affair-with-kennedy.html>)
Mentés ideje: 2021. április 29.
- Massachusetts: Kennedy Hits the Trail. In: *Time*, 1945. szeptember 24. 17-18. o.
- McCarthy, Joe: Jack Kennedy: Front Man for a Dynasty. In: *Look*, 1959. október 13. 27-33. o.
- McGee, Lemuel C.: The Suicidal Cult of „Manliness”. In: *Today's Health*, 1957. január. 28-30. o.
- McKnight, Ren: When JFK (Accidentally) Graced the Cover of GQ. In: *GQ*, 2012. március 14. (Link: <https://www.gq.com/story/when-jfk-accidentally-graced-the-cover-of-gq>)
Mentés ideje: 2021. április 30.
- Mead, Margaret: American Man in a Woman's World. In: *The New York Times Magazine*, 1957. február 10. 11. és 20-23. o.

- Mitchell, Lincoln A.: Dead Kennedys in the West: The Politicized Punks of 1970s San Francisco. In: *Literary Hub*, 2019. október 22. (Link: <https://lithub.com/dead-kennedys-in-the-west-the-politicized-punks-of-1970s-san-francisco/>) Mentés ideje: 2021. február 4.
- Moskin, J. Robert: The American Male: Why Do Women Dominate Him? In: *Look*, 1958. február 4. 77-80. o.
- Mr. Kennedy, the Chairman. In: *Fortune*, 1937. szeptember.
- National Affairs: Promises Kept. In: *Time*, 1946. július 1. 23. o.
- New Ship Honors J.P. Kennedy's Son. In: *The New York Times*, 1945. július 27. 6. o.
- Norris, John: Queen Mary: Mary McGrory and the lost art of the Washington prima donna. In: *Politico*, 2014. május/június (Link: <https://www.politico.com/magazine/story/2014/05/queen-mary-105906/>) Mentés ideje: 2021. április 6.
- Notables Attend Senator's Wedding. In: *The New York Times*, 1953. szeptember 13. 1. és 25. o.
- Nowell, Jean: Author Kennedy Follows Killefer's Recommendation. In: *The Stanford Daily*, 1940. október 16. 2. o.
- Nowell, Jean: Author Shows. 'Why' Britain Miscalculated. In: *The Stanford Daily*, 1940. október 16. 4. o.
- Oliphant, Thomas és Wilkie, Curtis: When JFK Won by Losing. In: *Politico*, 2017. május 14. (Link: <https://www.politico.com/magazine/story/2017/05/14/when-jfk-won-by-losing-215115/>) Mentés ideje: 2021. március 25.
- Opinion of the Week: At Home and Abroad. In: *The New York Times*, 1960. november 27. E9. o.
- Oshinsky, David M.: The Senior G-Man. In: *The New York Times*, 1991. szeptember 15. 3. és 19. o.
- Oswald Called It My 'Historic Diary' – And t Is. In: *Life*, 1964. július 10. 26-31. o.
- Party's Film Aids Kennedy's Drive. In: *The New York Times*, 1956. augusztus 14. 13. o.
- Patrick A. Collins Dead. In: *Fitchburg Daily Sentinel*, 1905. szeptember 14. 3. o.
- Phillips, Cabel: Men Who Dared to Stand Alone. In: *The New York Times Book Review*, 1956. január 1. 1. és 21. o.
- Plotkin, Stephen: Sixty Years Later, the Story of PT-109 Still Captivates. In: *Prologue Magazine*, Summer 2003, Vol. 35, No. 2.
- Raymont, Henry: Kennedy Data: Years at Harvard. In: *The New York Times*, 1971. augusztus 3. 26. o.

- Reston, James: A Sadder and Wiser Young President. In: *The New York Times*, 1961. április 21. 32. o.
- Reston, James: Kennedy Looks to 1960. In: *The New York Times*, 1958. október 10. 23. o.
- Reston, James: Kennedy on First by a Fielder's Choice. In: *The New York Times*, 1960. szeptember 28. 38. o.
- Reston, James: Party's Debate on Kennedy Takes Note of Catholic Vote. In: *The New York Times*, 1960. január 3. 1. és 44. o.
- Reston, James: The Problem of Holding a Political Balance. In: *The New York Times*, 1961. január 11. 46. o.
- Reston, James: The Psychological Results of Kennedy's Trip. In: *The New York Times*, 1961. június 4. 10. o.
- Ribicoff of Connecticut Dies. In: *The New York Times*, 1998. február 23. 1. és A17. o.
- Rovere, Richard: Kennedy's Last Chance to Be President. In: *Esquire*, 1959. április. 63-70. o.
- Samenow, Jason: Inauguration Weather: The Case of Kennedy. In: *The Washington Post*, 2009. május 1. (Link: http://voices.washingtonpost.com/capitalweathergang/2009/01/inauguration_weather_the_case.html) Mentés ideje: 2021. április 6.
- Scheinfeld, Amram: The American Male. In: *Cosmopolitan*, 1957. május. 23-25. o.
- Schlesinger, Arthur, Jr.: The Crisis of American Masculinity. In: *Esquire*, 1958. november. 63-65.
- Schlosser, Eric: Almost Everything in "Dr. Strangelove" Was True. In: *The New Yorker*, 2014. január 17. (link: <https://www.newyorker.com/news/news-desk/almost-everything-in-dr-strangelove-was-true>) mentés ideje: 2021. április 11.
- Schmidt Mária: Nők a huszonegyedik században. In: *Látószög blog* (Link: <https://latoszogblog.hu/aktualis/nok-a-huszonegyedik-szazadban-egy-gyozelem-margojara/>) Mentés ideje: 2021. április 7.
- Schonberg, Harold C.: Casals Playst at White House. In: *The New York Times*, 1961. november 14. 1. és 33. o.
- Sidey, Hugh: Joe Kennedy's Feelings about His Son. In: *Life*, 1960. december 19. 32. o.
- Sidey, Hugh: The President's Voracious Reading Habits. In: *Life*, 1961. március 17. 55-60. o.
- Sikereink a mi népünkön múlnak. In: *Magyar Nemzet*, 1960. szeptember 1. 2. o.
- Sketches of Six Appointees and Adviser in the Kennedy Administration. In: *The New York Times*, 1960. november 11. 23. o.

- Sketches of the Pulitzer Prize Winners for 1957 in Letters, Music and Journalism. In: *The New York Times*, 1957. május 7. 28. o.
- Son of J.P. Kennedy Killed in Action. In: *The New York Times*, 1944. augusztus 15. 18. o.
- Steele, John L.: Well Suited for the White House. In: *Life*, 1961. október 13. 29-31. o.
- Strauss, Valerie: 'Suppose you were an idiot, and suppose you were a member of Congress...'
In: *The Washington Post*, 2013. október 1. (Link: <https://www.washingtonpost.com/news/answer-sheet/wp/2013/10/01/suppose-you-were-an-idiot-and-suppose-you-were-a-member-of-congress/>) Mentés ideje: 2021. március 16.
- The Astronaut's Story of the Thrust into Space. In: *Life*, 1961. május 19. 24-31. o.
- The Evolution of an Assassin. In: *Life*, 1964. február 21. 68-80. o.
- The High Point in a Notable Week. In: *Life*, 1960. december 19. 29. o.
- The Man Who. In: *Time*, 1958. november 24. 16-17. o.
- The Monogram on This Man's Shirt Is J.F.K. In: *Esquire*, 1962. január. 35-39. o.
- The Nation. In: *Time*, 1961. május 5. 13-20. o.
- The Nation. In: *Time*, 1961. június 30. 9-15. o.
- The Nine Kennedy Kids Delight Great Britain. In: *Life*, 1938. április 11. 17-18. o.
- The President's Scene Stealer and Her Pair of Paris Hairdos. In: *Life*, 1961. június 9. 46-49. o.
- The Senator Weds. In: *Life*, 1953. szeptember 28. 45-48. o.
- The Spaceman's Wife: 'Alan was in his Right Place.' In: *Life*, 1961. május 12. 28-31. o.
- Thomas, Tom: The Outstanding Young Men of 1946. In: *Future*, 1947. február, Vol. 9., No. 5. 2-3. o.
- Topping, Seymour: Russians Stirred By Kennedy Talk About Cold War. In: *The New York Times*, 1963. június 13. 1. és 11. o.
- Totenberg, Nina: At Kennedy Center, An Arts Legacy Alive At 50. In: *NPR*, 2011. január 25. (Link: <https://www.npr.org/2011/01/25/133178585/at-kennedy-center-an-arts-legacy-alive-at-50?t=1619027816700>) Mentés ideje: 2021. április 22.
- Truman Charges Kennedy Backers Run Convention. In: *The New York Times*, 1960. július 3. 1. és 19. o.
- Ünnepi külsőségek közepette hatalmas lelkesedéssel választotta meg a szovjet nép a Legfelső Tanács 1331 küldöttét. In: *Magyar Nemzet*, 1954. március 16. 3. o.
- Vajda Péter: Átgondolt összeesküvés, amelynek szerzői az amerikai ultrák. In: *Népszabadság*, 1963. november 26. 3. o.
- White, Theodore H.: An Epilogue. In: *Life*, 1963. december 6. 158-159. o.

- Widmer, Ted: The Other Gettysburg Address. In: *The New York Times*, 2013. november 19. (Link: <https://opinionator.blogs.nytimes.com/2013/11/19/the-other-gettysburg-address/?searchResultPosition=1>) Mentés ideje: 2021. április 6.
- Williamson, S. T.: Why Britain Slept While Hitler Prepared for War. In: *The New York Times*, 1940. augusztus 11. 3. és 19. o.
- Woolf, S. J.: Kennedy Sees End of “Shoestring Era.” In: *The New York Times*, 1934. augusztus 12. 3. o.
- X: The Sources of Soviet Conduct. In: *Foreign Affairs* (Link: <https://www.foreignaffairs.com/articles/russian-federation/1947-07-01/sources-soviet-conduct>) Mentés ideje: 2021. február 12.

Közvélemény-kutatások, statisztikák

- Americans remember JFK for more than just his death. In: *YouGov*, 2013. november 23. (Link: <https://yougov.co.uk/topics/politics/articles-reports/2013/11/23/americans-remember-jfk-more-just-his-death>) Mentés ideje: 2021. február 4.
- American War and Military Operations Casualties: Lists and Statistics. In: *Congressional Research Service*, 2020. július 29.
- Cold War International History Conference: Paper by John White. In: *National Archives* (Link: <https://www.archives.gov/research/foreign-policy/cold-war/conference/white.html>) Mentés ideje: 2021. március 16.
- Crowell, Benedict: *America's Munitions 1917-1918*. Washington Printing Office, Washington D.C., 1919.
- C-SPAN Presidential Historians Survey 2017 (Link: <https://www.c-span.org/presidentsurvey2017/>) Mentés ideje: 2020. december 16.
- Debate Score: Kennedy up, Nixon down. In: *Broadcasting*, 1960. november 7. 27-29. o.
- Erskine, Hazel Gaudet: The Polls: Atomic Weapons and Nuclear Energy. In: *The Public Opinion Quarterly*, Summer 1963, Vol. 27., No. 2. 155-190. o.
- Erskine, Hazel Gaudet: The Polls: Kennedy as President. In: *The Public Opinion Quarterly*, 1964/2 28. 334-342. o.
- Jones, Jeffrey M.: Atheists, Muslims See Most Bias as Presidential Candidates. In: *Gallup* (Link: <https://news.gallup.com/poll/155285/atheists-muslims-bias-presidential-candidates.aspx>) Mentés ideje: 2021. március 29.

- Jones, Jeffrey M.: Biden Begins Term With 57% Job Approval. In: *Gallup*, 2021. február 4. (Link: <https://news.gallup.com/poll/329348/biden-begins-term-job-approval.aspx>) Mentés ideje: 2021. április 7.
- Kohut, Andrew: From the archives: JFK's America. In: *Pew Research Center*, 2019. július 5. (Letöltés: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/07/05/jfks-america/#fnref-251346-1>) Mentés ideje: 2021. január 30.
- O'Neill, Aaron: Child mortality rate (under five years old) in the United States, from 1800 to 2020. In: *Statista*, 2019. szeptember 6. (Link: <https://www.statista.com/statistics/1041693/united-states-all-time-child-mortality-rate/>) Mentés ideje: 2021. február 21.
- POTUS Inaugural Address Length* (Link: <https://www.potus.com/presidential-facts/inaugural-address-length/>) Mentés ideje: 2021. április 7.
- Presidential Approval Ratings – Gallup Historical Statistics and Trends. In: *Gallup* (Link: <https://news.gallup.com/poll/116677/presidential-approval-ratings-gallup-historical-statistics-trends.aspx>) Mentés ideje: 2021. április 11.
- Public Opinion Polls on Civil Rights Movement Activities 1961-1969 (Link: https://www.crmvet.org/docs/60s_crm_public-opinion.pdf) Mentés ideje: 2021. április 17.
- Saad, Lydia: Gallup Vault: JFK's Fight for James Meredith, Integration. In: *Gallup*, 2017. szeptember 29. (Link: <https://news.gallup.com/vault/220052/gallup-vault-jfk-fight-james-meredith-integration.aspx>) Mentés ideje: 2021. április 17.
- Saad, Lydia: Trump Sets New Low Point for Inaugural Approval Rating. In: *Gallup*, 2017. január 23. (Link: <https://news.gallup.com/poll/202811/trump-sets-new-low-point-inaugural-approval-rating.aspx>) Mentés ideje: 2021. április 7.
- Sheatsley, Paul B. és Feldman, Jacob J.: The Assassination of President Kennedy: A Preliminary Report on Public Relations and Behavior. In: *The Public Opinion Quarterly*, Vol. 28., 1964/2, 189-215. o.
- Smith, Tom W.: The Cuban Missile Crisis and U.S. Public Opinion. In: *The Public Opinion Quarterly*, 2003 nyár, Vol. 67, No. 2., 265-293. o.
- Statistics of the Congressional Election of November 5, 1946*. United States Government Printing Office, Washington, 1947.
- Statistics of the Presidential and Congressional Election of November 4, 1952*. United States Government Printing Office, Washington, 1953.
- Statistics of the Congressional Election of November 4, 1958*. United States Government Printing Office, Washington, 1959.

Top 10 Greatest Speeches. In: *Time* (Link: <http://content.time.com/time/specials/packages/completelist/0,29569,1841228,00.html>)

mentés ideje: 2020. december 16.

Voter Turnout in Presidential Elections. In: *The American Presidency Project* (link: <https://www.presidency.ucsb.edu/statistics/data/voter-turnout-in-presidential-elections>)

mentés ideje: 2021. április 1.

Wolff, Barbara: 'I Have a Dream' leads top 100 speeches of the century. In: *University of Wisconsin-Madison News*, 1999. december 15. (Link: <https://news.wisc.edu/i-have-a-dream-leads-top-100-speeches-of-the-century/>) Mentés ideje: 2021. február 4.

Levéltári és egyéb források

54 Stat. 885. (Link: <https://govtrackus.s3.amazonaws.com/legislink/pdf/stat/54/STATUTE-54-Pg885a.pdf>) Mentés ideje: 2021. március 3.

Alliance for Progress and Peace Corpse, 1961-1969 (Link: <https://history.state.gov/milestones/1961-1968/alliance-for-progress>) Mentés ideje: 2021. április 11.

Executive Order 11129--Designating certain facilities of the National Aeronautics and Space Administration and of the Department of Defense, in nthe State of Florida, as the John F. Kennedy Space Center (Link: <https://www.archives.gov/federal-register/codification/executive-order/11129.html>) Mentés ideje: 2021. május 1.

Foreign Relations of the United States, 1961-1963, Volume X, Cuba, January 1961-September 1962. Document 257.

Generations of American Leaders (link: <https://www.lifecourse.com/goal/overview.php>) Mentés ideje: 2021. március 16.

Lt. John F. Kennedy's NMCM citation. In: *Naval History and Heritage Command* (Link: <https://www.history.navy.mil/research/histories/biographies-list/bios-k/kennedy-john-f/john-f-kennedy-medal-citation.html#>) Mentés ideje: 2021. március 7.

MNL OL XIX-J-1-j Az Egyesült Államok aktuális külpolitikája, különös tekintettel a jelenlegi berlini helyzetre

MNL OL XIX-J-1-j Hruscsov-Kennedy találkozó

Neustadt, Richard E.: Memorandum of Organizing the Transition (Link: <https://www.jfklibrary.org/asset-viewer/archives/JFKPOF/031/JFKPOF-031-030>) Mentés ideje: 2021. április 19.

Papers of John F. Kennedy. Personal Papers. Boston Office, 1940-1956: Personal File. Navy Records, 20 October 1941-? [20 October 1941-3 December 1942]. (Link: <https://www.jfklibrary.org/asset-viewer/archives/JFKPP/011/JFKPP-011-006>) Mentés ideje: 2021. március 3.

Report of the President's Commission on the Assassination of President John F. Kennedy (Warren Commission Report). 1964. szeptember 24.

The 1957 Pulitzer Prize Winner in Biography

Link: <https://www.pulitzer.org/winners/john-f-kennedy> (mentés ideje: 2021. március 24.)

Veigler Józsefné 1961. május 30-i levele John F. Kennedynak (Link: <https://www.jfklibrary.org/asset-viewer/archives/JFKPOF/026/JFKPOF-026-005>) Mentés ideje: 2021. április 11.

Beszédek, interjúk, sajtónyilatkozatok leiratai

Az 1960. szeptember 26-i vita leiratát lásd: The First Kennedy-Nixon Debate. In: *The Commission on Presidential Debates* (link: <https://www.debates.org/voter-education/debate-transcripts/september-26-1960-debate-transcript/>) mentés ideje: 2020.04.01.

Chamberlain, Neville 1938. szeptember 30-i beszéde (Link: [https://eudocs.lib.byu.edu/index.php/Neville Chamberlain%27s %22Peace For Our Time%22_speech](https://eudocs.lib.byu.edu/index.php/Neville_Chamberlain%27s_%22Peace_For_Our_Tim_e%22_speech)) Mentés ideje: 2021. február 10.

Dwight D. Eisenhower búcsúbeszéde 1961. január 17-én (link: https://avalon.law.yale.edu/20th_century/eisenhower001.asp) mentés ideje: 2021. április 11.

NBC Meet the Press, 1951. december 2. (Link: <https://www.youtube.com/watch?v=JeRLIKNhenY>) Mentés ideje: 2021. március 16.

Talbott, Strobe 1997. május 20-i beszéde (Link: <https://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/strbnato.htm>) Mentés ideje: 2021. február 13.

John F. Kennedy 1946. október 21-i beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/lynn-ma-19461021>) Mentés ideje: 2021. március 12.

- John F. Kennedy 1946. október 23-i beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/boston-ma-junior-league-19461023>) Mentés ideje: 2021. március 12.
- John F. Kennedy 1947. november 20-i beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/asset-viewer/archives/JFKREP/0095/JFKREP-0095-003>) Mentés ideje: 2021. március 16.
- John F. Kennedy 1954. január 14-i beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/united-states-senate-st-lawrence-seaway-19540114>) Mentés ideje: 2021. március 23.
- John F. Kennedy 1957. július 2-i beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/united-states-senate-imperialism-19570702>) Mentés ideje: 2021. március 26.
- John F. Kennedy 1957. október 23-i beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/hungarian-freedom-fighters-award-nyc-19571023>) Mentés ideje: 2021. március 26.
- John F. Kennedy 1958. augusztus 14-i beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/united-states-senate-military-power-19580814>) Mentés ideje: 2021. március 26.
- John F. Kennedy 1949. január 30-i beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/salem-ma-19490130>) Mentés ideje: 2021. március 16.
- John F. Kennedy 1958. március 15-i beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/washington-dc-19580315>) Mentés ideje: 2021. március 28.
- John F. Kennedy 1960. szeptember 12-i beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/houston-tx-19600912-houston-ministerial-association>) Mentés ideje: 2021. március 31.
- John F. Kennedy 1961. január 25-i sajtótájékoztatója (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-press-conferences/news-conference-1>) Mentés ideje: 2021. április 8.
- John F. Kennedy 1961. április 21-i sajtótájékoztatója (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-press-conferences/news-conference-10>) Mentés ideje: 2021. április 11.
- John F. Kennedy 1961. április 27-i beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/american-newspaper-publishers-association-19610427>) Mentés ideje: 2021. április 27.

John F. Kennedy 1961. május 25-i beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/united-states-congress-special-message-19610525>)

Mentés ideje: 2021. április 11.

John F. Kennedy 1961. június 2-i sajtónyilatkozata (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-press-conferences/news-conference-12>)

Mentés ideje: 2021. április 11.

John F. Kennedy 1961. június 6-i televíziós beszéde (Link: <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/june-6-1961-report-american-people-returning-europe>)

Mentés ideje: 2021. április 11.

John F. Kennedy 1962. április 11-i sajtótájékoztatója (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-press-conferences/news-conference-30>)

Mentés ideje: 2021. április 13.

John F. Kennedy 1962. május 9-i sajtótájékoztatója (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-press-conferences/news-conference-32>)

Mentés ideje: 2021. április 26.

John F. Kennedy 1962. július 23-i sajtótájékoztatója (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-press-conferences/news-conference-39>)

Mentés ideje: 2021. április 17.

John F. Kennedy 1962. szeptember 12-i beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/historic-speeches/address-at-rice-university-on-the-nations-space-effort>)

Mentés ideje: 2021. április 7.

John F. Kennedy 1962. szeptember 30-i televíziós és rádiós beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/university-of-mississippi-19620930>)

Mentés ideje: 2021. április 17.

John F. Kennedy 1962. október 22-i televíziós beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/historic-speeches/address-during-the-cuban-missile-crisis>)

Mentés ideje: 2021. április 11.

John F. Kennedy 1963. január 8-i beszéde (Link: <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/remarks-the-national-gallery-art-upon-opening-the-mona-lisa-exhibition>)

Mentés ideje: 2021. április 22.

John F. Kennedy 1963. január 14-i beszéde (Link: <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/january-14-1963-state-union-address>)

Mentés ideje: 2021. április 17.

- John F. Kennedy 1963. február 21-i sajtótájékoztatója (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-press-conferences/news-conference-50>) Mentés ideje: 2021. április 27.
- John F. Kennedy 1963. június 10-i beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/american-university-19630610>) Mentés ideje: 2021. április 12.
- John F. Kennedy 1963. június 11-i televíziós és rádiós beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/civil-rights-radio-and-television-report-19630611>) Mentés ideje: 2021. április 17.
- John F. Kennedy 1963. június 27-i beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/asset-viewer/archives/JFKPOF/045/JFKPOF-045-033>) Mentés ideje: 2021. május 2.
- John F. Kennedy 1963. július 23-i televíziós és rádiós beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/nuclear-test-ban-treaty-19630726>) Mentés ideje: 2021. április 12.
- John F. Kennedy 1963. szeptember 2-i interjúja a CBS televízióknak (Link: <https://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/kentv.htm>) Mentés ideje: 2021. április 13.
- John F. Kennedy 1963. szeptember 9-i interjúja az NBC televízióknak (Link: <https://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/pentagon2/ps38.htm>) Mentés ideje: 2021. április 13.
- John F. Kennedy 1963. szeptember 26-i beszéde (Link: <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/september-26-1963-address-mormon-tabernacle>) Mentés ideje: 2021. április 30.
- John F. Kennedy 1963. október 26-i beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/learn/about-jfk/historic-speeches/remarks-at-amherst-college-on-the-arts>) Mentés ideje: 2021. április 22.
- John F. Kennedy 1963. november 22-i el nem mondott beszéde (Link: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/dallas-tx-trade-mart-undelivered-19631122>) Mentés ideje: 2021. április 7.
- Schmidt Mária: *Bevezető előadás a Bosszútól amnesztiáig – Büntetőpolitika, jogsértések és megtorlás 1956 és 1963 között című konferencián* (Link: <https://schmidtmaria.hu/v/989/>) mentés ideje: 2021. április 11.
- Transcript of Kennedy Talk to Ministers and Questions and Answers. In: *The New York Times*, 1960. szeptember 13. 22. o.

Oral History interjú – Columbia University

Rustin, Bayard. Ed Edwin által készített interjú, 1985. szeptember 12.

Oral History interjúk – John F. Kennedy Library Oral History Program

- Acheson, Dean. Lucius D. Battle által készített interjú, 1964. április 27.
- Amory, Robert, Jr. Joseph E. O'Connor által készített interjú, 1966. február 9.
- Hollensteiner, Letitia Baldrige. Mrs. Wayne Fredericks által készített interjú, 1964. április 24.
- Bartlett, Charles. Fred Holborn által készített interjú, 1965. január 6.
- Bernstein, Leonard. Nelson Aldrich által készített interjú, 1965. július 21.
- Billings, Kirk LeMoyne. Dan B. Jacobs által készített interjú, 1964. március 25.
- Brandon, Henry. Joseph E. O'Connor által készített interjú, 1967. február 4.
- Broderick, Thomas. Ed Martin által készített interjú, 1964. április 29.
- Carver, John A., Jr. John F. Stewart által készített interjú, 1968. augusztus 19.
- Clifford, Clark. Larry J. Hackman által készített interjú, 1974. december 16.
- Cohen, Wilbur J. Charles T. Morrissey által készített interjú, 1964. november 11.
- Cronkite, Walter. Steven Fagan és Vicki Daitch által készített interjú, 2004. április 14.
- Dalton, Mark. Edwin Martin által készített interjú, 1964. augusztus 4.
- Davis, Mary. E. William Johnson által készített interjú, 1976. április 21.
- Feldman, Myer. Charles T. Morrissey által készített interjú, 1966. május 29.
- Folliard, Edward T. William McHugh által készített interjú, 1967. március 30.
- Harrison, Gilbert A. Larry J. Hackman által készített interjú, 1967. október 6.
- Herman, George, Lisagor, Peter és McGrory, Mary. Frank Holborn által készített interjú, 1964. augusztus 4.
- Kiernan, Thomas J. Joseph E. O'Connor által készített interjú, 1966. augusztus 5.
- Knebel, Fletcher. Sheldon Stern által készített interjú, 1977. augusztus 1.
- Knebel, Laura B. Nelson Aldrich által készített interjú, 1965. december 8.
- Krock, Arthur. Charles Bartlett által készített interjú, 1964. május 10.
- Laski, Freda. Joseph E. O'Connor által készített interjú, 1966. augusztus 5.
- Leahy, Joseph F. Ed Martin által készített interjú, 1964. június 18.
- Lisagor, Peter I. Ronald J. Grele által készített interjú, 1966. április 22.
- Lucey, Patrick J. Leon D. Epstein által készített interjú, 1964. augusztus 1.

- Mann, Thomas C. Larry J. Hackman által készített interjú, 1968. március 13.
- Morrissey, Francis X. David Farrel által készített interjú, 1964. június 9.
- Mulkern, Robert J. Ed Martin által készített interjú, 1964. május 27.
- Salinger, Pierre E.G. Theodore H. White által készített interjú, 1965. július 17.
- Seigenthaler, John. Ronald J. Grele által készített interjú, 1966. február 22.
- Spalding, Charles. John F. Stewart által készített interjú, 1968. március 14.
- Taylor, George H. Sal Micciche által készített interjú, 1964. május 7.
- Tuckerman, Nancy és Turnure, Pamela. Mrs. Wayne Fredericks által készített interjú, 1964.
- Smathers, George A. Don Wilson által készített interjú, 1964. július 10.
- Ward, Barbara. Walter Rostow és Elspeth Rostow által készített interjú, 1964. június 28.
- Wine, James W. John Stewart által készített. interjú, 1967. január 26.